

■ Безпека транспортних перевезень

■ Допуск сторонніх організацій на територію підприємства

№ 1/2016

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

індекс 74377

Показники
результативності
БЕЗПЕКИ

www.ohoronapraci.kiev.ua

Стенд для механічних випробувань

- драбин приставних та стрем'янок
- поясів запобіжних та їх стропів
- монтерських кігтів та лазів

НПТ «ДНІПРОЕНЕРГОМАШ»

Тел. (0562) 362457 www.npo-dem.com

ВОСТОК СЕРВИС

СПЕЦОДЯГ СПЕЦВЗУТТЯ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

uvex 3M Ansell PANDA HECKEL JSP
NITRAS® SAFE-TEC Honeywell SAFETY.Lab plum

ТОВ «Восток-Сервіс»

Сайт: ukrvostok.prom.ua

Київ: 0(44) 422-95-30
 Харків: 0(44) 766-72-91

Дніпропетровськ: 0(562) 36-68-86
 Кривий Ріг: 0(56) 409-67-31

БЕЗПЕКА ПОНАД УСЕ!

АВЦЕНТР

ДНІПРОПЕТРОВСЬК • ДОНЕЦЬК • ЗАПОРІЖЖЯ • КИЇВ • КРИВИЙ РІГ • ЛЬВІВ • ХАРКІВ

3M

CERVA
 simply safety

OUPONY

WIPAC
 ABSOLUTELY SAFE

BLS

UNIVET

EVONIK
 TECHNOLOGY

MAPA
 PROFESSIONNEL

SCOTT
 SAFETY

VOCHOC

VOSS
 HELDER

+380 44 230-87-07

WWW.AVCENTR.COM.UA

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КОНКУРС

проводиться до Дня охорони праці
 в Україні у 2016 році
 в рамках Всеукраїнської акції
ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ПРАЦІ
 та Державним підприємством
«Редакція журналу
«ОХОРОНА ПРАЦІ»

ВІЗЬМИ УЧАСТЬ У КОНКУРСІ
ТА ВИГРАЙ ПРИЗ!

Більш детальну інформацію можна отримати на сайті журналу «Охорона праці»
www.ohoronapraci.kiev.ua і на сторінці журналу у Фейсбук

Шановні читачі!

Журнал «Охорона праці» вітає вас з Новим 2016 роком та Різдвом Христовим!

Нехай рік прийдешній буде для вас щедрим на здоров'я, радість і добро, принесе у вашу домівку родинне тепло, мир, злагоду, любов і достаток.

Напередодні новорічних свят у редакції журналу відбувся розіграш призів серед читачів, які передплатили наше видання в період з 1 вересня до 25 грудня 2015 року. За цей час до редакції надійшло 196 передплатних карток.

Головний приз акції – планшет – отримало ДП «Херсонський морський торговельний порт». Ще два призи – електронна книга та USB-флеш-накопичувач – надійдуть до ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур» (філія «Одесліфт») та Миколаївського ЕТЦ.

Інші учасники акції одержали заохочувальні призи (усього 193 одиниці): чашки, футболки, кепки з логотипом журналу, планінги, настінні календарі, блокноти, комплекти журналів реєстрації, «Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», книги «Гігієна праці та виробнича санітарія», альбоми «Електробезпека» та «Перша медична допомога» тощо.

Редакція журналу цінує кожного свого читача, ми й надалі публікуватимемо для вас корисну та практичну інформацію, що стосується сфери охорони праці. **Журнал «Охорона праці» – надійне джерело фахових знань, які стануть вам у пригоді кожного дня!**

Редакційна колегія

Матвійчук Дмитро Лаврентійович – головний редактор журналу «Охорона праці»

Большан Георгій Олександрович – заступник виконавчого директора Асоціації незалежних експертів України «Укрексперт»

Деньгін Анатолій Петрович – директор ННДПБОП, канд. техн. наук

Зіміна Олена Спиридонівна – Державна інспекція ядерного регулювання України

Костриця Василь Іванович – Національний координатор (06.1996–02.2013) МОП в Україні

Лисюк Микола Олександрович – заступник директора з наукової роботи ННДПБОП, канд. техн. наук

Мірошніченко Олексій Валентинович – виконавчий віце-президент Конфедерації роботодавців України

Савчук Сергій Петрович – національний координатор Міжнародної організації праці в Україні

Українець Сергій Якович – заступник Голови Федерації профспілок України

Цопа Віталій Андрійович – докт. техн. наук, професор, міжнародний експерт і аудитор систем менеджменту ISO 9001, 14001, 50001 і OHSAS 18001

Чернюк Володимир Іванович – заступник директора з наукової роботи Інституту медицини праці АМН України, докт. мед. наук

**Передплата на 2016 рік через редакцію триває!
Замовити журнал можна за тел./факсом (044) 559-19-51**

Зміст

■ Безпека праці

- Ірина Новак
Від компенсацій до профілактики: європейський шлях для України 6
Повернення інвестицій у розвиток OSH-систем оцінюється у 12 євро прибутку на кожен євро інвестицій
- Наталія Чумакова, Олеся Цибульська
Ризик-орієнтований підхід в Україні 8
Про впровадження принципів ризик-орієнтованого підходу в національне законодавство про охорону праці
- Ольга Богданова
Оцінюємо систему безпеки праці 12
За якими показниками можна визначити результативність системи управління гігієною та безпекою праці організації
- Олег Моїсєнко
«Довгоріш» охорони праці 16
Проблеми охорони праці, які залишаються невирішеними протягом тривалого часу
- Сергій Колесник
За себе і за того хлопця 20
Інженер з охорони праці за сумісництвом та за суміщенням
- Олександр Фандєєв
Більше свободи – більше відповідальності 22
Про роботу Громадської ради спеціалістів служб охорони праці підприємств машинобудування та металургії в Харківській області

- Тетяна Миргородська
Вимоги безпеки: для сторонніх – як для своїх 24
Досвід ПАТ «Укртелеком» щодо організації безпечного проведення робіт на об'єктах електрозв'язку сторонніми організаціями
- Сергій Колесник
Прогулянка за смертю 28
Про причини та винуватців затоплення маломірного судна «Іволга», що сталося 17 жовтня 2015 року в Чорному морі
- Людмила Солодчук
Придорожній контроль тепер і в Україні 30
Про реформу у сфері нагляду за безпекою на транспорті
- Тамара Таїрова
Травматизм у результаті ДТП: лідирує людський чинник 36
Найбільш ризиконебезпечним віком для водіїв є 45–49 років
- Олександр Фандєєв
Війна – робота найвищого рівня небезпеки 40
Юрій Бочаров брав участь у військових діях на сході України. Що найбільше запам'яталося і чи вдалося адаптуватися після демобілізації до звичайного життя?
- Микола Радіонов
Порядок проведення розслідування: йдемо далі 42
Про роботу над вдосконаленням документа

- Олександр Пількевич
Втамував спрагу і... помер 44
Громадянин В. помер на роботі після того, як випив із пляшки невідому рідину, схожу на воду. Що показало розслідування?

- Микола Лисюк
Вчимося на чужих помилках 46
Приклади нещасних випадків, що зумовлені людським чинником

- Олександр Фандєєв
Професійна патологія – в одному ресестрі 48
Регістр професійних захворювань працюючих в Україні може розпочати повноцінно функціонувати наприкінці 2016 року

■ Медицина праці

- Микола Федоренко
Уроки державної мови: перша медична, домедична та медична допомога 51
Про відмінності між зазначеними термінами та про їх вживання в нормативно-правових актах з охорони праці

■ Соціальний захист

- Надія Сауляк
Невже крига скресне? 52
Коментар до останніх змін у законодавстві щодо цивільно-правових договорів

■ На допомогу спеціалісту з охорони праці

- Алкогольне сп'яніння та виробництво**
Виробничий травматизм: офіційна статистика та реальність

Читайте в наступному номері:
Особливості навчання дорослих
Психологічна реабілітація бійців АТО

ЧИТАЙТЕ НАС НА
www.facebook.com/1415021262063604

На першій сторінці обкладинки колаж Олександра Антоненка

Редакція журналу

Приймальня (044) 558-74-11
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1.
ДП «Редакція журналу «Охорона праці»

Теличко Костянтин Едуардович (044) 296-05-69
перший заступник головного редактора, канд. техн. наук

Солодчук Людмила Миколаївна (044) 558-74-18
заступник головного редактора

Дизайн Борецька Ганна, Турчанова Алла

Реклама (044) 296-05-65, 296-82-56

Відділ передплати (044) 559-19-51, 558-74-27

Поліграфічні послуги (044) 559-62-79

mail@ohoronapraci.kiev.ua www.ohoronapraci.kiev.ua

Власні кореспонденти:

Луганська, Сумська, Харківська та Чернігівська обл. –
Кобець Вадим Володимирович (057) 397-16-77

Автономна Республіка Крим, Вінницька, Миколаївська, Кіровоградська, Одеська, Херсонська та Черкаська обл. –
Колесник Сергій Анатолійович (051) 632-23-29

Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Полтавська обл. –
Моїсєнко Олег Васильович (097) 694-01-21

Волинська, Івано-Франківська, Житомирська, Закарпатська, Київська та м. Київ, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька обл. –
Фандєєв Олександр Іванович (044) 296-01-73

Точка зору редакції не завжди збігається з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори публікацій. Рукописи не рецензуються. За достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 13.01.2016. Формат 60х84/8. Папір – крейдований глянцева. Друк – офсетний. Ум. друк. арк. – 14,02. Наклад 3 826. Зам. № 18. Надруковано в друкарні ТОВ «Інтерекспресдрук». 03680, Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3.
Журнал видається українською та російською мовами. Загальний наклад – 5 473 прим.
Редакція журналу «Охорона праці» – колективний член Європейської асоціації з безпеки.

© ОХОРОНА ПРАЦІ
Передплатний індекс 74377
Передплата ціна – 97 грн 85 коп.

УКРАЇНА

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року №1360-р Бардонова Михайла Володимировича призначено першим заступником голови Державної служби України з питань праці.

У конференц-залі Держпраці 12 січня 2015 року голова служби Роман Чернега – за участю заступника міністра соціальної політики України Валерія Ярошенка – представив колективу свого першого заступника.

Михайло Володимирович подякував заступнику міністра та голові Держпраці за довіру та запевнив у своїй готовності ефективно виконувати завдання, що стоять перед службою.

Інф. Держпраці

АК «Харківобленерго» провела для дітей області чергову просвітницьку кампанію «Світ безпечної енергетики».

Працівники служби охорони праці підприємства під час інтерактивних уроків «Давай потоваришуємо з електрикою» знайомили школярів з правилами безпечного поводження з побутовими електроприладами та правилами поведінки поблизу енергетичних об'єктів. Наставники розповідали про небезпеку ураження електричним струмом, надавали поради щодо безпечного та ефективного використання електроенергії.

Постійну підтримку цьому починанню «Харківобленерго» надають фахівці Головного управління Держпраці в Харківській області та департаменту освіти облдержадміністрації.

Спілкування енергетиків з дітьми не припиняється й під час літніх канікул: у дитячих оздоровчих таборах школярі охоче беруть участь у інтерактивних уроках, які супроводжуються демонструванням тематичних відеоматеріалів.

Жвавий інтерес у школярів викликають практичні заняття з надання першої долікарської допомоги потерпілому внаслідок ураження електричним струмом. Виконання штучного дихання, незважаючи на уявну простоту вправи, вимагає від учнів спеціальних навичок і фізичної підготовки. А роль «потерпілого» на таких заняттях грає спеціальний манекен.

Власними силами харківські електроенергетики розробили цілий арсенал спеціалізованої дитячої продукції профілактичного змісту: журнали, плакати, розклад уроків, календарі. А нещодавно фахівці компанії підготували нове видання під назвою «Азбука електробезпеки очима дітей». Родзинкою цієї яскравої книжки, яка щойно вийшла з друку, є те, що всі малюнки та тексти в ній належать учасникам минулорічних творчих конкурсів дитячого малюнка на тему електробезпеки. Таким чином, юні художники стали співавторами нового посібника.

Ця кампанія загальноосвітнього проекту «Світ безпечної енергетики» була позначена черговим нововведенням – проведенням обласного конкурсу робіт дитячої ручної творчості «Краща саморобка «Енергія навколо нас». До оргкомі-

тету конкурсу надійшло 138 ручних робіт від маленьких мешканців міста та області. Всі саморобки, незалежно від віку їхніх авторів, вражали якістю виконання та різноманітністю використаних матеріалів. Багатьом старим речам дитячі руки подарували друге життя.

Виступаючи на церемонії нагородження переможців конкурсу, яка відбулася напередодні Нового року, в. о. голови правління АК «Харківобленерго» Володимир Яворський зазначив, що діти завдяки участі в цьому заході мають змогу поглиблено оволодівати основами безпечного поводження з електричним струмом. Причому більшість учасників конкурсу вже сьогодні можна зараховувати до дружнього колективу підприємства.

Вадим Кобець, власкор

В рамках проведення Всеукраїнського тижня права для підвищення рівня правової культури громадян наприкінці 2015 року в Маріупольському міському центрі зайнятості пройшов семінар для безробітних, серед яких були і люди з обмеженими фізичними можливостями.

Проводили семінар працівники Головного управління Держпраці у Донецькій області та Маріупольського міського центру зайнятості. Безробітні та люди з обмеженими фізичними можливостями були проінформовані про послуги, які надає служба зайнятості. Їм розповіли про переваги легального працевлаштування в Україні, застерегли від можливого шахрайства під час оформлення на роботу.

На семінарі було надано інформацію про права інвалідів на державну соціальну допомогу та заборону дискримінації відповідно до законів «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та Конвенції про права інвалідів.

УКРАЇНА

На початку грудня Державна архітектурно-будівельна інспекція (ДАБІ) України відвітувала про реформи з децентралізації системи держархбудконтролю.

Першими взяли на себе функції держархбудконтролю міські ради Красного Лиману та Дружківки (Донецька область). Ще 30 міськрад, зокрема Львова, Херсона, Харкова, Луцька, Тернополя, Маріуполя, звернулися до ДАБІ з питанням щодо створення власних інспекцій держархбудконтролю. Старт децентралізації вбачають у ДАБІ головним досягненням 2015 року.

До здобутків можна віднести і переведення в електронний формат адміністративних послуг з реєстрації повідомлень та декларацій про початок виконання підготовчих або будівельних робіт. Незабаром до них планується додати реєстрацію декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та подання відомостей для отримання ліцензії на господарську діяльність зі створення об'єктів архітектури.

Близько 10 тис. декларацій про готовність об'єктів до експлуатації ДАБІ зареєструвала у рамках «будівельної амністії». Найбільше самобудов легалізовано в Київській, Чернівецькій, Тернопільській областях. Керівник ДАБІ Олексій Кудрявцев повідомив також, що впродовж 2015 року введено в експлуатацію понад 400 буди-

вель підвищеної категорії складності. За 11 місяців роботи відомство зареєструвало та видало понад 180 тис. дозвільних документів, із них близько 500 дозволів на будівництво об'єктів V категорії складності, тобто великих житлових комплексів і техногенно небезпечних об'єктів. Інші дозвільні документи реєстрували за декларативним принципом.

Ще одна приємна новина: консультації з актуальних питань відтепер можна отримати в консультаційних центрах, які ДАБІ відкрила в обласних центрах.

Проте було озвучено й неприємні моменти: за результатами 17 тис. перевірок, проведених ДАБІ щодо дотримання забудовниками містобудівного законодавства, порушення виявлені на 5,5 тис. об'єктів. Іншими словами, кожне третє будівництво ведеться з порушеннями, найбільш поширеним з яких є недотримання заявленої у дозвільних документах поверховості будівель. Найбільша кількість порушень зареєстрована у Донецькій, Київській та Львівській областях.

О. Фандеев, спецкор

АВСТРАЛІЯ

В Австралії сталася катастрофа товарного поїзда, що перевозив 26 цистерн із сірчаною кислотою.

На землю вилилося близько 200 000 л кислоти. Влада оголосила зоною лиха територію в радіусі двох кілометрів.

Інцидент стався 27 грудня в штаті Квінсленд, на північному сході країни, поблизу міста Джулія Крик. Рятівальникам доводиться працювати у складних умовах – зливи призвели до повеней у цьому районі, тому багато шляхів опинилися затопленими, що заважає дістатися до місця аварії.

НІГЕРІЯ

Понад сотні осіб загинули 24 грудня в результаті вибуху на газопереробному заводі в нігерійському місті Нневі, штат Анамбра.

Вибух стався, коли місцеві жителі заправляли газові балони з автоцистерни, що належить компанії Inter Oil Corp. Люди хотіли приготувати їжу для різдвяного стола. Основною причиною трагедії стало недотримання заходів безпеки під час використання газових балонів. За словами свідків, багато осіб згоріли заживо. Газопереробний завод повністю зруйновано, пошкоджено кілька будинків.

КИТАЙ

У результаті обвалення на гіпсовій шахті, що розташована в китайській провінції Шаньдун, у пастці під завалами опинилися 29 гірників.

Одинадцять з них змогли врятувати, один гірник був знайдений мертвим.

Через п'ять діб після аварії знайшли ще вісьмох шахтарів, які вижили. Людей удалось виявити під завалами за допомогою тепловізійних камер.

Обвалення сталося 25 грудня. Через два дні після аварії власник шахти покінчив життя самогубством. Ймовірно, причиною такого вчинку стало те, що за законами Китаю за недотримання вимог безпеки власникам компаній і місцевим чиновникам загрожує тривалий тюремний строк.

Роботу рятувальників ускладнюють деформація тунелю й падаючі уламки гірської породи. Причини обвалення встановлюються.

УКРАЇНА

За даними Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), у 2015 році помітно підвищився інтерес малих і середніх підприємств України до впровадження міжнародних стандартів.

Компанії звертаються до банку за допомогою з питань впровадження систем менеджменту, що ґрунтуються на стандартах ISO 9001 (менеджмент якості), ISO 50001 (менеджмент енергоефективності), ISO 14001:2015 (екологічний менеджмент), OHSAS 18001 (менеджмент охорони праці).

Зазвичай підприємства впроваджують інтегровані системи менеджменту, тобто дві та більше системи, що функціонують як єдине ціле. Про це на прес-конференції, присвяченій підсумкам року, повідомила менеджер групи підтримки малого бізнесу ЄБРР Катерина Рігг.

Усього у 2015 році в рамках програми консультативної підтримки малого та середнього бізнесу ЄБРР реалізував в Україні 130 проектів на суму понад 1,5 млн євро. Кількість заявок від компаній постійно збільшується, тому ЄБРР планує у 2016 році подвоїти число проектів. Цікаво, що якщо раніше за грантами на консультативні послуги зверталися здебільшого представники бізнесу з ве-

ликих міст, то зараз — представники малого та середнього бізнесу з невеликих міст і сіл (72% від загальної кількості). Це зумовило відкриття офісу у Львові, а в першій половині 2016 року планується відкриття регіональних офісів банку в Харкові та Одесі.

Обговорюють в ЄБРР і програму кредитування проектів з енергозбереження для малого, середнього бізнесу та населення (об'єднань співвласників багатоквартирних будинків). За підтримкою до банку найчастіше звертаються підприємства харчової промисловості, оптової та роздрібною торгівлі, IT-компанії.

Від початку дії у 2010 році програми підтримки малого бізнесу в Україні банк надав допомогу 530 підприємствам, із них близько сотні отримали консультації міжнародних експертів-практиків, інші — локальних фахівців. У результаті реалізації проектів понад 70% клієнтів ЄБРР збільшили оборот більше ніж на 40%, продуктивність праці — на 27%, обсяги експортних поставок — на 18%. За такої підтримки банку з 2010 року в Україні створено понад 1,5 тис. нових робочих місць.

О. Фандеев, спецкор

УКРАЇНА

У Вінницькій області під час пожежі в будинку місцевого хлібопекарського цеху (підприємство ТОВ «Продмова») постраждали шестеро осіб.

З опіками різного ступеня тяжкості їх госпіталізували в опіковий центр міста. За попередніми даними, пожежа сталася внаслідок загоряння твердопаливного котла опалення. Остаточні причини НП устанавлюються.

АЗЕРБАЙДЖАН

4 грудня на морській стаціонарній платформі № 10 на нафтовому родовищі Гюнешлі в Азербайджані, що розташоване в акваторії Каспійського моря, сталося загоряння.

Погані погодні умови створювали проблеми для підходу рятувальних кораблів. Станом на 29 грудня були знайдені тіла вісьмох нафтовиків. Ведуться пошуки ще 22 осіб. Точну кількість свердловин, які горять, назвати складно. Гасінням пожежі займаються шість суден компанії «Азнафта». Раніше повідомлялося, що горять чотири газові свердловини.

УКРАЇНА

У Хустському районі Закарпатської області вранці 1 січня вибухнув магістральний газопровід «Союз», який було побудовано ще в 1970-х роках.

У результаті вибуху утворився вогняний стовп до 50 м у висоту.

За попередніми даними, причиною аварії є розгерметизація труби на глибині 1–1,5 м, що сталося через просідання ґрунту або зношування труби.

Внаслідок аварії ніхто не постраждав, масштабних руйнувань і шкоди навколишньому середовищу немає, відключення населених пунктів Закарпаття від газопостачання не було, транзит газу з Росії до країн Євросоюзу не порушувався, оскільки ця труба є резервною. Станом на 5 січня ушкоджену ділянку газопроводу було відновлено.

ВІД КОМПЕНСАЦІЙ ДО ПРОФІЛАКТИКИ: європейський шлях для України

Ірина Новак,
канд. екон. наук
(Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М. В. Птухи НАН України)

У Європейському агентстві з безпеки праці та охорони здоров'я на робочих місцях (EU-OSHA) порахували, що повернення інвестицій у розвиток OSH-систем оцінюється у 12 евро прибутку на кожен евро інвестицій.

За даними Міжнародної організації праці (МОП), вплив несприятливих чинників на здоров'я працівників у світі щорічно «коштує» роботодавцям у 20 разів більше, ніж розмір офіційної фінансової допомоги світового співтовариства країнам, що розвиваються. Саме тому сьогодні відбувається переорієнтація концептуальних підходів у сфері охорони праці від реагування на страхові випадки та матеріальної компенсації їх наслідків (відшкодування шкоди, компенсаційні виплати) до превентивної моделі забезпечення професійної безпеки та здоров'я (*occupational safety and health (OSH)*), орієнтованої на управління виробничими ризиками, яким піддається життя і здоров'я працівників.

Ризик-орієнтований підхід до професійної безпеки та здоров'я був започаткований в ЄС у 1989 р. з прийняттям Директиви № 89/391/ЄЕС щодо загальних принципів профілактики та основ професійної безпеки. У 1994 р. Всесвітня організація охорони здоров'я розробила Загальну глобальну стратегію у сфері професійної безпеки та здоров'я, що стала основою Настанови із систем управління професійною безпекою та здоров'ям та Глобальної стратегії з професійної безпеки та здоров'я, прийнятих МОП.

Стратегія з професійної безпеки та здоров'я, прийнята ЄС у 2002 р., містить цілісну систему «виробничого добробуту», що передбачає вдосконалення

якісних характеристик безпечного та здорового виробничого середовища з урахуванням постійних змін в організації праці та виникнення нових ризиків.

Перспективи розвитку європейського системного підходу до професійної безпеки та здоров'я пов'язані з формуванням «виробничої екосистеми» на основі поєднання трьох компонентів: екологічної рівноваги у навколишньому середовищі, безпечних умов праці на робочих місцях та професійного здоров'я працівників.

Принципи та механізми, окреслені в документах ЄС, дають уявлення про технологію переходу від компенсаторно-наслідкової моделі управління охороною праці до превентивної моделі забезпечення професійної безпеки та здоров'я працівника (OSH-системи), що за допомогою оцінювання ризиків дає змогу математично визначати проблемні місця, дає чітке уявлення про необхідні заходи та їх вартість, а відтак робить можливим ефективне управління витратами на охорону праці (рис. 1).

Зменшення виробничих ризиків є найбільш прогресивною технологією з точки зору оптимізації витрат на охорону праці на рівні компанії. За оцінками фахівців «Бюро Верітас Україна», в середньому протягом першого року після сер-

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ			
Превентивна модель забезпечення професійної безпеки та здоров'я працівника			
системність		превентивність	
комплексність		гнучкість	
Законодавче регулювання	Соціальний діалог	Економічне стимулювання	Соціальна відповідальність
Оцінка та управління виробничими ризиками			
від СУОП (реагування на страхові випадки post factum)	ПЕРЕХІД	до OSH-системи (управління виробничими ризиками)	
⇒ реагування на події та матеріальна компенсація їх наслідків	➡	⇒ профілактика небезпечних подій	
⇒ формальне покарання за невиконання вимог законодавства	➡	⇒ економічне стимулювання створення безпечних умов праці та впровадження безпечних технологій	
⇒ статусний списковий підхід до надання компенсацій	➡	⇒ встановлення компенсацій за даними атестації робочих місць	
⇒ страхування за середніми страховими тарифами, незалежно від фактичних рівнів професійних ризиків	➡	⇒ страхування за індивідуальними тарифами, на основі фактичних показників професійних ризиків	
Принципи стандартів ISO:			
планування	виконання	контроль	удосконалення

Рис. 1. Реформування системи управління охороною праці
Джерело: Складено автором.

тифікації компанією OSH-системи відбувається зниження рівня травматизму на 15–20%. Досвід компаній свідчить, що в разі належного контролю стану OSH-системи ці темпи можна підтримувати і в наступні роки.

OSH-система (OHSAS 18000) має бути інтегрована до єдиної системи менеджменту компанії, що включає цільові підсистеми: управління якістю на виробництві (ISO 9000); екологічний менеджмент (ISO 14000); соціальну відповідальність (ISO 26000); захист інформації (ISO 27000); енергетичний менеджмент (ISO 50000) та ін. (рис. 2).

З економічної точки зору витрати на охорону праці є інвестиціями, що здійснюються з метою отримання вигоди в майбутньому, економічний ефект яких значно перевищує розрахункову величину з огляду на:

✓ довгострокову вигоду від поліпшення здоров'я та добробуту працівників;

✓ здатність компаній використовувати інновації для підвищення якості продукції, зменшення витрат і поліпшення умов праці.

Запроваджуючи OSH-систему, роботодавці зменшують негативні наслідки небезпечної праці для суспільства та, водночас, отримують вигоди для бізнесу (OSH business-benefits – OSH-BB), оскільки існує безпосередній зв'язок між соціальною поведінкою компанії та її репутацією, продажами, відомістю бренду і загальною вартістю (рис. 3).

OSH-система в країнах ЄС є елементом колективних трудових відносин. До компетенції сторін трудових відносин (роботодавців і працівників в особі їх повноважних представників, передусім профспілок) належать основні обов'язки з: посилення превентивної складової професійної безпеки та здоров'я, первинного виявлення ризиків і нормативного закріплення методів їх зменшення. У низці країн у компаніях функціонують двосторонні комітети з представників працівників і роботодавців. До складу спеціалізованих інститутів входять органи з питань безпеки та здоров'я на виробництві. У більшості країн це спеціалізовані бюро та інспекції.

Теоретичний набір кривих для опису витрат на функціонування OSH-системи (спрощені припущення) свідчить, що загальна вартість витрат на охорону праці складається з витрат на профілактичні заходи (крива P) та витрат на компенсацію наслідків виробничого травматизму і професійних захворювань (C).

З підвищенням якості OSH-системи вартість профілактики зростає, а вартість компенсації зменшується. Отже, інвестиції в охорону праці є економічно вигідними тоді, коли вони зумовлюють зменшення сумарної вартості OSH-системи (T), а оптимальний рівень охорони праці (S) досягається в разі її мінімальної

загальної вартості (M) (рис. 4).

За даними Європейського агентства з безпеки праці та охорони здоров'я на робочих місцях, повернення інвестицій

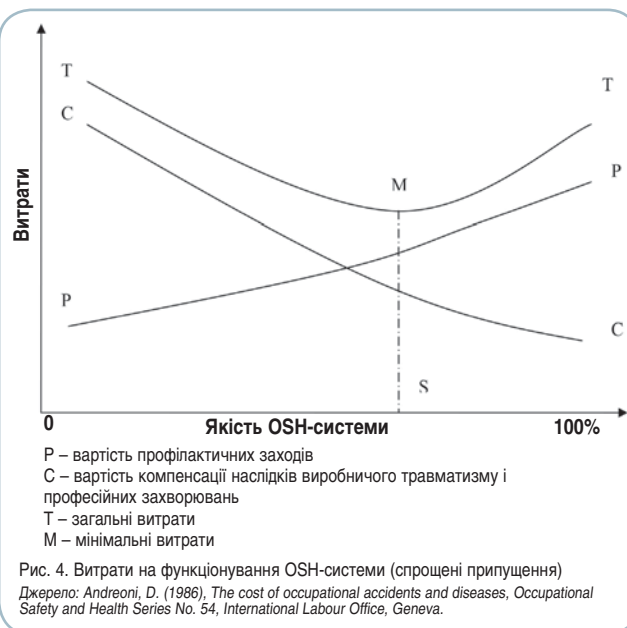

Рис. 4. Витрати на функціонування OSH-системи (спрощені припущення)
Джерело: Andreoni, D. (1986), The cost of occupational accidents and diseases, Occupational Safety and Health Series No. 54, International Labour Office, Geneva.

у розвиток OSH-систем оцінюється як 12 євро прибутку на кожен євро інвестицій. Країни з менш розвиненими OSH-системами витрачають значно більший відсоток ВВП на відшкодування наслідків виробничого травматизму та професійних захворювань. За оцінками МОП, витрати, пов'язані з наслідками травматизму на виробництві та професійними захворюваннями в країнах Латинської Америки становлять до 10% ВВП порівняно з 2,6–3,8% ВВП у країнах ЄС. Зниження рівня виробничих ризиків завдяки функціонуванню OSH-системи в країнах ЄС є підставою для зменшення розміру страхових внесків на обов'язкове соціальне страхування.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В УКРАЇНІ

Про передумови та перспективи впровадження принципів ризик-орієнтованого підходу в національне законодавство про охорону праці.

Наталія Чумакова,
завідувач науково-дослідної лабораторії
нормативно-правових актів
ДУ «ННДІПБОП»

Олеся Цибульська,
завідувач науково-дослідної лабораторії
управління
охороною праці
ДУ «ННДІПБОП»

Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого (далі — Угода про асоціацію) була підписана 27 червня 2014 р. У ній не згадується про можливість членства України в ЄС, проте успішна реалізація положень Угоди про асоціацію означала б належне запровадження норм, що діють у ЄС, та готовність України перейти до глибших рівнів інтеграції з Євросоюзом. Водночас виконання передбачених цією Угодою реформ і перетворень мало б наслідком значне підвищення якості життя громадян України.

Угодою про асоціацію передбачено, що до українського законодавства має бути інкорпоровано значну частину правового доробку ЄС (*acquis communautaire*). Україна, таким чином, стає інтегральною складовою сучасної Європи.

У цьому сенсі надзвичайно важливо, що положення Угоди є юридично зобов'язуючими. Зрозуміло, що оскільки Україна прагне інтегруватися до Євросоюзу, це означає насамперед взяття нею зобов'язань. Це стосується адаптації законодавства ЄС та застосування його на практиці, повагу до

цінностей, на яких ґрунтується Євросоюз.

Зі свого боку ЄС бере зобов'язання допомагати Україні в наблизненні до нього. Наприклад, розділ Угоди про асоціацію «Економічне та секторальне співробітництво» містить положення щодо **цілей та форм співпраці між ЄС та Україною у 28 сферах**. Стосовно майже кожної з них визначено перелік, відповідні етапи та терміни імплементації актів законодавства ЄС, які Україна зобов'язується перенести до національного законодавства. Усього йдеться про **понад 300 регламентів та директив ЄС**, а також інші акти *acquis*. Терміни імплементації законодавства ЄС Україною становлять два, три, п'ять, сім та десять років з часу набуття Угодою чинності.

У сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей

ДОВІДКА

Угода про асоціацію є безпрецедентною з точки зору свого обсягу (низки сфер, які вона охоплює) та глибини (детальності зобов'язань і часових рамок їх виконання).

Україна має забезпечити поступове наблизнення до права, стандартів та практики ЄС, як зазначено в Додатку XL до Угоди про асоціацію (ст. 424).

Розділом «Здоров'я та безпека праці» цього додатку передбачено імплементацію 29 директив Ради, а також Європейського парламенту і Ради, для 27 з яких визначено конкретний графік імплементації (див. табл. 1).

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

У Європейському Союзі ризик-орієнтований підхід закріплено ст. 2, 3 **Європейської соціальної хартії** (переглянутої), а також так званою «рамковою» **Директивою № 89/391/ЄЕС Ради** щодо встановлення заходів із заохочення поліпшення охорони здоров'я та безпеки праці працівників (далі — Директива № 89/391/ЄЕС).

Метою цієї директиви є впровадження заходів, що сприяють поліпшенню у сфері безпеки та гігієни праці, тобто заходів превентивного характеру. Для цього вона містить загальні принципи, що стосуються запобігання професійним ризикам (на мові оригіналу — *occupational risk*), охорони безпеки та здоров'я, виключення факторів ризику та нещасних випадків, інформування, консультування та пропорційної участі відповідно до національних законів та/або практики, навчання працівників та їх представників, а також вказівки з імплементації цих принципів.

Незважаючи на відсутність у Директиві № 89/391/ЄЕС визначень правових дефініцій «ризик» та «професійний ризик», вона постійно ними оперує та визначає основні положення інших 19 окремих директив, що стосуються вимог охорони праці для робочого місця, під час використання устаткування, роботи з хімічними, фізичними та біологічними речовинами, а також захисту на робочому місці певних груп працівників.

Національним законодавством країн-членів ЄС положення Директиви № 89/391/ЄЕС врегульовано на рівні **трудових кодексів** (у частині забезпечення безпеки та гігієни праці) та/або **спеціальних законів**. При цьому переважно використовується правова дефініція «професійний ризик», що пояснюється, насамперед, самою структурою цих законодавств. Справа в тому, що сфера звичної нам охорони праці в Євросоюзі, як правило, регулюється двома нормативно-правовими акта-

Таблиця 1. Графік імплементації європейських директив у сфері забезпечення здоров'я та безпеки праці

Строки впровадження з дати набрання чинності Угодою про асоціацію	Номер директиви	Найменування директиви	Номер окремої директиви в розумінні ст. 16 (1) Директиви № 89/391/ЄЕС
2 роки	92/91/ЄЕС	Про мінімальні вимоги для поліпшення безпеки та охорони здоров'я працівників у видобувних галузях, що використовують буріння	11
	92/104/ЄЕС	Про мінімальні вимоги щодо поліпшення безпеки і захисту здоров'я працівників видобувних підприємств з підземним і відкритим способами видобування	12
3 роки	89/391/ЄЕС	Про встановлення заходів із заохочення поліпшення охорони здоров'я та безпеки праці працівників	«Рамкова»
	89/654/ЄЕС	Про мінімальні вимоги стосовно безпеки і охорони здоров'я на робочому місці	1
	2009/104/ЄС (89/655/ЄЕС +2001/45/ЄС)	Щодо мінімальних вимог до безпеки та охорони здоров'я при використанні працівниками робочого устаткування на роботі	2
7 років	89/656/ЄЕС	Про мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці	3
	92/57/ЄЕС	Про здійснення мінімальних вимог щодо безпеки і гігієни праці на тимчасових або мобільних будівельних майданчиках	8
	83/477/ЄЕС (+91/382/ЄЕС +2003/18/ЄС)	Про захист працівників від ризиків, пов'язаних із впливом азбесту на роботі	
	2004/37/ЄС	Про захист працівників від ризиків, пов'язаних із впливом канцерогенів або мутагенів на роботі	6
	2000/54/ЄС	Про захист працівників від ризиків, пов'язаних із впливом біологічних речовин на роботі	7
	90/270/ЄЕС	Про мінімальні вимоги безпеки та здоров'я при роботі з екранними пристроями	5
	92/58/ЄЕС	Про мінімальні вимоги до забезпечення позначень безпеки та/або гігієни на роботі	9
10 років	98/24/ЄС	Про захист здоров'я і безпеку працівників від ризиків, пов'язаних з хімічними речовинами на роботі	14
	1999/92/ЄС	Про мінімальні вимоги щодо поліпшення безпеки і захисту здоров'я працівників, що піддаються потенційній небезпеці у вибухонебезпечних середовищах	15
	2002/44/ЄС	Про мінімальні вимоги здоров'я і безпеки працівників, що піддаються впливу небезпечних фізичних факторів (вібрація)	16
	2003/10/ЄС	Про мінімальні вимоги щодо здоров'я і безпеки працівників, що піддаються небезпеці впливу фізичних факторів (шум)	17
	2004/40/ЄС	Про мінімальні вимоги щодо охорони здоров'я і безпеки працівників, що піддаються небезпеці впливу фізичних факторів (електромагнітні поля)	18
	2006/25/ЄС	Про мінімальні вимоги до охорони здоров'я і безпеки працівників, що піддаються небезпеці впливу фізичних факторів (штучне оптичне опромінювання)	19
	93/103/ЄС	Про мінімальні вимоги безпеки і здоров'я під час робіт на борту риболовних суден	13
	92/29/ЄЕС	Про мінімальні вимоги безпеки і здоров'я для поліпшеного медичного обслуговування на борту суден	
	90/269/ЄЕС	Про мінімальні вимоги здоров'я і безпеки до ручної обробки вантажів, коли існує ризик, зокрема, травми хребта працівників	4
	91/322/ЄЕС	Про встановлення індикативного обмеження гранично допустимих концентрацій шляхом виконання Директиви Ради № 80/1107/ЄЕС про захист робітників від ризику впливу хімічних, фізичних та біологічних речовин на роботі	
	2000/39/ЄС	Що засновує перший перелік гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у рамках впровадження Директиви Ради № 98/24/ЄС щодо захисту здоров'я і безпеки працівників від ризиків, пов'язаних з хімічними речовинами на роботі	
Поки не встановлено	2006/15/ЄС	Що засновує другий перелік гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у рамках впровадження Директиви Ради № 98/24/ЄС та вносить зміни і доповнення до Директив № 91/322/ЄЕС і № 2000/39/ЄС	
	2003/88/ЄС	Про деякі аспекти організації робочого часу	
	2006/54/ЄС	Про реалізацію принципів рівних можливостей і рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях працевлаштування і зайнятості (зі змінами)	

ми: перший стосується безпеки саме працівника під час роботи, другий — безпечної експлуатації робочого устаткування. Звідси й дефініція, зорієнтована саме на працівника, тобто на його безпеку під час виконання професійних обов'язків.

Привели своє законодавство у відповідність до зазначених директив і країни-кандидати на вступ до Євро-союзу (Ісландія, Македонія, Сербія, Чорногорія).

Швейцарія та Норвегія, які не планують свого членства в ЄС, проте

тісно з ним інтегровані, успішно використовують ризик-орієнтований підхід у всіх сферах державного управління.

Інші країни світу також визнають ефективність систем управління охороною праці з урахуванням ризик-орієнтованого підходу. Зокрема, Японія та Канада врахували питання оцінювання та управління ризиками для життя та здоров'я працівників під час трудових відносин у своїх спеціальних законах, зважаючи на національні особливості здійснення господарської діяльності.

Слід зауважити, що впровадження ризик-орієнтованого підходу в національне законодавство про охорону праці хоча й позначиться, насамперед, на рівні підприємств, проте не омине й такі важливі складові державного управління охороною праці, як: проведення навчання з питань охорони праці, забезпечення засобами індивідуального захисту, здійснення державного нагляду (контролю), надання пільг та компенсацій за шкідливі та небезпечні умови праці тощо.

СПОСОБИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» визначено, що *адаптація* — це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*. Правова доктрина виділяє імплементацію як одну з форм адаптації. Серед основних способів імплементації виокремлюють, зокрема, такі:

- ⇒ рецепція;
- ⇒ трансформація;
- ⇒ паралелізація;
- ⇒ відсилання.

Рецепція в процесі нормотворення означає повторення норм міжнародного права в національному законодавстві без будь-яких змін його змісту. Наприклад, це правові норми, які визначають основні права людини, закріплені в Конституції України.

Кожна держава, яка бере на себе зобов'язання щодо адаптації (приведення) національного законодавства до міжнародного, обирає свій спосіб імплементації, виходячи зі специфіки правового регулювання, національних особливостей правозастосування, а також міркувань економічної доцільності.

ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Задля визначення шляхів імплементації Директиви № 89/391/ЄЕС у національне законодавство про охорону праці розглядалися конкретні приклади запровадження ризик-орієнтованого підходу в країнах-членах ЄС. Загалом із 28 країн-членів ЄС акцент зроблено на такі: Республіка Польща, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Республіка Болгарія, Румунія. Основними критеріями відбору саме

У Румунії положення Директиви № 89/391/ЄЕС також імплементовано в спеціальний закон. Утім, його положення повністю дублюють положення директиви без будь-яких змін чи доповнень.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДИРЕКТИВИ № 89/391/ЄЕС В УКРАЇНІ

Упровадження ризик-орієнтованого підходу шляхом імплементації положень Директиви № 89/391/ЄЕС у національне законодавство про охорону праці можливе кількома шляхами:

1. Внесення змін до глави XI «Охорона праці» КЗпП України.

Ураховуючи, що КЗпП України за юридичною силою вищий за Закон України «Про охорону праці», внесення змін до КЗпП автоматично потягне за собою доопрацювання спеціального закону та, звісно, всіх підзаконних актів, яких стосуватимуться ці зміни.

2. Опрацювання глави 10 «Охорона праці» книги III «Умови праці» Трудового кодексу України.

На сьогодні проект Трудового кодексу України (далі — ТКУ) прийнято Верховною Радою за основу. Глава «Охорона праці» проекту ТКУ порівняно з відповідною главою у КЗпП України не зазнала істотних змін. Суттєве доопрацювання глави «Охорона праці» ТКУ дасть змогу або взагалі включити всі положення, що стосуються питань охорони праці, та скасувати спеціальний закон, або включити рамкові поняття ризик-орієнтованого підходу й після прийняття ТКУ вносити зміни до Закону України «Про охорону праці».

3. Внесення змін до Закону України «Про охорону праці».

Така альтернатива, з одного боку, здається простішою, ніж попередні, втім, у нас неможливе подвійне регулювання. Внесення змін до спеціального закону потребуватиме внесення змін і до ТКУ.

4. Залишення ситуації без змін.

Це, мабуть, найпростіший варіант, який задовольнив би багатьох, утім, зобов'язання, які взяла на себе Україна, підписавши Угоду про асоціацію, потребують докорінних змін у системі управління охороною праці, інакше шлях до повноправного членства України в Євросоюзі буде назавжди закритим.

ДОВІДКА

Чинності Угода про асоціацію набуває з моменту повного завершення процесу її ратифікації. Як відомо, процес ратифікації повністю завершено, коли про це повідомлено Генеральний секретаріат Ради ЄС і відповідна інформація з'явилася на офіційному сайті Ради ЄС.

16 вересня 2014 р. Угода про асоціацію була ратифікована Європейським парламентом синхронно з Верховною Радою України. Станом на 12 грудня 2015 р. її ратифікували всі сторони Угоди, проте лише 25 (із 31) повідомили про це Генеральний секретаріат Ради ЄС. Тож допоки Угода про асоціацію діє в режимі тимчасового застосування, який вступив у силу з 1 листопада 2014 р. Такий режим стосується всіх розділів, окрім IV, щодо Зони вільної торгівлі (з 1 січня 2016 р.).

На відміну від рецепції *трансформація* передбачає перетворення норм міжнародного права шляхом переробки їх тексту із прийняттям на цій основі національного нормативно-правового акта. Вважається, що перетворення міжнародного права в національне шляхом прийняття відповідного національного акта підкреслює суверенний характер держави.

Паралелізація має зворотний характер і полягає в тому, що в процесі нормотворчості створюються національні норми, які відповідають міжнародним нормам або не суперечать їм.

При *відсиланні* в національне законодавство не запроваджуються нові норми, а надається право на застосування норм міжнародного права. Як приклад, частиною 1 ст. 9 Конституції України визначено: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України».

цих країн стали: правова система (сім'я), економіка, рік вступу до ЄС, радянське минуле (приналежність до «соціалістичного табору»). Хоча в усіх цих країн є риси, що їх об'єднують, вони обрали різні шляхи та способи імплементації Директиви № 89/391/ЄЕС у національне законодавство (див. табл. 2). Наприклад, у Польщі зміни було внесено до Трудового кодексу, прийнятого ще 26 червня 1974 р. (до речі, нова редакція Кодексу в Польщі не приймалась, і на сьогодні до нього внесено численні поправки), адже в цій країні відсутній спеціальний закон.

Латвія, Литва та Болгарія пішли іншим шляхом і внесли положення Директиви № 89/391/ЄЕС до спеціальних законів, проте доопрацювали їх з урахуванням національних особливостей. У Литві, наприклад, це виправдано тим, що внесення змін до Трудового кодексу є досить складною процедурою, а розділ щодо охорони праці в ньому взагалі відсутній, адже є спеціальний закон.

Таблиця 2. Шляхи та способи імплементації Директиви № 89/391/ЄЕС

Країна	Найменування національного нормативного акта	Положення нормативного акта, що відповідають Директиві № 89/391/ЄЕС	Спосіб імплементації
Республіка Польща	Трудовий кодекс	Стаття 226. Глава VI. Розділ XI Роботодавець оцінює та документує професійні ризики, пов'язані із виконанням робіт, вживає необхідні профілактичні заходи для зниження цих ризиків, інформує працівників про професійні ризики, пов'язані із виконанням робіт, та принципи захисту від небезпек	Рецепція
Латвійська Республіка	Закон «Про охорону праці»	Стаття 8. Глава II (1) Роботодавець повинен оцінити професійні ризики в такому порядку: 1) встановити виробничі фактори, які спричиняють або можуть спричинити ризик для безпеки та здоров'я; 2) визначити працівників або інших осіб, які наражаються на ризики для безпеки та здоров'я; 3) оцінити ступінь та характер професійного ризику; 4) визначити профілактичні заходи із запобігання або зменшення професійного ризику на робочому місці	Трансформація
Литовська Республіка	Закон «Про безпеку та гігієну праці»	Стаття 25. Глава IV. Розділ I При реалізації обов'язків роботодавця щодо забезпечення безпечних та здорових умов праці працівників у всіх аспектах, що стосуються роботи, представник роботодавця зобов'язаний: 2) здійснити оцінку професійного ризику або доручити це особі, уповноваженій роботодавцем здійснювати оцінку професійного ризику, та за результатами визначити (встановити) поточний стан безпеки та гігієни праці на підприємстві, у підрозділі та на окремих робочих місцях. У разі якщо стан безпеки та гігієни праці не відповідає вимогам, встановленим нормативними актами з безпеки та гігієни праці, представник роботодавця повинен організувати підготовку та впровадження відповідних заходів	Трансформація
Республіка Болгарія	Закон «Про здорові та безпечні умови праці»	Стаття 4. Глава II (1) Роботодавець зобов'язаний забезпечити безпечні та здорові умови праці працівників, застосовуючи необхідні заходи, в тому числі: 1. Профілактика професійних ризиків; 2. Інформування та навчання; 3. Забезпечення організаційних заходів. (2) Роботодавець повинен адаптувати заходи, викладені у пункті (1) до обставин, що змінюються, для того щоб поліпшити існуючу ситуацію. (3) Роботодавець повинен здійснювати заходи, викладені у пункті (1), забезпечуючи загальні принципи профілактики: 1. Запобігання ризикам. 2. Оцінювання ризиків, яких можна уникнути. 3. Зменшення ризиків у джерелах їх виникнення. 4. Адаптація роботи до працівника, особливо що стосується ергономіки робочих місць, вибору робочого устаткування, методів роботи та виробництва, щоб полегшити або усунути монотонну роботу, роботу із заданою швидкістю і зменшити їх вплив на здоров'я працівника. 5. Адаптація до технічного прогресу. 6. Виключення або зменшення небезпек. 7. Визначення існуючих небезпек і джерел шкідливих факторів для безпеки та здоров'я працівників. 8. Реалізація узгодженої загальної політики профілактики, що охоплює технологію, організацію роботи, умови праці, соціальні відносини і вплив елементів робочого середовища й трудового процесу. 9. Використання колективних засобів захисту, віддаючи їм перевагу перед індивідуальними. 10. Надання відповідних вказівок працівникам	Трансформація
Румунія	Закон «Про безпеку та гігієну праці»	Стаття 7. Глава III. Розділ I (1) Роботодавець зобов'язаний вжити необхідних заходів для: a) забезпечення безпеки та охорони здоров'я працівників; b) запобігання професійним ризикам; c) інформування та навчання працівників; d) забезпечення необхідних організаційних заходів для безпеки та охорони здоров'я. (2) Роботодавець зобов'язаний коригувати положення, викладені в пункті (1), беручи до уваги обставини, що змінюються, а також поліпшувати існуючу ситуацію. (3) Роботодавець повинен здійснювати заходи, передбачені в пунктах (1) і (2), на основі наступних загальних принципів профілактики: a) запобігання ризикам; b) оцінка ризиків, яких неможливо уникнути; c) зменшення ризиків у джерелах їх виникнення; d) адаптація роботи до людини, особливо що стосується ергономіки робочих місць, вибору робочого устаткування, методів роботи і виробництва з метою зменшення монотонної праці, праці із заданою швидкістю і зменшення їх впливу на здоров'я працівників; e) адаптація до технічного прогресу; f) виключення або зменшення небезпек; g) розробка узгодженої загальної політики профілактики, що охоплює технологію, організацію роботи, умови праці, соціальні відносини і вплив робочого середовища; h) надання пріоритету колективним заходам захисту над індивідуальними; i) надання відповідних вказівок працівникам. (4) Незважаючи на інші положення цього закону, з урахуванням характеру підприємства та/або установи, роботодавець: a) оцінює ризики для безпеки та здоров'я працівників, у тому числі під час вибору робочого устаткування, хімічних речовин або препаратів, що використовуються, і облаштування робочих місць; b) після оцінювання ризиків, зазначених у підпункті а), якщо це необхідно, впроваджує профілактичні заходи, методи роботи та виробництва для забезпечення підвищення безпеки та охорони здоров'я працівників, які мають бути інтегровані в загальну систему управління підприємством та/або установою на всіх рівнях відносин; c) враховує можливості працівника безпечно виконувати доручену йому роботу; d) забезпечує, щоб планування та впровадження нових технологій узгоджувалося з працівниками та/або їх представниками щодо можливих наслідків використання обраного устаткування, впливу умов праці та виробничого середовища на життя та здоров'я працівників; e) вживає належних заходів, щоб доступ до зон високого ризику був дозволений тільки тим працівникам, які пройшли відповідний інструктаж	Трансформація (інкорпорація)

ОЦІНЮЄМО систему безпеки праці

Ольга Богданова,
менеджер з виробничої безпеки праці
та охорони довкілля

Проголошений Україною європейський вектор розвитку, безумовно, суттєво вплине в тому числі на сферу охорони праці. І, можливо, невдовзі інспекторів Держпраці залучатимуть до перевірок упровадження ризик-орієнтованого підходу на підприємствах, який є основою європейської системи безпеки праці. Розглянемо показники, за якими можна визначити результативність системи управління гігієною та безпекою праці організації.

Зміни в українській системі управління охороною праці неминучі. Їх суть — перехід від централізованої схеми управління охороною праці, сформованої в рамках державної командно-адміністративної системи, до європейської системи управління виробничою безпекою, причому відповідальність за це майже повністю покладається на організації. Європейська система ґрунтується на ризик-орієнтованому підході та циклі постійного вдосконалення. Отже, мета цієї статті — визначити показники (індикатори), за якими можна прослідкувати динаміку, оцінити зрілість і результативність системи управління гігієною та безпекою праці.

Показники системи можуть стати в пригоді фахівцям з охорони праці, відповідальним за систему управління гігієною та безпекою праці, керівництву організацій для контролю та моніторингу системи, внутрішнім та зовнішнім аудиторам систем управління. До того ж, коли будуть внесені відповідні зміни до законодавчих актів України, інспектори Держпраці будуть залучені до перевірок упровадження ризик-орієнтованого підходу на підприємствах для визначення відповідності системи безпеки конкретної організації вимогам стандарту BS OHSAS 18001:2007.

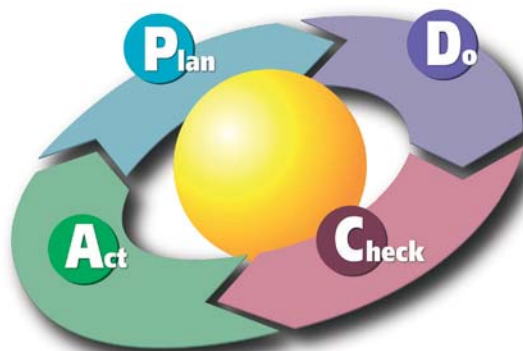
РУШІЙНА СИЛА – ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ ТА ПОСТІЙНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ

За підписанням і ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наступним етапом йде запровадження комплексної програми адаптації регуляторних норм у всіх сферах, у тому числі пов'язаних із безпекою та гігієною праці, до відповідних стандартів ЄС. Під егідою Європейського агентства з безпеки праці та охорони здоров'я на робочих місцях (EU-OSHA) передбачена й участь України та її суб'єктів у стратегічній програмі ЄС на 2014–2020 роки з питань безпеки та гігієни праці (*EU-OSHA multi-annual strategic programme (MSP) 2014–2020*).

Програма EU-OSHA спрямована на запобігання ризикам, пропаганду гігієни та безпеки праці, збереження здоров'я працівників і, отже, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності певної компанії. За оцінками агентства, 1 євро, вкладений у профілактику травматизму, повертає компанії від 1,29 до 2,89 євро. Таким чином, інвестувати в гігієну та безпеку праці на робочому місці вигідно і роботодавцям, і працівникам. Програма 2007–2012 років довела свою ефективність: за час її дії кількість нещасних випадків у 27 країнах ЄС було зменшено на 27,9%.

Крім дотримання європейських регуляторних норм, перед українськими суб'єктами господарювання може бути висунуто вимогу щодо прозорості звітності, насамперед перед інвестиційними фондами, у тому числі за показниками травматизму. Так, у системі звітності сталого розвитку GRI (Global Reporting Initiative) у рамках звітності щодо результативності роботи, економічних, екологічних і соціальних впливів на навколишнє середовище одним із аспектів є «Здоров'я та безпека на робочому місці». Оцінюванню підлягають такі показники, як рівень залученості персоналу до програм із питань безпеки, всі види виробничого травматизму, причини та обставини смертельних випадків, професійних захворювань, кількість днів тимчасової втрати працездатності після нещасних випадків тощо.

Необхідним інструментом для відповіді на сучасні виклики інтеграції України з ЄС та підвищення результативності дій суб'єктів господарювання щодо запобігання травматизму є система управління гігієною та безпекою праці. Як нормативний документ для її запровадження найчастіше використовується стандарт BS OHSAS 18001:2007 «Системи менеджменту професійної безпеки та здоров'я» (далі — OHSAS 18001) або нормативно-правові акти, розроблені на його основі: ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи менеджменту гігієни та безпеки праці» та Рекомендації щодо побудови, впровадження та вдосконалення системи управління охороною праці, розроблені Держгірпромнаглядом у 2008 році. Стандарт OHSAS 18001, як і загалом законодавча модель ЄС у сфері охорони здоров'я та безпеки праці, побудований за принципом управління ризиками на робочому місці відповідно до загальної моделі профілактичних і запобіжних заходів, зазначених у Директиві № 89/391/ЄЕС. Тому ризик-орієнтований підхід логічно

Цикл постійного вдосконалення Шухарта – Демінга PDCA
«Плануй – виконуй – перевіряй – дій»

має стати основною методологією для побудови будь-якої системи управління безпекою та гігієною праці в Україні. Крім того, у стандарті передбачається постійне вдосконалення за рахунок реалізації циклу Шухарта — Демінга PDCA (Plan — Do — Check — Act), тобто «Плануй — виконуй — перевіряй — дій». Багато в чому завдяки поєднанню у своїх вимогах цих двох важливих складових системи управління — оцінювання ризику та циклу постійного вдосконалення — британський стандарт OHSAS 18001 і набув такого поширення у світі.

ЯК ВИМІРЯТИ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ

У стандарті OHSAS 18001 міститься таке визначення: результативність — це вимірні результати управління ризиками, яке здійснює організація у сфері гігієни та безпеки праці. Результати можуть вимірюватися також по відношенню до політики організації, цілей та інших вимог щодо результативності у сфері гігієни та безпеки праці (п. 3.15 OHSAS 18001).

За усталеною практикою, у системі управління гігієною та безпекою праці не оперують поняттям ефективності, оскільки витрати матеріальних ресурсів неспівставні із врятованими людськими життями. Тому **результативність є майже єдиною характеристикою системи управління і її показники (індикатори) мають бути чітко визначені.**

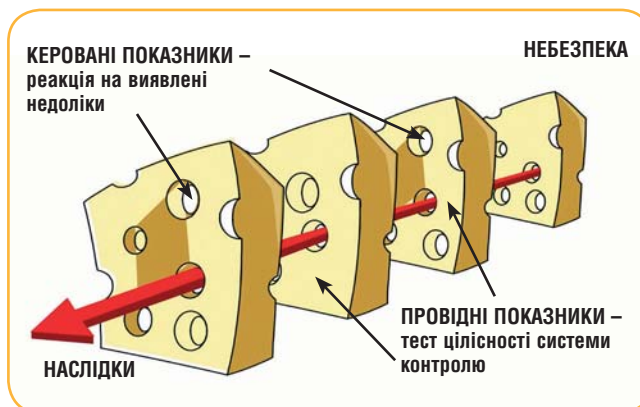
З цією метою є сенс, за аналогією з економічними науками, використовувати **провідні** (Leading indicators) та **керовані** (Lagging indicators) показники для оцінювання системи управління виробничою безпекою.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ

Загальновідомо, що показники травматизму — найбільш розповсюджені індикатори стану охорони праці. На наших теренах — так, у Європі — вже ні. Адже вони є реактивними, лише констатують факт, результат процесу, але не сам процес.

Визнаючи це, Управління з безпеки та здоров'я Великої Британії у 2006 р. розробило інструкцію за результатами розслідування пожежі, що сталася на нафтопереробному заводі в Шотландії у 2000 р. Центр хімічної безпеки США (CCPS) опублікував у 2007 р. настанову за результатами розслідування причин вибуху пари вуглеводнів на нафтопереробному заводі в Техас-сіті у 2005 р., де загинуло 15 робітників і було поранено понад 170 осіб. Організація економічного співробітництва та розвитку також поновила свої настанови у 2008 р., у тому ж році Британська група інформування щодо пожеж та вибухів (FABIG) провела технічну нараду з питань показників результативності безпеки (SPI — Safety Performance Indicators). Усі ці та інші організації з безпеки праці узгодили основний підхід, мета якого полягає в розробці показників результативності системи безпеки, які допомагають операторам визначати, чи адекватно вони управляють основними ризиками виникнення інцидентів.

Якщо виходити із загальновідомої моделі причинно-наслідкового зв'язку нещасних випадків Джеймса Різона, небезпека проходить через отвори «швейцарського сиру». Тобто серйозні інциденти стаються, коли в результаті серії невдач у системах управління ризиком «отвори у скибочках сиру шикуються в ряд». Провідні показники — це такі індикатори, які визначають недоліки рутинних перевірок і процедур та інформують про необхідність усунення цих недоліків на ранніх стадіях, ще до настання нещасного випадку. Керовані індикатори демонструють слабкі місця системи, відображаючи результати її роботи, та показують, на чому слід зосередитися, щоб запобігти повторенню.

ПРОВІДНІ + КЕРОВАНІ

За визначенням експерта з менеджменту С. Шунове-ра, **провідні показники** орієнтовані на оцінювання процесу виконання вимог безпеки і постійне вдосконалення, вони відображають превентивну діяльність організації. **Керовані показники** є мірилом прогресу в системі безпеки, демонструючи результати діяльності, але не можуть відобразити, наскільки адекватно відбувався процес управління небезпечним чинником.

Наприклад, коли на підприємстві фіксується низький рівень травматизму, керівники виключають питання безпеки зі списку першочергових справ (адже все в порядку!), у той час як чинники ризику на виробництві можуть продовжувати діяти. Провідні показники орієнтовані на подальше виконання вимог безпеки і постійне вдосконалення. Вони позначають превентивні дії та дають інформацію про те, яких заходів систематично вживають співробітники для запобігання травмуванню. Багато які західні компанії перейшли на такий тип вимірювання результатів: **провідні показники демонструють, як ми рухалися, керовані свідчать про те, куди ми дісталися.**

Враховуючи ці та інші дослідження, автор здійснила спробу визначити провідні та керовані показники для оцінювання відповідності системи управління підприємства вимогам стандарту BS OHSAS 18001:2007, а точніше циклу постійного вдосконалення, що забезпечує сталий розвиток системи управління. За цими показниками можна також визначити результативність системи управління гігієною та безпекою праці організації.

Більшість запропонованих показників та наведені шкали є лише прикладом, і оскільки «один розмір усім не підходить», а ідеальних показників не існує, кожне підприємство має розробляти їх зважаючи на вид своєї діяльності та рівень виробничої безпеки.

Наведене вище можна підтвердити багатьма позитивними прикладами. Так, компанія Caterpillar успішно використовує провідні показники для підвищення рівня культури безпеки. Менеджери компанії у статті «Caterpillar: використання провідних показників для створення світового класу безпеки», опублікованій у журналі EHS Today, зазначають: *«Традиційні вимірювання травматизму показують компаніям, так би мовити, рахунок наприкінці гри, але вони не допомагають роботодавцеві зрозуміти сильні та слабкі сторони своїх зусиль щодо забезпечення безпеки і не можуть допомогти менеджерам прогнозувати майбутні досягнення».*

ОЦІНЮЄМО СЕБЕ

Чи досконалою є система управління безпекою на підприємстві, якщо на ньому вже кілька років не було нещасних випадків? Як довго можуть зберігатися хороші ре-

зультати? Чи навпаки – чому в організації різко зросла кількість нещасних випадків? Навіщо все робили правильно. Де недогледіли? Застосування провідних та керованих показників результативності безпеки допоможе відповісти на ці запитання та раціонально спланувати заходи з безпеки.

Нижче в таблиці представлено приклад провідних та керованих показників системи безпеки праці підприємства зі шкалами оцінювання згідно з вимогами стандарту BS OHSAS 18001:2007. Для наочності, аби результати оцінювання були зрозумілими працівникам усіх щаблів виробничої системи, використано «світлофор», що добре відображає динаміку.

Запропоновані шкали визначення результативності за критеріями є орієнтовними і встановлюються підприємством залежно від політики, цілей організації та з урахуванням її можливостей. Аналіз показників може здійснюватися як для підприємства в цілому, так і для окремих його підрозділів. Головне, що, визначаючи всі доступні показники, ми можемо зробити висновок щодо зрілості системи управління.

Отже, повернемося до запитань, сформульованих на початку цього розділу. Якщо згідно з керованими показниками маємо високі результати (низький рівень травматизму), а відповідно до провідних – відставання (нерегулярне навчання, низьке охоплення оцінюванням ризиків, не ведеться розслідування потенційно небезпечних інцидентів – підкреслюю, саме інцидентів, а не випадків травмування!), то не слід очікувати, що результат «нуль нещасних випадків» на підприємстві протримається довго. А якщо рівень травматизму високий, то саме провідні показники вкажуть, на чому необхідно зосередити увагу.

Лише тоді, коли система високо оцінена за провідними та керованими показниками, її результативність є достатньою, а система управління – зрілою, керівництво організації може бути впевненим, що працівники надійно захищені завдяки системі управління безпекою.

ПРОГНОЗУВАННЯ ТРАВМАТИЗМУ – ЦЕ НЕСКЛАДНО

Надзвичайно важливим є застосування прогностичної складової до показників, тобто за всіма провідними показниками ви повинні мати можливість вибудувати шкалу оцінювання та запланувати результати, яких хочете досяг-

ти. А потім відслідковувати діяльність згідно з планом. Це дає нові можливості й для прогнозування травматизму. Якщо ви збираєте статистичні дані та оцінюєте їх за допомогою керованих показників, а реалізацію поточних програм відслідковуєте за допомогою провідних показників, то передбачити рівень травматизму цілком можливо. Крім того, постійне вдосконалення шляхом визначення правильних цілей допоможе забезпечити відхід від реактивної системи безпеки, коли активні дії на підприємстві починаються лише після настання нещасного випадку.

Американський експерт М. Нордер наводить приклад відслідковування проходження тренінгів з питань охорони праці на одному з виробничих підприємств. Як тільки знизиться частота проходження тренінгів, через невеликий проміжок часу зростає рівень травматизму як без втрати, так і з втратою працездатності. Тому поєднання провідних та керованих показників для прогнозування рівня травматизму цілком виправдане.

ПРОГРЕС ПОТРЕБУЄ ВИМІРЮВАННЯ

Прогрес неможливо оцінити, якщо його неможливо виміряти. Система управління виробничою безпекою не має залишатися осторонь цього базового принципу менеджменту.

Підсумуємо, у чому ж полягають переваги застосування провідних та керованих показників:

- ✓ нові можливості для планування та визначення цілей;
- ✓ підвищення залучення працівників. Чим краще працівники розумітимуть, чого саме вони мають досягти, тим легше їм буде працювати над досягненням поставлених цілей;
- ✓ забезпечення об'єктивності оцінювання. Для проведення зовнішніх та внутрішніх перевірок – це додатковий критерій об'єктивного оцінювання системи управління, основа, щоб перевірка не була інструментом покарання, а дійсно сприяла поліпшенню системи;
- ✓ відслідковування діяльності та прогнозування. Протягом року, відслідковуючи динаміку за провідними показниками, можна впливати на хід подій, надолужувати згачення та прогнозувати керовані показники, а отже, рівень травматизму.

Безперечно, застосування комбінації провідних та керованих показників для вимірювання результативності сприятиме підвищенню культури безпеки організації в цілому та результативності системи управління зокрема, адже саме вимірювання є важливою частиною будь-якого процесу управління та формує основу для постійного вдосконалення.

Приклад застосування провідних та керованих показників для оцінювання результативності системи управління згідно з етапами циклу постійного вдосконалення та вимогами стандарту BS OHSAS 18001:2007

Вимоги стандарту	Провідні показники			Керовані показники		
P (Plan) Етап планування						
4.2. Політика у сфері професійного здоров'я та безпеки	Частка персоналу, ознайомленого зі змістом політики			Частка виконаних зобов'язань політики за період*		
	< 40%	40–70%	> 70%	< 60%	60–80%	> 80%
	Періодичність внесення змін до політики			Кількість звернень щодо невиконання зобов'язань політики з боку працівників, організацій, інших зацікавлених сторін за період		
	> 4 років	2–4 роки	1 рік	≥ 2	1	0
4.3. Планування 4.3.1. Ідентифікація небезпеки, оцінювання ризику та керування ризиком	Частка стандартних та нестандартних процесів, робочих місць та професій, для яких проведено документоване оцінювання ризиків			Кількість виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок** стандартних та нестандартних процесів, професій та робочих місць, для яких не проведено документоване оцінювання ризиків за період		
	< 50%	40–80%	> 80%	> 5	3–5	< 3
	Частка небезпечних чинників, ступінь ризику яких зменшено за поточний період			Частка реалізованих заходів зі зниження ступеня ризиків по відношенню до запланованих заходів за період		
	< 50%	50–80%	> 80%	< 60%	60–75%	> 75%
	Кількість внесених змін до переліку небезпечних чинників згідно з оцінюванням ризиків протягом періоду			Кількість травм, до яких призвели причини, що, за результатами оцінювання, мають низький ступінь імовірності		
	< 5	5–10	> 10	> 2	1–2	0
4.3.2. Законодавчі та інші вимоги	Кількість ідентифікованих небезпечних чинників, що виникли через порушення законодавчих вимог			Кількість виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок фактів недотримання вимог чинного законодавства за період		
	> 10	5–10	< 5	< 5	5–10	> 10

4.3.3. Цілі та програми	Частка небезпечних чинників, ступінь ризику яких зменшений за поточний період			Ступінь виконання програми із досягнення цілей за період		
	< 50%	50–80%	> 80%	< 60%	60–80%	> 80%
	Частка підрозділів, що беруть участь у реалізації програм із досягнення цілей підприємства			Ступінь виконання цілей з виробничої безпеки організації		
	< 60%	60–90%	> 90%	< 60%	60–80%	> 80%
D (Do) Етап виконання						
4.4. Запровадження та функціонування	Частка персоналу, для якого визначена та документована відповідальність та обов'язки з питань виробничої безпеки			Частка заходів програми із досягнення цілей, що не виконана через недостатнє забезпечення ресурсами		
4.4.1. Ресурси, ролі, відповідальність та повноваження	< 70%	70–90%	> 90%	> 10%	5–10	< 5%
4.4.2. Компетентність, навчання та обізнаність	Співвідношення кількості годин проведеного навчання з питань охорони праці та оцінювання ризику до запланованих			Відвідуваність персоналом навчання з питань охорони праці		
	< 70%	70–90%	> 90%	< 70%	70–90%	> 90%
	Процент охоплення персоналу навчанням, тестуванням та/або екзаменами з питань безпеки			Кількість нещасних випадків, що сталися через недостатність знань працівників з питань охорони праці		
	< 70%	70–90%	> 90%	> 2	1–2	0
4.4.3. Інформування, участь і консультування	Кількість інформаційних заходів за період для інформування працівників та підприємців щодо змін, які б могли вплинути на їх безпеку			Частка виконаних заходів з охорони праці за зверненнями працівників або їх представників відносно до загальної кількості звернень		
4.4.3.1. Інформування	< 10	10–30	> 30	< 70%	70–90%	> 90%
4.4.3.2. Участь і консультування	Частка персоналу, залученого до ідентифікації та оцінювання ризику			Кількість недоліків, виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок, щодо внутрішнього інформування у сфері виробничої безпеки		
	< 60%	60–80%	> 80%	> 3	1–3	0
4.4.4. Документація	Частка професій та видів робіт, для яких розроблені інструкції з охорони праці			Кількість недоліків, виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок документації у сфері виробничої безпеки		
	< 70%	70–90%	> 90%	> 3	1–3	0
4.4.5. Управління документацією	Кількість внесених змін до документації системи управління гігієною та безпекою праці (актуалізація) за період			Кількість недоліків, виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок, щодо управління документацією у сфері виробничої безпеки		
	< 3	3–5	> 5	> 3	1–3	0
4.4.6. Управління операціями	Частка операцій і видів діяльності організації, для яких запроваджено управління ризиками, по відношенню до загальної числа операцій і видів діяльності			Частка змін у діяльності організації (проектів, нововведень) за період, для яких було проведено оцінювання ризиків, по відношенню до загальної кількості змін		
	< 60%	60–90%	> 90%	< 70%	70–90%	> 90%
	Частка охоплення видів діяльності підприємства оперативним контролем/спостереженнями з охорони праці			Порівняння результатів поточної атестації робочих місць за кількісними характеристиками шкідливих виробничих чинників та умов праці із попередніми результатами		
	< 60%	60–80%	> 80%	гірше	без змін	краще
4.4.7. Підготовленість до аварійних ситуацій та реагування	Відповідність дій працівників під час проведення тактичних навчань плану реагування на надзвичайну ситуацію			Кількість аварійних ситуацій за період		
	< 50%	50–80%	> 80%	> 3	1–3	0
C (Check) Етап перевірок						
4.5. Перевірки	Кількість установлених показників результативності системи управління виробничою безпекою			Результативність упроваджених заходів з управління ризиками з метою зниження їх рівня за період		
4.5.1. Вимірювання та моніторинг результативності	< 5	5–7	> 7	< 60%	60–80%	> 80%
4.5.2. Оцінка відповідності	Кількість внутрішніх та зовнішніх перевірок дотримання вимог чинного законодавства за період			Кількість накладених стягнень, штрафів за порушення чинного законодавства з охорони праці за період		
	< 3	3–5	> 5	> 2	1–2	0
4.5.3. Розслідування інцидентів, невідповідності, коригувальні та запобіжні дії	Частка підрозділів, у яких впроваджена реєстрація потенційно небезпечних випадків, по відношенню до загальної кількості підрозділів			Кількість зареєстрованих потенційно небезпечних випадків*** за період (на 1 працівника за 1 рік)		
	< 60%	60–80%	> 80%	< 1	1	> 1
	Кількість проведених розслідувань інцидентів за період			Кількість нещасних випадків із представниками підрядних організацій		
4.5.3.1. Розслідування інцидентів	< 5	5–7	> 7	> 2	1–2	0
4.5.3.2. Невідповідності, коригувальні та запобіжні дії	Співвідношення виконаних коригувальних та запобіжних заходів після інцидентів до загальної кількості запланованих заходів			Кількість зафіксованих випадків травматизму без втрати працездатності (мікротравми) по відношенню до травматизму із втратою працездатності		
	< 50%	50–80%	> 80%	менше	дорівнює	більше
	Частка коригувальних та запобіжних заходів із перевищенням установлених строків усунення недоліків			Кількість травм із тимчасовою втратою працездатності та професійних захворювань порівняно із травматизмом по галузі, групі підприємств тощо		
	< 10%	10–30%	> 30%	більше	дорівнює	менше
4.5.4. Управління записами	Частка підрозділів, у яких ведуться записи щодо управління безпекою праці, по відношенню до загальної кількості підрозділів			Кількість недоліків, виявлених у ході зовнішніх та внутрішніх перевірок, що стосуються управління записами у сфері виробничої безпеки		
	< 60%	60–80%	> 80%	> 3	1–3	0
4.5.5. Внутрішній аудит	Частка виконаних коригувальних та запобіжних заходів за результатами внутрішніх аудитів до загальної кількості встановлених заходів			Кількість невідповідностей у діяльності системи управління, виявлених під час зовнішнього аудиту системи, по відношенню до минулого аудиту		
	< 70%	70–90%	> 90%	більше	дорівнює	менше
A (Act) Етап дії						
4.6. Аналіз з боку керівництва	Частка виконаних коригувальних та запобіжних заходів за результатами аналізу з боку керівництва по відношенню до загальної кількості встановлених заходів			Динаміка за показниками результативності системи порівняно з попереднім періодом		
	< 70%	70–90%	> 90%	гірше	без змін	краще

■ Погано ■ Задовільно ■ Добре

* Період – часовий період звітності, встановлений організацією, у даному випадку і найчастіше – один рік.

** Під зовнішніми та внутрішніми перевірками маються на увазі аудити, нагляд, перевірки, інспекції тощо, що здійснюються аудиторами, фахівцями, державними органами нагляду у сфері охорони праці періодично або позапланово.

*** Дискусійне питання: виявлення потенційно небезпечних випадків (Near Misses) є провідним або керованим показником? Що стосується реального травматизму – це провідний показник, адже виявлення потенційної небезпеки запобігає реальним травмам. Але оскільки потенційно небезпечний випадок стався, це вже констатація факту, тобто керований показник.

«ДОВГОРІШ» охорони праці

Олег Моїсєнко, власкор

Якщо який-небудь будинок зводили багато років, але так і не закінчили, то такий об'єкт називають «довгобудом». За аналогією з цим терміном автор і назвав свій матеріал про проблеми охорони праці, які протягом тривалого часу так і залишаються невирішеними.

НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

Стаття 43 Конституції України, закріплюючи право громадян на працю, одночасно встановлює, що дане право має здійснюватися в умовах, які відповідають вимогам безпеки та гігієни. Стаття 4 Закону України «Про охорону праці» (далі — *Закон*) проголошує, що державна політика в галузі охорони праці ґрунтується, серед іншого, на найважливішому принципі пріоритету життя та здоров'я працівників, а також на повній відповідальності роботодавця за створення належних безпечних і здорових умов праці.

А з чим ми стикаємось в реальному житті? Чи відповідає трудове середовище багатьох мільйонів українських робітників вимогам безпеки та гігієни, закріпленим у законодавчих актах?

РЕАЛЬНЕ ТРУДОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Вітчизняні власники та роботодавці сконцентрувалися на збільшенні доходів підприємств за рахунок зниження собівартості продукції, у тому числі за рахунок безпардонного урізання коштів на заробітну плату та охорону праці. Порушення трудових прав працівників стало повсякденною нормою в Україні. У ході перевірок, проведених Держінспекцією України з питань праці на початку 2013 р., було виявлено, що трудові права громадян порушують 84,5% роботодавців. За наступні два роки цей показник зріс до 95%. У квітні 2014 р. заступник голови Федерації профспілок України Сергій Українець назвав невтішні цифри: 4,5 млн осіб працюють без оформлення трудових книжок і на них не поширюється ні трудове законодавство, ні соціальний захист; а 3,4 млн осіб трудяться в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам.

Старіння і зношеність засобів виробництва, яка сягає 80–86%, негативно позначається на рівні виробничого травматизму. Тривалість експлуатації окремих видів устаткування перевищує встановлений термін служби у 3–4 рази.

Чимала кількість виробничих будинків і споруд внаслідок старіння вже не придатні до нормальної експлуатації, а понад 10 тис. таких об'єктів перебувають в аварійному стані.

Засоби колективного захисту (ЗКЗ) виводяться з експлуатації через понаднормове зношування. Сертифікований спецодяг мають лише 25% підприємств, забезпеченість засобами індивідуального захисту не перевищує 50–65%. На придбання ЗІЗ для одного робітника в нашій державі витрачається 80–90 дол., у той час як у Європі відповідний показник становить 500–800 дол.

Пунктів охорони здоров'я на підприємствах країни сьогодні менше, ніж їх було в 1928 році.

Серед економічно розвинених країн Україна перебуває у числі «лідерів» за кількістю нещасних випадків на одну тисячу працюючих:

у нас цей показник становить 0,104 (у світі — 0,06). На вітчизняних виробництвах ризик стати жертвою нещасного випадку на виробництві або постраждати від профзахворювання

в 5–8 разів вищий, ніж в інших розвинених країнах. Щодня в Україні 5–6 робітників не повертаються з роботи.

У світі за рік на 100 тис. працюючих припадає близько 6 смертельних нещасних випадків, в Україні цей показник — 11 нещасних випадків. У Франції (яку можна порівняти з Україною за територією та

кількістю населення) рівень виробничого травматизму в 10 раз нижчий, ніж у нас.

НЕВИРІШЕНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Чому ж ситуація така невтішна? Що заважає підняти охорону праці на належний рівень?

1 Відсутність відповідного фінансування та стимулювання

Спостерігається скорочення або припинення фінансування заходів, спрямованих на забезпечення безпеки виробництва та охорону праці на всіх рівнях керування.

Державний рівень. Фінансування заходів Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки не виділено окремим рядком у Державному бюджеті, а в 2015 р. взагалі не передбачалося.

Дія ст. 47 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» у частині знижок і надбавок до розміру страхового внеску зупинялася тричі, а з 2011 р. це положення взагалі виключили з даного закону. Згідно з п. 2 ст. 52 чинного Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» розмір страхового внеску підприємства залежить від класу професійного ризику виробництва, до якого належить підприємство за видом економічної діяльності.

Рівень підприємств. Згідно зі змінами в ст. 19 Закону обов'язкові витрати на охорону праці становлять не менше 0,5% від фонду оплати праці за попередній рік, а не від суми реалізованої продукції, як було раніше. Для багатьох роботодавців ця зміна дала поштовх до 10-кратного зменшення витрат на охорону праці. Оскільки ця сфера безпосередньо не пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції, то власники та роботодавці звикли вбачати в ній лише «мінуси» (витрати на поліпшення умов праці, на виконання своїх обов'язків, закріплених ст. 13 Закону), а не ефективні вкладення, що підвищують результативність виробництва та дають прибуток.

2 Державне управління охороною праці зруйновано

Цілісної системи державного управління охороною праці не існує. У більшості центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування відсутні структурні підрозділи, що опікуються питаннями охорони праці. Влада не виконує своїх функцій щодо профілактики травматизму, чим порушує вимоги ст. 34 і 35 Закону. Однією з причин, що призвели до теперішньої ситуації, є ліквідація у 2007 році служб охорони праці при райдержадміністраціях. Жодних практичних рекомендацій щодо їх створення та функціонування немає ні для маленького селища, ні для міста-мільйонника.

Дотепер не сформовано державну стратегію змін у цій сфері, що відповідає прагненням України до євроінтеграції, але не є відірваною від вітчизняних реалій і менталітету.

3 Необов'язковість дотримання законодавства та його беззубість

Давно відомо, що суворість українських законів цілком компенсується необов'язковістю їх виконання. Те саме стосується й Закону «Про охорону праці». Якщо є дорікання в бік самої держави з приводу того, що вона не дотримується вимог ледь не чверті статей Закону, то чи варто сподіватися на відповідальність українських роботодавців, більшість із яких важко звинуватити в надлишковій культурі безпеки та любові до охорони праці?!

А звідки взятися цій відповідальності, якщо майже безкарно (мізерні штрафи не беруться до уваги, а в умовах мораторію на перевірки і їх немає) можна не дотримуватися Закону? Роботодавцеві економічно набагато вигідніше час від часу заплатити незначний штраф, накладений органом нагляду, ніж спрямовувати значні кошти на придбання нового обладнання й ЗІЗ, навчання працівників безпечним методам праці та на дотримання інших вимог Закону. Тому кількість порушень нормативно-правових актів незмінно зростає, а служби охорони праці багатьох підприємств ледь живіють.

4 Пільги та компенсації замість профілактики

За деякими даними, ті або інші види пільг і компенсацій за роботу в шкідливих умовах праці отримують близько 40% усіх трудящих. Ця система влаштовує і роботодавців (немає необхідності проводити технічно складні й економічно витратні заходи щодо модернізації виробництва, поліпшення умов праці та закуповувати сучасні ЗІЗ), і працівників, які вважають такі пільги та компенсації додатковим доходом, який вони можуть втратити у разі поліпшення умов праці. Загальні витрати роботодавців на

надання пільг і компенсацій у кілька разів перевищують витрати на поліпшення умов праці.

Практика відшкодування збитків, яка панує у країні, підмінила собою роботу з профілактики аварійних ситуацій і поліпшення умов праці. Фонд уже багато років здійснює цю неефективну стратегію: на профілактичні заходи витрачається менше 1%, а решта — на компенсаційні виплати потерпілим і членам їхніх родин, причому ця стаття витрат з бюджету щорічно збільшується на 12–20%.

5 Відсутність продуманої кадрової політики

Статистика свідчить, що понад 70% нещасних випадків пов'язані з низьким рівнем кваліфікації та знань працівників з питань охорони праці. Обумовлено це тим, що професіонали старої школи йдуть із виробництва за віком, а молодь не бажає працювати там, де можна травмуватися, одержати тяжке захворювання чи навіть втратити життя.

Продуманої кадрової політики в країні немає. Наявний дефіцит кваліфікованих кадрів (технічних фахівців і робітників) за відсутності належного рівня професійно-технічного навчання, у тому числі й з питань охорони праці, приводить на виробництво погано навчену зміну та випадкових людей. А це є передумовою до росту рівня травматизму й аварійності на виробництві.

В Україні є лише кілька вишів, які готують інженерів служби охорони праці, але молодь не прагне йти туди вчитися. Тому що ніхто при здоровому розумі та ясній пам'яті не кинеється підставляти свою голову під купу обов'язків і турбот — як у головного інженера підприємства, але при цьому отримувати мізерну зарплату простого інженера. Ні перспектив, ні можливостей, ні пошани! До того ж в умовах економічної кризи саме перед інженером з охорони праці маячить «райдушна» перспектива переведення на неповний робочий тиждень, імовірність «оптимізації» та врешті-решт скорочення. Який батько може порадити таку роботу своїй дитині, що обирає дорогу в житті?

Роботодавець не бажає платити за охорону праці гідну заробітну плату, а молоді люди не бажають опановувати цю професію та в ній працювати. Створюється ситуація, при якій професійно займатися питаннями охорони праці просто нема кому.

6 Брак культури безпеки

Головною передумовою профілактики та зниження рівня виробничого травматизму є усвідомлення людиною необхідності безпечно виконувати свої виробничі функції відповідно до вимог ст. 14 Закону. Отже, необхідним є перегляд ставлення держави та суспільства до питань безпеки шляхом формування нової масової культури — культури безпеки, прихильником якої повинен стати кожний українець. Це слугуватиме створенню сприятливих умов для життєдіяльності наших співгромадян, збереженню їхнього здоров'я та працездатності.

7 Прихований травматизм

Численні вітчизняні й закордонні фахівці вказують на те, що сьогодні в Україні значну кількість нещасних випадків на виробництві намагаються приховувати, не пов'язувати з виробництвом або «переводити» до розряду побутових травм. Думки експертів розбігаються лише в оцінюванні масштабів фальсифікацій, проте в будь-якому разі реальний рівень

виробничого травматизму перевищує офіційну статистику не на 10–15%, а в кілька разів.

В умовах кризи й економічного спаду в Україні цей показник не знижується. Зменшуються лише цифри, що офіційно реєструються, а інші нещасні випадки масово виводяться в тінь. Звідси витікає логічне запитання: для чого й кому потрібна статистика державних відомств, що не відображає реального стану справ?

Факти травмування працівників на виробництві в умовах залучення їх до виконання робіт на підставі тимчасових цивільно-правових угод також не враховуються у статистиці нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом. Найчастіше такі особи, які виконують роботи підвищеної небезпеки, не мають відповідної професійної підготовки та необхідних знань з охорони праці. Вони складають найбільш уразивливу категорію серед працюючого населення, тому що згідно з діючим законодавством не мають ніяких прав на соціальну допомогу або захист. У той же час роботодавець не несе відповідальності за недотримання вимог законодавства щодо створення безпечних умов праці та за наслідки нещасних випадків.

8 Претензії до змісту та процесу перегляду нормативно-правових актів

Дивно, але факт: держава в особі своїх органів із завидною настійливістю порушує вимоги ст. 28 Закону про перегляд нормативно-правових актів з охорони праці не рідше одного разу на 10 років.

До наявної нормативної бази з охорони праці є дуже багато претензій щодо її якості, термінології, застарілості, недостатності, неузгодженості та суперечливості вимог тощо.

Викладення питань, що стосуються охорони праці, вимагає термінованої мови, наявності однозначної, повної та обов'язкової термінологічної бази з охорони праці. Але такої ще не існує, оскільки немає акта, що містить обов'язкові до використання та єдино можливі визначення всіх нині вживаних термінів у цій галузі знань і практики.

Якість переглянутих актів дивує ветеранів працеохоронного співтовариства та часто характеризується короткою фразою: «Краще б не переглядали!», тому що тексти прийнятих НПАОП мають так багато дір в обсязі необхідних вимог безпеки, що користь від їх введення в дію майже нульова. Дуже часто за «новаціями» та якістю переглянутих НПАОП угадуються більш впливові, ніж органи державного нагляду за охороною праці, сили, які успішно лобіюють свої інтереси.

9 Наявні НПАОП не враховують особливостей мікропідприємств

Очевидно, що не можна один алгоритм, одну методику організації робіт з охорони праці застосовувати до можливостей багатотисячного підприємства, де є повноцінний штат фахівців і керівників, та мікропідприємства, що має у своєму штаті всього одного-двох інженерно-технічних працівників. На жаль, більшість із чинних сьогодні нормативно-правових актів і методичних документів з охорони праці не вбачають різниці в можливостях цих двох підприємств. Подібна короткозорість нормативної бази, помножена на працеохоронний нігілізм і «пофігізм» переважної більшості керівників мікропідприємств (на яких трудяться близько 1,8 млн. українців, а загальна кількість цих підприємств у сотні разів перевершує кількість великих), призводить до того, що охорони праці на них немає або вона існує тільки на папері.

На жаль, сучасна нормативна база з охорони праці не передбачає якихось специфічних, спрощених варіантів, схем і моделей створення СУОТ для зовсім маленьких, мікроскопічних підприємств.

10 Атестація робочих місць паралізована

Наказом Міністерства охорони здоров'я від 08.04.2014 № 248 затверджено нову «Гігієнічну класифікацію праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», яка скасувала попередній документ від 1986 року. Таким чином, одночасно цей наказ МОЗ скасував усі нормативні документи, які регулювали проведення атестації та надання пільг і компенсацій за роботу у важких та шкідливих умовах відповідно до старої класифікації. Але пакет аналогічних документів, що відповідають новій гігієнічній класифікації, ще не розроблений.

Замість того щоб усунути давні проблеми старої класифікації, розробники нової створили на нормативному рівні патову ситуацію: старою класифікацією неможливо користуватися, тому що вона скасована, а чинною неможливо — тому що відсутні нормативні документи, які повинні бути під неї прописані!

Укладення й оплата роботодавцем договорів на проведення атестації робочих місць і періодичні медичні огляди ставить адміністрацію організацій, що надають ці види послуг, в економічну залежність від роботодавця, оскільки у разі одержання результатів, які його не задовольняють, наступного разу він укладе договір з більш «поступливою» організацією.

МАСШТАБНІСТЬ ПРОБЛЕМ

Викладене вище, звичайно, не охоплює всього кола наявних проблем у сфері охорони праці, але наочно демонструє їх різноплановість і масштабність. Імовірно, до цього варто було б також додати наступні аспекти:

- ✓ відсутність вільного доступу до нормативної бази охорони праці України в Інтернеті;
- ✓ недосконалість нормативно-правового забезпечення, через що система профдобору не може ефективно працювати (зокрема, відсутні нормативно-правові акти, що регламентують порядок та організацію проведення психофізіологічної експертизи, критерії професійної психофізіологічної придатності; вимоги до кваліфікаційних характеристик лікаря-психофізіолога, а також до апаратно-програмних комплексів для психофізіологічних досліджень);
- ✓ відсутність гідної оплати праці фахівців працеохоронної сфери;
- ✓ низька якість розслідувань нещасних випадків, хоча саме на основі розслідувань повинна будуватися робота з профілактики травматизму;
- ✓ залучення посадових осіб Держпраці до розслідування побутових трагедій, пов'язаних з використанням газу, що зовсім не відповідає профілю цієї служби, створеної для нагляду за питаннями охорони праці, а не побуту;
- ✓ застарілий перелік заходів щодо поліпшення умов та охорони праці, фінансування яких можна віднести на валові витрати підприємства, а не на прибуток, як це найчастіше відбувається сьогодні.

Очевидно, що замість того щоб з будь-якої причини згадувати перший принцип державної політики в галузі охорони праці — щодо пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці, — настав час у дійсності взятися за його реалізацію.

ТОВ «КВІРІН» КОМПЛЕКСНІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

ДСТУ ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008)

Концепція, проект, монтаж, обслуговування

04070, м. Київ, вул. Почайнинська, 23, оф. 31

(ст. метро «Контрактова площа»)

Тел.: +38 (044) 568 57 45; +38 (096) 563 77 51

e-mail: kvirin@kvirin.ua

www.шпак.com

SCHRACK
SECURENET

Системи пожежної сигналізації

www.vesda.kiev.ua

VESDA
Vision Fire & Security

Аспіраційні системи
пожежної сигналізації

www.novec1230.kiev.ua

Системи пожежогасіння всіх типів

www.kvirin.com

Системи охоронної сигналізації
та контролю доступу

www.kvirin.ua

Системи раннього виявлення загрози
виникнення надзвичайних ситуацій

www.kvirin.ua

ПУЛЬТОВА ЧАСТИНА

Пульт централізованого
пожежного спостереження

ЗА СЕБЕ І ЗА ТОГО ХЛОПЦЯ

Сергій Колесник,
власкор

Інженер з охорони праці за сумісництвом та за суміщенням.

В умовах оптимізації, скорочення чисельності працівників утримувати службу охорони праці на підприємстві з дотриманням вимог ст. 15 Закону «Про охорону праці» складно. На інженера з охорони праці все частіше «навішують» інші обов'язки, доводиться працювати за сумісництвом або суміщенням.

Несправедливе ставлення до формування та утримання служби охорони праці на підприємстві — питання далеко не нове. Можна згадати чимало підприємств, установ і організацій, де такі служби не створено взагалі або створено за залишковим принципом. Питання охорони праці покладаються і на кадровика, і на завгоспа, і на секретаря, загалом на кого завгодно. Іноді це спеціалісти, які не зарекомендували себе на інших поса-

охорону праці» та цим Типовим положенням». Адже служба охорони праці на підприємстві повинна здійснювати контроль за дотриманням працівниками законів та інших НПАОП. З цією метою на підприємстві проводяться перевірки стану охорони праці, під час яких інженер з охорони праці у межах своєї компетенції має право видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, пояснення і документацію з питань охорони праці. А якщо інженер з охорони праці виконує функції

відповідальної особи, то як він може виписати припис самому собі і отримати необхідні пояснення? Тому роботодавцю слід уважно відноситися до призначення відповідальних осіб, а не «звалювати» це на «плечі» служби охорони праці, мовляв, «безпека — це охорона праці, тому хай вона цим і займається». При допущенні таких порушень на підприємствах зазвичай відсутня відповідна документація з питань охорони праці та дозволи на виконання робіт і експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, а вимоги НПАОП ігноруються як керівниками, так і виконавцями робіт. Часто у відповідь на зауваження

можна почути: «А що він (спеціаліст з охорони праці) робитиме? Один раз всі документи оформить і буде байдики бити?» На жаль, факти демонстрування такої культури і компетентності роботодавців та керівників підприємств не рідкість. Хибність подібного підходу до ролі служби охорони праці їм здебільшого вдається втлумачити тільки у суді шляхом нагадування про розділ Х КК України «Злочини проти безпеки виробництва», але шкода, що вже після того, як сталася аварія або загинула чи покалічилася людина.

Щоб цього не трапилося, варто розглядати роботу служби охорони праці як найважливіший напрям діяльності підприємства. У службі повинні працювати найбільш кваліфіковані і добре оплачувані спеціалісти. Конкретні кваліфікаційні вимоги до професійних якостей таких спеціалістів чітко викладені у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 1, частина 1), затвердженому наказом Мінсоцполітики України від 29 грудня 2004 р. № 336. **І не має значення, як працює спеціаліст, — за сумісництвом, за суміщенням, чи це його основна і єдина посада.**

Згідно зі ст. 15 Закону «Про охорону праці», **служба охорони праці створюється на підприємстві, в установі, організації з кількістю працівників 50 і більше осіб. Якщо на підприємстві менше 50 працівників, функції служби охорони праці можуть виконувати за сумісництвом особи, які мають відповідну підготовку. На підприємстві з кількістю працівників менше 20 для виконання функцій служби охорони праці можуть на договірних засадах залучатися сторонні спеціалісти, які мають належну підготовку.** Проте ігнорування законів, їх ухвалення всупереч міжнародним ратифікованим документам, прийняття відомчих нормативів всупереч чинним законодавчим актам в Україні чомусь звична справа. Наприклад, згідно з наказом МОЗ України від 23.02.2000 № 33, посада інженера з охорони праці передбачається за такими нормативами:

ДОВІДКА

Сумісництво — це виконання, крім основної, іншої роботи на умовах трудового договору на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у фізичної особи у вільний від основної роботи час. Не може вважатися сумісництвом робота без зайняття певної посади, що виконується епізодично, без регулярної оплати.

Суміщення — виконання працівником на тому ж підприємстві паралельно зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи за іншою професією (посадою) або обов'язків тимчасово відсутнього працівника без звільнення від основної роботи.

дах, або не можуть вже працювати за станом здоров'я чи за віком. Тобто це особи, які не мають відповідної кваліфікації і знань, а отримати необхідні посвідчення про підготовку та перевірку знань у деяких спеціалізованих організаціях можна досить просто, іноді з'являючись туди тільки за документом, головне — перерахувати кошти. Також частими порушеннями Закону «Про охорону праці» та Типового положення про службу охорони праці (далі — Типове положення) є підпорядкування служби охорони праці не керівникові підприємства, а якомусь підрозділу, та покладання на інженера з охорони праці інших функціональних обов'язків, які він, згідно із чинним законодавством, не повинен виконувати. Наприклад, роботодавець призначає відповідальним за організацію і безпечне виконання робіт підвищеної небезпеки чи за технічний стан машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, будівель та споруд. Це суперечить вимогам Типового положення, у пункті 5.5 якого сказано: «Працівники служби охорони праці не можуть залучатися до виконання функцій, не передбачених Законом України «Про

0,5 посади в закладах з чисельністю працівників від 50 до 100, 1 посада — там, де від 101 до 500 осіб. А у Положенні про службу охорони праці, затвердженому наказом МОЗ від 30.09.1994 № 268, вказано, що служба охорони праці у закладі охорони здоров'я створюється при чисельності працівників від 101 до 500 осіб.

Структура служби охорони праці повинна відображатися в Положенні про організацію робіт з охорони праці на підприємстві. Варіанти є різні:

- ☑ прийняття в штат підприємства спеціаліста з охорони праці або утворення структурного підрозділу в складі декількох спеціалістів;
- ☑ покладення обов'язків інженера з охорони праці на одного зі спеціалістів підприємства (за суміщенням);
- ☑ укладення договору на сервісне обслуговування зі спеціалізованою організацією;
- ☑ запрошення на умовах сумісництва інженера з охорони праці «зовні» (зовнішнє сумісництво);
- ☑ укладення договору сумісництва зі своїм працівником (внутрішнє сумісництво).

Суміщення посади інженера з охорони праці з іншою посадою, яка не суперечить вищезазначаним вимогам, можливе лише за наявності таких вакансій у штатному розписі. При цьому окремий трудовий договір не укладається, працівник виконує обов'язки в основний робочий час і отримує за це доплату. При згоді працівника виконувати додаткові обов'язки з організації роботи з охорони праці за суміщенням видається відповідний наказ, у якому обов'язково вказуються посада, що суміщається, та розмір доплати за суміщення. При цьому дуже важливо, щоб працівник добре знав технологічні процеси на підприємстві, мав досвід роботи, документ про проходження відповідного навчання в спеціалізованому ліцензованому учбовому закладі. В посадовій інструкції такого спеціаліста необхідно вказати його функції, права та межі відповідальності.

Залучення до роботи з охорони праці сторонньої спеціалізованої організації чи фізичної особи (зовнішнє сумісництво) потрібно здійснювати на умовах договору. У ньому слід конкретно вказати перелік робіт, які виконуватимуть зовнішні сумісники, їх обсяг, терміни виконання, права та обов'язки сторін, відповідальність спеціалістів сторонньої організації чи фізичної особи за результати роботи. **Але роботодавці та керівники підприємств, що залучають до роботи з охорони праці сторонніх людей, повинні пам'ятати, що при цьому вони не звільняються від відповідальності за забезпечення охорони праці згідно з чинними законами, НПАОП та внутрішнім Положенням про організацію роботи з охорони праці на підприємстві.**

Внутрішнє сумісництво (заняття двох посад на одному підприємстві, одна з яких — інженер з охорони праці) оформлюється шляхом укладання окремих трудових договорів. Згідно з КЗпП України робота за сумісництвом виконується у вільний від основної роботи час, але в рамках 40-годинної недільної норми для кожної посади. На практиці якість роботи інженера з охорони праці багато в чому залежить від того, яка ця посада, — основна чи за сумісництвом. На державних підприємствах, в установах і організаціях працівники можуть працювати за сумісництвом не більше чотирьох годин на день, а загальна тривалість роботи за сумісництвом протягом місяця не повинна перевищувати половини місячної норми робочого часу. Хоча такі принципи застосовують і на підприємствах комунальної та інших форм

власності. Тому коли інженер з охорони праці оформлений за сумісництвом, він зазвичай приділяє цій роботі набагато менше уваги, ніж основній. На відміну від суміщення, при сумісництві працівнику на обидві посади надається відпустка, нараховуються окремо відпускні, премії тощо.

Варто зазначити, що працювати за сумісництвом інженером з охорони праці має право не кожен. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 245 «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» та Положенням про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій, затвердженим наказом Мінпраці, Мінюсту і Мінфіну України від 28.06.1993 № 43, це забороняється керівникам держпідприємств, установ і організацій, їх заступникам, керівникам структурних підрозділів та їх заступникам. Не можуть це робити і працівники, зайняті на важких роботах, зі шкідливими або небезпечними умовами праці, особи віком до 18 років та вагітні жінки. Також низкою нормативно-правових актів заборонено працювати за сумісництвом держчиновникам, службовим особам прокуратури, нотаріусам. Заборона або обмеження на роботу за сумісництвом можуть передбачатися колективним або трудовим договорами на підприємстві.

Отже, підсумовуючи, можна сказати: не має значення, як буде оформлений на підприємстві спеціаліст з охорони праці, головне, щоб у нього було достатньо знань і досвіду роботи в галузі охорони праці, щоб він добре виконував свої обов'язки і встигав вести необхідну роботу з охорони праці на підприємстві.

ЕКІПАЖ
ТЕХНОЛОГІЧНА ГРУПА

www.ekipage.com

ДРАБИНКИ ТА ПІДМОСТКИ ІЗОЛЮЮЧІ СКЛОПЛАСТИКОВІ

Драбинки та підмости виконані цілком з профільного електроізоляційного склопластику за безметалевою технологією та мають такі властивості:

- високу механічну міцність (витримують до 1 т на сходинку);
- стійкі до дії агресивних середовищ;
- не створюють іскри, незаймисті;
- мають пристосування, які не дозволяють тягати довільно розсуватися під час роботи;
- стійке абразивне покриття сходинок запобігає зісковзуванню підшви взуття працюючого;
- підмости для підприємств зв'язку мають робочі поверхні з вологостійкої фанери, вкритої шаром лаку, стійкого до зносу.

м. Харків, вул. Єнакіївська, 4
Тел./факс: (057) 778-01-61 (0572) 93-31-47
e-mail: ekipage@ukrpost.ua

Більше свободи – більше відповідальності

Олександр Фандєєв,
спецкор

Попри дію мораторію на перевірки, металургійні та машинобудівні підприємства Полтавщини наразі активно перевіряються. Проте не державними органами, а громадською організацією.

У 2011 р. при територіальному управлінні Держгірпромнагляду у Полтавській області було створено Громадську раду спеціалістів служб охорони праці підприємств машинобудування та металургії. Відтоді її члени — на даний час це 25 спеціалістів з охорони праці, які представляють 23 підприємства Полтавщини, — допомагають вирішувати проблемні питання, пов'язані з організацією безпечної праці на підприємствах галузі, проводять навчання та тренінги з питань охорони праці на виробничих ділянках, беруть участь у спільних з управлінням Держпраці у Полтавській області семінарах тощо.

Один з таких семінарів, який було присвячено темі формування превентивної культури охорони праці, яка є запорукою успішного та безпечного виробництва, відбувся наприкінці 2015 р. на базі ПАТ «Кременчуцький колісний завод». Серед питань, які на ньому обговорювалися, — приведення нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП) у відповідність до сучасних вимог та законодавства Євросоюзу. За словами начальника відділу нагляду в металургії, машинобудуванні та енергетиці департаменту нагляду в промисловості і на об'єктах підвищеної небезпеки Держпраці Олександра Ігнатова, у службі нині працює робоча група з перегляду НПАОП, до складу якої увійшло 105 представників органів державної влади, профспілок, організацій роботодавців, інших установ та 50 представників бізнесу. Так, на засіданні робочої групи було прийнято рішення визнати такими, що не застосовуються на території України, понад 180 НПАОП Радянського Союзу; більше 40 НПАОП, ухвалених за часів незалежної України, такими, що втратили чинність, та у пер-

шочерговому порядку переглянути і привести у відповідність до вимог сьогодення близько 90 чинних нормативів. Оскільки останнє завдання є найбільш складним, його планується виконати впродовж кількох років.

Принципових змін зазнає державна політика у сфері охорони праці, у зв'язку з чим буде внесено суттєві зміни до Закону України «Про охорону праці». З імплементацією положень семи основних директив ЄС у сфері охорони праці Україна буде зобов'язана впроваджувати досить революційні для пострадянської системи методи та підходи. Зокрема, йдеться про запровадження в системі управління охороною праці ризик-орієнтованого принципу, який сьогодні є добровільним. З переходом до європейських стандартів безпеки країна зможе відмовитися, наприклад, від існуючих сьогодні виплат за шкідливі та небезпечні умови праці (за логікою європейців таких умов не має бути апріорі) та від жорстких норм безкоштовної видачі працівникам засобів індивідуального захисту. В цивілізованому світі на підприємствах самостійно вирішують, якими ЗІЗ або фірмовим одягом забезпечити людей, скільки комплектів видавати і коли вони потребують заміни. До речі, на високотехнологічному Кременчуцькому колісному заводі, що входить до складу Європейської асоціації виробників коліс (EUWA), робітники забезпечені двома комплектами спецодегу та фірмовими футболками, які нормами не передбачені.

Загалом європейські директиви носять рамочний характер, конкретизовані ж документи з нормами, стандартами, інструкціями, положеннями, вимогами до гігієни та безпеки праці, обов'язками сторін розроблятимуть безпосередньо підприємства з урахуванням їх специфічних рис та особливостей. Таким чином, організаціям, підприємствам буде надано більше свободи, але водночас планується підвищити рівень відповідальності роботодавців за дотримання вимог законодавства про охорону праці. За його серйозні порушення в країнах ЄС стягуються величезні штрафи, що іноді навіть призводять до банкрутства підприємств.

ФОРМУВАТИ КУЛЬТУРУ СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

Сьогодні один з основних напрямів діяльності співробітників управління Держпраці у Полтавській області — це заходи щодо запобігання виробничому травматизму. Така превентивна робота проводиться, за словами начальника відділу нагляду в машинобудуванні та енергетиці управління Держпраці у Полтавській області Віталія Гринюка, у рамках співробітництва з органами місцевої влади та самоврядування, профспілками, місцевими громадами.

Для прикладу, у листопаді 2015 р. фахівці управління взяли участь у семінарі-наradі для керівників об'єднаних територіальних громад. Засідання відбулося в Полтавській облдержадміністрації за участю представників Державної казначейської служби, ГУ ДСНС, Держфінінспекції, Державного архіву та структурних підрозділів ОДА. Присутні обговорили такі актуальні питання, як алгоритм роботи з новими громадами, формування бюджету, безпека життєдіяльності населення тощо. Того ж місяця інспектори управління провели семінар в інформаційно-консультаційному центрі Полтавського обласного центру зайнятості за

участю представників підприємств, установ і організацій різних форм власності регіону. Вони проінформували присутніх про діяльність управління, надали консультації щодо порядку оформлення трудових відносин між найманим працівником та приватним підприємцем, відмінностей між трудовим і цивільно-правовим договорами та порядку звільнення за прогул. Такі інформаційні заходи відбуваються в рамках Угоди про співробітництво між управлінням та обласним центром зайнятості.

Для формування культури охорони праці управління використовує можливості місцевих ЗМІ, прямий діалог з роботодавцями і представниками підприємств, які знаходяться найближче до працівників і мають найбільше важелів впливу. Більш затратний, зате радикальний спосіб позбутися нещасних випадків, — раз та назавжди усунути джерело небезпеки. Для цього необхідно модернізувати виробництво, впроваджувати сучасне обладнання та технології, автоматизовані виробничі лінії, що виключають саму можливість перебування працівника у небезпечній зоні. Наприклад, на Кременчуцькому колісному заводі встановлено листозгінний прес, оснащений фотоелементами, що зупиняють обладнання у разі, якщо працівник порушує межі небезпечної зони. На жаль, фінансові можливості поки що не дозволяють побудувати за таким принципом усе виробництво.

Щодо формування превентивної культури, учасники семінару звернули увагу, що на засіданні комісії з БЖД Кременчуцького виконкому четвертий рік поспіль ставиться питання про виховання культури охорони праці в навчальних закладах. Адже за статистикою, на виробництві у 80–90% випадків травмуються працівники віком до 25 років, здебільшого випускники міських училищ та технікумів. Навчальним закладам пропонувалося провести зустрічі їх вихованців зі співробітниками служб охорони праці підприємств, проте на пропозицію відгукнувся лише один навчальний заклад.

Згадали на семінарі також про навчально-курсів комбінації, що навчають спеціалістів, які допускаються до експлуатації машин, механізмів і обладнання підвищеної небезпеки, зокрема технологічного транспорту. На жодному з них не проводяться практичні заняття, а отже, майбутні робітники не мають практичних навичок їх безпечного обслуговування. Ці та інші проблеми навчання з питань охорони праці та БЖД представники управління Держпраці у Полтавській області та Громадської ради обговорюватимуть з керівниками освітніх закладів області, щоб виправити ситуацію.

ЗАВДАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ — ДОПОМАГАТИ

Громадську раду очолює Віктор Євгенович Ришков. До виходу на пенсію він працював у територіальній Держгірпромнагляду головним державним інспектором з охорони праці на підприємствах машинобудування та металургії. Тож чу-

дово обізнаний з проблемами галузі, знайомий з керівниками підприємств, розуміє спеціалістів служб охорони праці, які іноді почуваються між інспектором та керівником, ніби між молотом та ковадлом. Знає, що галузь переживає зараз непростий період — підприємства внаслідок скорочення експорту продукції до РФ шукають альтернативні ринки збуту, зростає вартість енергоносіїв та транспортних перевезень, існує нагальна потреба в модернізації технологічної бази, впровадженні міжнародних стандартів, зокрема у сфері безпеки та гігієни праці. Завдання Громадської ради — допомогти підприємствам у питаннях організації безпеки праці, налагодженні ефективних систем управління охороною праці, впровадженні ризик-орієнтованого менеджменту, проведенні громадського аудиту, формуванні культури охорони праці. Від діяльності ради у вииграші залишаються як підприємства, так і управління Держпраці, співробітники якого фізично не можуть приділити увагу всім підприємствам та організаціям області.

Аудит або проведення на підприємствах, де зафіксовано зростання травматизму, експертних перевірок та консультацій — один з головних напрямів роботи Громадської ради. Вони здійснюються на безоплатній основі за бажанням підприємств та за домовленістю з їх керівництвом. Членам ради добре відомі особливості галузі, і вони відвідують підприємства не задля того, щоб штрафувати, а щоб об'єктивно оцінити стан охорони праці, рівень безпеки робочих місць, умови праці, порадити, які недоліки слід усунути.

За результатами перевірок складається акт у двох примірниках, один з яких залишається у голови ради, а інший — у керівника підприємства. Якщо виявлено порушення, що загрожують життю чи здоров'ю робітників, Віктор Євгено-

Фото О. Фандєєва

вич радить керівникам вжити оперативних заходів, аби не довелося передавати дані про порушення до управління Держпраці. На жаль, далеко не всі керівники усвідомлюють, що такі аудити — в інтересах підприємств. Заважає страх перед виявленням недоліків і помилок. У зв'язку з цим Віктор Ришков закликав членів ради, більшість з яких — начальники служб та інженери з охорони праці, відвідувати підприємства і спільно переконувати керівників, що взаємодія з Громадською радою корисна, що поліпшення умов праці, рівня безпеки не лише збереже здоров'я працівників, але й підвищить продуктивність праці, якість продукції, забезпечить конкурентоздатність виробництва і відкриє шлях до європейського ринку.

За 2014–2015 рр. Громадська рада побувала з аудитами на більш ніж 10 підприємствах галузі, серед яких холдингова компанія «АвтоКрАЗ», машинобудівний завод «Комсомолець», ПАТ «Кредмаш» та інші. Після перевірок та спілкування з активістами ради роботодавці висловлюють їй вдячність за допомогу.

Вимоги безпеки: для сторонніх – як для своїх

Тетяна Миргородська,
начальник служби охорони праці
Херсонської філії ПАТ «Укртелеком»

Досвід ПАТ «Укртелеком» щодо організації безпечного проведення робіт на об'єктах електрозв'язку сторонніми організаціями.

Сучасна система зв'язку пов'язує десятки тисяч кілометрів повітряних і кабельних ліній, станційні й лінійні споруди, будівлі, вежі, антени та різні пристрої, що використовуються для організації зв'язку, території, на яких вони розміщуються, та охоронні зони. Служби зв'язку регулярно інформують керівників, головних спеціалістів підприємств (установ, організацій) усіх форм власності про заборону виконання певних видів робіт — чи то для власних потреб, чи то для потреб підприємства (установи, організації) — без отримання відповідної згоди оператора телекомунікації на виконання різного роду будівельних, земляних, монтажних й інших робіт у межах охоронних зон ліній електрозв'язку та навколо випромінюючих споруд.

Такі вимоги пов'язані в першу чергу з організацією безпечного виконання робіт підвищеної небезпеки не тільки персоналом цих підприємств, але й працівниками ремонтних, будівельно-монтажних, експлуатаційних організацій, а також з організацією безпечного проведення навчальної, технологічної, професійної практики студентів вищих навчальних закладів України (технікумів/училищ, коледжів, інститутів, університетів, академій тощо) на об'єктах електрозв'язку ПАТ «Укртелеком».

У 2008 році з метою виконання цих вимог у рамках системи управління охороною праці підприємства було розроблено *Порядок допуску сторонніх організацій до виконання робіт на об'єктах електрозв'язку ПАТ «Укртелеком»*, який і визначає організаційні заходи з безпечного проведення робіт.

За минулий час чимало підрядних організацій працювали на наших об'єктах, і їх ставлення до наших вимог було дуже різним: від повного нерозуміння до схвалення та переймання досвіду. Якщо під час проведення вступного інструктажу ми виявляємо у працівників, які мають намір виконувати роботи, незнання правил безпечного виконання робіт, відсутність посвідчень про навчання та перевірку знань з питань охорони праці, такі підрядники до роботи не допускаються.

КРОК ЗА КРОКОМ

Розглянемо наші вимоги до роботи підрядних організацій. Насамперед для укладання договору на виконання будівельно-монтажних і ремонтних робіт в інтересах структурного підрозділу ПАТ «Укртелеком» (далі — підприємство) стороння організація надає *ліцензію* на право виконання таких робіт, *дозвіл* Держпраці на виконання робіт та експлуатацію устаткування підвищеної небезпеки, *список виконавців робіт* з анкетними даними (паспортні дані, місце проживання, професія або посада, кваліфікаційний розряд, група допуску з електробезпеки, дані посвідчень про перевірку знань з питань охорони праці). Також стороння організація надає контакти особи, відповідальної за безпечне виконання робіт. Після перевірки та погодження відповідними підрозділами підприємства наданої інформації підписується договір.

Після укладання договору всі виконавці робіт проходять *вступний інструктаж з питань охорони праці* та пожежної безпеки. Згідно з НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт підвищеної небезпеки», на виконання яких необхідно видавати наряди-допуски, представники підприємства та підрядника *визначають роботи підвищеної небезпеки*. Працівники, які виконуватимуть такі роботи, повинні мати посвідчення про проходження спеціального навчання та перевірки знань з питань безпечного ведення робіт та — у разі виконання робіт в електроустановках чи з використанням електроприладів — посвідчення про присвоєння групи з електробезпеки. Якщо на певних етапах технологічного процесу передбачається залучення працівників підрядника, то керівник виробничого підрозділу проводить для них *первинний інструктаж з питань охорони праці* на робочому місці з відповідним записом у Журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці.

Окрім цього, представники сторонньої організації, які мають право видавати наряди-допуски, відповідальні керівники та виконавці робіт в електроустановках, водії, які заїжджатимуть на територію підприємства, проходять *цільовий інструктаж з питань охорони праці*. Також проводиться цільовий інструктаж з охорони праці та забезпечується нагляд за діями експлуатаційного персоналу підприємства під час виконання робіт у допоміжних приміщеннях при ввімкненій апаратурі або загальному електропостачанні, при дезінфекції приміщень, знищенні комах, контролі параметрів виробничого середовища, технічному опосвідченні будівель, споруд, устаткування тощо. *Приступати до виконання робіт* підрядник або субпідрядник мають право лише *після оформлення акта-допуску*, в якому зазначаються координати та межі ділянки роботи, терміни її початку та закінчення, заходи, що забезпечують безпечне проведення робіт і дотримання певних строків, а також вказується відповідальний виконавець робіт.

Наказом по підприємству призначаються відповідальні особи, які мають право оформлювати акт-допуск, видавати

Форма оформлення Акта-допуску

АКТ-ДОПУСК № 28
на виконання робіт на території діючого підприємства (центру, цеху, дільниці)

м. Херсон« 28 » квітня 2014 р.Ми, що нижче підписалися, відповідальна особа центру(цеху) Іванов О.В., начальник дільниці ЦТЕЛС та Р № 5 ЦТП,

(прізвище, ім'я, по батькові, посада)

і представник підрядника, відповідальний за виконання робіт: Петров І.П., виконроб ЧП «Східзв'язок»,

(прізвище, ім'я, по батькові, посада)

склали цей акт про наступне:

підприємство виділяє ділянку, обмежену координатами вул. Леніна від буд.22 до буд.88

(найменування позначень на кресленні та номер креслення)

для проведення на ній таких робіт: прокладання кабелю ТПП 10*2 в телефонній каналізації

(найменування робіт)

під керівництвом технічного персоналу – представника підрядника – на такий строк:

початок робіт « 28 » квітня 2014 р.закінчення робіт « 30 » квітня 2014 р.

До початку робіт необхідно виконати такі заходи для забезпечення безпеки виконання робіт:

№ з/п	Найменування заходів	Термін виконання	Виконавець
1	Виконання організаційно-технічних заходів відповідно до НПАОП 64.2-1.08-96	28–30 квітня 2014 р.	Василенко І. П.

Особливі вказівки: роботи в кабельних колодах виконувати за нарядом-допуском, за формою згідно з НПАОП 40.1-1.21-98Відповідальна особа центру (цеху, дільниці) Іванов О.В.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Відповідальний представник підрядника Петров І.П.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Зразок

ДОЗВІЛ
на виконання робіт у підземних оглядових спорудах електрозв'язку
Центру телекомунікаційних послуг Херсонської філії ПАТ «Укртелеком»
(назва структурного підрозділу ПАТ «Укртелеком»)

Форма оформлення
Дозволу

Затверджую

(посада, прізвище, ім'я, по батькові керівника)

« » 2014 р.

ДОЗВІЛ № 28від 28 квітня 2014 р.

на виконання робіт в підземних оглядових спорудах електрозв'язку _____

(назва кабельної лінії електрозв'язку)

Дозвіл виданий Петрову Івану Петровичу, виконробу ЧП «Східзв'язок», адреса: м. Херсон, пров. Правий, 33, тел. 333-33-33

(посада, прізвище, ім'я, по батькові керівника робіт, повна назва організації, її адреса та номер телефону)

з бригадою в кількості трьох осібмонтажник Бражник О.О., монтажник Абрамович І.С.

(посада, прізвище, ім'я, по батькові членів бригади)

на виконання робіт з прокладання кабелю ТПП 10*2 в телефонній каналізації

(назва робіт)

в підземних оглядових спорудах електрозв'язку с/у № 33-44 _____,

(назва)

розміщених на території вул. Леніна від буд.22 до буд.88

(місце розташування підземних оглядових споруд)

Підстава видачі дозволу: лист ХФ від 25.04.14р. № 7-8/14

(лист-клопотання, проект виконання робіт тощо)

Термін виконання робіт:

Початок: дата 28.04.14 р., час 10.00Закінчення: дата 30.04.14 р., час 15.00Допуск на виконання робіт одержав: виконроб (підпис) І.П.Петров

(посада, підпис, прізвище, ініціали керівника робіт)

« 28 » квітня 2014 р.Роботу розпочато « 28 » квітня 2014 р. 10 год 30 хвРоботу закінчено « 30 » квітня 2014 р. 13 год 40 хвПерсонал виведений, матеріали і документи знаходяться у спеціально відведених для них місцях персонал виведений, інструменти та пристосування знаходяться у місцях зберігання, оглядові пристрої зачинені

(навести перелік робіт)

Керівник робіт прораб (підпис) І.П.Петров

(посада, підпис, прізвище, ініціали керівника робіт)

Відповідальна особа структурного підрозділу Товариства начальник дільниці (підпис) Іванов О.В.

(посада, підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи)

« 30 » квітня 2014 р.

дозвіл на виконання робіт у телефонній каналізації та оглядових спорудах, а також особи, які здійснюють нагляд за роботами, що їх виконують сторонні організації. Акт-допуск складається у двох примірниках, один з яких зберігається в особи, відповідальної за безпечне ведення робіт на об'єкті, з числа працівників підприємства, другий — у такої ж особи сторонньої організації.

Надання в оренду суб'єктам господарювання об'єктів «Укртелекому» для встановлення антен та іншого обладнання здійснюється на підставі договору оренди. Виконання робіт сторонніми організаціями на орендованих об'єктах здійснюється тільки на підставі акта-допуску, виданого підприємством, у комунікаціях якого виконуватимуться роботи. Акт-допуск видається на підставі договору на проведення робіт, в якому містяться/прописуються вимоги щодо дотримання працівниками сторонніх організацій положень НПА ОП, а також заходи безпеки, обов'язкові для виконання як для персоналу підприємства, так і для працівників сторонніх організацій, передбачається відповідальність сторін за безпечне виконання робіт.

ДУЖЕ НЕБЕЗПЕЧНО!

Одним із найнебезпечніших видів робіт, до яких допускаються сторонні організації, є робота в підземних оглядових спорудах електрозв'язку та кабельних колодязях. Крім акта-допуску, стороння організація повинна отримати дозвіл на виконання зазначених робіт. Дозвіл, що реєструється в Журналі довільної форми, видається відповідальною особою, призначеною наказом по підприємству. Для отримання такого дозволу стороння організація письмово повідомляє найменування проектної документа-

ції, обсяг робіт, час їх початку та закінчення, прізвище, ім'я, по батькові керівника робіт, кількісний склад бригади, надає копії дозвільних документів, оформлює наряд-допуск у трьох екземплярах, один із яких передається відповідальній особі підприємства.

Після отримання дозволу керівник робіт сторонньої організації телефоном повідомляє диспетчерську службу підприємства про строки виконання робіт та фіксує отриману заявку в Журналі довільної форми. У разі відсутності дозволу на виконання робіт або невиконання заходів, визначених актом-допуском, власник телефонної каналізації чи оглядової споруди зобов'язаний заборонити проведення робіт.

Виконання будівельних, ремонтних, земляних робіт в охоронних зонах кабельних ліній зв'язку та проводячого мовлення сторонніми організаціями здійснюється за письмовим дозволом підприємства, у присутності його відповідальної особи. Даний документ повинен містити всі необхідні вимоги безпеки.

Виконання робіт сторонніми організаціями без попереднього письмового узгодження з підприємством можливе лише при проведенні невідкладних аварійно-відновлювальних робіт. Проте ці роботи також здійснюються у присутності відповідальної особи підприємства, яка зобов'язана проінструктувати робітників щодо правил безпеки.

У всіх випадках після повного виконання робіт стороння організація зобов'язана навести лад на робочих місцях, закрити наряди в установленому порядку і здати виконавчу документацію. Якщо в охоронній зоні електрозв'язку проводилося будівництво, реконструкція чи капітальний ремонт об'єктів, їх приймання в експлуатацію здійснюється за умови обов'язкового включення до складу комісії представника підприємства.

■ Новини Держпраці

Громадська рада обрала трьох Юріїв

Установчі збори зі створення Громадської ради при Державній службі України з питань праці відбулися 17 грудня 2015 року. Заяви про участь у зборах надійшли від 34 інститутів громадянського суспільства, але чотири організації надали неповні пакети документів, через що їм було відмовлено в участі.

До складу Громадської ради при Держпраці увійшли представники інститутів громадянського суспільства, які провадять свою діяльність у сфері, що пов'язана з діяльністю служби. Це 26 осіб від профспілок, роботодавців та громадських організацій.

Після проведення установчих зборів відбулося перше засідання ради, на якому було обрано голову Громадської ради. Ним став керівник правової та технічної інспекції праці апарату ФПУ Юрій Андрієвський. Його заступниками стали директор Департаменту соці-

альної політики Федерації роботодавців України Юрій Кузовий та голова Профспілки працівників державних установ України Юрій Піжук. Секретарем ради обрано головного спеціаліста сектору міжнародних зв'язків та з питань євроінтеграції Держпраці Тараса Дудковського.

На засіданні обрано робочу групу з розробки положення та регламенту Громадської ради. Погоджено проведення засідань Громадської ради не рідше ніж один раз на квартал. Пові-

домлення про скликання засідання, у тому числі позачергового, доводяться до відома кожного її члена не пізніше ніж за два робочі дні до його початку, а також оприлюднюються на офіційному веб-сайті Держпраці. Наступне засідання Громадської ради заплановано на 26 січня 2016 року.

Головна мета ради — забезпечення відкритості діяльності Держпраці, врахування громадської думки під час підготовки та організації виконання її рішень.

Т. Дудковський, фото О. Фандєєва

СТАЦІОНАРНІ БАГАТОКАНАЛЬНІ

ДОЗОР-С-Ц

Стационарний газоаналізатор
з цифровими датчиками.
Кількість каналів - до 62

ДОЗОР-С(IP65)

Стационарний газоаналізатор
з аналоговими датчиками.
Кількість датчиків - до 5

ПЕРЕНОСНІ

ДОЗОР-С-М

Переносний багатоконпонентний
газоаналізатор.
Кількість вимірюваних
речовин - до 5

ДОЗОР-С-П

Переносний одномпонентний
газоаналізатор.
Вбудований або виносний датчик.
Вбудований насос

ГАЗОАНАЛІЗАТОРИ ДОЗОР-С-П

ВИМІРЮВАННЯ ДИМОВИХ ГАЗІВ

ДОЗОР-С-Д

Стационарний газоаналізатор
Кількість контрольованих газів - до 5

ДОЗОР-С-М-Д

Переносний газоаналізатор
для експрес-аналізу димових газів
у контрольних точках димоходу

ТЕЧЕШУКАЧІ

ДОЗОР-С-Пп

Діапазон вимірювань - 0 - 2,5%
Чутливість - 1 ppm

ДОЗОР-С-М-ЗХ

Діапазон вимірювань - 0 - 100 %
Чутливість - 1 ppm

БАГАТОКАНАЛЬНИЙ КИСНЕВИМІРЮВАЧ

ДОЗОР-С

Кількість каналів - до 4.
Занурювальний тип датчика забезпечує
високу швидкість відгуку

КОМПЛЕКС ТЕЛЕМЕТРІЇ

ДОЗОР-С-Г

Забезпечує надійність та безпеку
експлуатації газорозподілення за
рахунок оперативності надходження
даних про технологічний процес газороз-
поділу в режимі реального часу

СЕРТИФІКОВАНІ В УКРАЇНІ, РОСІЇ, БІЛОРУСІ.

Контроль: аміаку NH_3 , горючих газів і парів горючих рідин CnHm , тиску, діоксиду азоту NO_2 , діоксиду сірки SO_2 , діоксиду вуглецю CO_2 , граничного рівня, кисню O_2 , ручних сповіщувачів, оксиду азоту NO , оксиду вуглецю CO , сірководню H_2S , хлору Cl_2 . Розрахунок коефіцієнта надлишку повітря λ і суми NO_x .

НВП "Оріон" Україна, 61070 м. Харків, вул. Рудика 4
тел. (057) 719-40-53, 719-40-54, 719-40-55
e-mail: info@orion.com.ua http://www.orion.com.ua

Прогулянка за смертю

Сергій Колесник,
власкор

Завершилося розслідування обставин затоплення маломірного судна «Іволга», що сталося 17 жовтня в Чорному морі біля селища Затока в Одеській області. У результаті аварії загинули 20 пасажирів судна, ще двоє станом на 10 грудня 2015 р. вважаються такими, що зникли безвісти. Читайте про причини та винуватців трагедії.

Члени урядової комісії з розслідування, а також сторонні спеціалісти й експерти називали різні причини того, що сталося: нездатність капітана керувати судном в екстремальних умовах; порушення техніки безпеки; перевищення більше ніж утричі допустимої кількості пасажирів; людський фактор; течія з лиману, яка розвернула судно вздовж хвилі, що його накрила, тощо. Голова урядової комісії з розслідування причин цієї аварії Геннадій Зубко (на той момент віце-прем'єр-міністр — міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ), виступаючи на засіданні Кабінету Міністрів України в листопаді минулого року, говорив, що *«трагедія, яка сталася з судном «Іволга», показала необхідність значного посилення системи безпеки транспорту на воді. Чинні правила та норми мають бути кардинально переглянуті»*.

ВИСНОВКИ КОМІСІЇ ШОКУЮТЬ

Основними причинами виникнення описаних аварійних подій є відсутність необхідних навичок керування судном, невикористання рятувальних засобів, експлуатація судна без урахування його вантажопідйомності та пасажиромісткості, у несприятливих гідрометеорологічних умовах або в темний час доби. У деяких випадках мало місце алкоголь-

не сп'яніння судноводіїв та інших осіб, які перебували на борту. У ході розслідування було виявлено факти нехтування вимогами нормативно-правових актів з питань безпеки судноплавства, які, зокрема, забороняють:

- використання незареєстрованих плавзасобів;
- вихід на водні об'єкти з незареєстрованих баз для стоянки маломірних суден;
- використання плавзасобів без належного технічного огляду, у невідповідних районах, сезонних/погодних умовах плавання;
- керування судном без посвідчення судноводія;
- використання маломірного судна у темний час доби.

Більшість із перелічених вище причин аварій і порушень вимог безпеки, що призвело до трагедії, стосуються «Іволги» та зазначені в акті урядової комісії. Назвемо основні: помилка судноводія під час керування судном, який допустив розворот судна бортом до хвилі; втрата судном стійкості у штормових умовах внаслідок розміщення на головній палубі великої кількості людей (41 пасажир і троє членів екіпажу при нормативній максимальній місткості 15 осіб); індивідуальні рятувальні засоби не підготовлені до швидкого застосування (15 рятувних жилетів лежало у трюмі, якими не змогли скористатися ні пасажирів, ні члени екіпажу. Комісією встановле-

За інформацією Укрморречінспекції, тільки за період жовтень — початок листопада 2015 р. в Україні трапилося сім аварійних подій з маломірними суднами.

09.10.2015 р. на Дніпрі поблизу острова Погорілий (м. Дніпропетровськ) перекинувся човен із трьома рибалками. Двоє самотужки дісталися берега, а їхній товариш потонув.

10.10.2015 р. троє чоловіків відпочивали на Дніпрі неподалік рибного заповідника «Червона хата» (Голопристанський район Херсонської області). Човен, в якому вони перебували, перекинувся й пішов на дно. Одного з відпочивальників врятувати не вдалося.

26.10.2015 р. в акваторії Азовського моря поблизу м. Приморськ (Запорізька область) сильним поривом вітру перекинуло човен із рибалкою. Випадкові свідки викликали службу порятунку, проте чоловік самостійно зміг дістатися берега. Із діагнозом «переохолодження» його госпіталізували до районної лікарні.

27.10.2015 р. на озері Молодіжне в м. Перемишляни (Львівська область) водолази Львівської центральної рятувально-водолазної служби знайшли тіло рибалки, що потонув напередодні. Також на поверхні озера було знайдено весла від човна, а на березі — автомобіль загиблого.

29.10.2015 р. на Дніпрі напроти с. Токарівка (Білозерський район Херсонської області) перекинувся човен із трьома рибалками. Один чоловік зміг дістатися берега і витягнути тіло свого товариша. Третій рибалка вважається зниклим безвісти.

31.10.2015 р. на водоймі поблизу с. Хруцова Микитівка (Богодухівського району Харківської області) випав із човна та потонув літній рибалка.

07.11.2015 р. на р. Дністер біля с. Маяки Одеської області зіштовхнулися два катери — «УМС-500» та «Сарепта». У результаті надзвичайної події одна людина загинула, тіло ще одного потерпілого рятувальникам вдалося знайти лише через 10 днів.

но, що причали (гідротехнічні споруди, до яких висуваються певні вимоги), з яких судно забирало пасажирів, не мали жодних документів та є примітивними дерев'яними спорудами.

Комісія звернула увагу на неефективність державного нагляду з боку Укрморрічінспекції та її структурних підрозділів, а також на відсутність контролю з боку органів місцевої виконавчої влади. Крім того, між цими органами та Держприкордонслужбою відсутні координація дій, обмін інформацією, не розроблено спільний порядок організації базування та плавання маломірних (малих) суден. Роботу з організації спасіння людей на воді визнано незадовільною. Люди, які не вмістилися на рятувальному плоту «Іволги», понад дві години борсалися у воді, тримаючись за що тільки можна, поки їх не підбрали рибалки на своїх човнах.

Члени комісії констатували відсутність єдиного документа, що містить основні вимоги до експлуатації таких суден. Наразі діє ціла низка нормативно-правових актів (правил, постанов, інструкцій, розпоряджень тощо) щодо забезпечення безпеки судноплавства, які перебувають на контролі Укрморрічінспекції, Держпраці, Регістру судноплавства України, Одеської облдержадміністрації, Затоківської селищної ради. Багато які функції цими органами дублюються, але здебільшого на папері. Тому виходить, як у відомій приказці: де багато няньок, там дитя каліка.

Крім цього, реєстрація судовласників як фізичних осіб — підприємців, які не використовують найману працю (члени екіпажу часто приймаються за цивільно-правовими договорами або взагалі без оформлення трудових відносин), та запроваджені мораторії на перевірки взагалі унеможливлювали будь-який вплив на таких підприємців.

Начальник відділу нагляду на транспорті та зв'язку управління нагляду в промисловості та на об'єктах підвищеної небезпеки Головного управління Держпраці в Одеській області Ігор Прус констатує, що навіть на тих підприємствах та об'єктах, пов'язаних з експлуатацією малих суден, де до введення мораторію під час перевірок фіксувались одиничні порушень, нині порушується до 80% вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці. Це засвідчили перевірки підприємств малого морського флоту та суден після трагедії, що проводилися за дорученням Кабінету Міністрів України.

Так, на більшості з цих плавзасобів ні керівники, ні особи, відповідальні за охорону праці, не проходили навчання та перевірку знань з питань охорони праці, тут не проводяться інструктажі з питань охорони праці та стажування новачків. Не розроблено необхідні інструкції, зокрема про випуск у внутрішні води малих суден. Відсутні сертифікати на рятувальне майно та швартові троси. На більшості підприємств не організовано проходження медоглядів, психофізіологічної експертизи та спеціальне навчання осіб, що виконують роботи підвищеної небезпеки.

Із приводу забезпечення працівників ЗІЗ слід сказати, що якщо вони й видаються, то при цьому часто порушуються вимоги щодо контролю, обліку, термінів їх експлуатації, передбачені НПА ОП 61.1-3.33-80 «Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту робітникам і службовцям морського транспорту».

На багатьох підприємствах виявлено порушення вимог електробезпеки. Не проводиться інструктаж з електробезпеки для персоналу, не присвоєні відповідні групи з електробезпеки, не виконується профілактичне вимірювання опору ізоляції та заземлення магістралей і устаткування. Не складаються графіки, плани техоглядів та ремонтів гідротехнічних споруд.

«Іволга», як й інші подібні судна, вже майже десять років здійснювало прогулянки відкритим морем для любителів порибалити та скуштувати шашличка, приготовленого на палубі. В Інтернеті на спеціалізованому сайті пропонувався вояж групи до 25 осіб (хоча місткість судна всього 12). Тут же містилася інформація про те, що судно обладнано новітніми системами зв'язку та рятувальними засобами і є абсолютно безпечним для пасажирів, в тому числі під час шторму. На жаль, ніхто з представників контролюючих або наглядових органів не звер-

тав уваги на таку рекламу, хоча всі добре знали, що судну категорично забороняється виходити в море з такою кількістю пасажирів, як було вказано в рекламі!

ЯКИЙ ПЛАН ДІЙ?

Урядова комісія підготувала низку пропозицій та рекомендацій щодо запобігання в майбутньому подібним аваріям. Зокрема, запропонувала Кабінету Міністрів за рахунок коштів адміністративного портового збору відновити діяльність Казенного підприємства «Морська пошуково-рятувальна служба». Відповідно, необхідно розробити та затвердити Положення про Національну службу пошуку і спасіння на морі, організувати проведення щорічних спільних навчань. Також треба вирішити такі важливі питання, як страхування людей на судах, створення національного незалежного органу з розслідування аварій на транспорті.

Багато пропозицій внесено щодо розробки нових законів та нормативних актів (стосовно систем керування пасажирськими перевезеннями на морському і річковому транспорті, порядку здійснення технічного нагляду за морськими та річковими суднами, порядку експлуатації баз для стоянки малих суден, вимог до навігаційного та радіообладнання малих суден тощо). Проте, на мою думку, чим більше у сфері безпеки судноплавства з'являється нових нормативних актів, тим менше вони адекватно сприймаються тими, для кого, власне, і призначені.

Наприклад, Інструкція про порядок обліку та випуску маломірних суден, інших плавзасобів у територіальне море та внутрішні води України в межах Одеської області, що затверджена розпорядженням голови Одеської облдержадміністрації від 13.12.2011 № 1145/А-2011, містить чіткий алгоритм дій щодо процедури оформлення необхідних документів, взаємодії з Держприкордонслужбою, перевірки пасажиромісткості, засобів зв'язку тощо. У документі зазначено, що дозволяється, а що забороняється перевізникам, на кого покладається контроль за виконанням даної інструкції тощо. Але фактично нічого з цього не робилося.

Відсутність будь-якого контролю, бездіяльність органів управління в даній сфері та корупція призвели до повної анархії в питаннях організації експлуатації маломірних суден.

Фото з Інтернету

Придорожній контроль тепер і в Україні

На необхідності революційних змін у сфері контролю за експлуатацією маломірних суден фахівці наголошували ще задовго до трагедії на «Іволзі». Сьогодні ж у владних кабінетах обговорюється така пропозиція: передати повноваження щодо нагляду та контролю за маломірним флотом в Україні місцевим органам влади та місцевій поліції. Докладніше про реформу у сфері нагляду за безпекою на транспорті в інтерв'ю нашому журналу розповів директор Департаменту безпеки на транспорті Міністерства інфраструктури України **Володимир Коськовецький**.

— Володимире Миколайовичу, журнал «Охорона праці» неодноразово порушував проблему великої кількості дорожньо-транспортних пригод (ДТП) в Україні порівняно з іншими європейськими державами (*детальніше про це у статті Т. Таїрової «Травматизм у результаті ДТП: лідирує людський чинник», надрукованій у цьому номері*). Відповідно «зашкалює» й статистика виробничих травм, отриманих внаслідок дорожньо-транспортних пригод. У чому причина і яких заходів вживає Мінінфраструктури для запобігання або зменшення кількості тяжких і смертельних нещасних випадків на транспорті?

— Сьогодні можна назвати кілька негативних чинників, що впливають на безпечну експлуатацію всіх видів транспорту в Україні: це складне фінансове й економічне становище підприємств галузі, бюрократичні перешкоди, недостатній рівень кваліфікації персоналу, невідповідність робочих місць вимогам нормативно-правових актів з охорони праці, неналежна транспортна інфраструктура, застарілий рухомий склад тощо. Це ті чинники, які об'єктивно впливають на рівень безпеки перевезень і які ми прагнемо усунути. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються сьогодні в країні, стали поштовхом до формування нової державної політики в цій сфері, до відновлення законодавчого поля й реформування контролюючих органів, що здійснюють нагляд за перевезеннями всіма видами транспорту. Усе це дає нам змогу рухатися в напрямі поліпшення ситуації з безпекою пасажирів.

Сьогодні існують два шляхи реалізації державної політики у сфері безпеки на транспорті: це безпека безпосередньо руху — SAFETI FIRST і транспортна безпека (транспортної інфраструктури) — SECURITI. Такий розподіл є новим для України, але ці напрями контролю швидкими темпами розвиваються в Європі.

Що стосується інституційних змін, а саме реорганізації контролюючих органів. Сьогодні на виконання постанови КМУ від 10 вересня 2014 р. № 442 «Про оптимізацію сис-

теми центральних органів виконавчої влади» (далі — Постанова № 442) в Україні створено **Державну службу України з безпеки на транспорті** (Укртрансбезпека) шляхом злиття Державної інспекції з безпеки на морському та річковому транспорті й Державної інспекції з безпеки на наземному транспорті (автомобільний транспорт загального користування, міський електричний транспорт, водний транспорт, залізничний транспорт). Таким чином, під наглядом Укртрансбезпеки перебуватиме чотири види транспорту. Окремо, як і раніше, функціонуватимуть Державіаслужба та Укравтодор.

Сьогодні активно ведеться робота з комплектування штату працівників Укртрансбезпеки. Достатньо 30% персоналу та відповідного розпорядження уряду для того, щоб почати роботу служби. Ми висуваємо дуже високі вимоги до працівників, які будуть задіяні в контролюючих заходах. Хочемо змінити як склад інспекторів, так і розуміння ними тієї справи, яку вони роблять. У цьому питанні важливими є не тільки заробітна плата, а й соціальний статус працівників, їх забезпечення технічними засобами.

Наразі проходить відбір на посади до нової служби. Також було оцінено співробітників, які працюють в Укртрансінспекції та Укрморрічінспекції. Задум полягає в тому, щоб кожний інспектор, перед тим як приступити до виконання своїх обов'язків, пройшов навчання з метою оволодіння нормативно-правовою базою щодо діяльності інспекторів, а також вивчення норм забезпечення процесу перевезення, методів контролю тощо.

Ми шукаємо викладачів з Європи, зокрема переймаємо досвід аналогічної польської й литовської інспекцій щодо навчання інспекторів та здійснення ними контрольно-наглядових функцій. Нещодавно побували з візитом у цих країнах. У Польщі нам передали як подарунок технічні засоби контролю на дорогах, у тому числі й відповідні транспортні засоби. Ці країни також направили до нас своїх експертів і викладачів, які вже навчають частину наших

інспекторів як європейським нормам, так і методам та способам контролю.

До речі, у свій час Головна дорожньо-транспортна інспекція Республіки Польща отримувала таку ж допомогу від колег з Німеччини. Зараз настав час, коли польські інспектори діляться своїм досвідом з нами. **Основна філософія такого нагляду в Європі: контроль за безпекою на транспорті повинен здійснюватися на дорогах, а не на підприємствах.** Не потрібно вишукувати, що не так у паперах перевізників, основна небезпека, що підстерігає пасажирів і водіїв, — це дорога. Зміна акцентів державного нагляду вже відображена в проектах нормативно-правових актів, які сьогодні готуються Мінінфраструктури й узгоджуються зацікавленими міністерствами й відомствами.

— Що перевірятимуть інспектори Укртрансбезпеки?

— Якщо казати про автотransпорт, передбачається, що основний контроль, як згадувалося вище, здійснюватиметься на дорозі. Як і в Європі, усього буде сім видів контролю:

- ❑ **контроль вагових і габаритних параметрів транспортного засобу.** Порушення цих норм негативно впливає на дорожню інфраструктуру;
- ❑ **кріплення й розміщення вантажів,** оскільки найчастіше ДТП відбуваються через неправильне кріплення й розміщення вантажів, коли під час маневрування, на поворотах або під час гальмування вантаж зміщується;
- ❑ **контроль за перевезенням небезпечних вантажів.** На сьогоднішній день підготовлено законопроект на виконання Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, що вносить зміни до деяких законодавчих актів у частині перевезення небезпечних вантажів. Такий контроль покладається в тому числі і на Укртрансбезпеки;
- ❑ **контроль за перевезенням вантажів, що швидко псуються;**
- ❑ **придорожній контроль за станом транспортного засобу.** Це дуже важливе питання. В ЄС є Директива 2014/47/ЄС від 3 квітня 2014 р. про технічний огляд на придорожніх постах автомобілів комерційного призначення, що курсують у межах Союзу. Ця директива набуває чинності у 2018 році. Поки що чинна попередня директива про придорожній контроль, у якій зазначено, що не менше 5% транспортних засобів, що здійснюють перевезення, повинні бути проконтрольовані. Щорічно в ЄС перевіряється близько 350 тис. транспортних засобів. На дорозі інспектор, маючи відповідні технічні засоби, скажімо переносний мобільний гальмівний стенд, може проконтролювати гальмівну систему вантажного автомобіля. У Польщі ми були присутні під час такого контролю: автобус виїжджає на майданчик, перевіряються його гальмівні властивості, оглядається ходова частина, шасі, перевіряються світлові прилади. Усе це здійснюється з використанням відповідних інструментів, технічних засобів. Таким чином усувається ризик потрапляння транспортного засобу в ДТП.

До речі, нагадаю про нещасний випадок, який стався в травні 2015 року у Вінницькій області й у результаті якого загинули три людини. Автобус перевернувся й упав у кювет через технічну несправність — відірвав несучого елемента, і водій не зміг утримати його на дорозі. Якби придорожній контроль здійснювався, цю поломку можна було б виявити на стадії контролю за технічним станом автобуса саме на дорозі й не допустити цього ДТП;

- ❑ **контроль за режимом праці й відпочинку водіїв.** Згаданий вид контролю є важливою складовою в роботі нової служби. У ЄС цьому питанню також приділяється особлива увага. Через порушення водієм норм праці та

відпочинку (засинання, перевтома) стається велика кількість ДТП: це й виїзди вантажних автомобілів на зустрічну смугу, і різні зіткнення тощо. В ЄС установлені великі штрафи за такі порушення. В Україні також існує необхідність посилити контроль за режимом праці та відпочинку водіїв. Ми знаємо, що через складну економічну ситуацію перевізники дуже часто заощаджують на персоналі: наприклад, випускають у рейс одного водія замість двох. Але коли людина перебуває за кермом 15—16 годин на добу, звичайно, накопичується втома, внаслідок чого й стаються ДТП.

— Як здійснюватиметься такий контроль?

— Режим праці й відпочинку контролюється за допомогою тахографа (*контрольний пристрій, що встановлюється на борту автотransпортних засобів. Призначений для реєстрації швидкості, режиму праці, відпочинку водіїв та членів екіпажу.* — Прим. авт.). В Україні тахографи використовуються, але далеко не всі транспортні засоби ними обладнані. Обов'язково встановлені тахографи на автотransпорті, що працює на міжнародних маршрутах (Україна приєдналася до Європейської угоди, яка стосується роботи екіпажів транспортних засобів, що виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР). Вони можуть бути як аналогові, так і цифрові. У Європі, наприклад, в автомобілях перевізників встановлено цифрове устаткування, а в найближчому майбутньому його замінять на смарт-тахографи.

Цей прилад може фіксувати швидкість руху, початок роботи водія, час його відпочинку й час, витрачений на підготовчі роботи тощо. У цифрових тахографах ця інформація зберігається в електронному вигляді. В ЄС існує норма, що під час контролю інспектор роздруковує й переглядає інформацію як за добу до моменту, в який зупинили водія, так і за 28 днів до цього. Тобто фактично його робота перевіряється за місяць. І якщо порушення зафіксовано 27 днів тому, це «зчитується» інспектором з тахографа, і накладаються відповідні штрафи.

Якщо вести мову про нашу країну, то в п. 6.1 Положення про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів, затвердженого наказом Міністерства транспорту й зв'язку України від 07.06.2010 № 340, зазначено, що автобуси, що використовуються для нерегулярних і регулярних спеціальних пасажирських перевезень, для регулярних пасажирських перевезень на міжміських автобусних маршрутах протяжністю понад 50 км, вантажні автомобілі з повною масою понад 3,5 тонн повинні бути обладнані діючими та повіреними тахографами.

Що стосується внутрішніх перевезень, використання тахографів, на жаль, поки не обов'язкове. Допускаються індивідуальні контрольні книжки водія, до яких вручну вно-

ситься інформація про режим праці та відпочинку. Це, зрозуміло, минуле століття — тахографи необхідно встановлювати на всіх транспортних засобах, задіяних у перевезенні людей і вантажів. Міністерство йде цим шляхом, щоб убезпечити учасників дорожнього руху від негативних моментів.

Зараз йдеться також про те, щоб в інспекторів Укртрансбезпеки були в наявності технічні засоби, картки доступу для зчитування інформації з тахографів. І, зрозуміло, інспектори повинні бути навчені це робити.

— Що стосується придорожного контролю, то будуть перевірятися і комерційні, і приватні автотранспортні засоби?

— Поки що перевірятимуться транспортні засоби підприємств, що займаються перевезенням людей/вантажів, згідно з отриманими ліцензіями. Про перевірки приватного транспорту чи про транспортні засоби інших підприємств (не перевізників) поки не йдеться, це зовсім інші обсяги контролю. Хоча, безумовно, на дорозі (у світлі досить розвиненої нелегальної діяльності з перевезення) здійснюватиметься контроль за всіма транспортними способами, що мають ознаки комерційних.

— Після трагедії на судні «Іволга» порушили питання про те, що сьогодні маломірний флот в Україні фактично перебуває поза наглядом. Яку думку щодо цього має міністерство?

— Зараз триває робота з підготовки (у рамках Постанови № 442) законопроекту щодо перегляду функцій і повноважень Укртрансбезпеки. Найближчим часом його буде передано на розгляд уряду. Існує тенденція, що частину функцій, які виконує служба, у зв'язку з політикою децентралізації потрібно передати місцевим органам влади. Скажімо, на водному транспорті — це нагляд за безпечною експлуатацією малого й маломірного флоту (прогулянкові катери, маленькі човники, плавзасоби для розваг, ті ж банани, гідроцикли, які є на водних об'єктах). Державі коштів не вистачить, щоб проконтролювати й забезпечити безпеку їх використання. Це стосується й видачі різних дозвільних документів — цю функцію доцільно передати на місцевий рівень.

ДОВІДКА

Транспортна безпека — це стан захищеності об'єктів транспортної інфраструктури, що дає змогу забезпечувати національну безпеку та національні інтереси у сфері транспортної діяльності, стійкість транспортної діяльності, здатність запобігати завданню шкоди здоров'ю й життю людей, збитків майну та шкоди навколишньому середовищу, мінімізувати загальнонаціональні економічні збитки при транспортній діяльності.

— Така ідея виникла після трагедії на «Іволзі»?

— Переформатування всієї системи нагляду за безпекою на транспорті передбачалося раніше в рамках адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Змінюється не тільки організація, а й уся філософія наглядової діяльності. Зараз, наприклад, відповідальність за організацію роботи на ринку перевезень і ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій на транспорті покладено на державу: вона встановлює вимоги до перевізників, видає ліцензії, інші дозвільні документи. Таким чином, держава бере на себе відповідальність, а перевізник, на жаль, уникає її. Наприклад, у разі резонансних ДТП кошти на ліквідацію наслідків, від-

шкодування збитків, похорон та інші витрати виділяються з бюджетів: державного або місцевого. Виходить, що все покривається за наші з вами кошти.

У Європі все відбувається по-іншому: відповідальність за безпеку лежить на перевізнику. Суб'єкти підприємництва, які працюють на ринку, страхують свою відповідальність, а страхові компанії покривають усі ризики. Саме вони й відслідковують, чи платоспроможний перевізник, як він виконує норми безпеки, чи високий ступінь ризику від його діяльності. Якщо ризики високі — вони не застрахують перевізника або застрахують, але сума страховки буде вже іншою. У цьому напрямі ми бачимо зміни і в Україні. Тому під час розробки нових законів, підготовлених у рамках імплементації Угоди про асоціацію України з Євросоюзом, у них закладаються європейські норми, що стосуються допуску до ринку. Отримати ліцензію можливо, якщо підприємство відповідає трьом критеріям: фінансова здатність перевізника, його добропорядність і компетентність. Це паралельно зі страхуванням його відповідальності.

Усі ці підходи відображені в кількох законопроектах, які готуються в Мінінфраструктури. Це проекти законів України «Про залізничний транспорт», «Про приведення законодавства України у сфері автомобільного транспорту у відповідність з актами Європейського Союзу» та ін. У них закладені також норми щодо розробки, впровадження, підтримки й удосконалення кожним перевізником системи управління безпекою руху.

— Розкажіть докладніше, що таке система управління безпекою руху.

— Вимоги щодо впровадження таких систем на всіх транспортних підприємствах беруть початок в авіації. Оскільки процес розробки й впровадження систем управління безпекою (схвалюються Державіаслужбою) на авіа-підприємствах в Україні триває вже близько 7–8 років, можна сказати, що на сьогодні вони функціонують майже в повному обсязі. Наразі закладаємо як обов'язкову (як і в ЄС) норму щодо впровадження такої системи управління на залізничному транспорті. Складно уявити, що всі компоненти системи безпеки, яка пишеться для підприємства з нуля, запрацюють відразу. Як правило, якісь компоненти працюють, якісь слід допрацювати, і для цього необхідний час. Але для чого потрібна така система?

У європейській країні отримання ліцензії на діяльність з перевезення людей/вантажів ще не дає права її здійснювати. Це тільки підтвердження наміру перевізника, що він хоче й готовий. Наступний крок — отримання сертифіката безпеки, який, у свою чергу, видається тільки якщо на підприємстві функціонує система управління безпекою руху. Причому ця система розробляється як перевізником, так і оператором інфраструктури. Адже згідно з європейським законодавством функції щодо організації перевезень і утримання транспортної інфраструктури мають бути розділені.

У європейському законодавстві поки відсутня обов'язкова норма щодо впровадження систем управління безпекою на автомобільному транспорті. Але вже прийнято стандарт ISO 39001:2012 «Системи менеджменту безпеки дорожнього руху. Вимоги та настанова щодо застосування». У ньому зазначено, що кожне підприємство має розробити таку систему. Ми, у свою чергу, закладаємо аналогічні норми до нового законопроекту щодо автомобільного транспорту, про який йшлося вище. Більше того, у жовтні 2015 року на базі європейського прийнято національний стандарт ДСТУ ISO 39001:2015 «Система управління безпекою дорожнього руху. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 39001:2012, IDT)», гармонізований з міжна-

родними і європейськими нормативними документами, який набере чинності з 1 січня 2016 року. Таким чином, поки впроваджувати систему не обов'язково. Але транспортним підприємствам, які планують працювати в майбутньому, приступати до підготовки до впровадження цього стандарту необхідно вже сьогодні.

Впровадження нової схеми допуску на ринок перевізників і систем управління безпекою руху — це один бік медалі. Другий — це так звана система моніторингу діяльності перевізників. У закони про залізничний і автомобільний транспорт ми закладаємо норми, що стосуються добровільного й обов'язкового оповіщення про діяльність підприємства. Тобто щоб інспектор не ходив на підприємство з перевіркою, не заглядав в усі закутки, не шукав якісь порушення, ми кажемо: «Якщо ви добропорядний перевізник, виконуєте всі вимоги, маєте ліцензію, розробили систему управління безпекою руху та виконуєте всі ці норми, то, працюючи згідно із системою обов'язкових оповіщень, ви будете зобов'язані інформувати органи контролю й нагляду, що у вас усі ці процедури виконуються». Якщо, наприклад, якісь транспортні засоби повинні пройти технічний контроль, і він проведений — повідомляєте до органу нагляду. Якщо настав час отримати страховку, і вона оформлена — знову інформуйте про це. Саме підприємство зацікавлене повідомляти наглядовий орган про те, що воно виконує всі норми. І тоді інспекторам не потрібно буде приходити на підприємство з перевіркою. У цьому й полягає **обов'язкове оповіщення**.

Але існує й система **добровільного оповіщення**. Наприклад, якщо транспортний засіб перевізника потрапив у ДТП або якщо інші органи нагляду, наприклад фіскальна служба, зафіксували порушення фінансового характеру, вони можуть передати цю інформацію до Укртрансбезпеки, або Укртрансбезпеки може зробити запит самостійно. І тоді складеться об'єктивна картина: дотримується чи не дотримується перевізник чинного законодавства.

У європейських країнах підхід такий: важливо не покарати перевізника, а добитися виконання ним відповідних норм. І орган контролю/нагляду допомагає, підказує, як це зробити, постійно перебуває із суб'єктом підприємництва в діалозі. Тому наша нова філософія — це не тільки забезпечити дотримання перевізником усіх норм, а й дати йому при цьому можливість самому декларувати й доводити, що всі норми ним дотримуються.

— **ДСТУ ISO 39001:2015, який набуде чинності в 2016 році, буде обов'язковим для всіх підприємств, що використовують транспортні засоби?**

— Цей стандарт стосується як перевізників, які надають такі послуги й мають відповідну ліцензію, так і тих суб'єктів господарської діяльності, які володіють транспортними засобами й використовують їх у своїй роботі. Але це не обов'язкова норма, мовляв, якщо підприємство не розробить системи управління безпекою, його закриють.

Впровадження стандартів здійснюється на добровільній основі, але доти, поки в певному нормативному акті не буде прописано, що той чи інший стандарт обов'язковий для ви-

конання. Ми зараз вводимо перехідний період і прописуємо в законопроекті, що і перевізники, і суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують транспортні засоби, повинні розробити й впровадити систему управління безпекою. При цьому відсутні як штрафні санкції, так і обмеження, що стосуються діяльності. Але знов-таки ми наголошуємо на тому, що вже зараз підприємствам необхідно розробляти й впроваджувати ці системи. Адже це саме той механізм, використання якого допоможе досягти позитивного результату в забезпеченні безпеки як руху, так і працівників.

Що являє собою система управління безпекою руху? Це задокументована система, де описано політику підприємства, цілі, яких воно прагне досягти, всі процедури, відповідальні особи та їх взаємодія, передбачене оцінювання ризиків, механізми досягнення результатів, проведення аудитів. Якщо підприємство матиме комплекс таких документів і процедур, це допоможе йому зменшити ризики економічних втрат: наприклад, втрати вантажу, транспортного засобу, репутації або необхідність виплат іншим суб'єктам господарювання або фізичним особам унаслідок ДТП.

Ще раз підкреслю, що ця система зарекомендувала себе в Європі як в авіаційній, так і в залізничній сфері. Ми цей досвід переймаємо й хочемо використовувати його на автомобільному транспорті, оскільки він вважається найбільш травмонебезпечним.

— **Як впровадження систем управління безпекою руху на транспорті поліпшить статистику ДТП?**

— Справа в тому, що яку б цифру очікуваного зменшення кількості ДТП я б не назвав, вона буде не зовсім обґрунтованою. Важливо, щоб перший керівник підприємства розумів свою відповідальність за забезпечення безпеки руху, тоді це позначиться на політиці підприємства, і буде виділене необхідне фінансування.

Головна проблема на сьогоднішній день полягає в нестачі коштів на оновлення рухомого парку, ремонт транспортних засобів, навчання персоналу, розвиток дорожньої інфраструктури. Їх дефіцит позначається насамперед на безпеці. Але коли керівники розумітимуть, що саме від них залежить безпека, усе зміниться. Це як в охороні праці. Там також існує система управління, і в першу чергу керівник

підприємства відповідає за забезпечення безпеки працівників. Так само все відбувається й у транспортній сфері.

— Але в охороні праці є хоч і невеликі, але обов'язкові норми відрахувань на заходи щодо поліпшення безпеки робочих місць. А які джерела фінансування, наприклад, для розвитку дорожньої інфраструктури?

— Зараз йдеться про те, щоб за рахунок створення дорожнього фонду фінансувати заходи щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. Є законопроект, згідно з яким кошти від акцизів на паливо повинні спрямовуватися до цього фонду. Гроші будуть використовуватися на поліпшення дорожньої інфраструктури: проектування, будівництво й капітальний ремонт доріг. При цьому частина коштів (близько 5%) буде виділятися на конкретні заходи щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. На сьогоднішній день міністерство працює над тим, щоб законопроект було внесено на розгляд Верховної Ради.

— Пропоную повернутися до розслідування трагедії на «Іволзі». Скажімо так, у ньому брав участь у тому числі і орган, який повинен був здійснювати нагляд за безпечною експлуатацією маломірних суден. Чи може таке розслідування бути об'єктивним?

— Дійсно, на сьогоднішній день функції із розслідування (у тому числі технічного) подій на різних видах транспорту покладені на профільні інспекції, і вони автоматично передаються Укртрансбезпеці. Але згідно з європейським законодавством орган, що займається розслідуванням інцидентів, повинен бути незалежний від органу, що формує й реалізує політику в галузі, тобто від контрольно-наглядового органу. Тоді забезпечується об'єктивність проведення розслідування й підвищується ефективність рекомендацій, які складаються за фактом проведеного розслідування, з метою недопущення подібних інцидентів. На сьогоднішній день є доручення уряду розробити відповідні нормативно-правові акти й на базі вже діючого Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами сформувати орган, який проводитиме розслідування подій на всіх видах транспорту: авіаційному, залізничному, автомобільному й водному.

Такий орган — **Національне бюро з розслідування подій на транспорті** — повинен буде співпрацювати і з Державною службою України з питань праці, щоб мати повну, об'єктивну картину події.

Чому необхідно проводити незалежне розслідування подій на транспорті, наприклад на автомобільному. Сьогодні в ході розслідувань ДТП працівники Державтоінспекції, на жаль, не прагнуть розібратися в усіх тонкощах подій, щоб визначити, що ж саме призвело до трагедії. Вони, як правило, встановлюють тільки три причини аварій: водій не впорався з керуванням, перевищив швидкість, не дотримувався правил дорожнього руху. Однак якщо проводити технічне розслідування, як це щодо деяких ДТП уже здійснює Мінінфраструктури, то виявляється, що причини таких трагедій насправді можуть бути зовсім інші. І не завжди від водія залежить забезпечення безпеки, як, наприклад, у випадку, що стався у Вінницькій області, про який я згадував вище.

Іншими словами, під час судового розслідування встановлюється ступінь провини й відповідальності, міра покарання винних осіб, розмір відшкодування матеріальних і моральних збитків потерпілим. Мета ж технічного розслідування — встановлення всіх можливих технічних і організаційних причин виникнення ДТП, розробка заходів щодо запобігання й недопущення їх у майбутньому. Усе так само, як і під час розслідування нещасних випадків на виробництві.

— На початку інтерв'ю Ви згадали про новий напрям у роботі Мінінфраструктури — розвиток транспортної безпеки (SECURITY).

— У світлі проведення антитерористичної операції й того, скільки зброї потрапило протягом останніх двох років до різних регіонів України, існує велика ймовірність незаконного втручання в роботу автотранспорту.

Уже сьогодні фіксується значна кількість дзвінків про мінування об'єктів інфраструктури вокзалів, різних транспортних засобів. Розуміючи наявність такої загрози, міністерство підготувало законопроект «Про забезпечення безпеки на транспорті, у дорожньому господарстві та на об'єктах поштового зв'язку». Зараз він погоджується з міністерствами та іншими зацікавленими відомствами й буде внесений на розгляд уряду.

У згаданому законопроекті передбачена трирівнева система забезпечення транспортної безпеки: на державному, галузевому й об'єктовому рівні (об'єкти залізничного, морського, річкового, автомобільного, авіаційного транспорту, поштового зв'язку).

Мають бути визначені категорії об'єктів транспортної інфраструктури, проведена оцінка їх уразливості, підготовлені плани забезпечення транспортної безпеки на цих об'єктах. Також повинні бути проведені навчання, підготовка й атестація персоналу, який відповідатиме за транспортну безпеку. Потім необхідно забезпечити відповідну охорону цих об'єктів як за допомогою технічних засобів, так і людських ресурсів.

Зрозуміло, передбачений і контроль за реалізацією тих планів, які будуть затверджені.

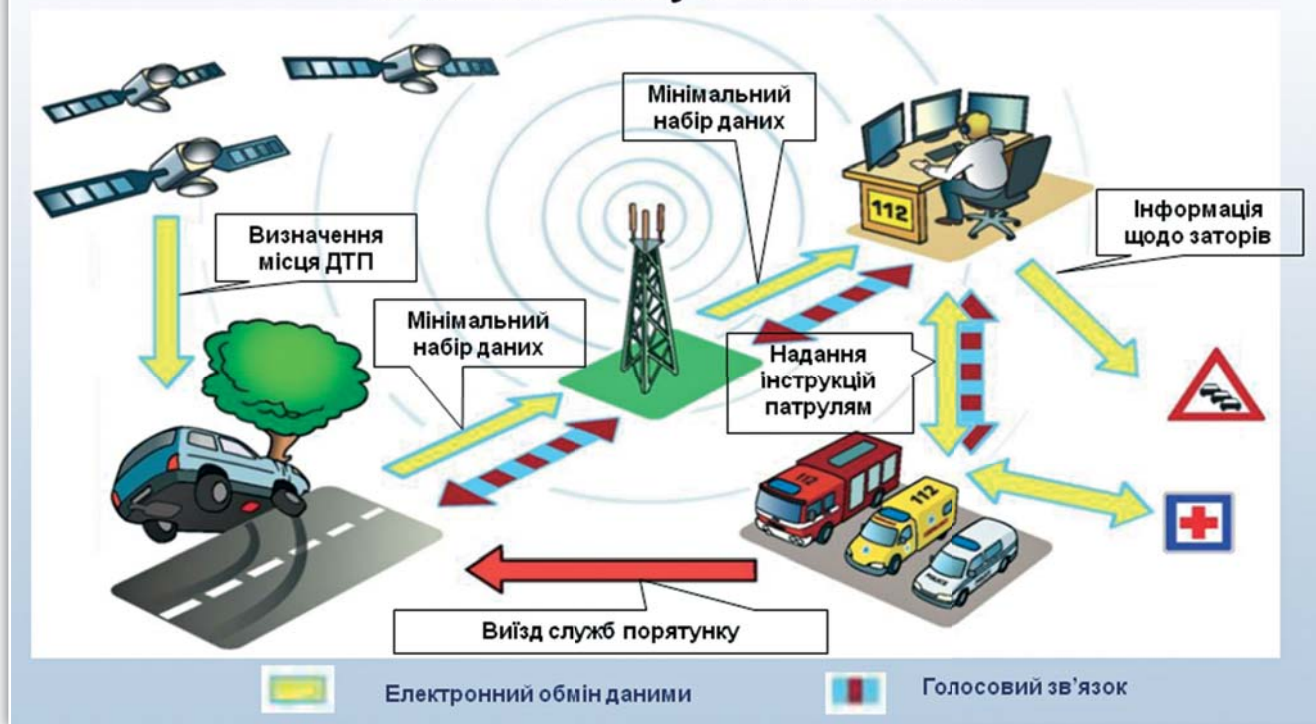
Це нам дасть змогу передусім оцінити ризики на підприємстві й забезпечити той рівень охорони, який необхідний для конкретного транспортного об'єкта.

Ми зараз говоримо про впровадження, у тому числі і системи екстреного виклику eCall. Вона передбачає як у ручному, так і в автоматичному режимі передачу даних про події на об'єктах транспорту певній службі. У Європі це служба екстреної допомоги 112 (E112). Там у разі ДТП відразу ж спрацьовує датчик «удару», і дані передаються по GPS у центр отримання інформації. Звідти, у свою чергу, дані передаються оперативним службам, щоб аварійно-рятувальні й медичні служби максимально швидко відреагували й виїхали на місце події.

Також у рамках роботи цієї системи передбачається можливість установлення на транспортних засобах голосового зв'язку й тривожної кнопки. У разі наявності якоїсь загрози при натисканні на кнопку дані автоматично передаються до інформаційного центру із географічними координатами розташування об'єкта. Також передається інформація про вид транспортного засобу, перевізника, водія й маршрут пересування. Із впровадженням системи eCall в Україні, а це питання зараз активно обговорюється із громадськістю, перевізниками, автовиробниками й органами влади, ми досягнемо щонайменше двох результатів: змен-

Системи виклику «E-CALL» в ЄС

шення кількості загиблих у ДТП і зменшення тяжкості наслідків травмування людей внаслідок ДТП.

У країнах Митного союзу вимоги щодо встановлення тривожних кнопок почали виконувати з 2015 року. У нинішньому році встановлення таких систем обов'язкове на пасажирському транспорті й транспорті, що перевозить дітей, небезпечні вантажі, на низці інших транспортних засобів. Спочатку передбачається передавати інформацію в ручному режимі — за допомогою натискання кнопки, а в 2017 році системи мають працювати повністю в автоматичному режимі.

У країнах ЄС строки встановлення системи eCall такі: з 1 червня 2018 року — на нових транспортних засобах категорій M1 і N1, з 2033 року — на всіх транспортних засобах.

Україна не планує відставати в цьому питанні, а йти в ногу з тенденціями, розуміючи ситуацію, що склалася сьогодні в нашій країні та світі. Тому ми розраховуємо на підтримку наших ініціатив як з боку громадськості, так і з боку законодавчої влади.

Бесіду вела заступник головного редактора журналу «Охорона праці» Людмила Солодчук

ОСНОВА видавництво

osnova@i.kiev.ua www.osnova-ua.com

ПРАВИЛА ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕЛЕКТРОУСТАНОВОК СПОЖИВАЧІВ
(станом на 01.01.2016 р.)

Правила встановлюють основні організаційні й технічні вимоги до експлуатації електроустановок та електрообладнання споживачів і направлені на забезпечення надійної, безпечної та раціональної експлуатації електроустановок.

38,00 грн

ВИДАВНИЦТВО «ОСНОВА» РЕАЛІЗУЄ

ПРАВИЛА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ
НАПБ А.01.001-2014

Правила встановлюють загальні вимоги з пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, обладнання, устаткування, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також під час проведення робіт з будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення будівель та споруд.

33,00 грн

ПРАВИЛА УЛАШТУВАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАНОВОК (ПУЕ-2015)

У книзі встановлено вимоги до електроустановок загального призначення змінного струму напругою до 750 кВ та постійного струму напругою до 1,5 кВ. Ці вимоги є обов'язковими для застосування під час проектування нового будівництва, реконструкції, технічного переоснащення або капітального ремонту електроустановок. Книга призначена для інженерів і техніків, зайнятих проектуванням, монтажем і експлуатацією електрообладнання.

280,00 грн

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ СИСТЕМ ГАЗОПОСТАЧАННЯ
НПОП 0.00-1.76-15

Правила встановлюють вимоги безпеки до систем газопостачання для забезпечення споживачів природним газом з надлишковим тиском не більше 1,2 МПа, а також зрідженим вуглеводневим газом з надлишковим тиском не більше 1,6 МПа.

28,00 грн

Мова рос. Ціна 30 грн.

Адреса видавництва: 01032, Київ-32, вул. Жиланська, 87/30. **Тел.:** (044) 584-38-97, тел./факс: 584-38-95, 584-38-96

Травматизм у результаті ДТП: лідирує людський чинник

Тамара Таїрова,
канд. хім. наук,
завідувач науково-
дослідного сектору
ДУ «ННДІПБОП»

Як свідчать дослідження вчених, найбільш ризиконебезпечним віком для водіїв є 45–49 років, коли з їх вини стається найбільша кількість ДТП на виробництві. Серед причин таких дорожньо-транспортних пригод можна виділити три основні: порушення правил дорожнього руху, переміщення на несправних транспортних засобах і перебування водіїв у стані алкогольного сп'яніння.

В Україні щорічно в результаті дорожньо-транспортних пригод (далі — ДТП) гинуть 11–12 осіб на кожні 100 тис. населення та травмуються від 40 до 60 тис. осіб. За роки незалежності в ДТП одержали травми понад 1 млн осіб, багато з них стали інвалідами. При цьому третина потерпілих — це молоді люди віком 15–29 років. Збільшення кількості автомобілів в Україні є основною причиною різкого підвищення аварійності на дорогах і зростання кількості травмованих унаслідок ДТП.

Збитки народногосподарського комплексу України від ДТП, у яких були травмовані та загинули люди, становлять 40 млрд грн щорічно, тобто близько 3% ВВП. За статистичними даними, в Україні середній вік травмованих у ДТП становить 34,3 року, а загиблих — на 5 років більше. Останніми роками спостерігається тенденція до зниження середнього віку травмованих у ДТП як чоловіків, так і жінок.

Аналіз статистичної інформації про потерпілих і матеріалів спеціального розслідування нещасних випадків на виробництві дає змогу визначити залежність виробничого травматизму внаслідок ДТП від віку потерпілих, а також від інших чинників. Зокрема, в матеріалах розслідування вказана інформація про обставини, за яких було отримано тяжкі та смертельні травми, наведено послідовність виконання потерпілими виробничих завдань у момент настання нещасного випадку; це дає змогу встановити чинники, що зумовили певну взаємодію самих потерпілих, їх колег по роботі, транспортних засобів, а також зафіксувати ставлення роботодавця до організації охорони праці на підприємстві.

Аналіз тяжких і смертельних нещасних випадків, що сталися внаслідок ДТП, за період з 2005 до 2014 р. свідчить про те, що на дорожньо-транспортні пригоди припадає близько 30% усіх випадків травматизму на виробництві. Цей вид подій лідирує поряд з такими основними причинами травмування працівників: падіння потерпілого; обвалення предметів і матеріалів; дія деталей устаткування, машин і механізмів, що рухаються та обертаються; ураження електричним струмом тощо.

Майже 80% нещасних випадків унаслідок ДТП стається на дорогах загального користування (у тому числі 1,5% — це наїзд транспортних засобів на потерпілих), близько 14,0% — на

території підприємств і до 5% — на залізничному транспорті.

Найвищий рівень тяжкого та смертельного травматизму внаслідок ДТП фіксується у п'яти видах економічної діяльності: соціально-культурній сфері (СКС), сільському господарстві, будівництві, автомобільному транспорті та харчовій промисловості. Сумарна кількість травмованих у цих галузях становить близько 70% від загальної кількості травмованих на виробництві. Пальму першості утримують галузі, пов'язані з активним переміщенням працюючих у процесі виконання трудових обов'язків. Насамперед це СКС, що містить у собі сукупність таких груп і галузей, як охорона здоров'я, освіта, культура, побутове обслуговування, торгівля, туризм та інші.

Було виконано детальний статистичний аналіз ДТП з урахуванням розподілу потерпілих за певними ознаками і групами, а саме: за професіями, статтю, віком, стажем роботи та тяжкістю травм. Встановлення ймовіріснопричинного зв'язку здійснювалося шляхом визначення частки ДТП, що зумовлені тими чи іншими причинами. Таким чином, основними причинами ДТП є організаційні — їх частка серед інших причин травмування є найбільшою і становить майже 90,0% (рис. 1).

Серед організаційних причин тяжких і смертельних нещасних випадків у результаті ДТП на вироб-

Рис. 1. Структура причин нещасних випадків на виробництві внаслідок ДТП

ництві основною є порушення водієм або іншим учасником дорожнього руху правил дорожнього руху (ПДР) — 71,6%. У той же час з цієї причини нещасних випадків із тяжкими наслідками стається на 15% більше, ніж зі смертельними.

Серед інших причин дорожньо-транспортного травматизму можна виділити такі:

- ✓ порушення трудової та виробничої дисципліни (9,8%);
- ✓ порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів (4,8%);
- ✓ незадовільний технічний стан транспортних засобів (3,6%);
- ✓ недоліки під час навчання безпечних прийомів праці (0,6%);
- ✓ порушення режиму праці та відпочинку (0,3%).

Дорожньо-транспортна пригода характеризується різноманітністю причин, і її аналіз зводиться до аналізу складної системи «водій — автомобіль — дорога». Зазвичай порушення ПДР відбувається в тих випадках, коли водій не хоче, не може або не вміє правильно оцінити обстановку та виконати відповідні дії. Тому під час аналізу значимості чинників бралася до уваги Матриця Хелдона. Використання цього методу (у перекладі з лат. «матриця» означає «першопричина») як класичної градації значимості чинників ризику ДТП дає змогу виділити три фази (до настання події, у процесі настання та після) і три групи чинників, на які слід звертати особливу увагу під час розслідування ДТП, а саме:

- ✓ особистісні характеристики людини (учасника руху, працівника);
- ✓ характеристики транспортного засобу та інших засобів виробництва;
- ✓ особливості навколишнього середовища.

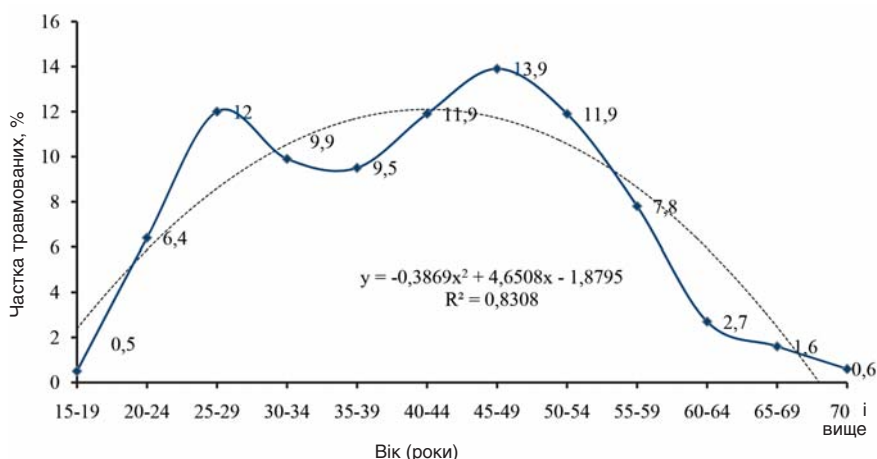

Рис. 2. Розподіл нещасних випадків на виробництві за віком потерпілих

За Хелдоном, перша ланка в ланцюзі виникнення й розвитку дорожньої пригоди — це особа водія, яка характеризується станом його здоров'я, психофізіологічним статусом (увага, поле зору під час переміщення зору, час адаптації, відчуття внутрішнього комфорту/дискомфорту, наявність втоми, швидкість реакції, культура й навички, дотримання правил та інструкцій, перебування у стані алкогольного/наркотичного сп'яніння та ін.). Аналіз аварійних ситуацій і нещасних випадків свідчить, що до їх настання призводять саме особистісні характеристики водія. У той же час професійна непридатність через психофізіологічні якості, низький рівень професійної підготовки, неготовність до виконання роботи, фізіологічна втома призводять до неправильних дій у критичній ситуації. Не випадково в США, Німеччині та інших країнах останнім часом дуже популярним стало тестування на профпридатність працівників, труд яких пов'язаний із підвищеним ризиком, перевантаженнями й можливими екстремальними ситуаціями (водії, машиністи,

льотчики та ін.), включаючи перевірку їх реакції у критичній ситуації.

Особистісні характеристики водія пов'язані з його віком, рівнем професійної підготовки та стажем роботи. Під час дослідження впливу особистісних характеристик потерпілих керувалися результатами аналізу розподілу нещасних випадків за віком потерпілих. Було встановлено, що **найбільша кількість загиблих у ДТП, що сталися через порушення правил дорожнього руху, припадає на працівників віком 25–29 і 45–49 років (рис. 2).**

Аналіз тяжких і смертельних нещасних випадків у результаті ДТП з урахуванням професійного стажу водіїв свідчить, що найбільша кількість дорожніх пригод стається протягом першого року водіння. Водії, стаж роботи яких становить близько року, частіше схильні ризикувати, недооцінювати небезпеку або переоцінювати свої можливості, вони значно частіше втрачають контроль над автомобілем, що призводить до дорожньої пригоди. На рис. 3 представлена залежність кількості ДТП від професійного стажу водіїв визначеного віку.

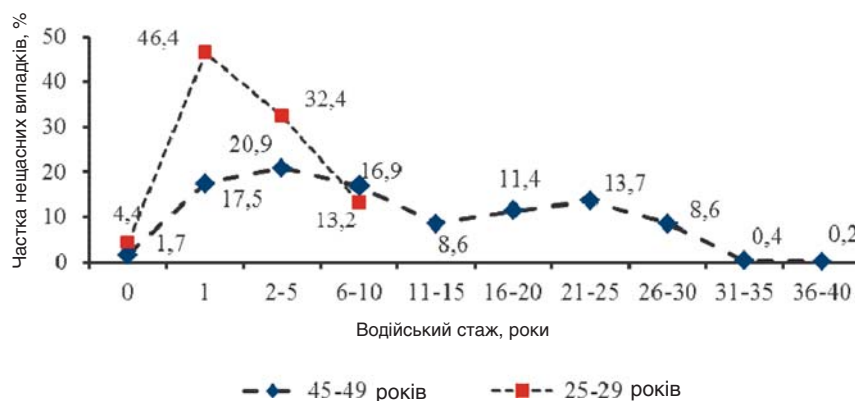

Рис. 3. Залежність кількості ДТП від професійного стажу водіїв віком 25–29 і 45–49 років

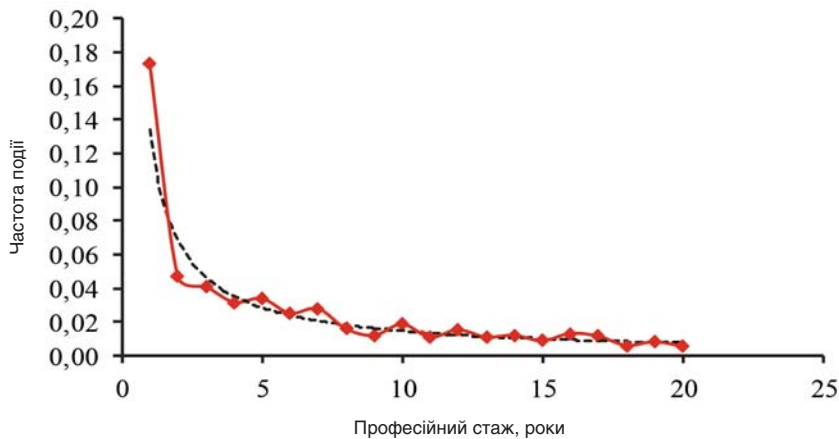

Рис. 4. Залежність частоти ДТП унаслідок порушення водіями ПДР від водійського стажу

Аналіз нещасних випадків із травмуванням водіїв віком 25–29 і 45–49 років показав, що найбільша кількість тяжких і смертельних нещасних випадків унаслідок ДТП стається з вини водіїв 25–29 років (46,4 %), професійний стаж яких становить близько року. Значна частина дорожньо-транспортних пригод стається з вини водіїв, що мають солідний стаж водіння: водії 45–49 років зі стажем водіння до 5 років і від 20 до 24 років скоюють найбільшу кількість дорожньо-транспортних пригод.

Можливо, це наслідок певного зниження професійної та психологічної придатності водіїв старшого віку, що пов'язано з більш швидкою стомлюваністю, виснаженням нервової системи, втратою здатності швидко реагувати на несподівані зміни дорожньої обстановки. Крім того, деякі водії, покладаючись на свій досвід, свідомо нехтують правилами дорожнього руху, при цьому вироблений роками динамічний стереотип не завжди спрацьовує й створена самим водієм небезпечна ситуація закінчується аварією.

Вивчено також залежність тяжких і смертельних нещасних випадків, що стаються в результаті порушення водіями ПДР, від водійського стажу. На мал. 4 показано частоту ДТП, що стаються через недотримання водіями ПДР, залежно від стажу водіння. Як випливає з рисунка, ймовірність виникнення ДТП зменшується в міру збільшення водійського стажу, оскільки зростає рівень професійної підготовки водіїв. Між частотою ДТП, що стаються через недотримання ПДР, і професійним стажем водіїв існує математична залежність, що описується степінним рівнянням:

$$Y = 17,34x^{-0,96}$$

У системі чинників, що впливають на результат аварійних пригод на дорогах, певну роль відіграють показники, що характеризують інтелектуальну сферу водіїв, оскільки здатність розбиратися у складній дорожній обстановці та приймати правильні рішення в сучасних умовах потребує від водіїв високого ступеня суспільного та технічного розвитку.

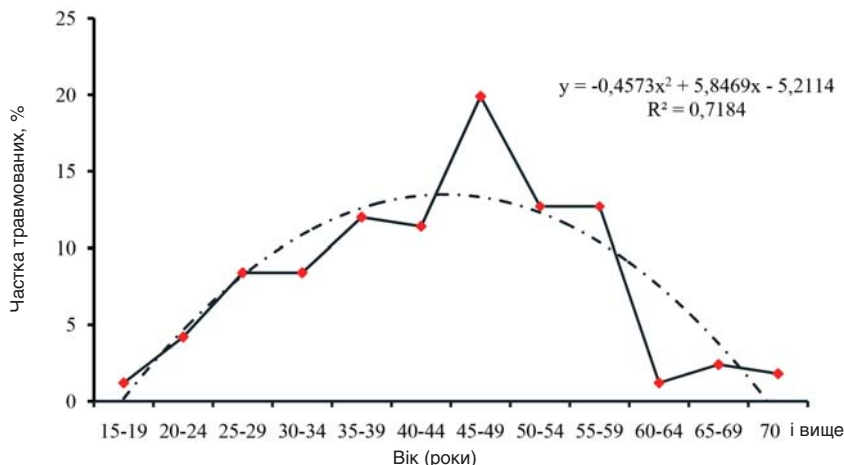

Рис. 5. Розподіл за віком потерпілих у ДТП водіїв унаслідок несправності транспортних засобів

Серед складного й різноманітного комплексу причин і умов, що негативно впливають на стан аварійності та результат дорожніх ситуацій, значне місце посідають причини, пов'язані з технічною несправністю транспортних засобів. Їх питома вага в загальній структурі причин становить близько 10% (рис. 5). Найбільша кількість тяжких і смертельних нещасних випадків, що стаються через незадовільний технічний стан транспортних засобів, припадає на водіїв 45–49 років.

Між відносною кількістю загиблих у результаті незадовільного стану транспортних засобів і віком потерпілих існує математична залежність, яка відображається поліноміальним рівнянням:

$$y = -0,4573x^2 + 5,8469x - 5,2114$$

Особливе місце серед психофізіологічних причин, що призводять до ДТП, посідає вплив алкоголю. У складних ситуаціях, що виникають у дорожній обстановці, у водія, що перебуває під впливом алкоголю, психофізіологічні можливості обмежені, зокрема уповільнена швидкість реакції на зміну дорожньої обстановки. Найбільша частка таких ДТП відбувається з вини водіїв 45–49 років. Як відзначають фахівці, саме у водіїв старше 40 років погіршуються швидкісні параметри основних нервових процесів, що й призводить до зниження концентрації уваги. Якщо такий водій перебуває в стані алкогольного сп'яніння та не дотримується швидкісного режиму, це призводить до неправильних дій у критичній ситуації.

Найчастіше в ДТП на виробництві травмуються або гинуть водії. Однак серед потерпілих є й працівники інших професій: це в основному керівники вищого рівня (директори, керівники підрозділів, технічні директори, заступники директора й бухгалтера тощо).

Враховуючи першопричини ДТП, визначені у процесі досліджень, більше уваги необхідно приділяти людському чиннику. У цілому ж усі заходи профілактики, спрямовані на запобігання нещасним випадкам, важливі й потрібні. Серед них – культура безпеки праці та дорожнього руху, соціальна реклама, ефективне навчання й перевірка знань з питань охорони праці, проведення інструктажів і медичного обстеження, створення безпечних умов праці та використання технічно справних транспортних засобів.

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР Професійна безпека

ЯКЩО БУТИ, ТО БУТИ КРАЩИМИ!

Навчання з охорони праці та за професіями

Полігон для навчання верхолазів

Випробувальна та вимірювальна лабораторії

Атестація робочих місць

Випробування стелажів

Юридичний супровід

Працевлаштування за кордоном

Автошкола

Продаж засобів індивідуального захисту

Поліграфічні послуги

Чотири причини, чому компанії-лідери українського та західного ринків обирають «НВЦ «Професійна безпека»:

ПРОФЕСІЙНІСТЬ: ми створили висококваліфіковану команду з багаторічним досвідом роботи.

ЯКІСТЬ: ми забезпечуємо найвищі стандарти на усіх етапах співпраці з кожним нашим клієнтом.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД: ми прагнемо максимально задовольнити потреби кожного клієнта і економити його гроші та час.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ми завжди виконуємо свої обов'язки перед партнерами та клієнтами.

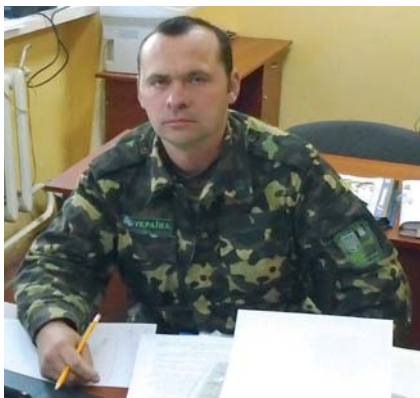
м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 8
офіс 205 - 212
www.profbezpeka.com.ua

+38 (044) 501-00-45
+38 (044) 501-00-46
+38 (044) 501-00-14

ВІЙНА – РОБОТА НАЙВИЩОГО РІВНЯ НЕБЕЗПЕКИ

Юрій Бочаров – завідувач сектору з питань охорони праці Деснянської районної в м. Києві державної адміністрації. Протягом 2014–2015 років він брав участь у військових діях на сході України. Чи знадобилися на службі його професійні знання та навички? Що найбільше запам'яталося на цій неоголошеній війні і чи вдалося адаптуватися після демобілізації до звичайного життя?

Є ТАКИЙ ОБОВ'ЯЗОК – БАТЬКІВЩИНУ ЗАХИЩАТИ

Як і до мобілізації Юрій нині працює на посаді завідувача сектору з питань охорони праці Деснянської районної в м. Києві державної адміністрації. Розповідає, що надає перевагу роботі з людьми, адже з кабінету на стан охорони праці особливо не вплинеш. Цього року в районі зріс рівень травматизму на комунальних підприємствах, зокрема було зафіксовано кілька випадків зі смертельними наслідками. Тому останні місяці 2015 року він більше часу присвячував саме роботі в цьому секторі.

Першорядну увагу приділяв комунальним підприємствам, де сталися смертельні нещасні випадки та на яких зафіксовано підвищений рівень виробничого травматизму. До цього переліку увійшли, зокрема, комунальне некомерційне підприємство (КНП) «Центр первинної медико-санітарної

допомоги № 1», КНП «Клініко-діагностичний центр», КП «Дирекція з обслуговування житлового фонду Деснянського району» та інші. На цих підприємствах було проведено виїзні наради, під час яких обговорювалися проблемні питання, а також обстеження стану охорони праці з метою надання практичної допомоги щодо запобігання виробничому травматизму та вдосконалення роботи служб охорони праці.

Найчастіше на підприємствах негаразди із забезпеченням працівників ЗІЗ, відсутні або неправильно оформлені інструкції з охорони праці та інші документи, умови праці не відповідають вимогам безпеки. Сектор з питань охорони праці надав перевіреним підприємствам рекомендації та плани заходів з усунення недоліків, а останні звітують про їх виконання. Проти обстеження комунальні підприємства не заперечують, а от комерційні можуть і відмовити. Один такий випадок був у 2014 р. у ТОВ «Птахофабрика Київська». Розібратися у причинах відмови Юрій Бочаров не встиг – завадила мобілізація.

Свого часу він закінчив Київський інститут сухопутних військ за спеціальністю «Інженер-механік». Служив у Збройних силах України, майор запасу. Згодом здобув другу вищу освіту за спеціальністю «Менеджмент підприємств». Устиг попрацювати в Подільській районній у м. Києві державній адміністрації та в Державній екологічній інспекції м. Києва.

Коли в серпні 2014 р. одержав повістку, одразу ж пішов до військкомату. Зустрівся з військкомом, з яким служив свого часу в одному полку, пройшов медкомісію.

«Чи не було бажання ухилитися, тим більше маючи знайомого у військкоматі?» – запитую в Юрія. «Не було! – рішуче відповідає він. – Рішення моє було однозначним і усвідомленим. Попередньо ми обговорили його з дружиною, вже тоді я сказав, що якщо надійде повістка – піду. Тому що маю військову освіту, тому що офіцер, і захищати країну – мій обов'язок. А інакше як мені потім людям в очі дивитися?»

БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ – НАВЧАТИ ВІЙСЬКОВІЙ ПРОФЕСІЇ

Зі столиці він потрапив до навчального центру поблизу м. Яворова, що на Львівщині, більш відомого як Яворівський військовий полігон. Був призначений старшим викладачем з підготовки механіків-водіїв БМП (бойова машина піхоти), танків та гусеничних машин і в. о. заступника начальника штабу піхотного батальйону. У військовій частині пройшов інструктаж з охорони праці, познайомився зі своїм колегою, інженером з охорони праці. Військове навчання пов'язане із серйозними ризиками: тільки за час перебування Юрія в навчальному центрі вісім осіб загинули через вживання спиртних напоїв (здебільшого під дією алкоголю хлопці з'ясовували стосунки з використанням зброї) і ще двоє – через порушення заходів безпеки безпосередньо в службовий час. У першому випадку військовослужбовець постраждав через необережність механіка-водія, який буксирував на БМП іншу машину, а в другому постраждалий, офіцер, отримав значні опіки під час спалювання залишків порохи. До речі, за правилами всі боєприпаси мають бути використані під час навчальних стрільб. Назад склад їх не приймає, тому набойв, якщо вони залишилися після навчань, позбуваються пострілами в небо. Іншими словами, гроші українських громадян просто спалюють і вистрілюють в повітря!

Як фахівець Юрій Бочаров намагався зрозуміти, чому стільки вояків постраждало, ще навіть не побувавши на війні. Звичайно, до причин можна віднести постійну ротацію військовослужбовців у навчальному центрі, те, що військова частина складається з розташованих у різних місцях військових містечок, що охопити увагою тисячі мобілізованих складно. З іншого боку, за їхню безпеку відповідає не лише інженер з охорони праці, а й командири. Вони найближче до бійців, і їхній обов'язок щоденно попереджати людей про ризики та навчати їх правил безпеки. Очевидно, недопрацьовували відповідальні за життя і здоров'я військовослужбовців особи як у плані профілактики, так і контролю.

Щоправда, після серії нещасних випадків ситуацію почали виправляти: заборонили продаж спиртних напоїв військовослужбовцям, запровадили гауптвахту, у військовій частині та за її межами ввели патрулювання, більш жорстким став контроль і засоби впливу.

За час служби Юрій підготував понад 200 бійців ЗСУ. Каже, що викладався на повну, аби навчити їх усього, що знає та вміє сам. Адже військовослужбовців після навчального центру не до тещі в гості відправляють. Тож важко в навчанні — легко в бою. Знання й досвід фахівця з охорони праці в навчальному центрі також стали в пригоді. Певно, професійна звичка дбати про безпеку допомогла вберегти здоров'я чи життя не одному з його вихованців. Перші заняття із мобілізованими він розпочинав з загального інструктажу з безпеки, на початку практичних занять обов'язково відводив час для визначення ризиків, щоб запобігти можливим загрозам. Мабуть саме завдяки цьому протягом всього періоду навчання з його вихованцями не сталося жодного нещасного випадку.

Загалом навчальний центр — місце служби досить спокійне. Проте смертельна небезпека, як переконався старший викладач, чатує не лише на передовій, а й там, де не неї не очікуєш. Одного разу, було це в січні 2015 р., Юрій супроводжував випускників навчального центру з Дніпропетровська до військової частини під Маріуполем. Броньжилетів, касок не брали, оскільки перебували на контрольованій Україною території. Як виявилось, зайвими вони б не були. Вантажівка, в якій їхало під тентом 20 бійців, потрапила під обстріл диверсійної групи. Юрій, якій перебував у кабіні, скомандував водієві з'їхати на узбіччя і наказав усім залишити машину та лягти на землю, щоб не дістали кулі. Одного з військовослужбовців старшого віку, який заціпенів від несподіванки і міг стати мішенню для ворога, він вхопив за одяг та вклав на землю силоміць. Пригадує, що в той момент усі відчуття загострилися до краю, і переживав не стільки за себе, скільки за хлопців, за життя яких несе відповідальність. Вичікували вони години півтори, поки не переконалися, що бойовиків немає. На щастя, обійшлося без поранень і жертв. Але насправді було дуже страшно, і Юрій цього не приховує. Одна справа — навчальна стрільба по мішенях, і зовсім інша — коли стріляють у тебе. Неначе смерть зазирає тобі у вічі.

На бойовому танку (Ю. Бочаров праворуч)

АДАПТУВАТИСЯ ДОПОМАГАЄ РОДИНА, РОБОТА, ДРУЗІ...

Незважаючи на ризик, війна є війна, і про своє рішення Юрій не жалкує. Каже, що іноді було важко психологічно, але підтримувало спілкування по телефону з мамою, дружиною, сином, друзями, колегами, спогади про мирне життя, надія на повернення.

Після демобілізації повернувся до звичного ритму життя. У сім'ї та на роботі все гаразд. Психологічний дискомфорт відчував спочатку хіба що з точки зору сприйняття реальності. Проблема, з якою стикається більшість атошників: там, у зоні АТО, вони жили ніби на іншій планеті. У світі, в якому стріляють і вбивають. В якому від товариша поруч залежить твоє життя. В якому зрозуміло, хто є хто, за ким правда, і хто на чиєму боці. Де діють закони воєнного часу, і серед своїх за визначенням немає місця брехні та підлості. Після повернення складно звикнути до існування паралельних світів, до думки, що за якихось півтисячі кілометрів на війні гинуть люди, а тут триває життя зі своїми другорядними на тлі війни справами. Потрібен час, щоб осмислити об'єктивну реальність. У таких випадках допомагає робота. Тому він одразу заглибився у звичний вир справ.

Але це не єдина проблема. Психологи відзначають, що ті, хто повертається із зони АТО, нерідко переносять жорсткі, суворі, безкомпромісні правила воєнного життя у мирну реальність. Юрій Бочаров каже, що відчув подібну проблему на собі, і йому прикро, що це може позначатися на сім'ї. Траплялось, в ситуації, яку можна вирішити цілком спокійно, «зривався», підвищував голос. Добре, що може подивитися на себе з боку, вибачитися, а близькі став-

ляться до таких епізодів з розумінням. На думку Юрія, дуже правильно, що уряд, хоч і з запізненням, проте прийняв рішення щодо обов'язкової психологічної реабілітації всіх демобілізованих із зони АТО.

У війні немає нічого привабливого. Водночас його участь у подіях на сході України, пережиті родиною випробування зміцнили сімейні стосунки, підсилили почуття, додали взаєморозуміння й поваги один до одного. У цьому позитив. А ще під час служби в нього з'явилися нові друзі, з якими після демобілізації він продовжує спілкуватися. Та й колишні курсанти не забувають. Був випадок, коли серед ночі його підняв «за тривогого» один з колишніх курсантів. Переляканим голосом повідомив: «Товаришу майор, ми під Маріуполем, нас обстріляли, а вона (БМП) не заводиться, що робити?». Виявилось, колона відійшла, і нічний дозвонювач залишився в машині вдвох з навідником. Юрій порадив їм залишити БМП до ранку, бо техніку можуть підбити, а вранці завести машину й рухатися до своїх. У другій половині дня водій БМП доповів, що вони разом з машиною вже перебувають у частині...

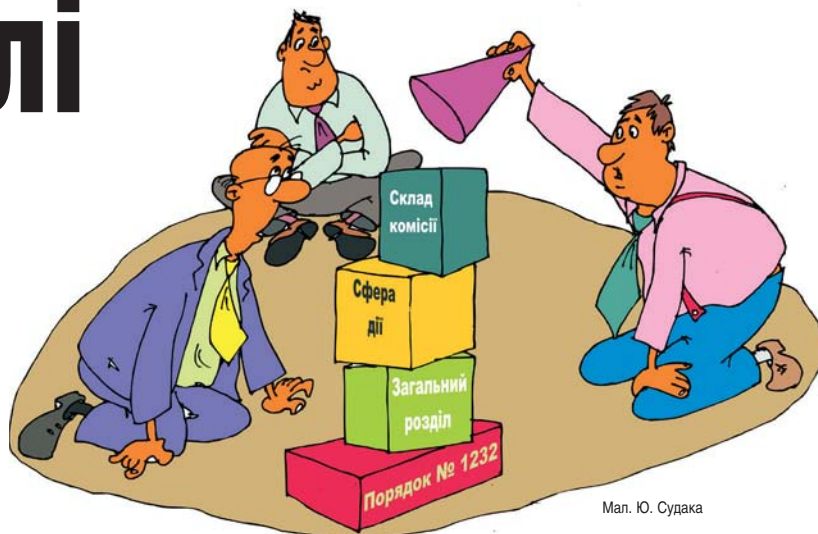
Усім, кому ще доведеться захищати країну, адже агресія з боку Росії триває і бойові дії не припинилися, Юрій радить запастися мужністю, витримкою, терпінням, почуттям відповідальності за власне життя і життя товаришів. Не забувати, що близько половини втрат людських життів у цій страшній війні не є бойовими і пов'язані із вживанням спиртного. А ще пам'ятати, що війна — це щоденна важка, брудна, з потом і кров'ю праця вищого рівня небезпеки.

Олександр Фандєєв, спецкор
Фото з архіву Ю. Бочарова

Порядок проведення розслідування: ідемо далі

Микола Радіонов,
начальник управління
організації державного
нагляду Держгірпром-
нагляду України

Мал. Ю. Судака

Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затверджений постановою КМУ від 30.11.2011 № 1232 (далі – Порядок № 1232), потребував кардинальних змін уже від моменту набуття чинності. Держгірпромнагляд підготував нову редакцію цього документа, але через реформу державного управління у сфері праці роботу над ним було призупинено.

На початку січня цього року Держпраці зібрала пропозиції щодо складу нової робочої групи для створення тепер уже Положення про порядок розслідування (далі – Положення). До неї увійдуть представники міністерств, відомств, федерацій роботодавців і профспілок України, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі – Фонд). Цій робочій групі будуть передані попередні напрацювання Держгірпромнагляду, адже в ході підготовки нової редакції документа були враховані норми аналогічних європейських нормативних актів.

Отже, у запропонованому Положенні планується **повністю змінити структуру документа**. У ньому послідовно описується весь процес, пов'язаний з проведенням розслідування, починаючи з моменту настання нещасного випадку до взяття його на облік.

У **Загальному розділі** наведено визначення основних понять і термінів (чого немає в чинному Порядку № 1232), зокрема таких, як «Особа, яка забезпечує себе роботою самостійно», «Потерпілий», «Довірена особа потерпілого або членів його сім'ї», «Замовник робіт», «Нещасний випадок», «Груповий нещасний випадок», «Випадок одночасного травмування двох працівників різних підприємств» – нещасний випадок, який стався одночасно з працівниками різних підприємств під час однієї події (наприклад, ДТП), «Прихований нещасний випадок на виробництві» – нещасний випадок, про який роботодавцем (замовником) не проінформовано без поважних причин відповідні органи та установи у встанов-

лений цим Положенням строк і не проведено розслідування комісією підприємства, а також який за результатами розслідування безпідставно оформлено як випадок не виробничого характеру, тощо.

У другому розділі «Сфера дії Положення» вказано категорії осіб, **на яких поширюється і на яких не поширюється** його дія, задля уникнення правових колізій, що виникали раніше стосовно цих категорій осіб. Зокрема, у проекті Положення зазначено, що воно **поширюється** на професійних спортсменів, членів виборчих комісій, працівників судів, дипломатичної служби та інших осіб, які працюють за трудовим договором (контрактом), та на осіб, на яких не поширюється дія спеціальних законів.

НЕ ПОШИРЮЄТЬСЯ дія Положення на:

- осіб, які потерпіли під час незаконного видобування корисних копалин;
- працівників, які потерпіли за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ та за місцем проживання у відрядженні;
- громадян України, з якими сталися випадки під час виконання робіт за трудовим договором (контрактом) на судах і підприємствах інших держав;
- осіб, які потерпіли під час проведення корпоративних заходів;
- громадян, які потерпіли під час прямування на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підприємству і не використовується в його інтересах.

До третього розділу Положення «Повідомлення про нещасні випадки» з метою якнайшвидшого утворення комісії зі спеціального розслідування (далі – спеціальна комісія) (адже на сьогодні цей процес подекуди триває кілька днів) пропонується внести доповнення, що у випадках, які підлягають спеціальному розслідуванню, разом з повідомленням про нещасний випадок на виробництві роботодавець у письмовому вигляді подає кандидатури представників підприємства, які увійдуть до складу комісії (із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, посад та контактних телефонів).

Щодо строку проведення розслідування, то його планується збільшити:

- ✓ для комісії підприємства – **з 3 до 10 робочих днів**;
- ✓ для комісії зі спеціального розслідування – **з 10 робочих днів до одного місяця**.

Більш детально прописано процедуру продовження строку розслідування для комісії підприємства. Так, за наявності підстав територіальний орган Держпраці за фактичним місцезнаходженням підприємства, де стався нещасний випадок, письмово погоджує продовження строку, але не більше ніж на 30 календарних днів одноразово (Порядком № 1232 це не передбачено).

Також у Положенні зазначено, що випадки одночасного травмування двох працівників різних підприємств під час однієї події підлягають спеціальному розслідуванню.

Що стосується помилок в уже затверджених актах за формою Н-5 чи Н-1 (описки в даті, прізвищі, імені тощо), то згідно з вимогами Порядку № 1232 для усунення неточностей потрібно проводити повторне розслідування, а це зайве витрати часу та коштів. У Положенні ж прописано механізм внесення до оформленого акта змін, які не впливають на об'єктивність розслідування та висновки комісії, та зазначено, що це здійснюється «наказом керівника органу чи підприємства, який утворив комісію та затвердив акт».

На практиці іноді виникає необхідність у проведенні повторного розслідування нещасного випадку, оскільки попередня процедура проводилася на підставі нормативно-правового акта, що вже втратив чинність (наприклад, Порядок від 25.08.2004 № 1112, Положення від 21.08.2001 № 1094, Положення від 10.08.1993 № 623 тощо). Тому зважаючи на численні запити стосовно цього питання та надані Держпраці роз'яснення, Положення доповнено процедурою проведення повторного розслідування.

Права та обов'язки комісії підприємства прописано у п'ятому розділі «Склад комісії, її права та обов'язки». Їх розширено до меж тих прав та обов'язків, якими наділена спеціальна комісія. У цьому розділі також вказано, що розподіл функцій між членами комісії (спеціальної комісії) здійснює голова на її першому засіданні.

Розділ, де йдеться про створення експертної комісії (п. 43 Порядку № 1232), доповнено вимогами щодо її складу (це мають бути компетентні в галузі спеціальних знань фахівці та спеціалісти провідних (базових) науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій, органів виконавчої влади, а також незалежні експерти відповідних напрямів), а також вказані її права й обов'язки.

У Положенні **розширено коло обов'язків роботодавця** (замовника робіт). Зокрема, зазначено, що він повинен:

- ✓ організувати складання ескізу, схеми, фото- та відеозйомку місця, де стався нещасний випадок, у разі якщо збереження обстановки на робочому місці до прибуття комісії зі спеціального розслідування може призвести до більш тяжких наслідків або порушення виробничих процесів, і обов'язково передати їх комісії (наразі така вимога відсутня, і в багатьох випадках спеціальна комісія не бачить реальної обстановки, що негативно впливає на встановлення обставин і причин нещасного випадку. Тому розроблені заходи із запобігання аналогічним випадкам не принесуть бажаного результату);

забезпечити належне виконання функцій членами комісії – представниками підприємства, яких делеговано для участі в роботі комісії з розслідування нещасного випадку (у Порядку № 1232 такої вимоги немає. Як свідчить практика, трапляються випадки, коли представники підприємства ухиляються від виконання функцій, покладених на них роботодавцем та Порядком № 1232, що призводить до затягування строків розслідування, оформлення матеріалів та підписання актів. Хоча вони мають право викласти у письмовому вигляді окрему думку).

Також планується збільшити строк виконання роботодавцем або Фондом припису за формою Н-9, який становитиме 10 робочих днів з дня вручення йому припису (на сьогодні згідно з п. 35 Порядку № 1232 цей строк становить 5 днів), а також обмежити кількість таких приписів до двох (нині в Порядку № 1232 таке обмеження відсутнє).

Разом з цим за рішенням Держпраці або її територіального органу за результатами перевірки об'єктивності двох проведених розслідувань нещасного випадку комісія роботодавця або Фонду за наявності вагомих підстав може призначати спеціальне розслідування.

У проекті нового Положення пропонується визначити **відповідальність посадових осіб**, які проводили розслідування, **за порушення його вимог**, а також роботодавця за перешкоджання розслідуванню. **Зменшено також кількість додатків і розширено Класифікатор видів і причин нещасних випадків**, зокрема

його доповнено форс-мажорними обставинами, наприклад: *травмуванням унаслідок ведення бойових дій*.

В акті за формою Н-5 **вилучено підрядковий текст**, що стосувався заповнення пунктів 1–6 (траплялися випадки, коли акт заповнювався з усім підрядковим текстом, через що виникали певні складнощі під час його читання). Детальні роз'яснення щодо заповнення кожного пункту акта прописані в примітках.

На завершення хотілося б наголосити на ще одній перевазі проекту нового Положення. Порядком № 1232 передбачено складання актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом). Водночас оформлення і тиражування в необхідній кількості та в обмежений термін усіх матеріалів розслідування покладається на підприємство. Особливо витратно це під час проведення спеціальних розслідувань групових нещасних випадків або аварій. Наприклад, тільки на тиражування актів Н-5 і Н-1 на Харківській ювелірній фабриці під час розслідування групового нещасного випадку, що стався в січні 2014 р., було витрачено близько 4 тис. аркушів, і це за наявності ще й інших матеріалів розслідування! Тому з Положення планується вилучити акт за формою Н-1 і залишити лише акт за формою Н-5, доповнивши його деякою текстовою та кодовою інформацією з акта за формою Н-1.

Втамував спрагу і... ПОМЕР

Олександр Пількевич,
експерт з питань
охорони праці
та пожежної безпеки

У квітні 2015 р. на підприємстві з виробництва систем опалення (далі – підприємство) стався нещасний випадок зі слюсарем механоскладальних робіт громадянином В., який випив невідому рідину і помер в лікарні. Але хто ж налив у пляшку смертельний напій?

Потерпілий мав 10 років стажу роботи. На підприємстві своєчасно проходив медогляди, вступний інструктаж, інструктажі з питань охорони праці на робочому місці, навчання з питань охорони праці. Тобто, інакше кажучи, був здоровим, досвідченим працівником, знав і виконував вимоги безпеки праці.

ТО ЩО Ж ТРАПИЛОСЯ?

Нещасний випадок зі смертельним наслідком стався о 16:25. Про це керівник підприємства повідомив телефоном о 16:50, а о 17:20 надіслав про цю подію до всіх органів, які вказані в п. 37 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232 (далі – Порядок), письмове повідомлення встановленої форми.

За результатами розгляду повідомлення **наказом Держгірпромнагляду** було створено **комісію зі спеціального розслідування нещасного випадку (далі – комісія)**. До її складу увійшли: головний державний інспектор з охорони праці **Держгірпромнагляду**, начальник відділу з питань безпечної життєдіяльності районної державної адміністрації, інженер з охорони праці підприємства, страховий експерт з охорони праці Фонду соціального страхування, уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці підприємства.

Голова комісії, відповідно до вимог п. 38 Порядку, надіслав письмове повідомлення членам сім'ї загиблого, де

сповістив їх про їхні права і запросив до співпраці.

ЩО ВСТАНОВЛЕНО КОМІСІЄЮ?

У виробничому відділі підприємства на ділянці ремонту та чищення устаткування відбувалося чищення установки подання рідини у систему. Чищення проводилося хімічною рідиною, яка спочатку заливалася до установки, а потім зливалася у каністри об'ємом 5 л, які згодом транспортувалися на склад для подальшої відправки на утилізацію. За процес відповідав працівник С. Склад був розташований в іншому, відокремленому приміщенні.

Як впливає з пояснення працівника С., каністри він відносив сам. Тобто в період, поки він ніс каністри на склад, і його поверненням ніхто за каністрами не спостерігав. На момент нещасного випадку рідина була злита з установки, і він почав відносити каністри на склад. **П р и б л и з н о** о 16:00 він захопив до туалету і після того, як відніс чергову каністру, зайшов до туалетної кімнати. Поруч з установкою ще залишалося приблизно 4 каністри з рідиною. Він був відсутній близько 10 хвилин. Потім повернувся і переніс каністри, що залишалися.

Одночасно в цьому ж приміщенні бригада механіків пакувала технологічну установку, готуючи її до відправки. Пакування проходило на ділянці, яка була відокремлена від іншої частини приміщення ширмою. Однак, щоб потрапити до туалетної кімнати, працівникам бригади було необхідно проходити поруч з місцем чищення установки. До складу цієї бригади і входив потерпілий В.

Комісія опитала свідків нещасного випадку та з'ясувала, що потерпілий В. приніс з собою на місце проведення робіт пляшку з солодкою водою (хоча на підприємстві встановлено бутлї з питною водою). Члени бригади час від часу з неї пили. Пляшка була темного кольору. Через деякий час потерпілого В. залучили до виконання іншої роботи в сусідньому приміщенні. Приблизно о 16:00 члени бригади закінчили пакувати установку та піш-

ли перевдягатися. Воду до кінця не допили, залишивши її своєму товаришеві. У той час у цеху нікого не було.

Слід зазначити, що п. 25 Правил внутрішнього трудового розпорядку працівникам заборонено приносити до виробничих приміщень, на робочі місця пляшки з водою та їжу. Воду дозволяється пити тільки з бутлїв з питною водою, що встановлені на підприємстві. Їжу приймати в обідню перерву в спеціально відведений для цього кімнати. А відповідно до п. 3.15 Інструкції з охорони праці при проведенні механіко-збірних робіт працівникам заборонено на місці їх проведення пити воду та їсти. Для цього потрібно припинити роботу, вимити руки і піти туди, де встановлено бутлї з питною водою, і там пити.

Приблизно о 16:25 потерпілий В. повернувся на місце монтажу за інструментом, побачив свою пляшку та випив з неї, але, як виявилось, вже не солодку воду, а... хімічну речовину. Хто і навіщо відлив рідину у пляшку – невідомо. Відчувши шалене печіння у стравоході, В. побіг до бутлї з питною водою, де його і побачив охоронник Р., який запитав, чому він так жадібно п'є воду. На що потерпілий відповів, що випив якусь рідину, яка знаходилась у пляшці, замість води, і йому стає зле. Почувши це, Р. одразу викликав швидку допомогу та повідомив про подію керівника виробництва.

До лікарні потерпілий В. був доставлений у край важкому стані. Через деякий час В. впав у кому і помер. Діагноз – гостре отруєння тяжкого ступеня речовиною опікової дії. В крові потерпілого алкоголю або наркотичних речовин виявлено не було.

За результатами розслідування даний нещасний випадок було визнано пов'язаним з виробництвом та складено акт за формою Н-1.

ХТО Ж ВИНЕН?

По-перше, роботодавець, який не створив належні, безпечні умови праці.

Комісія встановила, що на підприємстві відсутня нормативно-технічна

документація з безпеки праці та застосування шкідливих речовин, як цього потребує ГОСТ 12.1.007-76 «ССБТ. Вредные вещества. Классификация и общие требования безопасности» для підприємств, де в процесі виробництва застосовуються шкідливі речовини. Також відсутній паспорт безпечності хімічної продукції (ДСТУ ГОСТ 30333:2009 «Паспорт безпечності хімічної продукції. Загальні вимоги»), в якому зазначені правила поводження з хімічною речовиною та правила її зберігання; немає інструкції з охорони праці під час проведення робіт з хімічною речовиною.

Тобто керівник виробництва дозволив чищення установок із застосуванням хімічної речовини без відповідної нормативно-технічної документації з безпеки праці.

Крім того, роботи з використанням хімічних речовин проводилися одночасно з роботами з пакування обладнання в одному і тому ж приміщенні, через що і став можливий доступ сторонніх осіб до хімічної речовини.

Під час чищення установки не було забезпечено режим технологічного процесу, який гарантує узгодженість роботи технологічного циклу. Саме це відкрило доступ до хімічно небезпечної речовини стороннім особам. Тобто не-

обхідно було залучити до роботи щонайменше двох працівників, щоб один з них постійно перебував біля установки.

Механіків не ознайомили під підпис з інформацією про умови праці, наявність небезпечних та шкідливих факторів, а також про можливі наслідки для здоров'я.

По-друге, це працівники.

Потерпілий В., всупереч вимогам Правил внутрішнього трудового розпорядку та інструкції з охорони праці, під час проведення механіко-збірних робіт приніс на робоче місце пляшку з водою та пив з неї під час роботи. Це робили і інші члени бригади.

Бригадир механіків не проконтролював належним чином дотримання членами бригади трудової дисципліни та інструкції з питань охорони праці під час механіко-збірних робіт, і в їх порушення дозволив залишити принесену пляшку води і не заборонив з неї пити.

Працівник С. залишив каністри з рідиною поруч з установкою без нагляду, чим і скористався один із працівників і відлив хімічну рідину для особистих потреб. Хтось з працівників налив її в порожню пляшку без виробничої необхідності. Але разом з тим, як зазначено вище, підписів працівни-

ків під інформацією про умови праці, наявність небезпечних та шкідливих факторів, а також можливі наслідки для здоров'я не було.

Чи є провина потерпілого в тому, що трапилося? Безумовно. Він не дотримувався Правил внутрішнього трудового розпорядку та інструкції з питань охорони праці під час проведення механіко-збірних робіт і приніс пляшку з водою, а згодом випив з неї, як він гадав, воду, але не з бутлїв питної води, які встановлені на підприємстві.

Основною причиною нещасного випадку було визнано невідповідність технологічного процесу вимогам безпеки та його недосконалість; супутньою причиною — порушення трудової та виробничої дисципліни (у тому числі невиконання посадових обов'язків та вимог інструкцій з охорони праці).

Враховуючи, що в результаті нещасного випадку потерпілий помер, правоохоронними органами було розпочато слідство за фактом смерті внаслідок нещасного випадку на виробництві. Під час слідчих дій було встановлено працівника Х., який відлив для особистих потреб хімічну речовину, що і призвело кінець кінцем до смерті В. Справу було передано до суду, який засудив до позбавлення волі винного працівника.

КАРТКА ПЕРЕДПЛАТНИКА

кількість примірників на місяць

☐

на півріччя

☐

українська

☐

на рік

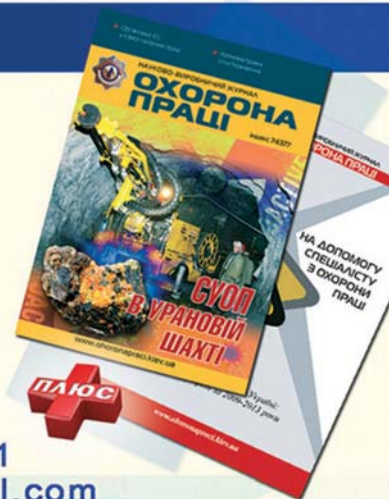
☐

російська

Передплатна ціна: Один місяць - 97 грн 50 коп.*

*Із поштовими витратами - 106 грн 40 коп.

Заповніть та надішліть факсом (044)559-19-51 або електронною поштою peredplata.op@gmail.com

Повна назва організації	
Телефон/факс	
Індивідуальний податковий номер	
Свідоцтво платника ПДВ №	
ЄДРПОУ	
Юридична адреса	
Поштова адреса	
Електронна адреса	

Вчимось на **ЧУЖИХ ПОМИЛКАХ**

Микола Лисюк,
заступник директора
Національного
науково-дослідного
інституту промислової
безпеки та охорони праці

Травмування людей на виробництві відбувається як через незалежні від них причини, так і через власну необережність: мовляв, знехтував, забув, думав, що як-небудь вийде, нічого поганого не станеться тощо. Другу групу причин травмування найчастіше і називають **людським чинником** — це комплекс психофізіологічних особливостей людини та її соціальних ролей. В охороні праці цей чинник має велике значення.

До механізмів керування людським фактором слід віднести застосування принципу «**вчитися на чужих помилках**». Чим яскравіші приклади такого навчання, чим наочніше вони демонструють абсурдність поведінки, тим краще запам'ятовуються і на більш тривалий час лишаються в пам'яті, що дає змогу уникнути повторення подібних помилок.

Сьогодні ми застосуємо зазначений принцип в повному обсязі. Наведені нижче приклади взяті з матеріалів спеціальних розслідувань нещасних випадків, що сталися в результаті дії на працівників шкідливих і токсичних речовин. Лексику оригіналів практично збережено.

У накопичувальному бункері з вапном (шар близько 70 см) вийшов з ладу датчик рівня вапна. Для налагодження датчика було необхідно звільнити бункер від вапна... Незважаючи на неможливість виконання робіт, ... А. вирішив **самостійно спуститися в бункер...** Узяв поліетиленові пакети, обмотав ними черевики, праву руку та по сходах спустився в бункер. Приблизно через 20 секунд під час піднімання з бункера А. впав у вапно... Його було витягнуто з бункера за

допомогою мотузок... Працівники бригади швидкої допомоги констатували смерть А. внаслідок опіку верхніх дихальних шляхів їдкою речовиною — вапном.

Для відпочинку працівники розмістилися в машинах: П. і Н. — у машині Н., а другий водій Г. — у своїй машині. Близько 21 години водій Н. **дістав газову піч та підключив балон** із пропан-бутаном, щоб обігріватися в машині. Вранці водій Г. відкрив двері kabіни напарника, відчув запах газу та відразу закрутив вентиль на балоні. А потім витяг із машини неприємних Н. і П. Лікар швидкої допомоги, який прибув на виклик, констатував смерть Н.

Г. і Т. прийшли до каналізаційного колодязя... **не маючи при собі запобіжних** (індивідуальні запобіжні пояси, канати з карабіном) і **захисних** (ізольовані протигази, газоаналізатор або індикатор газу) **засобів**. Г. і Т. принесли на місце виконання робіт тільки драбину, яку опустили в колодязь. Для приєднання гумотканого рукава асенізаційної машини до каналізаційної труби... у колодязь спустився Г... Перебуваючи в коло-

дязі, Г. відчув, що починає задихатися, став підніматися по драбині, але в одному метрі до люка знепритомнів і впав у каналізаційні стоки... Побачивши, що Г. упав, до колодязя почав спускатися Т., але теж знепритомнів і впав... Л., почувши крики Р., який перебував біля люка колодязя, побіг за канатами і, повернувшись, спустився по драбині донизу... Л. також відчув себе погано і знепритомнів. Р., усвідомивши всю складність ситуації, звернувся по допомогу до сторонніх людей. Г. і Л. підняли з колодязя за допомогою канатів, а Т. зміг вибратися самостійно.

Машиніст Б. завжди спускався у приміщення решіток каналізаційно-насосної станції **без використання необхідних засобів захисту** (рятувального пояса, мотузки)... Закриваючи другу засувку, Б. відчув, що йому стає погано та не вистачає повітря... Піднімаючись сходами з приміщення решіток, не дійшов до верху дві сходинки, зупинився знесилений і покликав техника З., щоб той допоміг. З. почав підштовхувати Б. нагору. Несподівано З. потягнув Б. донизу, і вони разом скотилися по сходах на бетонну підлогу приміщення решіток.

До тракториста-машиніста Н. звернувся водій Р. із проханням наплавити клему акумулятора. У Р. був спеціальний саморобний пристрій для наплавлення клем... Між зламаною клемою, на яку Н. поклав шматочок свинцю, і піднесеним вугільним електродом виникла електрична дуга, від якої розплавився свинець... і пластмасовий корпус акумулятора біля напавленої клеми. Через утворений отвір **електроліт почав інтенсивно випаровуватися**. Взаємодія парів електроліту з електричною дугою спричинила вибух... Бризки електроліту й розплавленого свинцю потрапили на обличчя та в очі Н.

ЦЬОГО

МОГЛО НЕ СТАТИСЯ

За оперативними даними, у грудні 2015 р. в Україні загинули на виробництві 33 особи – на 1 більше, ніж за такий самий період минулого року; сталося 16 групових нещасних випадків, у результаті яких травмовано 42 особи, у тому числі 6 – смертельно.

У грудні 2015 р. основними видами подій, під час яких сталися нещасні випадки зі смертельними наслідками, пов'язані з виробництвом, були:

- падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту – 32% від загальної кількості загиблих;
- ДТП, наїзд транспортних засобів – 21%;
- дія предметів і деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються – 11%;
- дія підвищених температур – 11%.

Коротко про обставини деяких нещасних випадків

02.12. Одеса

Під час виконання робіт з відновлення електропостачання на трансформаторній підстанції, що перебуває на території Одеської обласної лікарні, загинув співробітник «Північного РЕМ». Під час виконання оперативних перемикачів, які проводилися за розпорядженням чергового диспетчера, електрика було смертельно травмовано електричним струмом.

Співробітники відділення державної пожежно-рятувальної частини дістали тіло чоловіка з електропідстанції.

03.12. Запорізька область

Нещасний випадок стався в місті Енергодарі на території ТОВ «АТП-Сервіс». Близько 07:00 водій цього підприємства приступив до виконання своїх службових обов'язків, сів за кермо бетонозмішувача КаМАЗ та вирушив до виїзду з території підприємства. Біля воріт двигун заглух. Щоб виявити несправність, водій заліз під кабінку, але несподівано КаМАЗ почав рухатися. Потерпілий отримав травми, несумісні з життям. Того ж дня у лікарні, куди його доставила машина швидкої допомоги, він помер.

06.12. Дніпропетровська область

На шахті «Західно-Донбаська», що входить до складу Шахтоуправління «Тернівське» ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля», прохідника стаціонарного обладнання засипало гірничою масою. Нещасний випадок стався на дільниці технологічного комплексу № 1 під час чищення вугільного бункера № 1. Врятувати чоловіка не вдалося.

14.12. Дніпропетровськ

Падіння з висоти стало причиною смертельного нещасного випадку, що стався на будівництві комплексу громадсько-житлового призначення у м. Дніпропетровську. Монтажник ТОВ «НВБ» виконував роботи зі складання металоконструкції стріли крана. Коли потерпілий перебував на кабінці машиніста на висоті близько 2,5 м, то раптово втратив рівновагу та впав на відмітку 0,00. Чоловік отримав тяжку травму голови і помер того ж дня в лікарні.

19.12. Рівненська область

На приватному підприємстві «Патар», що в м. Рівне, від отриманих опіків помер ливарник. Під час змінної плавки металу в індукційній плавильній печі стався сплеск розплавленого металу, внаслідок чого його бризки потрапили на одяг потерпілого і він загорівся. Після того як одяг загасили, чоловіка в тяжкому стані доставили до лікарні, де він невдовзі помер.

*Підготувала головний спеціаліст управління інспекційної діяльності Держпраці
Галина Мельник*

Професійна патологія – в ОДНОМУ РЕЄСТРІ

Олександр Фандєєв,
спецкор

Економічна криза та АТО загальмували роботу з формування Регістру професійних захворювань працюючих в Україні, який створено на базі ДУ «Інститут медицини праці АМН України».

Система реєстрації й обліку профзахворювань в Україні поетапно модернізується. Сучасна система потрібна, щоб отримувати достовірні та об'єктивні дані про профзахворювання в країні, аналізувати їх, своєчасно виявляти причинно-наслідкові зв'язки з умовами праці, щоб запобігати появі профзахворювання, ефективно контролювати страхові виплати потерпілим.

У ДУ «Інститут медицини праці АМН України» відзначають, що спроби вдосконалити автоматизовану систему обліку та аналізу профзахворювань в Україні робляться не один десяток років. Наприклад, один з наказів МОЗ України № 31 про таке вдосконалення датований 10.02.1998.

Спочатку спільними зусиллями МОЗ та Інституту медицини праці на базі обчислювального центру МОЗ була створена автоматизована інформаційна система (АІС) збору та обробки даних про профзахворювання. Її управлінням і наповненням опікувалися працівники обчислювального центру за участю співробітників інституту, які перевіряли введені дані, уточнювали діагнози профзахворювань і виробничі чинники, що їх зумовили. У рамках АІС була сформована база даних виявлених випадків професійних захворювань у міжрегіональних центрах профпатології (у Києві (два), Кривому

Розі, Харкові, Донецьку, Луганську, Одесі, Львові та Севастополі), здійснювався збір інформації про вперше встановлені випадки профзахворювань (отруєнь) на підприємствах регіонів, проводився описовий аналіз щорічних статистичних матеріалів по різних галузях народного господарства. Отриману в такий спосіб інформацію МОЗ використовувало, зокрема, для видання збірок про захворювання, у тому числі професійні. Користувачами АІС були всі центри профпатології НДІ, медичні університети й санепідстанції.

АІС дозволяла застосовувати математичні статистичні методи аналізу інформації, за допомогою яких, наприклад, можна було розглядати припущення про те, які шкідливі та небезпечні фактори виробництва, що впливають на розвиток тієї чи іншої патології, є домінуючими. У той же час устаткування АІС у процесі її вдосконалення змінювалося, частина даних, таких як професія хворого з профпатологією, місце роботи, історія його трудової діяльності, з системи зникла, вона потихеньку деградувала, матеріали вводилися неповні. Тому за допомогою АІС стало неможливо вести облік профзахворювань, аналізувати результати періодичних медоглядів стану здоров'я потерпілих на виробництві, дані про те, які зміни з ними відбуваються. Свою негативну роль зіграло й реформування санепідслужби і відділів гігієни праці, що перебували в її складі, які залишилися без сучасного обладнання з оцінки

умов праці. Внаслідок цього робити прогноз і аналіз причинно-наслідкових зв'язків між показниками здоров'я та виробничими чинниками, що зумовили профпатологію або травматизм, стало все складніше.

Виникла необхідність впровадити сучасну систему реєстрації випадків виявлення профзахворювань у працюючих, щоб упоратися з усім комплексом медичних завдань і при цьому впливати на рішення соціальних і фінансових питань. У цьому напрямі суттєво просунувся Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі — Фонд). Так, у 2002 р. Фонд уперше створив «Список потерпілих від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань». За збір даних відповідали відділення Фонду. Серед основних цілей списку — автоматизований облік даних про потерпілих, інформація про призначені страхові виплати, облік виплат, аналіз роботи із соцстрахування тощо. При цьому Фонд не претендує на повномасштабне охоплення даних, що пов'язані із профзахворюваннями, не враховує, скажімо, хворих, у яких профпатологія виявлена на ранніх стадіях, і тих, хто не одержує соцвиплат.

Комплексне вирішення завдань медико-соціального та економічного характеру в сфері охорони праці покликаний забезпечити Регістр професійних захворювань працюючих в Україні. Для його створення були об'єднані зусилля Фонду й ДУ «Інститут медицини праці АМН України», на базі якого працює служба професійної патології МОЗ України. Регістр на державному рівні було задумано як єдину систему збору, персонального обліку та довгострокового зберігання інформації про потерпілих від нещасних випадків і профзахворювань. Система містить у собі також динамічне спостереження за станом їх здоров'я, виявлення причинно-наслідкових зв'язків у ланцюжку «здоров'я — виробничі чинники ризику», прогнозу-

вання процесів і ситуації в цілому, планування й проведення профілактичних заходів. Для інформаційної системи такого рівня, поєднують в Інституті медицини праці, важливі також визначення тяжкості наслідків страхового випадку залежно від ступеня втрати працездатності та особливостей профзахворювання, установлення професійних факторів ризику на підприємствах і в галузях виробництва. Отримання об'єктивної інформації дозволяє формувати бюджет Фонду відповідно до реальної ситуації.

ЗАДЛЯ КОРИСТІ ЛЮДЕЙ І ДЕРЖАВИ

За словами провідного наукового співробітника ГУ «Інститут медицини праці АМН України», кандидата медичних наук Петра Вітте, Регістр — це потужний інструмент допомоги державі й самим хворим. З моменту звернення людини до лікаря-профпатолога у випадку, якщо підозра на профзахворювання підтвердилася, його дані вводяться до реєстру. Надалі, де б не перебувала зареєстрована у системі людина, історія її профзахворювання зберігається в державній інформаційній системі та є офіційним підтвердженням статусу потерпілого на виробництві. Створена на даний момент електронна система обліку й реєстрації професійних захворювань працюючих має потужний механізм захисту персональних даних від несанкціонованого доступу, який контролюється вітчизняними й закордонними експертами та вважається досконалим. Із впровадженням Регістру не допускається реєстрація одного і того ж хворого кілька разів на різних рівнях медичної допомоги, досить увести його дані один раз, і уповноважений фахівець зможе зайти в інформаційну сис-

ДОВІДКА

ПРОФЗАХВОРЮВАННЯ В 90% ВИПАДКІВ Б'ЮТЬ ПО ЧОЛОВІКАХ

За даними Державної санітарно-епідеміологічної служби України щодо професійних захворювань в Україні, у період 2001–2012 рр. найбільша кількість профзахворювань була зареєстрована у вугільній галузі — у різні роки 75–90% від загальної кількості. Друге місце посідає металургійна промисловість — 1–9,9%. Третє належить машинобудуванню — 2,9–8,3% у різні роки. Неадекватно низькі показники профзахворювань, у кілька разів менші, ніж в цілому по країні, зафіксовані в легкій, хімічній промисловості, будівництві, сільському господарстві.

Згідно з інтенсивними показниками профзахворювань по областях на 10 000 працюючих їх найбільш високий рівень — у Донецькій, Дніпропетровській, Луганській та Львівській областях.

Розподіл випадків профзахворювань за основними формами патології показує, що їх найбільшу кількість становлять захворювання органів дихання, викликані впливом пилу. До цієї групи хвороб належать пневмоконіоз і хронічний бронхіт. Друге місце в загальній структурі профзахворювань посідають хвороби кістково-м'язової системи, третє — вібраційно-шумова патологія.

У період 2001–2012 рр. профпатологія реєструвалася в більш ніж 90% випадків у чоловіків. Стаж роботи більшості потерпілих — понад 10 років, а вік переважно — 20–40 років.

Вікова структура профзахворювань розподіляється так: 15% хворих — у віці 50–54 років, а до 40% — у пенсійному віці, більшість з яких (23%) — старші за 60 років.

Розвитку профпатології сприяли такі обставини і причини, як недосконалість технологій, машин та інструментів (50–60%), неефективність і відсутність ЗІЗ (20%), недоліки робочих місць (3%), відсутність і несправність санітарно-технічних установок (4–5%) тощо.

Майже половину профзахворювань виявляють у ході захворювання, а не під час прогляду.

тему в будь-якій точці доступу в Інтернет для ухвалення оперативного рішення.

До Регістру заносяться всі подробиці перебігу хвороби, шкідливі й небезпечні фактори виробництва, що її спровокували, дані про професійну діяльність людини, підприємство, на якому він працював або працює, загалом — уся необхідна інформація для ухвалення рішення про реєстрацію професійного захворювання. Аналіз даних дозволяє створити ефективну систему виявлення й обліку профзахворювань; розробляти і реалізовува-

ти програми профілактики, засновані на реальних даних; допомагає в розробці рекомендацій для своєчасної реєстрації профзахворювань (на ранніх стадіях) і запобігання їх розвитку; усуває можливості зловживань.

Керує Регістром Інститут медицини праці (відділ епідеміологічних досліджень та відділ профпатології), а перебуває система на базі Інституту розробки інформаційних систем, який відповідає за її технічне забезпечення та безпеку. До речі, безпеку інформаційної системи підтвердили експерти в Україні та США, де Регістр було представлено.

Фото С. Фандеева

В інституті з реєстром працюють заввідділом епідеміологічних досліджень, доктор медичних наук, професор Антоніна Нагорна та провідний науковий співробітник відділу, кандидат медичних наук Петро Вітте

В інституті створювати Регістр профзахворювань працюючих в Україні почали без будь-якої державної фінансової допомоги в 2009 р. Потім, у 2012-му, ініціативу фінансово підтримав Фонд. Формування моделі структури Регістру було фактично завершено в 2014 р. Але він ще потребує певного доопрацювання й легітимації в державі, крім того, регулярно поповнюється поточними даними. Ситуація із професійною захворюваністю постійно аналізується для забезпечення управління оперативною інформацією.

ІЗ ЗОНИ АТО НАДХОДЯТЬ НЕПОВНІ ДАНІ

Головними «постачальниками» професійних патологій, за словами П. Вітте, були Луганська та Донецька області. Тут знаходилася більша частина всіх профпатологічних ліжок країни. Наразі три відділення центру профпатології на сході країни зруйновані й розграбовані. Донецький НДІ медико-екологічних проблем Донбасу та вугільної промисловості функціонує не повною мірою, тому що частина його підрозділів опинилася в зоні впливу новоявлених республік. Людей у НДІ обстежують, але даних про те, що з ними далі відбувається і де вони проходять лікування, немає. Оскільки зараз із областей у зоні АТО інформація про профпатології надходить неповна, то за 2014 р. до Регістру профзахворювань введені дані лише про 2,5 тис. хворих. Усього ж до Регістру внесено інформацію про більш ніж 42 тисячі працівників з професійними захворюваннями, включаючи усіх зареєстрованих протягом останніх чотирьох років хворих.

КОМЕНТАР

За словами директора Інституту розробки інформаційних систем Анатолія Чадюка, комп'ютерний Регістр профзахворюваності в сучасних умовах – дуже своєчасна й затребувана система. Наприклад, зараз багато уваги приділяється роботі з виробничими ризиками, але система їх оцінки не буде повною і точною без обліку та аналізу профзахворювань.

Дуже важливо, що до єдиної централізованої системи вносяться об'єктивні дані. Адже до Регістру потрапляють тільки люди, які зареєстровані в спеціалізованій клініці й одержали відповідні документи, тому з його допомогою можна перевірити дійсність документів і виявити випадки шахрайства.

Регістр також містить елементи інформаційної підтримки для медперсоналу: офіційний перелік дозволених для лікування профзахворювань медикаментів (реєстр і формуляр лікарських препаратів від МОЗ), стандарти лікування профзахворювань та інші «підказки» для медиків.

Враховуючи, що міжрегіональні центри професійної патології найчастіше віддалені від пацієнтів, для їх зручності створена система попереднього електронного запису на прийом.

З огляду на події в південно-східних областях можна очікувати, на думку фахівців інституту, посилення ролі Львівсько-Волинського вугільного басейну в забезпеченні країни вугіллям. Однак, оскільки через нестачу фінансування шахти тут змушені заощаджувати на охороні праці, забезпеченні ЗІЗ, профілактиці захворювань, що пов'язані з виробництвом, зростання кількості профзахворювань у цих регіонах у наступні роки видається цілком закономірним. Якщо ситуація з охороною праці не зміниться, то необхідно передбачити розширення обсягів медичної допомоги, виділення додаткових місць у медустановах, посилення центру профпатології на заході країни. У цій справі також можуть допомогти результати аналізу даних Регістру.

Діагностувати профзахворювання й наповнювати Регістр у країні мають право дев'ять міжрегіональних центрів професійної патології. На сьогодні до Регістру вже підключено в онлайн-режимі чотири центри: у Києві, Одесі, Кривому Розі, Львові. Їх активні користувачі – співробітники санепідслужб, міжрегіональних центрів профпатології, служби охорони праці підприємств, науковці, роботодавці, лікарі загальної практики, сімейні лікарі. Останні можуть діагностувати профзахворювання на ранній стадії, але роблять це нечасто, тому що їм не вигідно виявляти «неприбуткові» хвороби. Доступ до персональних даних і поповнення системи новими відомостями дозволяються лише авторизованим особам, уповноваженим Інститутом медицини праці. Сьогодні це дев'ять авторитетних фахівців, представники міжрегіональних центрів профпатології, які відповідають за встановлення діагнозу профзахворювань і пройшли спеціальне навчання в Інституті медицини праці АМН.

Зараз в інституті працюють над узгодженням даних Регістру з європейськими вимогами й стандартами. У повному обсязі Регістр може запрацювати наприкінці 2016 р. за умови його законодавчого оформлення, впровадження в якості обов'язкової практики, визнання національним. Усе залежить від фінансування та розуміння керівництвом країни важливості Регістру.

ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА 2016р.

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

Для зручності фахівців з охорони праці додаток з актуальними нормативно-правовими документами видається окремим збірником обсягом 64 сторінки

Індекси журналів:

«Охорона праці» – 74377
«Охорона труда» – 74378

Передплатна ціна через відділення зв'язку:

на один місяць – 99 грн 87 коп.
на квартал – 299 грн 61 коп.
на півріччя – 599 грн 22 коп.
на рік – 1198 грн 44 коп.

Адреса редакції журналу:
Сайт: www.ohoronapraci.kiev.ua
E-mail: peredplata.op@gmail.com
Тел./факс: (044) 559-19-51, тел. 558-74-27
Реквізити: Р/р 26009300879173 в ФГУ по м. Києву та Київській обл.
АТ «Ощадбанк»
МФО 322669 ЄДРПОУ 21601181

Уроки державної мови:

перша медична, домедична та медична допомога

Микола Федоренко,
головний державний
інспектор Головного
управління Держпраці
у Київській області

Про відмінності між
зазначеними термінами
та про їх вживання
в нормативно-правових
актах з охорони праці.

15.07.2014 на території Бортницького родовища піску стався нещасний випадок зі смертельним наслідком з машиністом земснаряда. Ідучи по трапах плавучого пульпопроводу в напрямку до земснаряда, чоловік спіткнувся на кульовому з'єднанні між понтонами та впав у воду. Через низку причин потерпілому не було надано домедичну допомогу, а через те, що дорога була непридатною для проїзду швидкої до місця події, — несвоєчасно надано медичну допомогу, що призвело до смерті потерпілого внаслідок крововиливу.

У нормативно-правових актах зустрічаються такі поняття:

- «адміністрація підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та господарювання, до штатів яких входять водії, зобов'язана організовувати з участю місцевих органів охорони здоров'я роботу з водіяма по вдосконаленню» навичок надання **першої медичної допомоги**» (ст. 46 Закону України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 № 3353-ХІІ);

- «у разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт зобов'язаний: терміново організувати надання **першої невідкладної допомоги** потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу» (п. 8 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затверджений постановою КМУ від 30.11.2011 № 1232);

- «до виконання робіт на складах палива допускаються особи, які пройшли медичний огляд і визнані придатними до роботи, пройшли навчання, інструктаж з питань охорони праці та перевірку знань з питань охорони праці, пожежної безпеки і надання **першої (долікарської) допомоги** при нещасних випадках» (п. 1.22 НПАОП 60.1-1.04-06 «Правила безпеки праці на складах палива залізниць»);

- «у виробничих приміщеннях необхідно вивішувати плакати, що на-

очно ілюструють безпечні методи роботи і правила надання **домедичної допомоги**» (п. 1.31 розділу IV НПАОП 0.00-1.69-13 «Правила охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок»).

Домедична допомога — «невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи» (частина 4 ст. 1 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 № 5081-VI). **Медична допомога** — «діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами» (ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ).

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу», особами, які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані, є: рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, працівники органів та підрозділів міліції, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги. Порядок підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 № 1115 (далі — Порядок № 1115).

Згідно з п. 3 Порядку № 1115, підготовка та підвищення кваліфікації проводяться на базі вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації незалежно від форми власності та підпорядкування, навчально-тренувальних відділів центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, навчально-тренувальних відділів Товариства Червоного Хреста, інших навчально-тренувальних підрозділів, які провадять діяльність відповідно до законодавства про освіту за програмами, затвердженими МОЗ і погодженими з МОНмодьспортом (тепер — Міністерство освіти і науки України).

Підвищення кваліфікації проводиться один раз на п'ять років. Направлення осіб для проходження підготовки здійснюється протягом трьох місяців з моменту призначення на посаду. Особі, яка пройшла підготовку та успішно склала відповідний іспит, видається посвідчення за формою додатка до Порядку № 1115 (п. 10, п. 11 Порядку № 1115).

Задля удосконалення надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.06.2014 № 398 було затверджено 27 найменувань Порядків надання домедичної допомоги постраждалим залежно від характеру їх травмування (від раптової зупинки серця до перебування без свідомості).

ВИСНОВОК

Перша медична допомога — це найпростіші медичні дії, які виконуються безпосередньо на місці події терміново після травми та проводяться не медичними особами, а особами, які перебувають поруч з місцем події. Медична допомога повинна надаватися тільки медичними працівниками. **Враховуючи наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16.06.2014 № 398, замість надання першої (долікарської, невідкладної) медичної допомоги слід використовувати «надання домедичної допомоги».**

Невже крига скресне?

Надія Сауляк, заступник начальника управління виконавчої дирекції ФССНВ у Запорізькій області – начальник відділу профілактики виробничого травматизму – головний страховий експерт з охорони праці

Згідно з останніми змінами у трудовому законодавстві нещасний випадок, що стався з особою, яка уклала з роботодавцем, що виступає у ролі замовника, цивільно-правовий договір, тепер не може бути пов'язаний з виробництвом. Але при цьому органи Держпраці отримали право притягати таких роботодавців до відповідальності. Але чи стане від цього краще потерпілим та членам їхніх родин?

Згідно з частиною 1 ст. 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №1105-XIV від 23.09.1999 (далі – Закон) страховими виплатами є грошові суми, які Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі – Фонд) виплачує застрахованій особі або особам, які мають на це право, у випадку настання страхового випадку.

Ключовими словами тут слід вважати «**застрахована особа**» і «**страховий випадок**».

Застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України

«Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»

Страховий випадок (за соціальним страхуванням від нещасних випадків) – нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання... що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму; нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення застрахованим нормативних актів про охорону праці.

п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону України

«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»

ЯК БУЛО РАНІШЕ...

Донедавна у фахівців робочих органів Фонду існували певні проблеми, коли за призначенням страхових виплат зверталися особи, які перебували в цивільно-правових відносинах (договір підряду) з так званим роботодавцем і постраждали внаслідок нещасного випадку на виробництві (див. вставку 2).

Як правило, у результаті розслідування подібних нещасних випадків посадові особи Держгірпромнагляду, які

Проведення розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, організовує територіальний орган Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку, який утворює комісію у складі не менш як три особи.

До складу комісії входить представник територіального органу Держгірпромнагляду (нині – Держпраці) за місцем настання нещасного випадку (голова комісії) та представники місцевої держадміністрації...

З п. 13

«Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» (далі – Порядок), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232

очолюють комісії з розслідування нещасного випадку, на-полягають на їх зв'язку з виробництвом на підставі єдиного аргументу – «фактично допущений до роботи» (див. вставку 3), складають акт розслідування нещасного випадку за формою Н-5 (далі – акт Н-5) і акт про нещасний випадок, що пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (далі – акт Н-1). При цьому їх не цікавить, яким чином потерпілий або члени його родини будуть реалізовувати свої права відповідно до Закону. На їхню думку, це вже проблема Фонду. А проблема дуже складна, і в підсумку Фонд потрапляє в ситуацію, коли за страховими виплатами звертається потерпілий (члени його родини), який не був **застрахованою особою** і Закон на нього не поширюється.

Дія цього Порядку поширюється на... працівників... які відповідно до законодавства уклали з роботодавцем трудовий договір (контракт) або фактично допущені до роботи роботодавцем.

пп. 2 п. 2

«Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»

Таким чином, наявність у потерпілого актів Н-5 і Н-1 не завжди є гарантією того, що нещасний випадок буде визнано страховим і потерпілий отримає кошти і послуги, що передбачені Законом, за рахунок страхових внесків тих роботодавців, які не зловживають цивільно-правовими договорами.

ЯК ЗМІНИЛАСЯ СИТУАЦІЯ...

Слід звернути увагу на те, що останні зміни до Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) категорично визначили: «**Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого нака-**

зом або розпорядженням...» (ч. 3 ст. 24 КЗпП). Крім того, з цієї статті КЗпП була виключена ч. 4, яка стверджувала, що «трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ або розпорядження не були видані, але працівник був фактично допущений до роботи».

ПРИКЛАД ТОГО, ЯК БУЛО КОЛИСЬ

На початку вересня на території одного з підприємств Запоріжжя стався нещасний випадок зі смертельним наслідком із громадянином (Виконавець), який відповідно до договору цивільно-правового характеру на надання послуг надавав охоронній фірмі (Замовникові) послуги зі «спостереження за об'єктом у порядку та відповідно до вимог Замовника».

Замовником до комісії зі спеціального розслідування були надані серед інших такі матеріали розслідування (у копіях): журнал реєстрації вступного інструктажу, журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці, розпорядження Замовника про проходження Виконавцем стажування **за професією**, індивідуальний план стажування Виконавця **за професією**, протокол засідання комісії з перевірки знань з питань охорони праці Виконавця, розпорядження про допуск до самостійної **роботи працівника**, направлення на обов'язковий попередній медичний **огляд працівника** (із зазначенням **професії/посади**), особиста картка обліку **спеціального одягу, взуття та інших ЗІЗ** на ім'я Виконавця, а також лист управління Пенсійного фонду про те, що потерпілий — Виконавець не був зареєстрований у системі загальнообов'язкового державного страхування і договір про його добровільну участь у системі загальнообов'язкового соціального страхування не укладався.

Згідно з листом територіальної державної інспекції з питань праці договір між потерпілим та охоронною фірмою **за формою** є цивільно-правовим. Але насправді на підставі документів, що надані у комісію зі спеціального розслідування, очевидно, що **ці відносини мають явні ознаки трудових**. А так званий роботодавець — Замовник, у порушення вимог Кодексу законів про працю України, дійсно «фактично допустив» до роботи громадянина без укладення з ним трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, але ніяких внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівника — Виконавця не робив. Тому після затвердження актів за формою Н-5 і Н-1 проблеми виникли у Фонду та членів родини загиблого через те, що за відсутності трудової книжки потерпілого, заяви, наказу або розпорядження про його прийняття на роботу й у зв'язку з наданням роботодавцем свідомо неправдивих відомостей про нещасний випадок (нібито відсутності трудових відносин, що переконливо спростовано наявністю вищеперелічених документів, копії яких надані роботодавцем), Фонд не може призначити страхові виплати згідно з вимогами ст. 45 Закону.

НА ЩО СПОДІВАЄМОСЯ

Сподіваємося, що так вже більше не буде, тому що Держпраці покликана реалізовувати державну політику в питаннях нагляду та контролю як за охороною праці, так

і за дотриманням законодавства про працю. І за наявності ознак трудових відносин між потерпілим — Виконавцем і роботодавцем — Замовником вона ще до складення й затвердження актів Н-5, Н-1 і закінчення роботи комісії з розслідування нещасного випадку буде вирішувати питання виконання такими «хитромудрими» роботодавцями вимог законодавства України про працю.

Факт перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем, якщо відповідні документи не оформлені роботодавцем, але потерпілий фактично допущений до роботи, підтверджується в установленому порядку органами Держпраці на запит голови спеціальної комісії або у судовому порядку.

абз. 5 п. 38

«Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»

Враховуючи, що для Фонду основним документом є Закон, у п. 1 ч. 1 ст. 35 якого чітко визначено, що страхуванню від нещасного випадку підлягають особи, які **працюють на умовах трудового договору (контракту)**, і що «установленого порядку» підтвердження органами Держпраці факту перебування потерпілого в трудових відносинах з роботодавцем, як і законодавчих підстав для такого «підтвердження» поки що не існує, то для того, щоб у фахівців Фонду були всі підстави призначити страхові виплати та соціальні послуги потерпілому, необхідно:

- ☒ перебувати з роботодавцем у **трудових відносинах**;
- ☒ **бути застрахованим** у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

ОХОРОНА ПРАЦІ

НАДАННЯ
ПРАЦІ

Адреса: 61002, м. Харків,
вул. Маршала Бажанова, 21/23
Тел.: (057) 706-16-05, факс: (057) 706-16-09
E-mail: Ohranatruda@inbox.ua

<http://www.khot.com.ua>

ОХОРОНА ПРАЦІ - ЦЕ УСПІХ ВАШОГО БІЗНЕСУ

МАКЕТУВАННЯ НА ЗАМОВЛЕННЯ

НОВИНКА!!!

ВИБРАЄМО МАКЕТИ НА ЗАМОВЛЕННЯ
БУДЬ-ЯКОЇ СКЛАДНОСТІ

<http://www.khot.com.ua>

“ НОВАТОР ”

NOVATOR Ukraine
Partner of Quality Austria
Succeed with Quality

Організовує навчання в м. Києві
та регіонах України за бажанням
замовника без відриву від виробництва

03148, Україна, м. Київ
вул. Тимофія Строкача, 7
novator_n@ukr.net
www.ucnovator.kiev.ua

**Орган з сертифікації
Quality Austria в Україні**
+38 (044) 407-31-16
+38 (067) 441-85-63
novator_sv@ukr.net

Методичний відділ
+ 38 (044) 407-11-00
+ 38 (044) 407-11-09
+ 38 (067) 231-79-13
+ 38 (050) 409-55-10
novator_metod@ukr.net

Бухгалтерія
+38 (044) 407-10-17
+38 (067) 500-97-12
novator_n@ukr.net

Відділ маркетингу (продажів)
+ 38 (044) 403-83-55
+ 38 (044) 407-04-57
+ 38 (044) 403-83-56

**Відділ комп'ютерного
навчання**
+38 (044) 403-84-27
+ 38 (095) 807-47-21

Лабораторія зварювання
+ 38 (044) 407-00-91
+ 38 (097) 019-64-37

**Вимірвальна
електротехнічна лабораторія**
+38 (044) 407-10-17
+ 38 (067) 767-51-65

**Випробувальна механічна
лабораторія**
+ 38 (044) 592-53-01

**Лабораторія
з атестації робочих місць**
+38 (044) 466-91-62

Екологічна лабораторія
+38 (044) 500-77-45

Філіал у м. Харків
+ 38 (067) 504-30-74
+ 38 (050) 409-54-05
novator_sv@ukr.net

Навчання з питань охорони праці	Екологічна лабораторія
Навчання з питань пожежної безпеки	Лабораторія з атестації робочих місць за умовами праці
Навчання з електробезпеки (II, III, IV, V група допуску)	Вимірвальна електротехнічна лабораторія
Навчання посадових осіб та спеціалістів за Правилами (понад 100 видів НПАОП)	Випробувальна механічна лабораторія
Професійно-технічне навчання робітничим професіям	Лабораторія зварювання (атестація зварників)
Спеціальне навчання з питань охорони праці робітників	
Дистанційне навчання www.do.ucnovator.kiev.ua	Сертифікація систем менеджменту на відповідність вимогам міжнародних стандартів, ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, HACCP, ISO 22000, FSSC 22000, ISO 50001, ISO 27001, ISO / TS 16949, IRIS, SA 8000, FSC
Послуги з підготовки необхідної документації для одержання дозволів Держгірпромнагляду на роботи підвищеної небезпеки та свідоцтв про атестацію вимірвальних електротехнічних лабораторій	

НАВЧАННЯ

- З охорони праці під час виконання робіт на висоті (висотно- верхолазні роботи)
- За законодавчими і державними нормативними актами та галузевими інструкціями з технічної та безпечної експлуатації конструкцій, будівель і споруд
- З антикригової обробки повітряних суден

ТРЕНІНГИ

- Надання долікарської допомоги потерпілим у разі нещасного випадку з використанням тренажерів «Фантом-П», «Гоша-06», «Гаврюша», «Глаша» та автоматичних зовнішніх дефібриляторів (АЗД)
- Гасіння осередку пожежі первинними засобами пожежогасіння або тренажером СИМ-1
- Організація евакуації людей при виникненні надзвичайної ситуації
- Надзвичайний стан: допоможи собі сам

Інтернет-магазин індивідуальних страхувальних засобів (ІСЗ)
для висотників і верхолазів
www.vysotnyk.com.ua

Навчання з охорони праці (понад 40 напрямів)

Свідоцтво Держгірпромнагляду № 80.1-16-068.09 від 11.11.2009 р.

- Правила будови та безпечної експлуатації (ПБ та БЕ) вантажопідіймальних кранів;
- ПБ та БЕ посудин, що працюють під тиском;
- Правила безпечної виконання робіт на висоті;
- Правила безпеки систем газопостачання України;
- ПБ та БЕ підйомників, навантажувачів;
- Правила безпечної експлуатації АГЗС, АЗС;
- Промислова безпека у будівництві. ДБН А.3.2-2-2009;
- атестація зварників;
- Правила БЕ та ТЕ (нова редакція) електроустановок споживачів (II-V група з електробезпеки) та ін.

Навчання робітничих професій

Ліцензія Міністерства України № 041365 від. 02.07.2012 р.

Електрогазозварник, електро-зварник, газорізальник, монтажник з монтажу сталевих та з/б конструкцій, стропальник, електромонтер з ремонту та обслуговування електроустановок, оператор котельної, верстатник широкого профілю, машиніст крана автомобільного, машиніст автовишки та автогідропідіймача, машиніст крана (кранівник), водій навантажувача (авто-, електро-, акумулятор.), слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування.

Пожежна безпека (пожежно-технічний мінімум)

Підготовка документації для одержання дозволів Держгірпромнагляду

07300, Київська обл., м. Вишгород,
вул. Набережна, 7/1,
+38(044)579-23-55, +38(04596)5-48-62
e-mail: office@nkk.kiev.ua
www.nkk.kiev.ua

- Індивідуальний підхід до кожного замовника
- Виїзд викладачів на виробництво
- Гнучкий графік занять

Офіційний дистриб'ютор
Засоби індивідуального захисту

ТОВ "СП Капрі", тел./факс (044) 274-14-45
E-mail: siz@kapri.com.ua www.kapri.com.ua

**НВФ
«Л.Т.В.»**

Охорона праці пожежних і добровольців, забезпечення пожежної безпеки

- * Вогнегасники усіх типів та видів, технічне обслуговування, перезарядка.
- * Спеціальний одяг, обмундирування, взуття.
- * Пожежне та спеціальне устаткування, інвентар.
- * Пожежно-охоронна сигналізація, автоматичні системи пожежогасіння (проекування, монтаж, обслуговування).
- * Протипожежні покриття, фарби, обмазки.
- * Двері протипожежні, протиударні та броньовані.

Ліцензія ДД ПБ МНС України № 595362 від 15.07.2011 р.

Тел./факс (044) 464-22-07, тел. 389-84-95.

E-mail: ltv@i.kiev.ua

Пропонуємо комплекс послуг, які охоплюють майже всі сфери діяльності підприємства, пов'язані з роботами підвищеної небезпеки

- Навчання посадових осіб, фахівців, членів комісій та робітників з питань охорони праці
- Атестація зварників (усі способи зварювання)
- Професійно-технічне навчання: ліфтер, водій навантажувача, оператор АЗС, електрогазозварник, стропальник
- Огляд (крім первинного та позачергового), випробування, експертне обстеження машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки та їх елементів
- Послуги виміральної електротехнічної лабораторії
- Підготовка необхідної документації для отримання дозволів Держгірпромнагляду та свідоцтв ДП «Укрметртестстандарт»
- Розробка та атестація зварювальних технологій
- Допомога у працевлаштуванні наших випускників

02089, м. Київ, вул. Радистів, 64 (їхати 10 хвилин від метро «Лісова», автобус №11, зупинка «Радіоцентр»)
www.liftzvar.com.ua

e-mail: info@liftzvar.com.ua

тел.: (044) 496 95 89

(097) 329 47 98

(068) 373 37 88

бухгалтерія, тел.: (044) 496-95-91, (066) 323 44 95

ВІРБНИЧО-КОМЕРЦІЙНА ФІРМА «КОМПЛЕКТ»
www.komplekt.ua КОМПЛЕКСНЕ ПОСТАЧАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

24 РОКИ
СТАБІЛЬНО
НА РИНКУ!

СПЕЦОДЯГ
СПЕЦВЗУТТЯ
ЗАСОБИ ЗАХИСТУ
РУКАВИЧКИ
ПРОТИПОЖЕЖНЕ
ОБЛАДНАННЯ

НАДІЙНО!
ОПЕРАТИВНО!
ВІД ВИРОБНИКА!

WWW.KOMPLEKT.UA

(0482) 345-345, (048) 785-02-70
для підприємств для дилерів

ПРОПОНУЄМО ШИРОКИЙ ВИБІР МАНЕКЕНІВ-ТРЕНАЖЕРІВ ДЛЯ:

- відпрацювання прийомів надання першої допомоги, порятунку;
 - транспортування потерпілих у надзвичайних ситуаціях;
 - формування навичок при витяганні потерпілих із завалів, зруйнованих будівель, задимлених приміщень;
 - забезпечення прохідності дихальних шляхів, проведення серцево-легеневої реанімації; базової підтримки життя.
- А також муляжі ран і травм для навчання в учбових центрах і рятувальних службах.

«ОНІКО»
04070, Україна, м. Київ
вул. Волоська, 55/57
тел./факс: (044) 502-20-96,
502-24-45
models@oniko.ua
www.oniko.ua

ТОВ «УЧБОВИЙ КОМБІНАТ «СЛАВУТИЧ» проводить:

НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКУ ЗНАТЬ
КЕРІВНИКІВ ТА СПЕЦІАЛІСТІВ НА ЗНАННЯ:

- Правил безпеки систем газопостачання України;
- Правил будови та безпечної експлуатації: вантажопідіймальних кранів, підйомників, ліфтів, котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари і гарячої води;
- Правил ТЕ теплових установок і мереж;
- Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок;
- Правил БЕ і ТЕ електроустановок споживачів (група II-V з електробезпеки);
- Правил будови і безпечної експлуатації стаціонарних компресорних установок, повітропроводів і газопроводів;
- Системи стандартів безпеки праці. Охорона праці і промислова безпека у будівництві (ДБН);
- Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями;
- Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті;
- Правил охорони праці при виробництві, зберіганні, транспортуванні та застосуванні хлору;
- Правил будови і безпечної експлуатації ескалаторів;
- Правил будови і безпечної експлуатації навантажувачів;
- Правил безпечного виконання робіт при спорудженні об'єктів з монолітного бетону та залізобетону;
- Правил будови і безпечної експлуатації фреонових холодильних установок;
- Правил будови і безпечної експлуатації аміачних холодильних установок;
- Правил безпечної експлуатації магістральних газопроводів;
- Правил безпечної експлуатації та обслуговування обладнання автомобільних газонаповнювальних компресорних станцій (АГНКС).

03062. м. Київ, пр. Перемоги, 67
а/с 59 (ст. м. "Нивки")

Тел.: 451-00-47, 205-36-77

www.slav.in.ua

НАВЧАННЯ БЕЗПЕЧНИХ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ВИКОНАННЯ РОБІТ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ОБСЛУГОВУВАННІ ТА ВИКОНАННІ РЕМОНТНИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ:

- посудини, що працюють під тиском;
- димові та вентиляційні канали;
- аміачно-холодильні установки;
- газонебезпечні та вогневі роботи;
- самопідіймальні колиски;
- використання перекису водню;
- роботи на висоті з використанням спеціальних страхувальних засобів;
- газове господарство та ін.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ З ПРИСВОЄННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ПРОФЕСІЯМИ:

- оператор АЗС, оператор ГРС, оператор котельні;
- слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування;
- слюсар з ремонту технологічних установок; машиніст технологічних компресорів;
- машиніст компресорних установок; машиніст холодильних установок;
- машиніст крана (кранівник); машиніст крана автомобільного, стропальник, водій навантажувача, ліфтер;
- електрозварник (атестація дипломованих зварників);
- електрогазоварник, газорізальник; наповнювач балонів та ін.

ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИЙ МІНІМУМ

Ліцензія Міністерства України № 270654 від 02.07.2013 р.

ЕКІПАЖ
ТЕХНОЛОПЧНА ГРУПА

www.ekipage.com

ПОКАЖЧИКИ НАПРУГИ

без вбудованого джерела живлення
контактного типу
світлозвукова індикація
на всі класи напруги

ЗАЗЕМЛЕННЯ ПЕРЕНОСНІ

надійні фазні затискачі
зносостійкі провідники
ізолюючі штанги легкі та міцні
на всі класи напруги

можливе виготовлення заземлень
за вимогами ЗАМОВНИКА

Тел./факс: (057) 778-0161; 752-0158; 293-3147
e-mail: ekipage@kharkov.com

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР

МПП «БУДКВАЛІФКАДРИ»

ЗАПРОШУЄ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДО СПІВПРАЦІ
З ПИТАНЬ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ І РОБІТНИКІВ

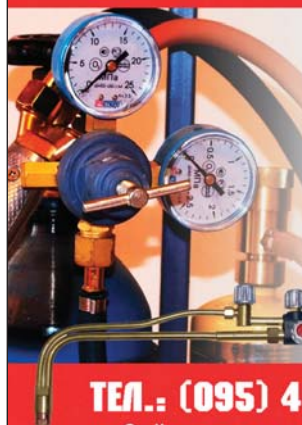
- ❑ ОХОРОНА ПРАЦІ (ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ, НАДАННЯ ДОЛІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПИЛИМ, ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ);
- ❑ ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА;
- ❑ ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА (II-V ГРУПА ДОПУСКУ);
- ❑ ТЕПЛОВІ УСТАНОВКИ І МЕРЕЖІ;
- ❑ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ (НПАОП);
- ❑ БЕЗПЕЧНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ВИКОНАННЯ РОБІТ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ОБСЛУГОВУВАННІ ТА ВИКОНАННІ РЕМОНТНИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ (СПЕЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ);
- ❑ ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИЙ МІНІМУМ;
- ❑ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ НАВЧАННЯ З ПРИСВОЄННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА РОБІТНИЧИМИ ПРОФЕСІЯМИ;
- ❑ ВИМІРЮВАЛЬНА ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНА ЛАБОРАТОРІЯ (ВИМІРЮВАННЯ ТА ВИПРОБУВАННЯ ЕЛЕКТРООБЛАДНАННЯ ДО 1000 В).

03056, Київ, пров. Ковальський, 13 (вихід з вул. Виборзької, 12).

Тел./факс 277-47-59, тел.: 277-47-60, 067-324-04-06, 067-500-58-75
www.bqk.kiev.ua info@bqk.kiev.ua

Додаток до свідоцтва про атестацію № 0539 КФ від 03.10.2014 р.

ВИПРОБУВАННЯ ГАЗОВИХ РУКАВІВ І РЕДУКТОРІВ

- пневмовипробування газових рукавів;
- випробування газових редукторів на:
 - герметичність,
 - підвищення робочого тиску,
 - спрацьовування запобіжного клапана;
- роботоздатність технічних манометрів.

РЕМОНТ ГАЗОПОЛУМЕНЕВОЇ АПАРАТУРИ

Свідоцтво про атестацію: № 0539 КФ від 03.10.2014 р.

ТЕЛ.: (095) 469-77-86, (068) 164-82-80

Сайт: www.vgpa.com.ua E-mail: not-gpa@mail.ru

Новий проект ДП «Редакція журналу «Охорона праці»
«АКАДЕМІЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ»
при редакції журналу «Охорона праці»

ЗАПРОШЕННЯ

Тільки у нас ви зможете прослухати цілісний курс науково-практичних семінарів, тренінгів, майстер-класів з системного менеджменту, управління ризиками та набути досвіду їх практичного застосування у сфері забезпечення безпеки праці на підприємстві. Курс складається з трьох дводенних модулів. Після закінчення курсу слухачі отримують сертифікат спеціаліста систем менеджменту охорони праці міжнародного зразка.

- I модуль «РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ»
- II модуль «АУДИТ І СЕРТИФІКАЦІЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ПРАЦІ»
- III модуль «ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

Місце проведення:

м. Київ, вул. Попудренка, 10/1

(приміщення редакції журналу)

Детальніше – на сайті ohorona.praci.kiev.ua/ru/

Вартість участі однієї особи за модуль становить

1410 грн (із ПДВ)

без оплати проїзду та проживання

«Удосконалюватися
необов'язково.
Вживання – справа
добровільна. Глибинні
знання мають прийти
в систему ззовні та
лише за запрошенням»

Едвардс Демінг

НАБІР

учасників
проводиться
за телефоном

(044) 559 19 51

OZON®

СПЕЦОДЯГ ТА ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

Безпека — понад усе!

Комплексний підбір та поставка засобів індивідуального захисту!

Респиратор
3M™ 9101 VFlex

Доступний
протиаерозольний захист

Напівмаска
3M™ 6000

Найпопулярніше рішення для
захисту від парів та газів

Протишумові
вставки 3M™ 1271

Комфортний захист слуху,
футляр в комплекті

Навушники
3M™ Peltor Optime I

Безкомпромісний захист слуху

ТОВ «Укртекстиль», OZON®
03151, м. Київ, вул. Волинська, 53
Тел.: (044) 495 1298, 209 0340

www.ozon.com.ua

Офіційний дистриб'ютор
засобів індивідуального захисту

3M

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА СПЕЦОДЯГ

044 592 7400
044 592 7300

ТОВ «Бел-Протексьон»
www.bel.ua

23 РОКИ
РАЗОМ
З ВАМИ

КАБІНЕТИ ОХОРОНИ ПРАЦІ,
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

СТЕНДИ, ПЛАКАТИ

ЗНАКИ БЕЗПЕКИ
ТА ДОРОЖНІ ЗНАКИ

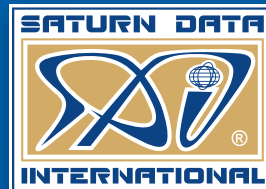
(057) 714-09-08

(044) 229-09-84

www.fort.kharkiv.com

fortsales@ukrpost.ua

fort@kv.ukrtel.net

APC
Legendary Reliability

PHENIX
CONTACT

Honeywell

Schneider
Electric

INDUSTRONIC Dräger

EXPLORER
CASES

SIEMENS

TESLA

R&M

ADLINK
TECHNOLOGY INC.

Télécom
Behnke

HÖRMANN

НАЙКРАЩІ РІШЕННЯ У СВІТІ !

- АСУ ТП та АСУ енергоефективністю
- Промисловий зв'язок InduStronic та ін.
- Інформаційні мережі, ЦОД
- Професійні алко- та наркотестери Dräger
- Захисні кейси • Захищені ноутбуки та носії

WWW.SATURN-DATA.COM

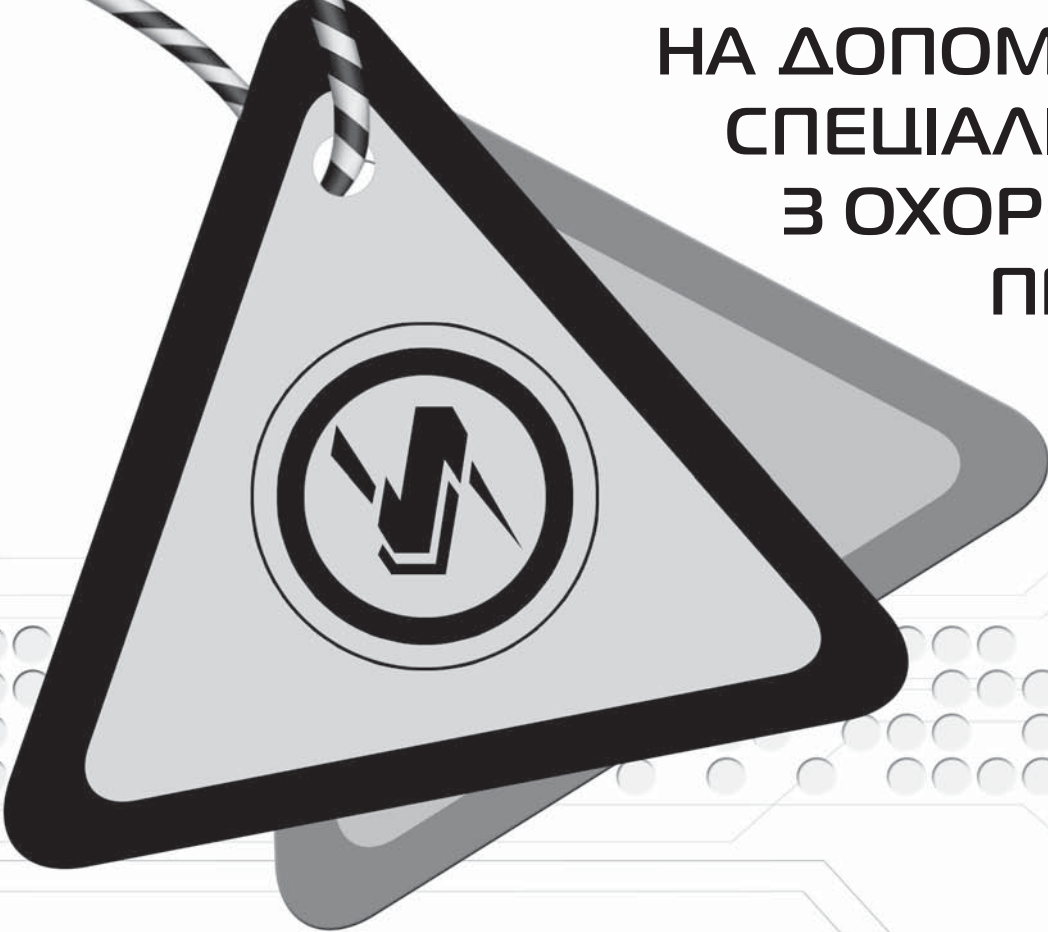
+380 (44) 457-55-55

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

№ 1/2016

НА ДОПОМОГУ
СПЕЦІАЛІСТУ
З ОХОРОНИ
ПРАЦІ

*Алкогольне сп'яніння
та виробництво*

*Производственный травматизм:
официальная статистика
и реальность*

Тетяна Бреус	
Новини законодавства	3
Інформаційні повідомлення	5
Моисеенко О. В.	
Службе охраны труда небольшого предприятия	8
Правила улаштування електроустановок	18
М. Федоренко	
Алкогольне сп'яніння та виробництво	23
О. Моисеенко	
Производственный травматизм: официальная статистика и реальность	39
Безопасный труд в мире – Международные информационные листки опасностей по профессиям. Озеленитель	50
Інструкція з охорони праці для озеленювача	52
Запитували? Відповідаємо!	59

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ
ОХОРОНА ПРАЦІ

НА ДОПОМОГУ СПЕЦІАЛІСТУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ
№ 1/2016

Адреса редакції
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1
Тел./факс (044) 558-74-11
E-mail: mail@ohoronapraci.kiev.ua www.ohoronapraci.kiev.ua

© ОХОРОНА ПРАЦІ

Головний редактор
Дмитро МАТВІЙЧУК
Тел. 558-74-11

Комп'ютерна верстка
Олександр Антоненко

Друкується мовою оригіналу.

Точка зору редакції не завжди збігається з думкою авторів матеріалів.
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен,
географічних назв та інших відомостей несуть автори публікацій.
Рукописи не рецензуються.

За достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Надруковано в друкарні ДП «Редакція журналу «Охорона праці».
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1

Реклама
Тел.: 296-05-65, 296-82-56
Відділ реалізації та маркетингу
Тел.: 559-19-51, 558-74-27

Поліграфічні послуги
Тел. 559-62-79

НОВИНИ ЗАКОНОДАВСТВА

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 №928-VIII.

Цим Законом установлено у 2016 році прожитковий мінімум на одну особу у розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2016 року — 1330 гривень, з 1 травня — 1399 гривень, з 1 грудня — 1496 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років: з 1 січня 2016 року — 1167 гривень, з 1 травня — 1228 гривень, з 1 грудня — 1313 гривень;
- дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня 2016 року — 1455 гривень, з 1 травня — 1531 гривня, з 1 грудня — 1637 гривень;
- працевздатних осіб: з 1 січня 2016 року — 1378 гривень, з 1 травня — 1450 гривень, з 1 грудня — 1550 гривень;
- осіб, які втратили працевздатність: з 1 січня 2016 року — 1074 гривні, з 1 травня — 1130 гривень, з 1 грудня — 1208 гривень.

Також цим Законом установлено у 2016 році мінімальну заробітну плату:

- у місячному розмірі: з 1 січня — 1378 гривень, з 1 травня — 1450 гривень, з 1 грудня — 1550 гривень;
- у погодинному розмірі: з 1 січня — 8,29 гривні, з 1 травня — 8,69 гривні, з 1 грудня — 9,29 гривні.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 24.12.2015 №911-VIII.

Зокрема, цим Законом внесено зміни до таких законодавчих актів України, як Кодекс законів про працю України; Законів України «Про пенсійне забезпечення», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про державну службу», «Про місцеве самоврядування в Україні» та ще ряду законодавчих актів, що стосуються соціальних гарантій громадян України, обмеження виплат яких продовжено до 31 грудня 2016 року.

Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 №889-VIII.

Цей Закон визначає принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях.

Набрання чинності відбудеться 01.05.2016.

Закон України «Про внесення зміни до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» від 12.11.2015 №785-VIII.

Згідно з цим Законом, текст статті 2 Кодексу законів про працю України викладено в іншій редакції, зокрема статтею 2 КЗпП забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Постанова «Про затвердження Технічного регламенту з електромагнітної сумісності обладнання» від 16.12.2015 №1077.

Цей Технічний регламент встановлює вимоги до обладнання з метою забезпечення надання на ринку України обладнання, яке відповідає належному рівню електромагнітної сумісності.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII до державних службовців, на яких не поширюється дія Закону, належать у тому числі депутати місцевих рад, посадові особи місцевого самоврядування; судді; прокурори; працівники державних органів, які виконують функції з обслуговування; працівники державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності, а також навчальних закладів, заснованих державними органами; працівники патронатних служб

Указом Президента від 12.11.2015 № 801-VIII також внесено зміни до статті 119 КЗпП щодо працівників, призваних на військову службу під час мобілізації, на особливий період

Відповідно до попереднього Положення, затвердженого Указом Президента України від 16.01.2013 № 20/2013, до функцій ДСНС України входила «профілактика травматизму не виробничого характеру». У новому Положенні, затвердженому постановою КМУ від 16.12.2015 № 1052, цю сферу діяльності з функцій ДСНС України виключено. Виникає запитання: хто сьогодні контролює не виробничий травматизм в Україні?

Технічний регламент розроблено на основі Директиви 2014/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно електромагнітної сумісності.

Для цього Технічного регламенту поширюється на будь-яку апаратуру або стаціонарну установку.

Ця постанова набирає чинності через шість місяців з дня її опублікування.

Постанова «Про затвердження Технічного регламенту низьковольтного електричного обладнання» від 16.12.2015 №1067.

Цей Технічний регламент встановлює вимоги стосовно захисту здоров'я та безпеки людей і свійських тварин та майна, яким повинно відповідати низьковольтне електричне обладнання (далі — електрообладнання) з метою надання його на ринку України.

Для цього Технічного регламенту поширюється на електрообладнання, призначене для використання за номінальної напруги від 50 до 1000 В змінного струму та від 75 до 1500 В постійного струму, крім обладнання та явищ, зазначених у додатку 1 до цього Технічного регламенту.

Постанова «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» від 16.12.2015 №1052.

Затвердженим положенням передбачено, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Постанова «Про внесення змін до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній» від 09.12.2015 № 1028.

Цією постановою внесено зміни до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. № 637.

Розпорядження «Про призначення Бардонова М.В. першим заступником Голови Державної служби України з питань праці» від 16.12.2015 №1360-р.

Розпорядження «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України» від 02.12.2015 №1275-р.

Розпорядження розроблено на виконання абзацу третього пункту 5 статті 11 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції».

Цим розпорядженням затверджено перелік населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція.

Одночасно нагадуємо, що пунктом 5 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» передбачено, що ліцензії та документи дозвільного характеру, видані суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, строк дії яких закінчився у період її проведення, вважаються такими, що продовжили свою дію на період проведення антитерористичної операції.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Наказ «Про затвердження Правил про безпеку постачання природного газу» від 02.11.2015 № 686, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30 листопада 2015р. за № 1489/27934.

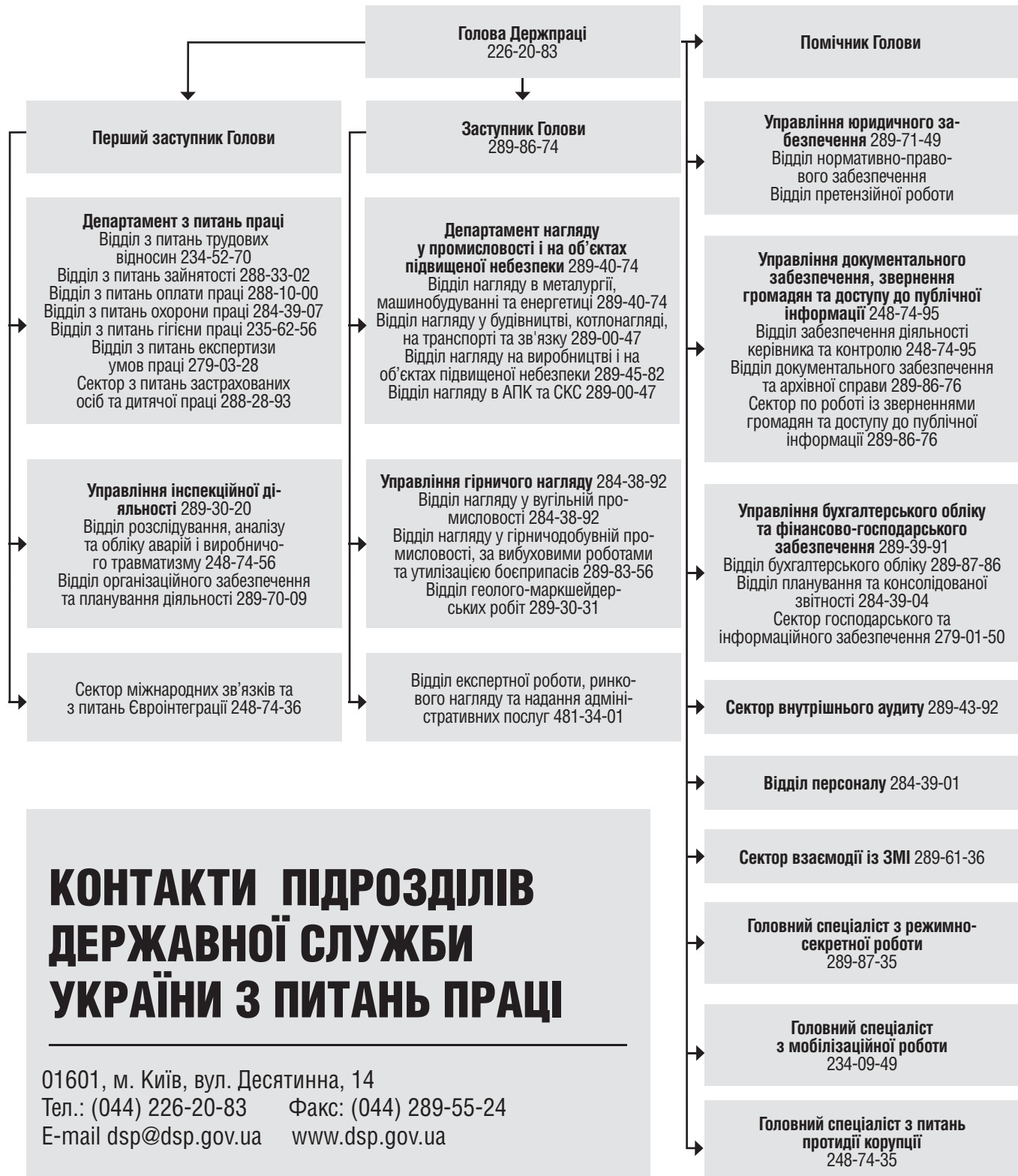
Цим наказом затверджено Правила про безпеку постачання природного газу і передбачено щорічне (до 01 вересня) оновлення цих Правил та оприлюднення на офіційному сайті Міністерства енергетики та вугільної промисловості України.

Ці Правила спрямовані на забезпечення безпеки постачання природного газу в Україні шляхом прогнозування та оцінки можливих ризиків, вжиття заходів для їх запобігання та зменшення можливої шкоди від реалізації таких ризиків.

Ці Правила є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу.

Правила постачання природного газу розроблені на виконання пункту 17 частини третьої ст. 4 Закону України «Про ринок природного газу» та регулюють відносини, які виникають між постачальниками та споживачами природного газу, з урахуванням їх взаємовідносин з операторами газорозподільної системи/газотранспортної системи

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОРГАНИ ДЕРЖПРАЦІ	СЛУЖБОВИЙ ТЕЛЕФОН, ФАКС
Управління Держпраці у Вінницькій області	(0432) 67-29-80
Управління Держпраці у Волинській області	(0332) 23-90-87 (0332) 23-90-95
Головне управління Держпраці у Дніпропетровській області	(056) 776-74-40 (056) 776-48-78
Головне управління Держпраці у Донецькій області	(06239) 2-01-59
Управління Держпраці у Житомирській області	(0412) 34-68 70 (0412) 34-68-70
Управління Держпраці у Закарпатській області	(03122) 2-08-03 (0312) 67-12-42
Головне управління Держпраці у Запорізькій області	(061) 222-75-11 (061) 222-75-10
Управління Держпраці в Івано-Франківській області	(0342) 55-26-15
Головне управління Держпраці у Київській області	(044) 481-50-10 (044) 481-50-00
Управління Держпраці у Кіровоградській області	(0522) 24-53-71
Головне управління Держпраці у Луганській області	(06451) 7-37-49
Головне управління Держпраці у Львівській області	(032) 235-48-42 (032) 299-93-14
Управління Держпраці у Миколаївській області	(0512) 50-01-34 (0512) 57-59-87
Головне управління Держпраці в Одеській області	(0482) 63-84-06
Управління Держпраці у Полтавській області	(05322) 7-51-66
Управління Держпраці у Рівненській області	(0362) 63-60-70
Управління Держпраці у Сумській області	(0542) 22-55-02
Управління Держпраці у Тернопільській області	(0352) 25-45-09
Головне управління Держпраці у Харківській області	(057) 700-76-67
Головне управління Держпраці у Херсонській області	(0552) 49-30-18
Управління Держпраці у Хмельницькій області	(0382) 65-64-48
Управління Держпраці у Черкаській області	(0472) 32-92-64
Управління Держпраці у Чернівецькій області	(0372) 55-37-24
Управління Держпраці у Чернігівській області	(0462) 677-509

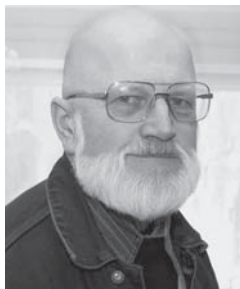
ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА	СЛУЖБОВИЙ ТЕЛЕФОН, ФАКС
ДП "Вінницький ЕТЦ Держпраці"	(0432) 52-46-14
ДП "Волинський ЕТЦ Держпраці"	(0332) 23-98-97 (0332) 23-96-21
ДП "Донецький ЕТЦ Держпраці"	(062) 354-23-89 (062) 354-23-89
ДП "Житомирський ЕТЦ Держпраці"	(0412) 41-83-75
ДП "Запорізький ЕТЦ Держпраці"	(0612) 213-21-95
ДП "Західний ЕТЦ Держпраці"	(0322) 93-22-60
ДП "Закарпатський ЕТЦ Держпраці"	(0312) 61-36-64 (0312) 61-70-47
ДП "Карпатський ЕТЦ Держпраці"	(03422) 6-98-93
ДП "Київський ЕТЦ Держпраці"	(044) 454-10-00 (044) 454-10-10
ДП "Кіровоградський ЕТЦ Держпраці"	(0522) 24-45-36 (0522) 24-86-36
ДП "Кримський ЕТЦ Держпраці"	-
ДП "Криворізький ЕТЦ Держпраці"	(056) 404-18-63
ДП "Луганський ЕТЦ Держпраці"	(0645) 70-21-90
ДП "Миколаївський ЕТЦ Держпраці"	(0512) 58-34-17
ДП "Подільський ЕТЦ Держпраці"	(0382) 70-25-83 (0382) 72-05-12
ДП "Придніпровський ЕТЦ Держпраці"	(056) 790-10-11
ДП "Рівненський ЕТЦ Держпраці"	(0362) 26-58-90 (0362) 26-64-89
ДП "Сумський ЕТЦ Держпраці"	(0542) 61-14-51
ДП "Східний ЕТЦ Держпраці"	(057) 719-40-27 (057) 700-54-13
ДП "Тернопільський ЕТЦ Держпраці"	(0352) 52-29-61 (0352) 52-29-45
ДП "Чернівецький ЕТЦ Держпраці"	(0372) 52-22-63
ДП "Чернігівський ЕТЦ Держпраці"	(0462) 626-801
ДП "Черкаський ЕТЦ Держпраці"	(0472) 45-63-50
ДП "Чорноморський ЕТЦ Держпраці"	(0482) 32-12-06 (0482) 34-48-47
ДП "Головний навчально-методичний центр Держпраці"	(044) 453-97-40
ДП "Центр сертифікації і контролю якості будівництва об'єктів нафтогазового комплексу Держпраці"	(056) 778-09-30
ДП "Редакція журналу "Охорона праці"	(044) 558-74-11
ДП "Редакція журналу "Технополіс"	(056) 776-59-05
Державна установа "Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці"	(044) 440-10-57

ВІДЗНАЧАЄМО У ЛЮТОМУ

- 9 лютого — Міжнародний день стоматолога
 14 лютого — День комп'ютерника
 День Святого Валентина
 15 лютого — День вшанування учасників бойових дій на території інших держав
 Стрітня Господне
 20 лютого — День соціальної справедливості
 Всесвітній день соціальної справедливості
 День Героїв Небесної Сотні
 21 лютого — День рідної мови

ОХОРОНА ПРАЦІ ВІД А ДО Я

СЛУЖБЕ ОХРАНЫ ТРУДА НЕБОЛЬШОГО ПРЕДПРИЯТИЯ*

ПОСОБИЕ

Моисеенко О. В.

5.18. Обеспечение надлежащего оформления и сохранения документации по вопросам охраны труда

По сфере применения существующие требования, касающиеся разработки, согласования, утверждения, оформления, хранения и отмены нормативных актов предприятия условно можно разделить на две категории.

5.18.1. Общие требования

Первая категория — это самые общие требования, касающиеся практически всех нормативных актов по охране труда предприятия. К этой категории относятся, например, требования **Порядка № 1232**.

Разработка нормативных актов по охране труда осуществляется в соответствии с приказом работодателя, которым определяются конкретные сроки, исполнители и руководитель разработки. Для подготовки наиболее важных и сложных проектов может создаваться комиссия или рабочая группа.

Обычно процессу собственно разработки проекта нормативного акта предприятия предшествует подготовительная работа (сбор необходимых материалов, изучение нормативно-правовых актов по охране труда, типовых документов и ранее изданных нормативных актов предприятия по данному вопросу, обобщение замечаний и предложений, поступивших в ходе подготовки, и т. д.).

Структура, оформление и изложение сути нормативного акта должны соответствовать требованиям стандарта об оформлении документов, других нормативных актов по этим вопросам и обеспечивать правильное, однозначное понимание и применение акта.

Разработчики обязаны учесть при разработке и утверждении нормативного акта предприятия

требования типовых нормативных актов по соответствующим вопросам.

Проект нормативного акта предприятия по охране труда подлежит согласованию со службой охраны труда этого предприятия и юрисконсультom. В случае необходимости он согласовывается с другими заинтересованными службами, подразделениями и должностными лицами предприятия, перечень которых определяет служба охраны труда.

Утверждение и отмена нормативных актов предприятия по охране труда осуществляется приказом работодателя (за исключением актов, относящихся к компетенции трудового коллектива и подлежащих утверждению на общем собрании или конференции).

Работодатель обязан организовать систематический контроль соответствия нормативных актов предприятия требованиям действующего законодательства и обеспечить их периодический пересмотр, своевременное внесение изменений или разработку и утверждение нового нормативного акта в связи с изменениями в организации производства, внедрением новой техники и технологии, пересмотром государственных межотраслевых и отраслевых нормативных актов по охране труда и т. п.

Нормативный акт предприятия подлежит досрочному пересмотру (или отмене), если органами государственного надзора за охраной труда выявлено его несоответствие требованиям законодательства, нормативно-правовых и отраслевых нормативных актов.

Регистрация и учет нормативных актов по охране труда, действующих в пределах предприятия, осуществляется в порядке, который устанавливается работодателем, если иное не предусмотрено законодательством.

5.18.2. Требования конкретного нормативно-правового акта относительно наличия, формы и оформления документа

* Продолжение. Начало в № 4–6, 8, 10–11, 2014 г.
и № 1, 3, 5, 10, 12, 2015 г.

Вторая категория требований — это требования конкретного нормативно-правового акта относительно наличия, определенной формы и соответствующего оформления того или иного конкретного документа охраны труда. Наглядными примерами для второй условной категории могут служить требования ТПОППО относительно оформления журналов инструктажей по вопросам охраны труда:

- запись о проведении вводного инструктажа делается в Журнале регистрации вводного инструктажа по вопросам охраны труда (приложение 5 к ТПОППО), который хранится в службе охраны труда или у работника, ответственного за проведение вводного инструктажа, а также в приказе (записке) о приеме на работу (п. 6.3);

- о проведении первичного, повторного, внепланового и целевого инструктажей и о допуске к работе лица, которое проходило инструктаж, производится запись в Журнале регистрации инструктажей по вопросам охраны труда (приложение 6 к ТПОППО); страницы журнала регистрации инструктажей должны быть пронумерованы, прошнурованы и скреплены печатью (п. 6.10).

Конкретные же требования к оформлению и сроках хранения документов расследования содержатся в **Порядке № 1232**:

«14. Комиссия обязана в течение трех рабочих дней с момента ее создания... составить в пяти экземплярах акт проведения расследования несчастного случая по форме Н-5 согласно приложению 3 к Порядку и акт о несчастном случае, связанном с производством, по форме Н-1 согласно приложению 4 к Порядку... составить в случае выявления острого профессионального заболевания (отравления), связанного с производством, кроме актов по форме Н-5 и Н-1, в шести экземплярах карту учета профессионального заболевания (отравления) по форме П-5 согласно приложению 5 к Порядку...

21. Экземпляры актов по форме Н-5 и Н-1 (если несчастный случай признан связанным с производством), экземпляр карты П-5 (при выявлении острого профессионального заболевания (отравления) вместе с материалами расследования хранятся на предприятии в течение 45 лет, в случае реорганизации предприятия передаются его правопреемнику, который берет на учет несчастный случай, а при ликвидации предприятия — в государственный архив...

31. ...Материалы расследования катастрофы, аварии и происшествия (события) на транспорте, подготовленные соответствующими органами, хранятся вместе с материалами расследования...

47. По результатам специального расследования составляются акты по форме Н-5 и Н-1 (если несчастный случай признан связанным с производством), карта по форме П-5 (в случае выявления острого профессионального заболевания (отравления) на каждого потерпевшего, а также оформляются другие материалы специального расследования, указанные в пунктах 50 и 51 настоящего Порядка...

52. ...Экземпляры утвержденных актов Н-5 и Н-1 (если несчастный случай признан связанным с производством), экземпляр карты по форме П-5 (в случае выявления острого профессионального заболевания (отравления) вместе с другими материалами специального расследования хранятся на предприятии в течение 45 лет, в случае реорганизации предприятия передаются его правопреемнику, который берет на учет несчастный случай, а при ликвидации предприятия — в государственный архив...

109. При расследовании аварии, не повлекшей несчастные случаи, экземпляр акта по форме Н-5 хранится на предприятии до завершения выполнения мероприятий, определенных комиссией, но не менее двух лет».

Еще один пример требований второй условной категории — это п. 4.3.9 ПоРИОТ относительно оформления первых и последней страниц инструкции по охране труда: «Титульный лист, первая и последняя страницы инструкции, действующей на предприятии, оформляется в соответствии с приложениями 3, 4 и 5 к НПАОП 0.00-4.15-98» и п. 5.5 этого же нормативно-правового акта о местах хранения инструкций: «У каждого руководителя структурного подразделения (службы) предприятия должен постоянно храниться комплект инструкций, необходимых в данном подразделении (службе) для работников всех профессий и видов работ данного подразделения (службы), а также перечень этих инструкций, утвержденный работодателем.

На предприятии, где структурные подразделения отсутствуют, комплект инструкций храниться у работодателя.

Кроме того, полный комплект инструкций хранится в определенном доступном для работников месте, которое определяется руководителем структурного подразделения (службы) предприятия с учетом обеспечения простоты и удобства ознакомления с ними работников».

5.18.3. О месте хранения нормативных актов по охране труда предприятия

Кстати, о месте хранения нормативных актов по охране труда предприятия. Большая часть этих документов должна храниться в службе охраны труда, но существуют акты охраны труда предприятия, которые периодически ведутся (оформляются), используются и хранятся в подразделениях, службах и у непосредственных руководителей работ. Примерами таких документов могут служить журналы регистрации инструктажей по вопросам охраны труда на рабочем месте, инструкции по охране труда или документация по нарядной системе.

О последней в ПБЭЭП есть такие конкретные требования:

«3.3.10. Система нумерации нарядов, порядок их регистрации и хранения устанавливается письменным распоряжением лица, ответственного за электрохозяйство.

3.3.11. Наряды, работы по которым закончены полностью, хранятся в течение 30 суток.

3.3.12. Форма Журнала учета работ по нарядам и распоряжениям приведена в приложении 5. Ответственность за ведение и целостность Журнала учета работ по нарядам и распоряжениям возлагается на лицо, ответственное за электрохозяйство. Журнал должен быть пронумерован, прошнурован и скреплен печатью. Срок его хранения после последней записи — 6 месяцев».

Особо следует подчеркнуть необходимость соблюдения существующего требования о том, что вторые экземпляры выданных предписаний должны храниться в службе охраны труда не менее 5 лет.

В очень многих нормативно-правовых актах имеются конкретные требования относительно форм оформления, периодичности ведения, сроков и места хранения тех или иных конкретных нормативных актов предприятия. Перечислять эти многочисленные требования и приводить формы соответствующих им документов в приложениях нашего небольшого пособия не считаю необходимым и целесообразным (все это без труда можно найти в соответствующих нормативно-правовых актах по охране труда).

В заключение раздела, посвященного функции службы охраны труда по обеспечению надлежащего оформления и хранения документации по вопросам охраны труда, а также своевременной передачи ее в архив для продолжительного хранения в соответствии с установленным на предприятии порядком, следует сказать, что выполнение этой функции не такое простое и легкое, как кажется на первый взгляд. Эта кропотливая работа требует и времени, и сил. Лучше своевременно уделять этому вопросу необходимое внимание, чем в авральном порядке разбираться в ворохах накопившихся документов.

А документации, с которой службе охраны труда приходится иметь дело в процессе повседневной работы по осуществлению закрепленных за ней функций, действительно очень много. Это наглядно демонстрирует обобщенный перечень документации, представленной службой охраны труда одного небольшого металлообрабатывающего предприятия экспертно-техническому центру Госгорпромнадзора для получения разрешения на выполнение работ и эксплуатацию машин, механизмов и оборудования повышенной опасности (*приложение 40*). Но даже этот внушительный перечень не исчерпывает всей той разнообразной документации, прямо или косвенно связанной с вопросами охраны труда, которая проходит через руки специалиста или руководителя службы охраны труда. Зато дает наглядное представление о том, как широко и глубоко проникает охрана труда во все производственные вопросы и сферы.

5.19. Рассмотрение вопросов о подтверждении наличия опасной производственной ситуации, которая стала причиной отказа работника от выполнения порученной работы

Во втором абзаце ст.6 Закона «Об охране труда» сказано: «Работник вправе отказаться от порученной работы, если создалась производственная ситуация, опасная для его жизни или здоровья, либо для окружающих его людей, или для производственной либо окружающей среды. Он обязан немедленно сообщить об этом непосредственному руководителю или работодателю».

Если на производстве возникла описанная ситуация и работник из-за этого заявляет непосредственному руководителю об отказе от порученной работы, то первое, что должен сделать последний, это предложить работнику оформить свой отказ документально, то есть написать заявление о том, кто, когда, где, при каких обстоятельствах и по какой причине отказывается выполнять порученную работу. Появление такого документа необходимо обеим сторонам производственного конфликта для объективного отражения отправной точки последующего расследования. Для того чтобы в дальнейшем не возникло желания манипулировать первоначальной информацией, отказаться или исказить слова, факты и обстоятельства, все должно быть записано на бумаге. Необходимость изложить первоначальную информацию и свой отказ на бумаге дисциплинирует работника и заставляет его более взвешенно, ответственно относиться к своим словам. В подобных случаях отказ от работы очень часто, к сожалению, основывается на субъективных критериях восприятия и оценки ситуации. Поэтому, из соображений объективности, должен на производстве существовать кто-то, кто способен здраво изучить реальную обстановку, проанализировать ее и сопоставить с тем, как должно быть, то есть с требованиями нормативно-правовых актов, и сделать объективный вывод о наличии и степени угрозы для здоровья и жизни конкретного работника, окружающих людей, производственной и окружающей среды. Эту функцию по проверке наличия подобной опасной ситуации Закон «Об охране труда», а вместе с ним и работодатель поручают службе охраны труда.

Далее в том же втором абзаце ст.6 Закона записано, что факт наличия такой ситуации при необходимости подтверждается специалистами по охране труда предприятия с участием представителя профсоюза, членом которого является указанный работник, отказавшийся от работы.

Желательно, чтобы на каждом конкретном предприятии имелся соответствующий приказ или процедура управления, описывающая порядок действий всех заинтересованных лиц (работника, непосредственного руководителя, специалиста службы охраны труда и работодателя) в подобной ситуации.

5.20. Участие в расследовании несчастных случаев, профессиональных заболеваний и аварий на производстве

Как известно, расследование несчастных случаев, профессиональных заболеваний и аварий на производстве проводится в настоящее время согласно требованиям **Порядка №1232**. К сожа-

лению, этот сравнительно новый нормативно-правовой акт содержит в себе значительно большую массу огрехов (противоречий, неясностей и неоднозначностей), чем его предшественник. Многие его положения требуют дополнительных пояснений или толкований. Все эти «особенности» **Порядка №1232** многократно освещались и обсуждались на страницах профильных изданий, на совещаниях и конференциях, проводимых Службой и территориальными управлениями Госгорпромнадзора. Касался этих вопросов и автор (журнал «Охрана труда»: №10/2011 — «Этот документ требует доработки»; №7/2012 — «Новый порядок...»; №8/2012 — «Еще раз о сокрытии несчастных случаев»; №8/2013 — «Все ли в порядке с Порядком?»). Нет смысла пересказывать всю эту информацию в рамках данного практического пособия. Позволю себе лишь с сожалением отметить, что недостатки и недоработки нового нормативно-правового акта также проявились и в отсутствии точности и однозначности относительно функций и роли руководителя (специалиста) службы охраны труда в ходе расследования.

5.20.1. По названию — председатель, а по сути — основной исполнитель

Пункт 11 **Порядка №1232** отводит руководителю или специалисту службы охраны труда роль председателя комиссии по расследованию несчастного случая. Казалось бы, роль важная и почетная. На самом деле, роль эта — чрезвычайно ответственная и еще в большей степени — обременительная! Так как в реальности, и это ни для кого не секрет, 85 — 90% всего вала срочной работы по расследованию выполняет непосредственно и собственноручно председатель комиссии, то есть руководитель или инженер службы охраны труда. Именно он является основной и единственной «тягловой лошадью» процесса расследования. Именно он «один рубит», если вспомнить слова старинной русской поговорки, а остальные члены комиссии, как правило, «в кулаки трубят». Мало того, зачастую он выполняет отнюдь не председательские обязанности, а «мальчика для битья». Именно председатель комиссии выслушивает взаимоисключающие или противоречивые замечания, требования к ходу расследования и к содержанию актов инспектора Госгорпромнадзора, с одной стороны, с другой — эксперта Фонда, а с третьей — начальника подразделения или руководителя предприятия, на котором он работает и получает зарплату. Именно он старается привести эти требования к общему знаменателю и найти им достойное отражение в актах расследования. Именно он призван придать актам по форме Н-5 и Н-1 ту правильную с точки зрения нормативно-правовых актов форму и содержание, которые вполне удовлетворили бы перечисленные выше стороны. А ведь есть еще как минимум три стороны, с которыми ему приходится очень тесно общаться, — это потерпевший, свидетели и лица, которые допустили нарушения требований законодательства об охране труда, чьи действия или без-

действие привели к несчастному случаю. В свою очередь, эти лица порой не скупятся на нелестные замечания, на которые председателю необходимо отвечать вниманием, человеческой чуткостью, объективностью и профессионализмом. (Получается, как в старом анекдоте о пожарных. Всем хороша служба, но как пожар — хоть увольняйся! Так и в охране труда. Как несчастный случай — хоть увольняйся! Поэтому следует взять за правило: «Качественно и эффективно работай на профилактику, если хочешь меньше нервов и сил тратить на расследование несчастных случаев»!)

Вклад в расследование иных членов комиссии чаще всего не превышает молчаливого присутствия на опросах и подписанных готовых актов, что они объясняют ссылками на занятость другими делами и другие, объективные с их точки зрения, причины.

Председатель комиссии обязан в письменной форме проинформировать потерпевшего или уполномоченное им лицо о его правах и с начала работы комиссии пригласить к сотрудничеству. Он имеет право получать устные или письменные объяснения по поводу несчастного случая и проводить опросы работодателя, должностных лиц, других работников предприятия, в том числе потерпевшего, и опросить лиц — свидетелей несчастного случая и причастных к нему лиц, делать необходимые запросы, связанные с проведением расследования.

Согласно п. 14 **Порядка №1232** комиссия (читай — руководитель или специалист службы охраны труда) обязана в течение трех рабочих дней с момента ее создания:

- обследовать место наступления несчастного случая, получить письменные объяснения потерпевшего, если это возможно, опросить лиц — свидетелей несчастного случая и причастных к нему лиц;
- определить соответствие условий труда и его безопасности требованиям законодательства об охране труда;
- выяснить обстоятельства и причины наступления несчастного случая;
- изучить первичную медицинскую документацию, документацию отдела кадров, службы охраны труда и др.;
- определить, связан или не связан несчастный случай с производством;
- установить лиц, допустивших нарушения требований законодательства об охране труда;
- разработать план мероприятий по предупреждению подобных несчастных случаев;
- составить в 5 экземплярах Акт проведения расследования несчастного случая по форме Н-5 согласно приложению 3 к **Порядку №1232** и Акт о несчастном случае, связанном с производством, по форме Н-1 согласно приложению 4 к **Порядку №1232** (если несчастный случай признан связанным с производством) и передать их работодателю для утверждения;
- составить в случае выявления острого профессионального заболевания (отравления), свя-

занного с производством, кроме актов по форме Н-5 и Н-1, в 6 экземплярах Карту учета профессионального заболевания (отравления) по форме П-5 согласно приложению 5 к **Порядку №1232**.

Акты по форме Н-5 и Н-1 подписываются председателем и всеми членами комиссии. В случае несогласия с содержанием акта член комиссии подписывает его с отметкой о наличии особого мнения, которое излагает в письменной форме и прилагает к акту по форме Н-5, как его неотъемлемую часть.

В случаях, указанных в п. 31 **Порядка №1232** (с водителем, машинистом, пилотом, а также членами экипажа (бригады) транспортного средства во время нахождения в рейсе, вследствие катастрофы, аварии или происшествия (события) на транспорте) или при возникновении необходимости в проведении лабораторных исследований, экспертизы, испытаний для установления обстоятельств и причин несчастного случая, срок расследования может быть продлен по письменному согласованию с территориальным органом Госгорпромнадзора по местонахождению предприятия.

Если несчастный случай признан комиссией не связанным с производством, составляется акт по форме Н-5, а если связанным с производством, то кроме акта по форме Н-5, составляется акт по форме Н-1.

По требованию потерпевшего или уполномоченного им лица, председатель комиссии обязан ознакомить их с материалами расследования (п. 17 **Порядка №1232**).

Согласно п. 19 **Порядка №1232** экземпляры утвержденных актов по форме Н-5 и Н-1 в течение суток направляются работодателем (читай — руководителем или специалистом службы охраны труда):

- руководителю (специалисту) службы охраны труда предприятия, работником которого является потерпевший;
- потерпевшему или уполномоченному им лицу;
- Фонду по местонахождению предприятия, на котором произошел несчастный случай;
- территориальному органу Госгорпромнадзора по местонахождению предприятия, на котором произошел несчастный случай;
- первичной организации профсоюза, представитель которой принимал участие в работе комиссии.

Копии актов по форме Н-5 и Н-1 направляются органу управления предприятия, а в случае его отсутствия — местной госадминистрации.

В случае выявления острого профессионального заболевания (отравления) копия акта по форме Н-1 направляется учреждению государственной санитарно-эпидемиологической службы, которое осуществляет санитарно-эпидемиологический надзор за предприятием и ведет учет случаев острых профессиональных заболеваний (отравлений).

По окончании периода временной нетрудоспособности или в случае смерти потерпевшего вследствие травмы руководителю (специалисту) службы охраны труда необходимо проконтролировать, чтобы от лица работодателя руководитель

подразделения предприятия, в котором произошел несчастный случай, составил сообщение о последствиях несчастного случая по форме Н-2 согласно приложению 8 к **Порядку №1232** и направил его в 10-дневный срок организациям и лицам, которым были направлены акты по форме Н-5 и Н-1.

Сообщение по форме Н-2 обязательно прилагается к акту по форме Н-1 и хранится вместе с ним согласно требованию **Порядка №1232**.

5.20.2. Несколько практических советов по выяснению причины наступления несчастного случая

Совершенно очевидно, что правильность, полнота и эффективность последнего и главного звена логической цепочки действий комиссии — разработки плана мероприятий, не может быть достигнута без объективности и полноты выявления причин наступления несчастного случая.

В самом общем виде нашу проблему можно представить следующим образом. Однозначно известны исходные данные расследования — сам факт *несчастного случая, который является следствием*, результатом каких-то, пока не установленных, причин. Ему предшествовали какие-то обстоятельства, условия, события, факты, действия или чья-то бездеятельность и т. п. — все то, что еще установит или должна установить комиссия, проводя расследование в соответствии с требованиями **Порядка №1232**. Из этого множества собранной информации *необходимо выделить именно причины* данного несчастного случая и отсеять второстепенную информацию и ту, которая просто совпала с ним во времени, но не обусловила его происхождение. Но как раз в этом вопросе очень часто и возникают сомнения или проблемы у председателя и членов комиссии.

Что же мешает комиссии правильно и в полном объеме установить причины несчастного случая? Какой методикой, какими критериями для решения этой задачи ей необходимо пользоваться? Какие обстоятельства несчастного случая, какие зависимости и связи в проводимом ею расследовании архиважны, а какие — второстепенны? Попытки найти подсказки и методологию решения главного и связанных с ним вопросов расследования в **Порядке №1232** обречены на провал. К сожалению, он не содержит ни подробных инструкций, ни лаконичных указаний по установлению причин несчастного случая. Ничего, кроме второго обширного перечня классификатора (приложение 4) с названиями самих причин! Вот и вся помощь в этом вопросе от данного нормативно-правового акта. Поэтому *основная «заслуга» того, что хромает профилактическая составляющая проводимых расследований, принадлежит Порядку №1232*, как ни парадоксально это звучит.

Комиссии ничего другого не остается, как действовать по собственному разумению в соответствии с имеющимся опытом и знаниями. Так появляется возможность «свободного творчества на

заданную тему» при определении причин несчастного случая и лиц, чьи действия или бездействие привели к наступлению несчастного случая. В зависимости от собственных склонностей кто-то впадает в примитивизм, а кто-то — в надуманное усложнение простых производственных отношений. В подобном подходе к решению проблемы не больше здравого смысла и пользы для дела, чем в попытке обвинить в смерти человека, умершего от простуды, кроме его самого, одевшегося не по погоде, и портного, сшившего ему холодный костюм; и соседа, ошибочно уверивший его, что погода теплая; и водителя автобуса, который вез его слишком медленно по улицам города в прохладный день.

Рекомендуется воспользоваться методикой, которой пользуются криминалисты при решении аналогичных проблем: **установлением причинно-следственной связи** или причинно-следственного механизма. В нашем случае можно сказать, что это объективно существующая связь между какими-то нарушениями требований нормативно-правовых и законодательных актов по охране труда и наступившими **последствиями** в виде травмы или несчастного случая. Причинная связь выражается в том, что причина предшествует следствию по времени и первое порождает второе. Однако предшествование во времени деяния последствию само по себе недостаточно для констатации наличия причинной связи: «после того» — не означает «вследствие того», так как не всякая последовательность явлений во времени означает существования между ними причинной связи. Далеко не всегда удастся интуитивно установить их между деяниями и последствиями. В качестве иллюстрации данного тезиса правоведы часто приводят широко известный парадокс о двух убийцах. Первый отравил воду жертвы, отправлявшейся в путешествие по пустыне. Второй пытался застрелить жертву из снайперской винтовки уже во время путешествия, но промахнулся, и попал во флягу с отравленной водой. Отравленная вода вытекла, а жертва погибла от жажды. В результате оказывается, что первый убийца непосредственно убийство не совершал, поскольку жертва не пила отравленной воды (разумеется, имела место попытка убийства, прекращенная помимо воли убийцы). С другой стороны, второй убийца непосредственно убийство тоже не совершал (хотя попытка имела место и здесь), поскольку в жертву не попал. Более того, он, пусть произвольно, несколько продлил жизнь жертвы, лишив ее возможности выпить отравленную воду. Тем не менее жертва погибла, и совершенно очевидно, что если бы ни действия убийц, то этого не произошло бы.

Данный пример наглядно иллюстрирует, что установление причинно-следственной связи — достаточно сложный вопрос и не всегда имеет однозначное решение. Эта **сложность и актуальность проблемы установления истинных и объективных причин каждого расследуемого несчастного случая диктует насущную необходимость разработки и внесения**

в Порядок №1232 методических приемов, критериев выявления этих причин из массы собранной комиссией информации.

Чтобы быть признанным **причиной**, деяние должно по своим свойствам **создавать реальную возможность наступления последствия — несчастного случая и являться его необходимым условием**. Необходимость конкретного деяния для наступления несчастного случая определяется путем его мысленного элиминирования (исключения) из причинно-следственной цепочки. Если будет признано, что и без этого деяния несчастный случай все равно наступил бы, из этого следует, что данное деяние не может являться причиной. Особенно важным установление данного условия является при расследовании несчастного случая, связанного с одновременным нарушением нескольких требований нормативно-правовых актов: **причиной данного несчастного случая является лишь такое нарушение, которое является необходимым условием его наступления; если же данное нарушение не являлось для этого достаточно существенным, то причинной связи нет и оно не является его причиной.**

Очевидно, что причинная связь имеет место и при бездействии. Вся разница в механизме причинной связи при действии и при бездействии заключается в том, что в первом случае лицо само создает необходимые предпосылки для наступления несчастного случая, а во втором — оно позволяет реализоваться уже существующим условиям наступления таких последствий, несмотря на то, что оно должно было и могло их предотвратить.

Наиболее простой, удобной, достаточно эффективной и приемлемой для целей определения объективных причин несчастного случая из множества выявленных комиссией обстоятельств, условий, событий, фактов, действий или чьей-то бездеятельности и т. п., **является теория прямых и косвенных причинных связей**. Таким критерием для выделения единственной, наиболее значимой причины или ограниченной группы таких причин является существование прямой, а не косвенной причинно-следственной связи между существовавшим условием (условиями) и результатом, т. е. несчастным случаем. Эта **причинная связь будет прямой тогда, когда условие-причина может повлечь за собой результат независимо от иных условий, возникших в рассматриваемой конкретной ситуации расследуемого несчастного случая.**

5.20.3. Участие в специальном расследовании

Согласно п. 37 Порядка №1232 о групповом несчастном случае, несчастном случае со смертельным исходом, несчастном случае, повлекшем тяжелые последствия, случае смерти или исчезновения работника при исполнении трудовых (должностных) обязанностей работодатель (читай: руководитель или специалист службы охраны труда) обязан в течение одного часа сообщить с использованием

средств связи и в течение трех часов представить на бумажном носителе сообщение согласно приложению 2 к **Порядку № 1232**:

- территориальному органу Госгорпромнадзора по местонахождению предприятия;
- органу прокуратуры по месту наступления несчастного случая;
- Фонду по местонахождению предприятия;
- органу управления предприятия (в случае его отсутствия — местной госадминистрации);
- учреждению государственной санитарно-эпидемиологической службы, осуществляющему санитарно-эпидемиологический надзор за предприятием (в случае выявления острых профессиональных заболеваний (отравлений);
- первичной организации профсоюза независимо от членства потерпевшего в профсоюзе;
- органу отраслевого профсоюза высшего уровня, а в случае его отсутствия — территориальному профобъединению по месту наступления несчастного случая;
- органу по вопросам защиты населения и территории от чрезвычайных ситуаций по месту наступления несчастного случая (при необходимости).

Руководитель или специалист службы охраны труда может входить в состав комиссии по специальному расследованию в качестве представителя работодателя (п. 38 **Порядка № 1232**). Кроме того, он наверняка будет задействован от лица работодателя в процессе создания надлежащих условий и в содействии работе специальной комиссии с целью своевременного и объективного специального расследования несчастного случая.

Во время проведения специального расследования руководитель или специалист службы охраны труда может привлекаться к участию или исполнению тех обязанностей работодателя, которые перечислены в п. 45 **Порядка № 1232**:

1) сделать по решению специальной комиссии фотоснимки места, где произошел несчастный случай, поврежденных объектов, оборудования, инструментов, а также предоставлять специальной комиссии техническую документацию и другие необходимые материалы;

2) создать надлежащие условия для работы специальной комиссии;

3) организовать при проведении расследования случаев острого профессионального заболевания (отравления) медицинское обследование других работников соответствующего участка предприятия;

4) обеспечить проведение необходимых лабораторных исследований, испытаний, технических расчетов, экспертизы и т. д.;

5) организовать печатание, тиражирование и оформление в необходимом количестве материалов специального расследования;

6) организовать доставку тела погибшего работника, его идентификацию и возместить связанные с этим расходы.

Аналогичный подход к обязанностям руководителя или специалиста службы охраны труда следует ожидать при реализации обязанностей работодателя, которые перечислены в п. 52 **Порядка № 1232**. Поэтому, скорее всего, именно ему придется:

— готовить проект приказа о принятии предложенных специальной комиссией мер по предупреждению возникновения подобных несчастных случаев и привлечении согласно законодательству к ответственности работников, допустивших нарушения требований законодательства об охране труда, должностных инструкций и других актов предприятия по этим вопросам, который обязательно прилагается к материалам специального расследования;

— готовить в указанные в акте по форме Н-5 сроки сообщения в письменной форме о принятии предложенных мер органам, участвовавшим в проведении расследования;

— направить за счет предприятия копии материалов специального расследования, указанные в пп. 50 и 51 **Порядка № 1232**, органам прокуратуры, другим органам, представители которых принимали участие в проведении специального расследования, Госгорпромнадзора, Фонда, а при проведении расследования случаев выявления острого профессионального заболевания (отравления) также учреждению государственной санитарно-эпидемиологической службы, осуществляющей санитарно-эпидемиологический надзор за предприятием, где работает потерпевший.

Экземпляры утвержденных актов по форме Н-5 и Н-1 (если несчастный случай признан связанным с производством) и экземпляр карты по форме П-5 (в случае выявления острого профессионального заболевания (отравления) направляются:

— потерпевшему, членам его семьи или уполномоченному лицу, которое по доверенности представляет его интересы;

— Фонду по местонахождению предприятия;

— территориальному органу Госгорпромнадзора по местонахождению предприятия.

ОБОБЩЕННЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ДОКУМЕНТОВ, ПРЕДСТАВЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЕМ ЭКСПЕРТНО-ТЕХНИЧЕСКОМУ ЦЕНТРУ ДЛЯ ПОЛУЧЕНИЯ РАЗРЕШЕНИЯ НА ВЫПОЛНЕНИЕ ЗАЯВЛЕННЫХ РАБОТ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ И ЭКСПЛУАТАЦИЮ ОБОРУДОВАНИЯ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

КОПИИ УСТАВНЫХ ДОКУМЕНТОВ

1. Устав Общества.
2. Свидетельство о государственной регистрации юридического лица.
3. Справка из Единого государственного реестра предприятий и организаций Украины, выданная Обществу.

КОПИИ ДОКУМЕНТОВ, ПОДТВЕРЖДАЮЩИХ ОБУЧЕННОСТЬ ИТР И РАБОЧИХ ПО ВОПРОСАМ ОХРАНЫ ТРУДА

4. Программа вводного инструктажа по охране труда.
5. Ориентировочный перечень вопросов первичного инструктажа.
6. Тематический план и программа обучения по вопросам охраны труда должностных лиц.
7. Инструкция по охране труда для проведения вводного инструктажа всем работникам и лицам, находящимся на территории предприятия.
- 8 — 22. Аттестаты, дипломы некоторых рабочих основных профессий предприятия об окончании ими различных профессионально-технических училищ.
- 23 — 38. Протоколы, выписки из протоколов заседания комиссии по проверке знаний по вопросам охраны труда различных учебных центров.
39. Страницы журнала протоколов проверки знаний предприятия (записи 103 и 104, 111 — 128).
40. Выписка из протокола заседания комиссии по проверке знаний работников служб надзора за безопасным состоянием зданий, сооружений и инженерных сетей
41. Бланки удостоверений о проверке знаний по охране труда:
 - слесаря-ремонтника;
 - электрогазосварщика;
 - электромонтера по ремонту и обслуживанию электрооборудования;
 - машиниста мостового крана;
42. План-график специального обучения и проверки знаний по вопросам охраны труда рабочих предприятия на 20__ г.
- 43 — 72. Протоколы заседания комиссии предприятия по проверке знаний по вопросам охраны труда (спецобучение).

ПЕРЕЧЕНЬ НОРМАТИВНЫХ ДОКУМЕНТОВ, КОТОРЫЕ ИСПОЛЬЗУЮТСЯ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ РАБОТ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ И РЕГЛАМЕНТИРУЮТ БЕЗОПАСНУЮ ЭКСПЛУАТАЦИЮ ОБОРУДОВАНИЯ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

73. Перечень нормативных документов, которые используются при проведении работ с повышенной опасностью и регламентируют безопасную эксплуатацию оборудования повышенной опасности.
74. Перечень нормативно-правовых актов по охране труда, актов по охране труда предприятия, технологической документации, паспортов и эксплуатационной документации на оборудование, машины и механизмы, ДСТУ, других нормативных актов, соблюдение и обеспечение которых входит в круг функциональных обязанностей работников предприятия (по профессиям).

СВЕДЕНИЯ О НАЛИЧИИ МАШИН, МЕХАНИЗМОВ ОБОРУДОВАНИЯ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ, ЗАРЕГИСТРИРОВАННЫХ В ГОСГОРПРОМНАДЗОРЕ. КОПИИ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ ДОКУМЕНТАЦИИ НА СОСУДЫ, РАБОТАЮЩИЕ ПОД ДАВЛЕНИЕМ, ПОДЪЕМНЫЕ СООРУЖЕНИЯ, ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ТРАНСПОРТ И ДРУГОЕ ОБОРУДОВАНИЕ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

75. Перечень объектов, машин, механизмов, оборудования повышенной опасности предприятия (согласно приложению 2 к Порядку выдачи разрешений Государственным комитетом по надзору за охраной труда и его территориальными органами).
- 76 — 77. Перечень объектов, машин, механизмов, оборудования повышенной опасности предприятия, зарегистрированных в Госгорпромнадзоре (по цехам).
- 78 — 79. Копия страниц паспортов сосудов, работающих под давлением, регистрационный № ____.
- 80 — 81. Копия страниц паспортов кранов мостовых электрических, регистрационные № ____.

82. Копия страниц паспорта кран-балки, регистрационный № ____.

83. Копия свидетельства о регистрации технологического ТС — электрокары, марки регистрационный № ____.

84 — 85. Копия страниц паспортов ресиверов воздушных ... регистрационные № ____ компрессорных установок.

86 — 88. Копия страниц паспортов электрических однобалочных кранов регистрационные № ____.

**ДОКУМЕНТЫ, ПОДТВЕРЖДАЮЩИЕ ОРГАНИЗАЦИЮ НАДЗОРА ЗА СОДЕРЖАНИЕМ
И БЕЗОПАСНОЙ ЭКСПЛУАТАЦИЕЙ ОБОРУДОВАНИЯ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ.**

КОПИИ ПРИКАЗОВ О НАЗНАЧЕНИИ ОТВЕТСТВЕННЫХ ЛИЦ

89 — 100. Копии приказов по предприятию: «О переводе», «О приеме», «О назначении ответственных за пожарную безопасность», «О назначении лиц, ответственных за электрохозяйство», «О назначении ответственных за сохранность зданий», «О назначении ответственных лиц по ГПМ», «О назначении ответственных по сосудам, работающим под давлением», «О назначении ответственных за контрольно-измерительные приборы», «О назначении ответственных лиц и списках работников, имеющих право выполнять работу на станочном оборудовании», «О назначении лиц, ответственных за сохранность и исправность электроинструмента».

КОПИИ ДОГОВОРОВ АРЕНДЫ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПОМЕЩЕНИЙ, ОБОРУДОВАНИЯ, ОСНАЩЕНИЯ И Т. Д.

101 — 105. Договоры аренды помещений.

106 — 110. Договоры на поставку кислорода, углекислоты, ацетилен и аргона.

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

111. Пояснительная записка о характере деятельности предприятия.

СВЕДЕНИЯ О СТРУКТУРЕ ПРЕДПРИЯТИЯ.

СПИСКИ РАБОТНИКОВ, ВЫПОЛНЯЮЩИХ РАБОТЫ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

112. Структурная схема Общества.

113. Штатное расписание руководителей, специалистов предприятия.

114. Штатное расписание производственных рабочих.

115. Штатное расписание вспомогательных рабочих.

116 — 117. Списки работников предприятия, выполняющих работы повышенной опасности (по цехам).

**КОПИИ АКТОВ ПО ОХРАНЕ ТРУДА,
ДЕЙСТВУЮЩИЕ В ПРЕДЕЛАХ ПРЕДПРИЯТИЯ.**

РАСПОРЯДИТЕЛЬНЫЕ И ДРУГИЕ ДОКУМЕНТЫ, КАСАЮЩИЕСЯ ВОПРОСОВ ОХРАНЫ ТРУДА

118. Положение «Система управления охраной труда».

119. Положение «О службе охраны труда предприятия».

120. Положение о порядке проведения обучения и проверки знаний по вопросам охраны труда на предприятии.

121. Положение «О трехступенчатой системе контроля состояния охраны труда».

122. Положение «Обязанности по охране труда руководителей, специалистов и других работников предприятия».

123. Положение «О нарядной системе предприятия».

124. «Положение о специальной подготовке и обучении по вопросам технической эксплуатации объектов электроэнергетики предприятия».

125 — 141. Должностные инструкции начальников цехов и служб, непосредственных руководителей предприятия.

142. Приказ предприятия «Об организации проведения инструктажей по вопросам охраны труда»

143 — 191. Инструкция по охране труда для профессий работников и на виды работ, выполняемых на предприятии.

192. Акт освидетельствования состояния безопасности электроустановок потребителей (с двумя Приложениями).

193. Список лиц электротехнического персонала предприятия, имеющих право вести оперативные переговоры в 20__ г. с электротехническим персоналом головного предприятия.

194. Перечень должностей и профессий электротехнических и электротехнологических работников предприятия, которым необходимо иметь соответствующую группу по электробезопасности.

195. Перечень работ, выполняемых по наряду в электроустановках предприятия.

196. Перечень работ, выполняемых по распоряжению в электроустановках предприятия.

197. Перечень работ, выполняемых в порядке текущей эксплуатации с записью в оперативном журнале в электроустановках предприятия.

КОПИЯ ПЛАНА РАЗМЕЩЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБОРУДОВАНИЯ

198 — 199. Планировки цехов предприятия.

КОПИИ ПРИКАЗОВ

200 — 221. Приказы предприятия: «О вводе в действие положения «О нарядной системе», «О вводе в действие положения «Обязанности по охране труда руководителей, специалистов и других работников предприятия», «О вводе в действие положения «О службе охраны труда ООО «НИКТИМ-СЕЛЬХОЗМАШ», «О вводе в действие положения «Система управления охраной труда», «О вводе в действие положения «О трехступенчатой системе контроля состояния охраны труда», «О вводе в действие положения «О порядке проведения обучения и проверки знаний по вопросам охраны труда...», «Об организации проведения инструктажей по вопросам охраны труда», «О вводе в действие собственных инструкций по охране труда», «Об утверждении учебных планов и программ специального обучения по вопросам охраны труда», «Об утверждении программ стажировки», «Об утверждении перечней по профессиям для обучения по вопросам охраны труда», «О проведении обязательного периодического медицинского осмотра работников определенных категорий в 20__г.», «О создании комиссии по приемке и проверке СИЗ», «О создании комиссии по проверке знаний по вопросам охраны труда», «О создании комиссии по проверке знаний у электротехнического и электротехнологического персонала», «О создании комиссии по проверке знаний у лиц, ответственных за электрохозяйство потребителя», «Об утверждении положения о специальной подготовке и обучении по вопросам технической эксплуатации объектов электроэнергетики предприятия».

ПЕРЕЧЕНЬ ИМЕЮЩИХСЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ СРЕДСТВ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ И КОЛЛЕКТИВНОЙ ЗАЩИТЫ

222. Перечень имеющихся на предприятии средств индивидуальной и коллективной защиты (по цехам).

ВЫКОПИРОВКИ ИЗ ЖУРНАЛОВ УЧЕТА, ХРАНЕНИЯ, ИСПЫТАНИЯ И Т. П. СРЕДСТВ ЗАЩИТЫ, ИНСТРУМЕНТА, ПРИСПОСОБЛЕНИЙ И Т. Д.

223. Журнал учета и хранения средств защиты.

224. Журнал учета, проверки и испытания электроинструмента и вспомогательного оборудования к нему.

225. Журнал осмотров и проверок сосудов, работающих под давлением, в рабочем состоянии.

226. Журнал контрольных проверок манометров и предохранительных клапанов.

227. Журнал учета и осмотра такелажных средств, механизмов и приспособлений.

КОПИИ ПРОТОКОЛОВ ИСПЫТАНИЙ / ИЗМЕРЕНИЙ ЭЛЕКТРООБОРУДОВАНИЯ И ЭЛЕКТРОУСТАНОВОК, ГАЗОСВАРОЧНОГО ОБОРУДОВАНИЯ, ПРОТОКОЛОВ ИСПЫТАНИЯ СРЕДСТВ ЗАЩИТЫ И ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТА

228 — 252. Протоколы испытаний указателей напряжения до 1000В, изолированного инструмента с однослойной изоляцией, защитных средств из диэлектрической резины (перчаток, галош, бот, колпаков, накладок), измерения сопротивления растекания на основных заземлителях и заземлениях магистралей и оборудования, проверки изоляции кабелей, проводов, аппаратов, проверки полного сопротивления петли «фаза-ноль», испытания изоляции понижающего трансформатора и др.

ПЕРЕЧЕНЬ РАБОТ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ, ВЫПОЛНЯЕМЫХ НА ПРЕДПРИЯТИИ

253 — 254. Приказы по предприятию: «Об изменении перечня работ с повышенной опасностью», «Об утверждении перечня работ и объектов повышенной опасности (к получению разрешения)».

КОПИИ НЕКОТОРЫХ КОМПЛЕКТОВ ДОКУМЕНТОВ НА ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ. КОПИИ КОНСТРУКТОРСКОЙ ДОКУМЕНТАЦИИ НЕКОТОРЫХ ОБРАЗЦОВ ВЫПУСКАЕМОЙ ПРОДУКЦИИ

255 — 259. Некоторые комплекты документов на технологические процессы предприятия.

260 — 262. Некоторые комплекты конструкторской документации на выпускаемое предприятием оборудование и оснащение.

СВЕДЕНИЯ О ПРОВЕДЕНИИ АТТЕСТАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ ПО УСЛОВИЯМ ТРУДА

263. Приказ по предприятию «О проведении аттестации рабочих мест по условиям труда».

264 — 279. Карты условий труда на различные рабочие места предприятия.

280. Протокол заседания комиссии по проведению аттестации рабочих мест по условиям труда для определения прав работников предприятия на льготное пенсионное обеспечение и другие льготы и компенсации.

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПРАВИЛА УЛАШТУВАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАНОВОК*

Затверджено наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 20.06.2014 № 469

ГЛАВА 1.8

НОРМИ ПРИЙМАЛЬНО-ЗДАВАЛЬНИХ ВИПРОБУВАНЬ

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

- 1.8.1. Ця глава Правил поширюється на основне та допоміжне електроустаткування електроустановок напругою до 750 кВ, яке заново вводиться в експлуатацію.
- 1.8.2. Вимоги цієї глави не поширюються на електрообладнання спеціальних електроустановок, приймально-здавальні випробування яких регламентовано іншими документами.
- 1.8.3. Ця глава встановлює нормовані показники та обсяги випробувань електроустаткування.

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Нижче подано терміни, які вжито в цій главі, та визначення позначених ними понять:

1.8.4. Випробна випрямлена напруга.

Амплітудне значення випрямленої напруги, яку прикладають до електроустаткування впродовж заданого часу за певних умов випробувань.

1.8.5. Випробна напруга промислової частоти.

Діюче значення напруги частотою 50 Гц, яке повинна витримувати впродовж заданого часу внутрішня і зовнішня ізоляція електроустаткування за певних умов випробувань.

1.8.6. Гранично допустиме значення параметра.

Найбільше або найменше значення параметра, яке може мати працездатне електроустаткування.

1.8.7. Електроустаткування з нормальною ізоляцією.

Електроустаткування, призначене для використання в електроустановках, які піддаються дії грозових перенапруг, за звичайних заходів грозозахисту.

1.8.8. Електроустаткування з полегшеною ізоляцією.

Електроустаткування, призначене для використання лише в електроустановках, які не піддаються дії грозових перенапруг, або які обладнані спеціальними пристроями грозозахисту, що обмежують амплітудне значення грозових перенапруг до значення, яке не перевищує амплітудне значення однохвилинної випробної напруги промислової частоти.

1.8.9. Ненормована вимірювана величина.

Величина, абсолютне значення якої не регламентоване нормативними вказівками. Стан устаткування в цьому разі оцінюють зіставленням із даними аналогічних вимірювань на однотипному устаткуванні, що має наперед відомі хороші характеристики, або з результатами попередніх вимірювань.

1.8.10. Похибка вимірювання.

Допустимі граничні похибки, які визначають за стандартизованою або атестованою методикою вимірювань.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

1.8.11. Електроустаткування напругою до 750 кВ, яке заново вводять в експлуатацію, має бути підданим приймально-здавальним випробуванням відповідно до вимог цієї глави.

У разі проведення приймально-здавальних випробувань електроустаткування, не охопленого вимогами цієї глави, треба керуватися інструкціями підприємств-виробників.

*Продовження. Початок див у № 5–7, 11, 2015 р.

1.8.12. Випробування одиничного електроустаткування, яке входить до складу комплексів, систем, агрегатів, потрібно проводити відповідно до вимог цієї глави і вказівок виробника. Випробування і перевірку комплексів і систем, таких як тиристорні пускові установки, регульований електропривід, системи збудження синхронних генераторів тощо, виконують згідно з методиками та документацією підприємств-виробників.

1.8.13. Під час проведення випробувань імпортного електроустаткування треба керуватися інструкціями підприємств-виробників та вимогами цих норм, якщо вони не суперечать вимогам інструкцій.

Ізоляція електроустаткування іноземних фірм (крім обертових машин), яка має електричну міцність, нижчу від передбаченої вимогами цієї глави, треба випробувати напругою, яка дорівнює 90% випробної напруги підприємства-виробника, якщо немає інших вказівок.

1.8.14. Якщо вимоги інструкцій підприємств-виробників щодо обсягів і норм випробувань електроустаткування не співпадають з вимогами цієї глави, то необхідно керуватися інструкціями підприємств-виробників.

1.8.15. Електричні випробування і вимірювання ізоляції електроустаткування та відбір проб трансформаторного масла з баків апаратів необхідно проводити за температури ізоляції, не нижчої ніж 5°C, крім спеціально передбачених нормами випадків, коли необхідна більш висока температура.

В окремих випадках за рішенням технічного керівника енергопідприємства вимірювання $\tan \delta$, опору ізоляції та інші вимірювання електроустаткування на напругу до 35 кВ можна проводити за більш низької температури. Вимірювання характеристик ізоляції, які виконані за від'ємних температур, необхідно повторити в якомога коротші терміни за температури ізоляції, не нижчої ніж 5°C.

У разі визначення вологовмісту в маслі відбір проби проводять за температури ізоляції, не нижчої ніж 20°C.

1.8.16. Електроустаткування та елементи ізоляції на номінальну напругу, що перевищує номінальну напругу електроустановки, в якій вони експлуатуються, можна випробувати підвищеною напругою промислової частоти за нормами, установленими для класу ізоляції даної електроустановки.

1.8.17. Випробування підвищеною напругою є обов'язковим для електроустаткування на напругу до 35 кВ; для електроустаткування на напругу понад 35 кВ — лише за наявності випробних пристроїв.

1.8.18. До і після випробування ізоляції підвищеною напругою промислової частоти або випрямленою напругою необхідно вимірювати опір ізоляції мегаомметром. За опір ізоляції приймають однохвилинне значення виміряного опору R_{60} .

1.8.19. Норми тангенса кута діелектричних втрат ізоляції електроустаткування наведено для вимірювань, виконаних за температури електроустаткування 20°C. Під час вимірювання тангенса кута діелектричних втрат ізоляції електроустаткування одночасно визначають також і її ємність.

1.8.20. Випробування напругою 1 кВ промислової частоти можна замінити вимірюванням однохвилинного значення опору ізоляції мегаомметром на напругу 2,5 кВ. Якщо при цьому значення опору ізоляції менше наведеного в нормах, випробування напругою 1 кВ промислової частоти є обов'язковим. Вищезазначену заміну не дозволено у разі випробування відповідальних електричних машин і кіл релейного захисту та електроавтоматики, а також у випадках, зазначених у відповідних пунктах цієї глави.

1.8.21. Температуру ізоляції електроустаткування визначають таким чином:

- для силового трансформатора, який не піддавався нагріву, приймають температуру верхніх шарів масла, виміряну термометром, або по закладеним термоперетворювачам опору;
- для трансформатора, який піддавався нагріву або дії сонячної радіації, приймають середню температуру фази *В* обмотки вищої напруги, яку визначають за її опором постійному струму;
- для електричних машин, які знаходяться в холодному стані, приймають середньодобову температуру навколишнього повітря;
- для електричних машин, які піддавалися нагріву, приймають середню температуру обмотки, яку визначають за її опором постійному струму, або по закладеним термоперетворювачам опору;
- для трансформаторів струму та напруги приймають середньодобову температуру навколишнього середовища;
- для вводів, установлених на силовому трансформаторі, який не піддавався нагріву, приймають середньодобову температуру навколишнього повітря або масла в баку силового трансформатора;
- для вводів, установлених на силовому трансформаторі, який піддавався нагріву, температуру ізоляції вводу визначають за формулою:

$$T = \frac{T_n + T_m}{2}, \quad (1.8.1)$$

де T — середня температура ізоляції вводу, °C;

T_n — температура навколишнього повітря, °C;

T_m — температура верхніх шарів масла у трансформаторі, °C.

1.8.22. Під час проведення декількох видів випробувань ізоляції електроустаткування перед випробуванням підвищеною напругою необхідно пильно оглянути та визначити стан ізоляції іншими методами.

Електроустаткування, забраковане під час зовнішнього огляду або за результатами випробувань і вимірювань, необхідно замінити або відремонтувати.

1.8.23. За відсутності необхідної випробної апаратури змінного струму дозволено випробувати електроустаткування розподільних установок (напругою до 20 кВ) підвищеною випрямленою напругою, яка має дорівнювати півторакратному значенню випробної напруги промислової частоти.

Якщо випробування випрямленою напругою або напругою промислової частоти проводять без розшиновки електроустаткування розподільних установок, то значення випробної напруги приймають за нормами для електроустаткування з найнижчим рівнем випробної напруги.

1.8.24. Пристрої релейного захисту, електроавтоматики та їх кола перевіряють в обсязі, наведеному у відповідних нормативних документах.

1.8.25. Висновок про придатність електроустаткування до експлуатації дають не тільки на основі порівняння результатів випробувань з нормами, але й за сукупністю результатів усіх проведених випробувань, вимірювань і оглядів.

Значення параметрів, одержаних під час випробувань і вимірювань, порівнюють з паспортними значеннями.

Результати приймально-здавальних вимірювань та випробувань є вихідними для порівняння з подальшими вимірюваннями в процесі експлуатації електроустаткування.

Дозволено під час комплексних випробувань здійснювати перевірку (технічне діагностування) засобами інфрачервоної техніки згідно з СОУ-Н ЕЕ 20.577:2007 «Технічне діагностування електрообладнання та контактних з'єднань електроустановок і повітряних ліній електропередачі засобами інфрачервоної техніки».

Значення параметрів приводять до температури, за якої отримано дані, щодо яких проводять порівняння.

1.8.26. Відбраковування вводів, апаратів, вимірювальних і силових трансформаторів, а також іншого електроустаткування за станом ізоляції проводять лише на основі розгляду всього комплексу вимірювань і характеристик масла, а також із урахуванням вказівок, зазначених у відповідних пунктах цієї глави.

1.8.27. Результати вимірювань та випробувань мають бути оформленими відповідними протоколами.

СИНХРОННІ ГЕНЕРАТОРИ

1.8.28. Умови введення в роботу синхронних генераторів без сушіння ізоляції.

Після монтажу генератори, як правило, вводять в роботу без сушіння.

Під час вирішення питання про необхідність сушіння компаундованої, термореактивної та гільзової ізоляції обмотки статора генератора необхідно керуватися вказівками додатка А.

1.8.29. Вимірювання опору ізоляції.

Опір ізоляції вимірюють мегаомметром, напругу якого зазначено в табл. 1.8.1. Допустимі значення опору ізоляції наведено в табл. 1.8.1.

1.8.30. Випробування ізоляції обмотки статора підвищеною випрямленою напругою з вимірюванням струму витоку.

Випробуванню підлягає кожна фаза або вітка окремо за інших фаз або віток, з'єднаних з корпусом.

Випрямлену випробну напругу приймають згідно з табл. 1.8.2.

Струми витоку для побудови кривих залежності їх від напруги необхідно вимірювати не менше ніж за п'яти рівних ступенів напруги. На кожному ступені напругу витримують протягом 1 хв, відлік струмів витоку проводять за 15 с і 60 с. За характером змінювання залежності струму витоку від випробної напруги, асиметрії струмів по фазах і за характером змінювання струму протягом однохвилинної витримки згідно з А. 4 (додаток А) можна робити висновок про ступінь вологості ізоляції та наявність дефектів.

У разі, коли ізоляцію обмотки випробують підвищеною напругою промислової частоти і підвищеною випрямленою напругою, випробування випрямленою напругою проводять до випробування підвищеною напругою промислової частоти.

Примітка 1. У генераторах з водяним охолодженням обмотки статора випробування підвищеною випрямленою напругою виконують за вимогою виробника.

Примітка 2. Для турбогенераторів виробництва ДП «Завод «Електроважмаш» на номінальну напругу 15,75 кВ і 20 кВ з водяним охолодженням обмотки статора значення випробної випрямленої напруги становить 36 кВ.

1.8.31. Випробування ізоляції підвищеною напругою промислової частоти.

Значення випробної напруги приймають згідно з табл. 1.8.3. Тривалість прикладення випробної напруги становить 1 хв. Випробуванню підлягає кожна фаза або вітка окремо за інших фаз або віток, з'єднаних з корпусом. Випробування ізоляції обмоток на електричну міцність необхідно проводити практично синусоїдальною напругою промислової частоти. Щоб уникнути спотворення синусоїдальності трансформованої напруги, до випробуваного трансформатора подають лінійну напругу трифазної системи.

Вимірювання випробної напруги проводять на стороні трансформованої напруги за допомогою електростатичного кіловольметра або вимірювального трансформатора напруги.

Ізоляцію обмотки статора машин рекомендовано випробувати до введення ротора в статор, а для гідрогенераторів — після стикування частин статора.

Під час випробування необхідно наглядати за станом лобових частин обмоток у турбогенераторах за знятих торцевих щитів, у гідрогенераторах — за відчинених вентиляційних люків.

Таблиця 1.8.1

Допустимі значення опору ізоляції

Випробний елемент	Напруга мегаомметра, кВ	Допустимі значення опору ізоляції, МОм	Примітка
1	2	3	4
1. Обмотка статора	2,5/1,0/0,5*	Для генераторів, які вводять до експлуатації, граничне значення опору ізоляції однієї фази або вітки обмотки і відношення R_{60}/R_{15} регламентують вказівками додатка А	Кожна фаза або вітка окремо відносно корпусу та інших заземлених фаз або віток. Опір ізоляції у генераторах з водяним охолодженням обмотки статора вимірюють без води в обмотці за з'єднаних з екраном мегаомметра водозбірних колекторів, ізольованих від зовнішньої системи охолодження
2. Обмотка ротора	1,0 (дозволено 0,5)	Не менше ніж 0,5	За температури від 10°C до 30°C. Дозволено введення в експлуатацію генераторів потужністю, не вищою ніж 300 МВт, з неявнополюсними роторами, які мають опір ізоляції, не нижчий ніж 20 кОм за температури 20°C. За більшої потужності введення генератора в експлуатацію з опором обмотки ротора, нижчим ніж 0,5 МОм за температури від 10°C до 30°C, дозволено лише за погодженням з підприємством-виробником
3. Кола збудження генератора і ко-лекторного збудника з усією приєднаною апаратурою (без обмоток ротора і збудника)	1,0 (дозволено 0,5)	Не менше ніж 1,0	
4. Обмотка колекторних збудника і підзбудника	1,0	Не менше ніж 0,5	
5. Бандажі якоря та колектора збудника і підзбудника	1,0	Не менше ніж 1,0	За заземленої обмотки якоря
6. Ізольовані стяжні болти сталі статора (доступні для вимірювання)	1,0	Не менше ніж 1,0	
7. Підшипники	1,0	Не менше ніж 0,3 для гідрогенераторів і 1,0 для турбогенераторів	Для гідрогенераторів вимірювання проводять, якщо дозволяє конструкція генератора і якщо в інструкції підприємства-виробника не зазначені більш жорсткі норми
8. Водневі ущільнення вала	1,0	Не менше ніж 1,0	
9. Щити вентиляторів турбогенераторів серії ТВВ	1,0	Не менше ніж 0,5	Вимірюють відносно внутрішнього щита та між напівщитами вентиляторів
10. Щити вентиляторів турбогенераторів серії ТГВ	1,0	Не менше ніж 1,0	
11. Дифузор і обтікач турбогенераторів серії ТГВ	0,5	Не менше ніж 1,0	Вимірюють між ущільненням і заднім диском дифузора, дифузорові і внутрішнім щитом, між половинками обтікача
12. Термоперетворювачі опору зі з'єднувальними проводами, з урахуванням з'єднувальних проводів, прокладених усередині генераторів:			
у пазах осердя статора;	0,5	Не менше ніж 1,0	
у інших місцях електричної машини	0,25	Не менше ніж 1,0	
13. Кінцевий вивід обмотки статора турбогенераторів серії ТГВ	2,5	1000	Вимірювання проводять до з'єднання виводу з обмоткою статора
* Опір ізоляції вимірюють за номінальної напруги обмотки, не вищої ніж 0,5 кВ, мегаомметром на напругу 0,5 кВ; вищої ніж 0,5 кВ до 1 кВ — мегаомметром на напругу 1 кВ; вищої ніж 1 кВ — мегаомметром на напругу 2,5 кВ			

Таблиця 1.8.2

Випробна випрямлена напруга для обмоток статорів генераторів

Номинальна напруга генератора, кВ	Випробна випрямлена напруга, кВ
До 3,3	$1,28 \cdot (2U_{\text{ном}} + 1)$
Вище 3,3 до 6,6	$1,28 \cdot 2,5U_{\text{ном}}$
Вище 6,6 до 20	$1,28 \cdot (2U_{\text{ном}} + 3)^*$
Вище 20 до 24	$1,28 \cdot (2U_{\text{ном}} + 1)$

* Значення випробної випрямленої напруги для турбогенераторів типу ТГВ потужністю 200–250 МВт і потужністю 300–600 МВт приймають відповідно 40 кВ і 50 кВ

Таблиця 1.8.3

Випробна напруга промислової частоти для обмотки генераторів

Випробний елемент	Характеристика або тип генератора	Випробна напруга, кВ	Примітка
1	2	3	4
1. Обмотка статора генератора	Потужність до 1 МВт, номінальна напруга вище 0,1 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга до 3,3 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 3,3 кВ до 6,6 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 6,6 кВ до 20 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 20 кВ	$1,6 U_{\text{ном}} + 0,8$, але не менше ніж 1,2 $1,6 U_{\text{ном}} + 0,8$ $2 U_{\text{ном}}$ $1,6 U_{\text{ном}} + 2,4$ $1,6 U_{\text{ном}} + 0,8$	
2. Обмотка статора гідрогенератора, стикування частин якого виконують на місці монтажу після закінчення повного складання обмотки та ізолювання з'єднань	Потужність до 1 МВт, номінальна напруга вище 0,1 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга до 3,3 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 3,3 кВ до 6,6 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 6,6 кВ до 20 кВ Потужність більше ніж 1 МВт, номінальна напруга вище 20 кВ	$2 U_{\text{ном}} + 1,0$, але не менше ніж 1,5 $2 U_{\text{ном}} + 1,0$ $2,5 U_{\text{ном}}$ $2 U_{\text{ном}} + 3,0$ $2 U_{\text{ном}} + 1,0$	У разі складання статора на місці монтажу, але не на фундаменті, до встановлення статора на фундамент випробування його виконують за переліком 2, а після встановлення – за переліком 1 цієї таблиці
3. Обмотка явнополюсного ротора	Генератори усіх потужностей	$8 U_{\text{ном}}$ збудження генератора, але не нижче ніж 1,2 і не вище ніж 2,8	
4. Обмотка неявнополюсного ротора	Те саме	1,0	Випробну напругу приймають 1 кВ у тому випадку, якщо це не суперечить вимогам технічних умов підприємства-виробника. Якщо технічними умовами передбачені більш жорсткі норми випробування, випробна напруга має бути вищою
5. Обмотка колекторних збудника і підзбудника	—/—	$8 U_{\text{ном}}$ збудження генератора, але не нижче ніж 1,2 і не вище ніж 2,8	Відносно корпусу і бандажів
6. Кола збудження генератора з усією приєднаною апаратурою	—/—	1,0	
7. Реостат збудження	—/—	1,0	
8. Резистор в колі гасіння поля і автомат гасіння поля (АГП)	—/—	2,0	
9. Кінцевий вивід обмотки статора	ТГВ потужністю 200–250 МВт	31,0* 34,5**	Випробування проводять до встановлення кінцевих виводів на турбогенератор
	ТГВ потужністю 300–600 МВт	39,0* 43,0**	
	ТГВ	Згідно з нормами інструкцій підприємства-виробника	

* Для кінцевих виводів, випробуваних на підприємстві-виробнику разом з ізоляцією обмотки статора.
** Для резервних кінцевих виводів перед встановленням на турбогенератор.

НЕЗАЛЕЖНА ДУМКА

АЛКОГОЛЬНЕ СП'ЯНІННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

Микола Федоренко, головний державний інспектор
Головного управління Держпраці у Київській області

На території виробничої бази одного з підприємств промисловості будівельних матеріалів м. Києва з випалювачем виробів будівельної кераміки стався нещасний випадок. Було це за таких обставин. 30.09.2013 в кінці робочого дня працівника виявили у стані алкогольного сп'яніння на території виробничої бази підприємства. Керівництво оформило акт, після чого його відсторонили від роботи. Наступного дня працівника знайшли на території підприємства мертвим. Причому, за висновками судово-медичної експертизи, смерть потерпілого настала внаслідок черепно-мозкової травми. За даними судово-токсикологічних досліджень, які провели через добу з моменту виявлення потерпілого у стані алкогольного сп'яніння, у крові потерпілого не було етилового спирту. Чи можна в такому випадку брати до уваги Акт відсторонення? Ознайомившись з матеріали цієї статті, ви одержите відповіді на всі запитання.

Концентрацію алкоголю (як правило, етилового спирту) в крові визначають у проміле (‰), який встановлює вміст спирту на 1 л крові. Скажімо, якщо зазначено «концентрація алкоголю в крові 1,5 ‰», це означає, що під час біохімічного дослідження в одному літрі крові (точніше кажучи, в одному літрі суміші крові з чистим етанолом) виявили 1,5 мл чистого етанолу.

Для виміру концентрації алкоголю в крові людини, визначення його концентрації у повітрі, що видихається людиною, можуть використовуватися газохроматографічні засоби вимірювальної техніки — алкометри на базі напівпровідникових, електрохімічних або інфрачервоних датчиків.

Виявлена концентрація етанолу в крові оцінюється за простою схемою — кожному інтервалу концентрацій відповідає свій ступінь (міра) алкогольної інтоксикації. Залежно від вжитої людиною дози алкоголю розрізняють легкі, середні та важкі ступені сп'яніння. Класифікацію отруєнь (інтоксикації) етиловим спиртом (етанолом) за ступенем тяжкості залежно від концентрації алкоголю в крові (за нормативними документами, що використовуються у судово-медичній практиці) наведено у таблиці.

**Класифікація отруєнь етиловим спиртом за ступенем тяжкості
залежно від концентрації алкоголю в крові дорослої людини, г/л**

№ з/п	Нормативний документ	
	Методичні вказівки «О судебно-медицинской диагностике смертельных отравлений этиловым алкоголем и допускаемых при этом ошибках» МОЗ СРСР від 03.07.1974 *	Судово-медична діагностика смертельних отруєнь етиловим алкоголем від 19.10.2004
1	Менше 0,3‰ – відсутність впливу алкоголю	Менше 0,4‰ – алкогольне сп'яніння практично відсутнє або наявна похибка методу (газохроматографічного)
	Від 0,3 до 0,5‰ – незначний вплив алкоголю	0,4‰ – незначне алкогольне сп'яніння
	Від 0,5 до 1,5‰ – легке сп'яніння	0,5-1,49‰ – легке алкогольне сп'яніння
2	Від 1,5 до 2,5‰ – сп'яніння середнього ступеня	1,5-2,49‰ – алкогольне сп'яніння середнього ступеня
3	Від 2,5 до 3,0‰ – сильне сп'яніння	2,5 ‰ і вище – сильне алкогольне сп'яніння
4	Від 3,0 до 5,0‰ – тяжке отруєння, можлива смерть	3,5-5,0 ‰ – тяжке отруєння
5	Від 5,0 до 6‰ – смертельне отруєння **	5,0 ‰ і більше – умовно смертельна доза алкоголю

* Запропоновано В. І. Прозоровським, І. С. Карандаєвим і А. Ф. Рубцовим у 1967 р.

** Практика показує, що дорослі особи, схильні до зловживання алкоголем, можуть виживати і за значно більших концентрацій спирту в крові – понад 10‰.

Стан легкого сп'яніння викликає веселий, піднесений настрій (ейфорію), але при цьому спостерігається послаблення концентрації уваги, зниження критичного ставлення до оточення і роботи, посилення самовпевненості, відчуття підвищеної сили та працездатності. Все це впливає на розумову та фізичну працездатність, витривалість, чіткість виконання завдань. Відповідно до даних таблиці концентрацію спирту в крові менше 0,3–0,4 ‰ можна вважати такою, що алкогольне сп'яніння практично відсутнє.

В авіаційному транспорті межа стану легкого сп'яніння обмежується величиною **0,2‰**. Наприклад, членові екіпажу забороняється вживати алкоголь менш як за вісім годин до зазначеного часу виконання службових обов'язків у польоті або оголошення режиму готовності, заступати на льотне чергування з рівнем алкоголю в крові, що перевищує **0,2‰**, та вживати алкоголь під час польоту чи перебуваючи в режимі очікування (ч. 4 ст. 58 Повітряного кодексу України від 19.05. 2011 № 3393-VI).

Стан середнього ступеня сп'яніння викликає порушення мови, координації рухів, зниження швидкості реакції і уваги; надмірне психічне поживання, веселість або, навпаки, сум, тугу, апатію (як правило, це залежить від типу нервової діяльності людини), втрату почуття міри і відповідальності, що, у свою чергу, впливає на здійснення виробничих операцій та призводить до некритичної оцінки ситуацій і переоцінки власної безпеки.

Стан важкої форми алкогольного сп'яніння викликає більш глибоке пригнічення центральної нервової системи. Перебуваючи в такому стані, особа не може виконувати виробничі завдання через повний розлад координації рухів і неадекватне ставлення до виробничої обстановки.

Слід зазначити, що працівник може стати до роботи у тверезому стані, а вже на роботі привести себе у стан алкогольного сп'яніння. А це значить, що залежно від часу виявлення стану алкогольного сп'яніння працівника і особливостей його організму концентрація алкоголю в крові не є сталою величиною. Медичні дослідження свідчать, що окислення алкоголю за 1 годину коливається у межах від 6,3 до 10 г (від 0,1 до 0,16 проміле). Найбільша кількість алкоголю окислюється протягом першої доби, а алкоголь утримується в організмі людини від 1 до 3 діб.

**Медична оцінка наслідків алкогольного сп'яніння. Судово-токсикологічні дослідження
(за пп. 11.2, 13.1 Правил медичного розслідування авіаційних подій,
затверджених наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації
від 05.12.2005 № 919, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 19 січня 2006 р. за № 43/11917)**

Фаза всмоктування (резорбції), за якої найбільша кількість етилового спирту перебуває в крові, триває від 30 хвилин до трьох годин, залежно від ступеня наповнення шлунка їжею і її хімічного складу, кількості та міцності прийнятого спиртного напою, ступеня звикання до алкоголю, захворювань, стану організму, статі, віку тощо. За приймання алкоголю натщесерце максимальний його вміст у крові встановлюється через 40–80 хвилин, коли шлунок заповнений їжею. Перед прийманням алкоголю і під час його приймання – через 90–180 хвилин. Час резорбції скорочується у людей, схильних до алкоголю. Уповільнення резорбції спостерігається за сильних психічних напружень і негативних емоцій. При більшості шлунково-кишкових захворювань резорбція, як правило, проходить скоріше, але нерівномірно.

У період елімінації (виділення) відбувається поступове зниження вмісту алкоголю у крові, органах і тканинах. Необхідно пам'ятати, що максимальний вміст етилового спирту у сечі встановлюється трохи пізніше, ніж у крові, у межах від 0 до 30 хвилин. Період елімінації продовжується протягом однієї доби й залежить від кількості прийнятого алкоголю. В окремих випадках етиловий алкоголь у крові можна виявити під кінець другої доби після його приймання, приміром, при захворюваннях легенів, печінки, нирок тощо. Відсутність алкоголю у крові та наявність його у сечі свідчить про факт вживання алкоголю і закінчення фази елімінації. Після зникнення алкоголю з крові у сечі його можна виявити через кілька годин.

Водночас наявність алкоголю у крові при відсутності його у сечі не завжди слід розцінювати як фазу резорбції. В осіб з тривалою затримкою сечовиділення спостерігається всмоктування алкоголю через стінку сечового міхура у кров. Під час затримки сечовиділення протягом 6–9 годин виникає дефіцит алкоголю у крові, а через 9–12 годин алкоголь може зникнути з крові.

Токсикологічне дослідження. При авіаційних подіях обов'язково береться матеріал з тіл членів екіпажу для визначення наявності та кількості алкоголю. Це визначення повинно проводитись незалежно від того, досліджуються тіла або їх частини. Просочення м'яких тканин бензином (керосином) не перешкоджає проведенню токсикологічного аналізу. Для токсикологічного дослідження у посуд, заповнений під пробку, беруть кров і сечу у кількості 20 мл. Забор крові роблять чистим шприцом з великих вен кінцівок або синусів твердої мозкової оболонки. Кров і сечу забору у не відкриті непроміті флакони з-під пеніциліну поміщають шляхом проколу шприцом гумової пробки флакона. Якщо крові немає, для токсикологічного дослідження підійдуть гематоми (м'яких тканин і внутрішньочерепні). У разі відсутності крові та сечі використовують головний мозок, а також мускулатуру у кількості до 1000 г, яку вичленовують із неушкоджених глибоких відділів стегна (таза, плеча). М'язи беруть у чистий скляний посуд відповідної ємності з притертою пробкою або пробкою, що загвинчується. Слід враховувати, що за результатами дослідження м'язів можливо зробити висновок тільки про наявність етилового спирту в організмі, а також що у сечі хворих на цукровий діабет після смерті у результаті бродіння може утворитися етанол до рівня 7–9% через довге зберігання зразків.

АЛКОГОЛЬНЕ СП'ЯНІННЯ ВОДІЇВ

Водієві забороняється керувати транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння та передавати керування ним особам, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння. Водій повинен на вимогу поліцейського пройти в установленому порядку медичний огляд для визначення стану алкогольного сп'яніння (ст. 16 Закону України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 № 3353-XII; п. 2.5, п. 2.9 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306).

За даними Державної автомобільної інспекції України, у різних країнах світу встановлено різні допустимі концентрації алкоголю в крові водія. На Кіпрі рівень не повинен перевищувати 0,9‰; у Великобританії, Ірландії, Люксембурзі, на Мальті – 0,8; в Австрії, Німеччині, Греції, Іспанії, Франції – 0,5; в Росії – 0,3; Норвегії, Польщі та Швеції – 0,2. Водночас в Угорщині, Румунії, Словаччині, Туреччині, Чехії та Естонії взагалі не допускається наявність алкоголю в крові водіїв.

Порядок дій у разі виявлення водія у стані алкогольного сп'яніння визначає Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103 та безпосередньо Інструкція про виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2015 р. за № 1413/27858 (далі — Інструкція).

Відповідно до п. 1.3 розділу I Інструкції ознаками алкогольного сп'яніння є:

- запах алкоголю з порожнини рота під час видихання повітря;
- порушення координації рухів;
- порушення мови;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

Огляд водія на стан сп'яніння має проводити поліцейський, який має спеціальні знання, на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування Міністерством охорони здоров'я та Держспоживстандартом України, або лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря — фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку). Огляд на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу проводиться в присутності двох свідків. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви. У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд проводиться у найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення. У разі скоєння дорожньо-транспортної пригоди, внаслідок якої є особи, що загинули або травмовані, проведення огляду на стан сп'яніння учасників цієї пригоди є обов'язковим у закладі охорони здоров'я (пп. 6—8 розділу I; п. 2 розділу II Інструкції).

У разі наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу перебуває у стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, поліцейський може направляти цю особу до найближчого закладу охорони здоров'я з оформленням Направлення на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції за формою додатка 1 до Інструкції (п. 8, п. 12 розділу II Інструкції).

З метою забезпечення достовірності результатів огляду водія транспортного засобу, який має бути оглянутий у закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цієї особи до найближчого закладу охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення підстав для його проведення. Результати огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу, проведеного поліцейським, зазначаються в Акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів за формою додатка 2 до Інструкції. Акт огляду складається у двох примірниках, один з яких вручається водієві, а другий залишається у поліцейського (пп. 9—11 розділу II Інструкції).

У разі надходження документів дані про оглянуту особу долучаються до Акта медичного огляду. Відсутність документів не може бути причиною для відмови у проведенні огляду на стан сп'яніння. У цьому разі або якщо водій не погоджується на проведення огляду в Акті медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, за формою додатка 3 до Інструкції зазначаються дані щодо зовнішнього вигляду особи, яку оглядають, а також те, що дані про цю особу записані з її слів (п. 6 розділу III Інструкції).

На підставі Акта медичного огляду видається висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, за формою додатка 4 до Інструкції. Зміст висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у цьому висновку (пп. 16—17 розділу III Інструкції).

Кожний випадок огляду на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в Журналі реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, за формою додатка 5 до Інструкції (п. 21 розділу III Інструкції).

Ст. 129, 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (далі – КУпАП) зазначає:

- допуск до керування транспортними засобами водіїв, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- керування транспортними засобами особами в стані алкогольного сп'яніння, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння, а так само відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного сп'яніння тягнуть за собою накладення штрафу на водіїв від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років, або громадські роботи на строк від сорока до п'ятдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб і на інших осіб – накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до п'ятдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб.

- повторне протягом року вчинення будь-якого з вищезазначених порушень тягне за собою позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого або громадські роботи на строк від п'ятдесяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб і на інших осіб – оплатне вилучення транспортного засобу чи без такого, або громадські роботи на строк від п'ятдесяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Вищезазначені дії, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного сп'яніння, тягнуть за собою позбавлення права керування транспортними засобами на строк до десяти років з оплатним вилученням транспортного засобу і на інших осіб – оплатне вилучення транспортного засобу.

- вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу працівника міліції, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного сп'яніння чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду, тягне за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Ст. 129 КУпАП зазначає:

- допуск до керування річковим або маломірним судном осіб, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за експлуатацію суден, від шістдесяти до сімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного сп'яніння, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного сп'яніння, тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років, або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб;

- вищезазначені дії, вчинені особами, які не мають права керування річковими або маломірними суднами, тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Ст. 287 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III зазначає: «випуск в експлуатацію завідомо технічно несправних транспортних засобів, допуск до керування транспортним засобом особи, яка перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, або не має права на керування транспортним засобом, або інше грубе порушення правил експлуатації транспорту, що забезпечують дорожній рух, вчинене особою, відповідальною за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, якщо це спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, тяжке тілесне ушкодження або його смерть, карається штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, на строк до трьох років або без такого.

ЗАХОДИ ВПЛИВУ НА ОСОБУ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ НА РОБОТІ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ

Фактично кожний нормативно-правовий акт з охорони праці містить вимоги щодо заборони перебування працівників у стані алкогольного сп'яніння на виробничих об'єктах підприємства, наприклад, п. 4.28 ДБН А.3.2-2-2009 «Охорона праці і промислова безпека в будівництві. Основні положення» (НПАОП 45.2-7.02-12); п. 2.1.5 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98); п. 3.6 Правил безпечної експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій і теплових мереж, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 15.11.2001 № 485 (НПАОП 40.1-1.02-01). Безпосередні керівники робіт та інші уповноважені посадові особи підприємства повинні здійснювати контроль за дотриманням працівниками трудової дисципліни, вживати заходів щодо запобігання появи на робочому місці працівників у стані алкогольного сп'яніння.

У разі виявлення на робочому місці працівника у стані алкогольного сп'яніння трудовий договір з цим працівником з ініціативи власника чи уповноваженого ним органу може бути розірваний (ст. 40 Кодексу законів про працю, далі — КЗпП) або цього працівника може бути відсторонено від роботи (ст. 46 КЗпП). Працівник несе матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяної з його вини суб'єкту господарювання, у випадках, коли шкоди завдано працівником, який був у нетверезому стані (ст. 134 КЗпП). Перед прийняттям на роботу та після ознайомлення новоприйнятого з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства рекомендується отримати його ознайомлення під підпис про можливість бути відстороненим від роботи у разі порушення цих правил.

У разі перебування працівника на роботі у стані алкогольного сп'яніння він підлягає обов'язковому відстороненню від виробничого процесу задля попередження випадків травмування, оскільки опиняється під загрозою життя та здоров'я як його самого, так і оточуючих, особливо у разі керування цією особою механізмами та транспортними засобами. Відсторонення від роботи не передбачає розірвання трудового договору та використовується як тимчасовий захід до прийняття остаточного рішення про можливість або неможливість виконання працівником передбаченої трудовим договором роботи або перебування його на певній посаді. У період відсторонення до роботи працівника не допускають.

Конкретний порядок відсторонення працівника від роботи визначає відповідний розділ правил внутрішнього трудового розпорядку (колективного договору) підприємства. Чинне законодавство не зазначає, що роботодавець має погоджувати питання відсторонення працівника від роботи з представником профспілкової організації або уповноваженою найманими працівниками особою з питань охорони праці.

Деякі нормативні акти передбачають підвищену відповідальність за появу (перебування) на роботі у стані алкогольного сп'яніння. Працівник, що вчинив проступок, наслідки якого загрожують безпеці руху поїздів, життю і здоров'ю громадян, повинен бути відсторонений від роботи до закінчення робочої зміни службовою особою, яка здійснює розпорядчі або контрольно-інспекторські функції на даній ділянці, з негайним і детальним повідомленням про обставини і причини такого рішення безпосереднього керівника відстороненого працівника або керівника підприємства (п. 16 Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.1993 № 55, далі — Положення № 55).

Наприклад, додаток до Положення № 55 до Переліку порушень дисципліни, наслідки яких загрожують безпеці руху поїздів, життю і здоров'ю громадян, а також категорій працівників, до яких застосовується дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення за появу (перебування) на роботі у стані алкогольного сп'яніння, до категорій працівників залізничного транспорту належать: машиністи і помічники машиніста локомотивів, водії моторно-рейсового транспорту незнімного типу, чергові по станції, диспетчери поїзду, старші чергові (чергові) стрілочного поста, старші електромеханіки (електромеханіки) сигналізації, централізації і блокування, колійні майстри, бригадири колії, чергові по переїзду, оглядачі вагонів, оглядачі-ремонтники вагонів, слюсарі з ремонту вагонів, начальники поїздів, провідники пасажирських вагонів, електромеханіки, старші прийомоздавальники вантажів і багажу, складачі поїздів, регулювальники швидкості вагонів.

Окрім того, п. 13 розділу II Положення № 55 передбачає за появу (перебування) на роботі в стані алкогольного сп'яніння, підтвердженого в установленому порядку, позбавлення права керування локомотивом, свідоцтва водія моторно-рейкового транспорту незнімного типу та свідоцтва помічника машиніста локомотива.

Поширеною є думка, що перебування на роботі у стані алкогольного сп'яніння повинно підтверджуватись лише медичним висновком. Інколи ознаки нетверезості бувають настільки очевидними, що надавати працівника медичному огляду немає потреби. Відповідно до ст. 27 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 № 1618-IV факт, що працівник перебуває на роботі у стані алкогольного сп'яніння, може підтверджуватись усіма наявними видами доказів. А це означає, що для підтвердження

достатньо показань свідків, що не суперечать одне одному та викликають довіру. Наприклад, відповідальна особа підприємства може оформлювати акт за підписом свідків-очевидців. У Акті відсторонення слід відмітити, чи бачили свідки особисто працівника, який перебував у нетверезому стані, які ознаки сп'яніння свідки спостерігали, дані про місце, обставини, причини відсторонення, а також час виявлення стану працівника та дату складання акта. В Акті відсторонення необхідно вказати про можливість проходження порушником медичного огляду (за власний рахунок) протягом наступних двох годин та представлення оформленого в установленому порядку документа з приводу заперечення виявленої причини відсторонення. Зразок Акта відсторонення наведено у **додатку 1**.

Показання свідків можуть бути достатнім доказом сп'яніння, тому що нетверезий стан проявляється зовні, а саме (відповідно до медичних даних) ознаками алкогольного сп'яніння можуть бути:

- запах алкоголю з порожнини рота при видиханні повітря;
- порушення координації рухів, нестійка хода;
- втрата послідовності мислення, порушення мови, незвичайна говірливість, безглузді або нерозбірливі розмови;
- порушення моторики, виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- концентрація уваги утруднена, зниження швидкості реакції та уваги;
- втрата відчуття свідомості, надмірне психічне поживлення, агресивні мотиви;
- послаблена критика до власних дій, втрата відчуття міри та такту щодо осіб, які оточують.

Відсторонення приймається до дії після отримання Доповідної записки уповноваженої посадової особи підприємства, в якій обґрунтовується необхідність відсторонення порушника від роботи. Зразок Доповідної записки про відсторонення від роботи наведено у **додатку 2**. До Доповідної записки додається Акт відсторонення або Пояснювальна записка відсторонюваної особи. Працівник вважається відстороненим від роботи з того часу, який зазначений у документі відсторонення, за умови надання доповідної записки до вищого керівника та відсутності оформленого за установленною формою документа, що заперечує факт причини відсторонення.

Блок-схему порядку відсторонення від роботи працівника у разі його перебування на робочому місці в стані алкогольного сп'яніння наведено у **додатку 3**. Слід зазначити, що якщо на підприємстві порядок відсторонення та посадових осіб, яким надається право на відсторонення, не визначено, відстороняти має право тільки роботодавець.

На жаль, у чинному законодавстві не йдеться про те, на який термін має бути відсторонений від роботи працівник у разі виявлення його перебування у стані алкогольного сп'яніння, але як мінімум він має бути відсторонений на одну робочу зміну. Підтвердженням цього є вимоги ч. 2 п. 15 Типових правил внутрішнього трудового розпорядку для робітників і службовців підприємств, установ, організацій, затверджених постановою Держкомпраці СРСР від 20.07.1984, які є чинними відповідно до постанови Верховної Ради України від 12.09.1999 № 11545-XII «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства СРСР». Згідно з цим пунктом адміністрація працівника, який з'явився на роботі у нетверезому стані, не допускає до роботи в даний робочий день (зміну), тобто до наступної зміни працівник вже може бути допущений. Іншим підтвердженням є вимоги ст. 58 Повітряного кодексу України від 19.05.2011 № 3393-VI, де вказано, що «членові екіпажу забороняється вживати алкоголь менш як за вісім годин до зазначеного часу виконання своїх службових обов'язків у польоті або оголошення режиму готовності, заступати на льотне чергування з рівнем алкоголю в крові, що перевищує 0,2 проміле, та вживати алкоголь під час польоту чи перебуваючи в режимі очікування».

У п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про оплату праці» від 24.12.1999 № 13 роз'яснено, що якщо буде встановлено, що, на порушення ст. 46 КЗпП, роботодавець із власної ініціативи і без законних підстав відсторонив працівника від роботи із зупиненням виплати заробітної плати, суд має задовольнити позов останнього про стягнення у зв'язку з цим середньої заробітної плати за час вимушеного прогулу (ст. 235 КЗпП).

У разі настання нещасного випадку з особою, яка перебувала у стані алкогольного сп'яніння, на підставі ст. 34 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» розмір одноразової допомоги може бути зменшено за висновком комісії з розслідування нещасного випадку, але не більш як на 50%. Зміну розміру одноразової допомоги у випадку смерті потерпілого цим Законом не передбачено.

Відповідно до ч. 3–4 п. 16 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 30.11.2011 № 1232, обставинами, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом, є:

- погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо), що підтверджено відповідним медичним висновком, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у виробничому процесі чи порушенням вимог щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілого, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, до настання нещасного випадку було відсторонено від роботи відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства або колективного договору;

- алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком.

Ніхто не забороняє підняти келих вина на честь свята, інших урочистих дат, але слід пам'ятати, що відповідальність працівника настає лише у тому випадку, коли він перебуває у стані алкогольного сп'яніння на місці виконання роботи та у робочий час, або в іншому місці, де він перебуває за розпорядженням керівника робіт. Особливо це питання актуальне для працівників з ненормованим робочим днем, коли час перебування на роботі понад встановлену загальну тривалість вважається робочим і для яких вживання алкогольних напоїв протягом ненормованого робочого дня можна вважати порушенням трудової дисципліни.

Додаток 1

ТОВ «Промтехмонтаж»

Акт відсторонення

19.12.2013 № 1, м. Київ

Про появу працівника
на роботі в нетверезому стані

Ми, що нижче підписалися: начальник електромонтажної дільниці Кириленко В. П., бригадир електромонтажників (особа, уповноважена найманими працівниками з питань охорони праці) Авдієнко В. І. і охоронник Іванчук Н. П., склали цей акт про те, що 19 грудня 2013 р. о 8 год 30 хв електромонтер Іваненко Віктор Іванович з'явився на території виробничого об'єкта «Реконструкція котельні цеху № 500 ПАТ «Ленінська кузня» за адресою: м. Київ, вул. Електриків, 12» у стані алкогольного сп'яніння.

Мали місце ознаки, які свідчили, що Іваненко В. І. перебуває в нетверезому стані, а саме:

(необхідне вибрати)

запах алкоголю з порожнини рота під час видихання повітря; порушення координації рухів, нестійка хода; втрата послідовності мислення, порушення мови, незвичайна говірливість, безглузді або нерозбірливі розмови; порушення моторики, виражене тремтіння пальців рук; різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; зниження відчуття свідомості, швидкості реакції і концентрації уваги; надмірне психічне похвалення, агресивні мотиви; послаблення критики до власних дій, втрата почуття міри і такту щодо осіб, які оточують.

(У разі використання на підприємстві інструментальних засобів визначення стану алкогольного сп'яніння (алкотесту) замість ознак сп'яніння можуть бути вказані їх показники).

Іваненко В. І. відмовився надати письмове пояснення причин своєї появи 19 грудня 2013 р. на робочому місці у нетверезому стані.

Дроботенко В. І. надано право пройти за власний рахунок медичний огляд з приводу заперечення виявленої причини відсторонення протягом наступних двох годин (з моменту встановлення факту відсторонення).

Начальник електромонтажної дільниці
Бригадир монтажників
Охоронник

(підпис)
(підпис)
(підпис)

В. П. Кириленко
В. І. Авдієнко
Н. П. Іванчук

Додаток 2

Електромонтажна дільниця № 1

Директору ТОВ «Промтехмонтаж»
Головненку Я. П.**Доповідна записка**

19.12.2013 № 35, м. Київ

Доводжу до Вашого відома, що електромонтер Іваненко Віктор Іванович 19 грудня 2013 р. о 8 год 30 хв з'явився на території виробничого об'єкта «Реконструкція котельні цеху № 500 ПАТ «Ленінська кузня» за адресою: м. Київ, вул. Електриків, 12» у стані алкогольного сп'яніння, про що складено Акт відсторонення.

Іваненко В. І. був відсторонений від роботи 19 грудня 2013 року з 8 год 30 хв..

У разі підтвердження факту вживання підсобним робітником Іваненком В. І. алкоголю прошу звільнити його за появу на роботі у нетверезому стані як за систематичне невиконання працівником без поважних причин правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

Додаток: Акт відсторонення Іваненка В. І. на 1 аркуші.

Начальний електромонтажної дільниці

(підпис)

В. П. Кириленко

Додаток 3

ПОКРОКОВИЙ АЛГОРИТМ ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД РОБОТИ ПРАЦІВНИКА У РАЗІ ЙОГО ПЕРЕБУВАННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ

Крок 1. Факт появи працівника на роботі в стані алкогольного сп'яніння можна встановлювати оформленою порушником Пояснювальною запискою (якщо він може написати таке пояснення).

Крок 2. Якщо порушник відмовляється написати Пояснювальну записку, в присутності як мінімум двох свідків відповідальна особа виробничого об'єкта* оформлює Акт відсторонення, в якому обов'язково треба вказати, що порушник відмовився написати пояснювальну записку, а також описати ознаки** стану особи, місце, обставини та причини відсторонення, вказати час виявлення стану порушника та дату складання акта. Особи, які відсторонили працівника, повинні розписатися. Акт відсторонення вважається дійсним за наявності підпису представника трудового колективу, оскільки, підписаний тільки посадовими особами підприємства, він може бути поставлений під сумнів у разі його оскарження. Потрібно вказати в акті про те, що порушник може пройти медичний огляд за власний рахунок протягом двох годин з моменту встановлення факту відсторонення та представити оформлений в установленому порядку документ з приводу заперечення виявленої причини відсторонення.

Крок 3. У разі використання на підприємстві інструментальних засобів визначення стану алкогольного сп'яніння, тобто алкотесту, в Акті відсторонення замість ознак стану алкогольного сп'яніння потрібно вказати його показник.

Крок 4. Скласти доповідну (службову) записку на ім'я керівника підприємства, де інформувати про факт відсторонення працівника від роботи.

Крок 5. Відповідальна особа пише на ім'я вищого керівника Доповідну записку, в якій обґрунтовує необхідність відсторонення порушника від роботи, і додає до неї Акт відсторонення або Пояснювальну записку відсторонюваної особи.

Крок 6. У випадку відсторонення працівника у стаціонарних умовах виконання робіт вивести його за межі території підприємства (виробничого об'єкта), а за наявності прохідної охороннику (черговому) надати копію Акта відсторонення задля недопущення на територію підприємства відстороненого з часу вручення охороннику акта.

Крок 7. У разі неможливості виведення працівника за межі території підприємства (виробничого об'єкта) (наприклад, внаслідок перебування працівника у неадекватному або незадовільному фізичному стані) він може бути доставлений у місце постійного проживання за допомогою рідних або знайомих, а також транспортним засобом підприємства (з подальшим відшкодуванням порушником транспортних збитків).

Крок 8. Якщо роботи за нарядом-допуском у нестационарних умовах виконує бригада у складі трьох працівників (на виробничих ділянках, працівники яких мають виїзний характер роботи) і одного з членів бригади виявили у стані алкогольного сп'яніння, виконання робіт повинно бути зупинено (якщо це не загрожує виникненню надзвичайної ситуації). Членам бригади слід повернутися на місце постійної дислокації (за неможливості заміни іншою бригадою працівників) для оформлення документа відсторонення. В подальшому порушник має відшкодувати збитки, що виникли внаслідок невиконаної роботи. Про факт відсторонення від роботи необхідно попередньо інформувати диспетчера підприємства.

Крок 9. Працівник вважається відстороненим від роботи з часу, зазначеного у документі відсторонення, але тільки за умови надання до вищого керівника доповідної записки і відсутності оформленого за установленною формою документа (наприклад, медичної довідки), що заперечує факт причини відсторонення.

Примітки:

* У разі невизначення на підприємстві порядку відсторонення та посадових осіб, яким надається право на відсторонення, відстороняти має право тільки роботодавець.

** Відповідно до медичних даних ознаками алкогольного сп'яніння можуть бути:

- запах алкоголю з порожнини рота під час видихання повітря;
- порушення координації рухів, нестійка хода;
- втрата послідовності мислення, порушення мови, незвичайна говірливість, безглузді або нерозбірливі розмови;
- порушення моторики, виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; зниження відчуття свідомості, швидкості реакції та концентрації уваги;
- надмірне психічне пожвавлення, агресивні мотиви;
- послаблення критики до власних дій, втрата почуття міри і такту щодо осіб, які оточують.

Додаток 4

**ІНСТРУКЦІЯ
ПРО ПОРЯДОК Виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного,
наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських
препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції***

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Ця Інструкція визначає процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі — стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду.

2. Огляду на стан сп'яніння підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України (далі — поліцейський) є підстави вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану.

3. Ознаками алкогольного сп'яніння є:

- запах алкоголю з порожнини рота;
- порушення координації рухів;
- порушення мови;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

4. Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
- звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;
- почервоніння обличчя або неприродна блідість.

5. Ця Інструкція не поширюється на проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертиз.

6. Огляд на стан сп'яніння проводиться:

- поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом (далі — спеціальні технічні засоби);
- лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря — фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

7. У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд про-

* Інструкцію було затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2015 р. за № 1413/27858

водиться в найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення відповідно до статті 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — заклад охорони здоров'я).

8. У разі скоєння дорожньо-транспортної пригоди (далі — ДТП), унаслідок якої є особи, що загинули або травмовані, проведення огляду на стан сп'яніння учасників цієї пригоди є обов'язковим у закладі охорони здоров'я.

II. ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ НА СТАН АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ І ОФОРМЛЕННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ

1. За наявності ознак, передбачених пунктом 3 розділу I цієї Інструкції, поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом.

2. Огляд на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється поліцейськими, які мають спеціальні звання.

3. Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема, сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

4. Огляд на стан сп'яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції.

5. Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

6. Огляд на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу проводиться в присутності двох свідків. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

7. Установлення стану алкогольного сп'яніння здійснюється на підставі огляду, який проводиться згідно з вимогами цієї Інструкції поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту мають цифровий показник більше 0,2 проміле алкоголю в крові.

8. Форма направлення на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, наведена в додатку 1 до цієї Інструкції.

9. З метою забезпечення достовірності результатів огляду водіїв транспортних засобів, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цих осіб до найближчого закладу охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення підстав для його проведення.

10. Результати огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу, проведеного поліцейським, зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів (додаток 2) (далі — акт огляду). У випадку установлення стану сп'яніння результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються у протоколі про адміністративне правопорушення, до якого долучається акт огляду.

Акт огляду складається у двох примірниках, один з яких вручається водію, а другий залишається у поліцейського та/або долучається до протоколу про адміністративне правопорушення у разі встановлення стану сп'яніння.

Якщо технічними характеристиками спеціального технічного засобу передбачається роздрукування на папері його показників, ці результати долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення.

11. Оформлення матеріалів огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється згідно з чинним законодавством.

12. У разі наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу перебуває у стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, згідно з ознаками, визначеними в пункті 4 розділу I цієї Інструкції, поліцейський направляє цю особу до найближчого закладу охорони здоров'я.

III. ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ НА СТАН СП'ЯНІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я І ОФОРМЛЕННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ

1. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду на стан сп'яніння водіїв, затверджується Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, начальниками структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

2. Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам.

3. Огляд у закладах охорони здоров'я щодо виявлення стану сп'яніння проводиться лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря — фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту), який пройшов тематичне удосконалення за відповідною програмою згідно з чинним законодавством.

4. Метою цього огляду є встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння в обстежуваній особі.

5. Лікар (фельдшер) повинен ознайомитися з документами особи, яку оглядає (паспорт, особисте посвідчення, посвідчення водія тощо) (за наявності).

6. Відсутність документів не може бути причиною для відмови у проведенні огляду на стан сп'яніння. У цьому разі в акті медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або

перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (додаток 3) (далі — акт медичного огляду), зазначаються дані щодо зовнішнього вигляду особи, яку оглядають, а також те, що дані про цю особу записані з її слів. У разі надходження документів дані про оглянуту особу долучаються до акта медичного огляду.

7. Проведення лабораторних досліджень на визначення наркотичного засобу або психотропної речовини обов'язкове.

8. Метою лабораторного дослідження є виявлення або уточнення наявних речовин, що здатні спричинювати стан сп'яніння.

9. Використання в закладах охорони здоров'я для проведення лабораторних досліджень вимірювальної техніки та обладнання, дозволених МОЗ, підтверджується сертифікатом відповідності та свідоцтвом про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

10. Зразки біологічного середовища для лабораторного дослідження відбираються у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності зберігається протягом 90 днів.

11. За збереження та транспортування ємностей з біологічним середовищем до іншого закладу охорони здоров'я, цілісність пломбування відповідає заклад охорони здоров'я, у якому проводився відбір біологічного середовища.

12. Предметом дослідження біологічного середовища можуть бути слина, сеча та змиви з поверхні губ, шкірного покриву обличчя і рук.

13. Для дослідження біологічного середовища може використовуватися кров, якщо в обстежуваної особи неможливо взяти зразки біологічних середовищ, вказаних у пункті 12 цього розділу.

14. Якщо водій — учасник дорожнього руху внаслідок ДТП перебуває у несвідомому стані або з тяжкими травмами, обов'язково проводиться дослідження біологічного середовища або крові на вміст алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин у закладах охорони здоров'я, куди він доставлений.

15. За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями встановлюється діагноз, який вноситься до акта медичного огляду.

16. Висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі — висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння) (додаток 4), видається на підставі акта медичного огляду.

17. Зміст висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у вищезазначеному висновку.

18. Усі записи в акті медичного огляду та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повинні бути розбірливими, не допускається формулювання «Норма».

19. Акт медичного огляду особи складається в одному примірнику, який залишається в закладі охорони здоров'я.

20. Висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках: перший примірник видається під підпис поліцейському, який доставив дану особу на огляд, другий видається оглянутій особі, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

21. Кожний випадок огляду на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в журналі реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (додаток 5).

22. Висновки щодо результатів медичного огляду осіб на стан сп'яніння, складені з порушенням вимог цієї Інструкції, вважаються недійсними.

23. Організація забезпечення закладів охорони здоров'я бланками акта медичного огляду, висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння покладається на Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, начальників структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Відсутність бланків акта медичного огляду на стан сп'яніння та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння не може бути приводом для відмови в огляді на стан сп'яніння.

24. Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України здійснює клінічний моніторинг якості та результатів медичних оглядів клініко-анамнестичних даних обстежуваної особи та методичний контроль за проведенням оглядів на стан сп'яніння.

Т.в.о. начальника
Департаменту патрульної
служби Міністерства
внутрішніх справ України
майор міліції

О.Ю. Фацевич

В.о. директора
Департаменту медичної
допомоги Міністерства
охорони здоров'я

В.В. Кравченко

Додаток 1
до Інструкції (пункт 8 розділу II)

НАПРАВЛЕННЯ

на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

Найменування закладу охорони здоров'я _____

_____ 20__ року ____ год. ____ хв.

Прізвище, ім'я та по батькові водія транспортного засобу, який направляється на огляд _____

Дата народження _____ Місце проживання (перебування) _____

Особу встановлено _____

(вказати документ, що посвідчує особу, серія та № документа (за наявності), коли і ким виданий)

У результаті огляду, проведеного поліцейським, виявлені ознаки сп'яніння: _____

Огляд проводився за допомогою _____

(назва, номер спеціального технічного засобу,

дозволеного до застосування МОЗ та Держспоживінспекцією України)

Результати огляду _____

(реакція: позитивна/негативна, кількісний показник)

Серія ____ № _____ протоколу про адміністративне правопорушення, складеного поліцейським.

Особу на огляд у заклад охорони здоров'я доставив _____

(посада, найменування підрозділу Національної поліції України,

спеціальне звання, П.І.Б., серія та номер службового посвідчення, підпис)

Додаток 2 до Інструкції
(пункт 10 розділу II)

АКТ

огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів

Огляд проведений у зв'язку з виявленими ознаками:

за допомогою _____

(назва, номер спеціального технічного засобу)

Результати огляду на стан сп'яніння: _____

(проба позитивна/негативна та кількісний показник)

З результатами згоден _____

(П.І.Б. та підпис особи, стосовно якої проводився огляд, запис про відмову від підпису)

Свідки огляду:

1. П.І.Б. _____

місце проживання (перебування) _____

підпис _____

2. П.І.Б. _____

місце проживання (перебування) _____

підпис _____

Посада, найменування підрозділу Національної поліції України, спеціальне звання, П.І.Б. та підпис особи, яка склала акт _____

Додаток 3
до Інструкції (пункт 6 розділу III)

AKT

медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

(найменування закладу)

AKT

медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції,

No

Дата заповнення _____ року ____ год ____ хв
(число, місяць)

1. Прізвище, ім'я, по батькові особи

2. Дата народження |_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|
(число, місяць, рік)

3. Назва, серія і номер документа, що посвідчує обстежувану особу (за наявності)

4. Ким _____
(посада, найменування підрозділу Національної поліції України, спеціальне звання, П.І.Б., підпис)

та коли (точний час) направлена на огляд _____ року ____ год ____ хв
(число, місяць)

5. Назва, серія і номер документа, що посвідчує особу, яка доставила обстежуваного на огляд

6. Дата і точний час огляду _____ року _____ год _____ хв
(число, місяць)

7. Ким оглянута _____
(прізвище, ім'я, по батькові лікаря /фельдшера)

8. Найменування закладу охорони здоров'я, де проводився огляд

9. Зовнішній вигляд обстежуваної особи: стан одягу, шкіри, наявність пошкоджень (поранення, забої місця, точна локалізація, характер пошкодження тощо)

10. Поведінка обстежуваної особи: адекватна, напружена, замкнута, роздратована, збуджена, агресивна; ейфорична, балакуча, метушлива; настрої нестійкий, млявий, загальмований (підкреслити), скарги на свій стан (на що саме)

11. Стан свідомості, орієнтування на місці, у часі та власній особистості

12. Мовна здатність: непорушена, зв'язність висловлювань, порушення артикуляції, змазаність мови та інше (підкреслити)

13. Вегетативно-судинні реакції (стан шкірних покривів, слизових оболонок очей, язика, спітніння, слинотеча)

Дихання: незмінене, прискорене, уповільнене (підкреслити), кількість подихів на хвилину

Пульс	Артеріальний тиск
-------	-------------------

Зіниці: незміннені, звужені, розширені; реакція на світло: жива, млява (підкреслити)

Ністагм при погляді вбік

14. Рухова сфера

Міміка: звичайна, млява, жвава

Хо́да (хитка, розкидування ніг під час ходи), хо́да зі швидкими поворотами (без хитань, хитання при поворотах), по́за Ромберга (описати)

Точні рухи (підняти монету з підлоги, пальце-носова проба)

Тремтіння повік, язика, пальців рук (підкреслити)

15. Чи є ознаки нервово-психічних захворювань, органічного ураження центральної нервової системи, фізичного виснаження. Перенесені травми (зі слів обстежуваного) _____

16. Відомості про останнє вживання алкоголю або наркотичних речовин чи лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: суб'єктивні та об'єктивні (згідно з документами, іншими джерелами) _____

17. Запах алкоголю з ротової порожнини _____

18. Використання технічних засобів для визначення наявності або вимірювання вмісту етилового спирту у видихуваному повітрі (відповідно до встановленого рівня).

Час обстеження, назва спеціального технічного засобу, за наявності його номер, дата останньої перевірки, результат обстеження _____

Обстеження через 20 хвилин. Час обстеження, назва спеціального технічного засобу, за наявності його номер, дата останньої перевірки, результат обстеження _____

19. Інші прояви та симптоми _____

20. Висновок та діагноз за результатами огляду _____

Лікар (фельдшер), який проводив огляд _____

(підпис)

21. Лабораторна діагностика з метою уточнення наявних речовин впливу:

час проведення лабораторних тестів _____;

досліджуване біологічне середовище (сеча, слина, кров, змиви поверхні губ, шкіри обличчя, рук) (необхідне підкреслити)

22. Дата і час відбору _____

23. Метод лабораторного тестування _____

24. Результат лабораторних тестів _____

25. Заключний діагноз (за результатами огляду та тестів) _____

Лікар-нарколог _____

(дата) (підпис) (П.І.Б.)

Додаток 4
до Інструкції (пункт 16 розділу III)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

(найменування закладу)

ВИСНОВОК

щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

1. Дата заповнення _____ 20__ року

(число, місяць)

На підставі даних, що містяться в акті медичного огляду особи, що керує транспортним засобом, з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, № _____, складеному о ____ год ____ хв _____ року.

2. Прізвище, ім'я, по батькові особи _____

3. Дата народження |_____|_____|_____|_____|_____|_____|

(число, місяць, рік)

4. Назва та номер документа, що посвідчує обстежувану особу (за наявності) _____

5. КИМ

(посада, найменування підрозділу Національної поліції України, спеціальне звання, П.І.Б., підпис)

та коли (точний час) направлена на огляд	року	год	хв
--	------	-----	----

(число, місяць)

6. Назва, серія і номер документа, що посвідчує особу, яка доставила обстежуваного на огляд

7. Дата і точний час огляду _____ року _____ год _____ хв

(число, місяць)

8. Ким оглянута особа _____

(прізвище, ім'я, по батькові лікаря /фельдшера)

9. Назва закладу охорони здоров'я, де проводився огляд _____

10. Висновок огляду (повідомляється в присутності поліцейського) *(зайве викреслити)*:

1) гр. _____

(П.І.Б.)

перебуває у стані _____ сп'яніння;

2) у гр. _____

(П.І.Б.)

ознак сп'яніння не виявлено.

11. Підпис обстежуваної особи про ознайомлення з результатами огляду

12. Лікар (фельдшер), який проводив огляд

(підпис, П.І.Б.)

М.П.

Додаток 5
до Інструкції
(пункт 21 розділу III)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

(найменування закладу)

ЖУРНАЛ

реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

[illegible]

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ТРАВМАТИЗМ: ОФИЦИАЛЬНАЯ СТАТИСТИКА И РЕАЛЬНОСТЬ

Олег Моисеенко, собкор

Производственный травматизм и профзаболевания не случайно приравнивают к национальным бедствиям. Они приносят не только горе и страдание потерпевшим, их родным и близким, но и влекут за собой огромные, невосполнимые общественные потери, негативно влияют на экологию всей страны, на уровень жизни ее народа.

В какой мере это бедствие представлено в Украине? Каков действительный уровень травматизма в нашей стране? Оказывается, ответить на этот вопрос совсем непросто! Оценки масштабов этого явления на отечественных предприятиях, сделанные различными исследователями, во много раз, а то и на порядок превосходят данные официальной статистики. Например, представители всеми уважаемой МОТ в Украине прямо заявили, что наша страна за последние одиннадцать лет не достигла существенного прогресса на пути к безопасному труду. Должностные же лица Гоструда Украины при каждом удобном случае ссылаются на якобы существующую оптимистичную динамику снижения официальных показателей производственного травматизма. **Кто же прав в столь диаметрально противоположных оценках** уровня производственного травматизма в нашей стране?

ЧТО СПОСОБСТВУЕТ ПРОИЗВОДСТВЕННОМУ ТРАВМАТИЗМУ?

Не вызывает сомнения, что производственный травматизм реально существует. И существует вопреки усилиям многих и многих специалистов, служб и организаций. Почему это происходит? Что его порождает и способствует его проявлениям? Почему меры, призванные ему воспрепятствовать, далеко не всегда оказываются достаточно эффективными?

В перечне явлений, которые мешают профилактике производственного травматизма, большинство специалистов на первое место ставят особенности капиталистического процесса производства в Украине. Хваленый принцип «частный собственник — лучший хозяин» у нас в отношении безопасности труда не работает. Жизнь и здоровье работников — это первое, на чем экономит наш отечественный работодатель. Он, конечно, в какой-то степени рискует, т. к. законодательство предусматривает ответственность за нарушение требований нормативно-правовых актов по охране труда и травматизм на производстве, но вероятность выявления этих нарушений в действительности незначительна, штрафные санкции по сравнению с цивилизованными странами ничтожны, а получение сиюминутной выгоды для него гораздо важнее. Как говорится, строгость украинских законов, в том числе и Закона «Об охране труда» (далее — Закон), для работодателя компенсируется почти полной безнаказанностью их не выполнения. В крайнем случае, хозяин выложит часть прибыли в качестве компенсации за ущерб, причиненный здоровью, но на сознательную и системную заботу о здоровье и благополучии своих работников он, как правило, идти не хочет. В результате такого отношения к вопросам охраны труда на подавляющем большинстве украинских предприятий существуют следующие отрицательные явления, способствующие росту производственного травматизма.

1. Украинский бизнес ведет себя агрессивно по отношению к наемному работнику, не доплачивая в несколько раз ему зарплату. Это приводит рабочего человека к бедности, а бедным легче манипулировать. Не вкладывая должных средств в улучшение условий труда работников, бизнес тем самым стремится заработать дополнительные деньги еще и на их здоровье и самой жизни.

2. С распадом СССР и переходом к рыночным механизмам управления экономикой украинское государство возложило многочисленные функции по обеспечению здоровых и безопасных условий труда работников на работодателя (ст. 13 Закона). Но беда в том, что он далеко не всегда хочет, а иногда и не может их выполнять, так как вопрос о его соответствующей мотивации и экономической достижимости этих обязанностей никогда не ставился. Рассматривая реальное противоречие между необходимостью, с одной стороны, обеспечить прибыльность производства, а с другой — выделить достаточные ресурсы для создания благоприятных условий труда, далеко не каждый работодатель и далеко не всегда отдает предпочтение соблюдению требований нормативно-правовых актов по охране труда.

3. Свои функции по периодической оценке состояния рабочих мест и здоровья работников работодатель выполняет посредством заключения и оплаты договоров с организациями, аккредитованными на проведение аттестации рабочих мест (далее — АРМ), и лечебно-профилактическими учреждениями, осуществляющими периодические медицинские осмотры (далее — ПМО) работников, занятых

в опасных и вредных условиях труда. С одной стороны, стоимость этих процедур достаточно весома и не вызывает особого энтузиазма у многих работодателей. С другой стороны, заключение и оплата договоров работодателем на проведение АРМ и ПМО ставит администрацию организаций, оказывающих эти виды услуг, в экономическую зависимость от работодателя, поскольку в случае получения результатов, не удовлетворяющих последнего, он в следующий раз может заключить договор с другой, более «покладистой» организацией. В результате такого положения дел целью проведения указанных процедур зачастую становится не адекватная оценка состояния рабочих мест и здоровья работников для формирования системы мер, направленных на улучшение условий их труда и сохранение здоровья, а получение соответствующих документов, удовлетворяющих конкретного работодателя.

4. Негативно сказывается на состоянии условий труда также действующая система компенсаций за работу в опасных и вредных условиях труда. Она приводит к тому, что работодателю выгоднее доплачивать умеренные суммы к заработной плате работникам, чем делать значительные вложения в модернизацию производства и средства индивидуальной защиты. Но в условиях низкого уровня заработной платы в стране такое положение дел вполне устраивает самих работников, поскольку в противном случае реальное улучшение условий их труда приведет к отмене установленных компенсаций, то есть к ощутимым для них финансовым потерям.

5. Формировать экономическую заинтересованность работодателей в создании здоровых и безопасных рабочих мест была призвана система обязательного социального страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний. Однако в действительности она практически не работает, так как страховые тарифы основываются на усредненных показателях для данного вида экономической деятельности, а не на реальных показателях вероятности повреждения здоровья работников на конкретном предприятии или в организации. В результате работодатели, которые вкладывают значительные средства и усилия в улучшение условий и охраны труда на своих предприятиях, где вероятность несчастного случая или профессионального заболевания намного ниже, платят такие же страховые отчисления на обязательное социальное страхование, как работодатели, которые не предпринимают соответствующих мер.

6. К настоящему времени в стране сложилась такая ситуация, что вместо выполнения своей основной функции — профилактики производственного травматизма путем финансирования соответствующих программ улучшения состояния безопасности и условий труда, Фонд социального страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний Украины (далее — Фонд) тратит огромные суммы на возмещение ущерба пострадавшим.

7. К сожалению, большинство отечественных работодателей не заинтересовано в приобретении надежных, но более дорогостоящих средств индивидуальной защиты. Как показывает анализ, сертифицированную спецодежду имеют лишь 25% предприятий и организаций. Результаты проверок говорят о том, что в целом обеспеченность СИЗ не превышает 50–65%. В среднем на приобретение СИЗ в расчете на одного рабочего у нас тратится примерно 80–90 долл., тогда как в Европе почти на порядок больше — 500–800 долл.

8. Повсеместным явлением стало старение основных производственных фондов, износ которых в отдельных отраслях промышленности достигает 70–80%. Достаточно часто длительность эксплуатации отдельных видов оборудования превышает назначенный срок ее службы в 3–4 раза. Системы коллективной защиты также имеют запредельный износ и по этой причине безальтернативно выводятся из эксплуатации. Прекращено ведение работ по созданию новой техники, технологии и технического обновления производства на их основе.

9. Существенное сокращение против установленных объемов профилактических и капитальных ремонтов промышленных зданий, сооружений и оборудования.

10. Ухудшение контроля состояния охраны труда и промышленной безопасности в результате разрушения отраслевых систем управления охраной труда и сокращения служб охраны труда предприятий.

11. Ослабление ответственности работодателей и руководителей производств за состояние охраны труда, общее снижение производственной и технологической дисциплины.

12. В нарушение требований ст. 34–35 Закона в 2007 г. были ликвидированы службы охраны труда при районных государственных администрациях, в результате чего эти органы власти перестали выполнять на подведомственных территориях свои функции по профилактике производственного травматизма.

13. Начиная примерно с 2008 года почти повсеместно прекратилось полноценное финансирование мероприятий по охране труда, но ответственности за это работодатели в законодательном порядке не несут.

КЛАССИФИКАЦИЯ ПРИЧИН ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА

Перечисленные выше явления в сочетании со многими другими факторами порождают производственный травматизм, причины которого обычно классифицируют на три следующие группы.

Технические причины: конструктивные недостатки, несовершенство, недостаточная надежность средств производства и транспортных средств; некачественная разработка или отсутствие проектной

документации на строительство и реконструкцию производственных объектов и оборудования; несовершенство технологического процесса, его несоответствие требованиям безопасности; неудовлетворительное техническое состояние производственных объектов, зданий, сооружений, коммуникаций, территории, средств производства и транспортных средств; неудовлетворительное состояние производственной среды и др. Их доля, по данным Фонда, составляет около 18% от общего числа производственного травматизма.

Организационные причины: неудовлетворительное функционирование, несовершенство или отсутствие СУОТ; недостатки во время обучения безопасным приемам труда; некачественная разработка, несовершенство ИОТ или их отсутствие; отсутствие в должностных инструкциях определения функциональных обязанностей по вопросам охраны труда; нарушение режима труда и отдыха; отсутствие или некачественное проведение медицинского обследования; неиспользование СИЗ из-за необеспеченности ими; выполнение работ с отклонениями, неисправными СКЗ; привлечение к работе работников не по специальности; нарушение технологического процесса; нарушение требований безопасности при эксплуатации оборудования, транспортных средств; нарушение правил безопасности движения; неприменение СИЗ (при их наличии); нарушение требований производственной дисциплины и др. По данным Фонда организационные причины преобладают среди всех причин производственного травматизма и достигают 66%.

Психофизиологические причины: алкогольное, наркотическое, токсикологическое отравление и опьянение; низкая нервно-психическая устойчивость; неудовлетворительные физические данные или состояние здоровья; неудовлетворительный психологический климат в коллективе; травмирование (смерть) вследствие противоправных действий других лиц; личная неосторожность потерпевшего и др. По данным Фонда психофизиологические причины составляют более 16% от общей численности травм на предприятиях Украины.

УСЛОВИЯ ТРУДА

Всем специалистам хорошо известна и не вызывает сомнений старая истина, что уровень производственного травматизма напрямую зависит от условий труда работников. В каких же условиях трудится подавляющее большинство украинских рабочих?

В условиях, не отвечающих санитарно-гигиеническим нормам, работают более 3,4 млн человек (по мнению профсоюзов, на конец 2013 г. — около 30% работников). Обеспеченность СИЗ не превышает 50%, 850 тыс. машин, механизмов, транспортных средств не отвечают требованиям безопасности. Значительное количество производственных зданий и сооружений находятся в технически неудовлетворительном, а более 10 тыс. в аварийном состоянии. Основные фонды на предприятиях машиностроения и транспорта не возобновляются, несвоевременно выполняются плановые и капитальные ремонты. До 80% машин, механизмов, технологического оснащения, транспортных средств исчерпали ресурс эксплуатации, физически изношены и не отвечают требованиям безопасности.

В апреле 2014 г. заместитель председателя Федерации профсоюзов Украины (далее — ФПУ) Сергей Украинец назвал достаточно неутешительную статистику: «В Украине 1 млн 280 тыс. людей заняты на производствах с неудовлетворительными и опасными условиями труда. 4,5 млн человек работают без трудовых книжек. На этих людей не распространяется ни трудовое законодательство, ни социальная защита. По меньшей мере девять видов компенсаций теряет каждый человек, работающих в таких условиях».

Здравпунктов на предприятиях страны сегодня меньше, чем было в 1928 году. Касаясь вопросов медицины труда, председатель ФПУ Юрий Кулик отмечал несовершенство действующей в Украине системы выявления профессиональных заболеваний, непризнание принципа приоритетности медицинского обслуживания работающего населения и отсутствие современного диагностического оборудования, в результате чего официальная статистика в Украине выявляет лишь верхушку айсберга профессиональной заболеваемости, а большая ее часть не регистрируется.

Острую обеспокоенность вызывает вопрос дальнейшего снижения уровня квалификации и «старения» кадров. Это касается не только высококвалифицированных рабочих, специалистов по охране труда, но и технических специалистов, а также работников, которые выполняют работы повышенной опасности.

Украинское производство, трудовая среда крайне опасны для здоровья и жизни работника. И это положение все более ухудшается за счет **увеличения количества опасных рабочих мест, где в результате использования устаревшей техники и оборудования вероятность возникновения несчастных случаев постоянно растет.** Наш молодой бизнес часто создает капиталы, пренебрегая здоровьем работников. Даже в послевоенные 50-е годы показатели были не такими пессимистичными.

Акулам отечественного бизнеса не ведомо или, по крайней мере, многие из них успешно делают вид, что не знакомы с расчетами ведущих экономистов всего мира о том, что инвестиции, вложенные в улучшение условий труда, в сохранение здоровья работников — это не только гуманное, но и экономически выгодное дело. Не верят они тому, что каждая гривна, вложенная в охрану труда, принесет через определенное время до шести гривен прибыли.

СТРАННО, НО ФАКТ

Украинское государство расходует огромные средства на льготы и компенсации за работу в неблагоприятных условиях труда. Как ни парадоксально это звучит, но средства, которые тратятся на улучшение условий труда, в общей сумме расходов на охрану труда составляют по разным оценкам не более $1/7 - 1/4$ от расходов на возмещение реального и потенциального ущерба, вызванного нарушением здоровья работников вследствие действия вредных и опасных условий труда.

Выплаты потерпевшим от несчастных случаев на производстве и членам их семей из бюджета Фонда ежегодно увеличиваются на 12–20% и по оперативным данным за 2013 г. достигли 6,2 млрд гривен.

ВО ЧТО ОБОХОДЯТСЯ УКРАИНЕ НЕСЧАСТНЫЕ СЛУЧАИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ?

Что теряет государство и бизнес, не вкладывая в охрану труда? Заместитель председателя ФПУ С. Украинец, отвечая на этот вопрос, сказал, что в Украине пока отсутствует совершенная методика расчетов подобных потерь, но существует обобщенная модельная оценка МОТ, согласно которой каждая развитая страна мира ежегодно теряет в результате несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний более 4% своего ВВП.

В нашей стране ситуация с производственным травматизмом и профзаболеваемостью намного хуже, чем в развитых странах, но благодаря оценке МОТ можно увидеть хотя бы минимальный объем этих потерь. Как известно, украинский ВВП составляет около 1,5 трлн гривен. Таким образом, ежегодные экономические потери Украины в сфере охраны труда выливаются как минимум в 60 млрд гривен. Эти потери складываются из того, что значительное количество людей ежегодно вынуждено прекращают трудовую деятельность, более 1,2 тыс. человек гибнет на производстве, а еще около 12,5 тыс. работников становятся инвалидами труда и перестают полноценно работать в прежнем режиме и приумножать национальное благосостояние. Вместо созидательного труда этих людей мы получаем многие тысячи калек, а у государства в лице Фонда возникают дополнительные затраты по выплате пенсий, денежных компенсаций семьям, содержанию малолетних детей и других иждивенцев потерпевших и погибших.

Профессиональный потенциал экономики тает на глазах. Молодежь не хочет идти на рабочее место, где можно получить неизлечимую болезнь, или потерять жизнь. Утраченное здоровье, постоянная угроза получить травму и потерять работоспособность, отсутствие условий для регулярного оздоровления — это причины стойкого снижения профессиональной трудоспособности и производительности труда во всей экономике страны. За последние 20 лет никто в государстве даже не пытался подсчитать эти гигантские потери из-за производственного травматизма и профзаболеваний. (А в развитых странах этот показатель — один из наиболее контролируемых.)

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ТРАВМАТИЗМ В ЦИФРАХ

Оценить и сравнить, как выглядит производственный травматизм в мире, странах Европы и в Украине, помогает статистическая информация.

По данным МОТ, во всем мире ежегодно регистрируются около 270 млн несчастных случаев на производстве (примерно 700 тыс. в день, 500 — в минуту, 10 — в секунду) и 160 млн профессиональных заболеваний, в результате которых умирает 2 млн женщин и мужчин (каждые 15 секунд один человек гибнет на производстве). По этой причине теряется 4% валового внутреннего продукта (ВВП) мировой экономики.

Сегодня в мире насчитывается около 500 млн инвалидов (почти столько же, сколько жителей в США и бывшем СССР, вместе взятых), причем почти каждый пятый стал им в результате несчастного случая.

Ежегодно из каждых 100 тыс. работающих погибают в результате несчастных случаев: в мире — приблизительно 6 человек; в Украине — 11 (наивысший показатель среди стран СНГ).

На предприятиях, в учреждениях, организациях Украины всех форм собственности ежедневно травмируется в среднем более 200 человек, из них около 30 становятся инвалидами и 5–6 человек получают травмы со смертельным исходом, то есть каждый день с работы возвращается на 5–6 человек меньше, чем на нее уходили. Риск стать жертвой несчастного случая на производстве или пострадать от профзаболевания в Украине в 5–8 раз выше, чем в развитых странах. Сегодня Украина лечит, обеспечивает медико-социальными услугами и содержит около 310 тыс. инвалидов труда. На 1 апреля 2014 г. у нас в стране имеется 300 тыс. получателей страховых выплат.

Во Франции, которая имеет приблизительно одинаковую с Украиной территорию и население, уровень производственного травматизма в 10 раз ниже, чем у нас.

Количество несчастных случаев на тысячу работающих: Украина — 0,104; Великобритания — 0,016; Япония — 0,02; Швеция — 0,032; Финляндия — 0,038; ФРГ — 0,08; в среднем в мире — 0,06.

Показатель смертельного травматизма на 100 тыс. работающих в 2003 г. в горнодобывающей промышленности (включая нефтегазовый комплекс, угольную и горнорудную промышленность) составлял: в странах Европейского сообщества — 12,3 человека; в США — 26,9; в Украине — 43,4.

Наиболее травмоопасной в нашей стране является угольная промышленность: каждый миллион тонн добытого угля мы оплачиваем жизнями пяти погибших шахтеров. Это больше, чем в США в 100 раз и в 3,8 раза — чем в России.

Официальная статистическая информация о производственном травматизме в Украине в 1992–2013 гг. представлена в виде трех графиков и сводной таблицы.

Динамика производственного травматизма в Украине в 1992–2013 гг.

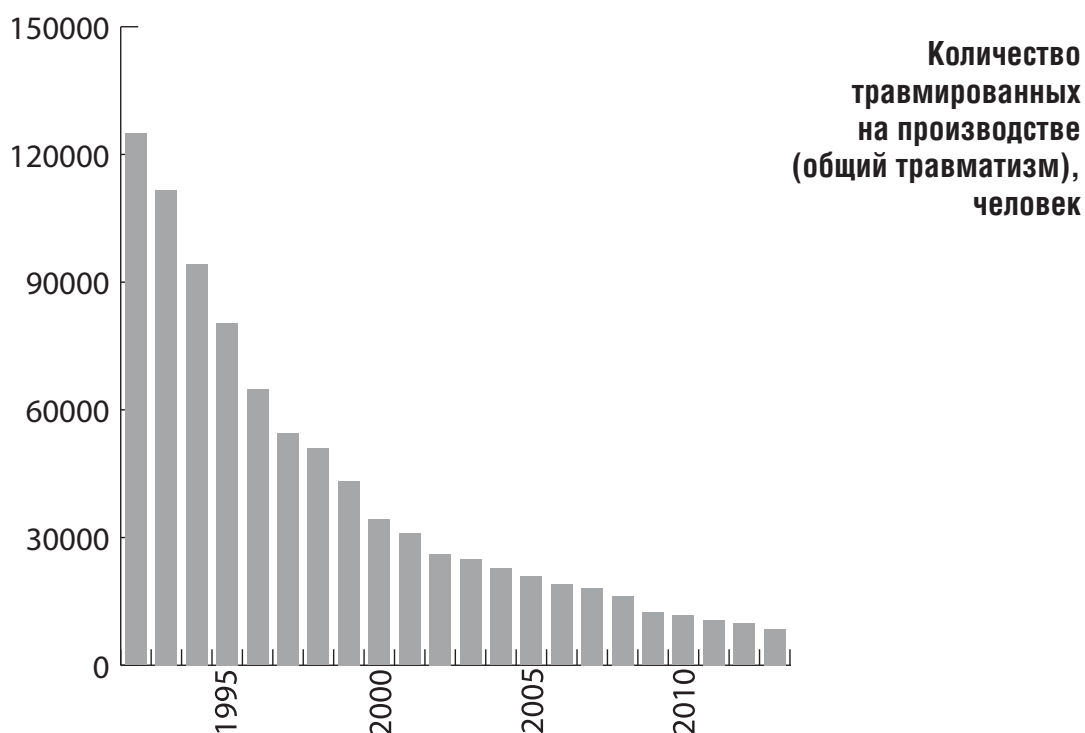
(Источник <http://ohrantryda.ru/dinamika-traumatizma.html>)

Годы	Количество травмированных в результате производственного травматизма в Украине, чел.		Количество случаев общего травматизма, приходящихся на один случай со смертельным исходом
	общего	со смертельным исходом	
1992	124971	2619	47,7
1993	111627	2334	47,8
1994	94224	2279	41,3
1995	80450	2195	36,7
1996	64775	1900	34,1
1997	54510	1646	33,1
1998	50872	1551	32,8
1999	43308	1388	31,2
2000	34288	1325	25,9
2001	30992	1399	22,2
2002	26168	1285	20,4
2003	24847	1230	20,2
2004	22691	1164	19,5
2005	20817	1088	19,1
2006	18992	1077	17,6
2007	18194	1181	15,4
2008	16211	1013	16,0
2009	12370	675	18,3
2010	11698	644	18,2
2011	10657	685	15,6
2012	9816	623	15,8
2013	8567	538	15,9

ОФИЦИАЛЬНАЯ СТАТИСТИКА СВИДЕТЕЛЬСТВУЕТ, НО...

Как видим, официальная статистика свидетельствует о вроде бы существующем в Украине за годы независимости стойком падении производственного травматизма, как общего, так и со смертельным исходом. Если считать «в лоб», то общий травматизм в 2013 г. уменьшился по сравнению с 1992 г. в 14,6 раз, а со смертельным исходом — почти в 4,9 раза.

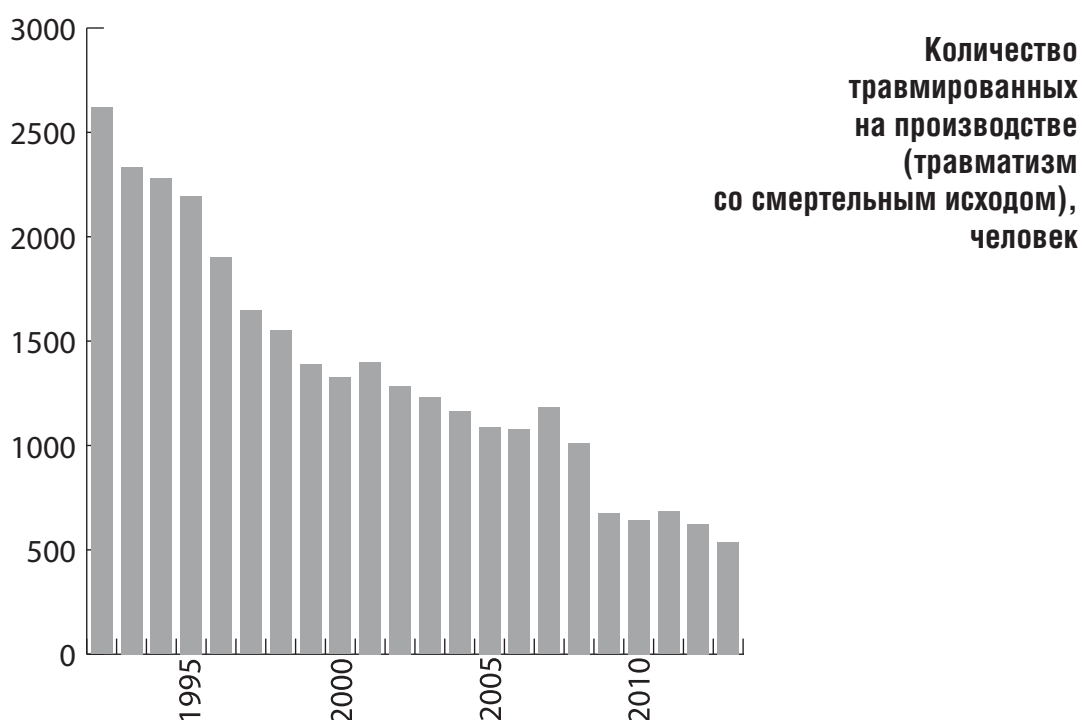
Но трудовому сообществу, вероятно, не следует торопиться радоваться нашим достижениям в этой области. Оказывается, приведенные графики — это всего лишь картинка из рубрики «Не верь своим глазам!», так как в конце апреля этого года заместитель председателя Госгорпромнадзора Степан Дунас был в несколько раз осторожнее официальной статистики в оценке ситуации: «С начала 90-х и до этого времени наблюдается постепенное динамичное снижение производственного

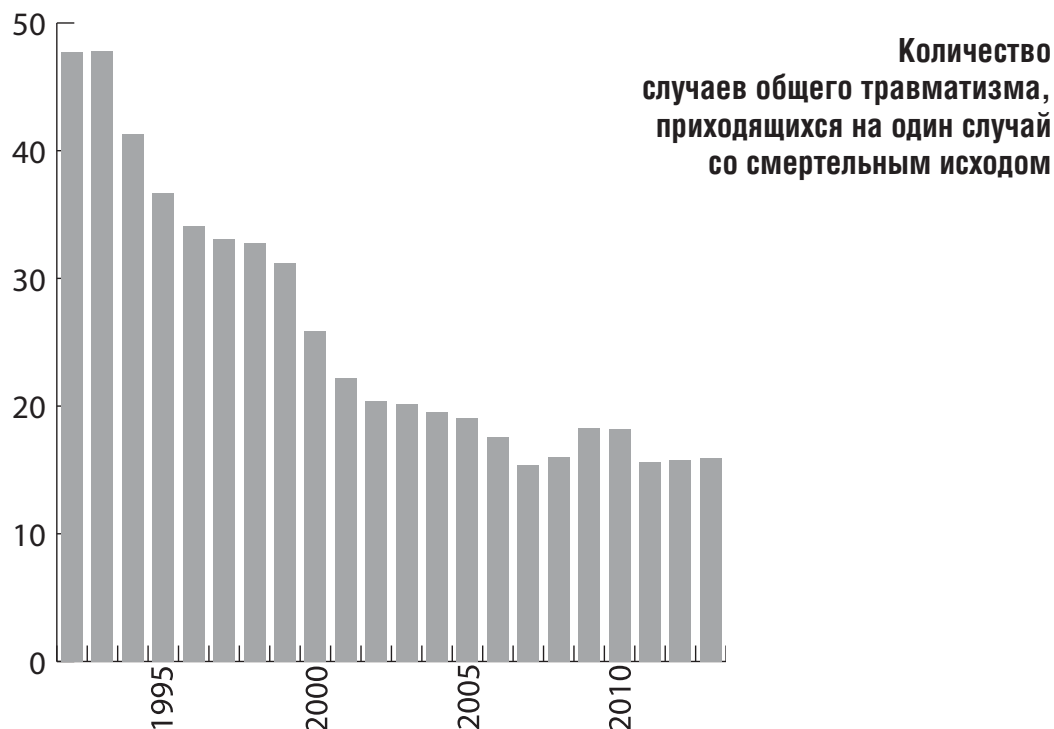

травматизма. Уровень травматизма, как общего, так и смертельного, уменьшился соответственно в 4–6 раз. Разумеется, мы здесь учитываем темпы снижения производства, которые составляют сегодня до 30% в некоторых отраслях, и количества работающих. Но, несмотря на эту динамику, все же опережающая динамика уменьшения травматизма наблюдается».

Выходит, что данными официальной статистики можно пользоваться только через некоторый поправочный коэффициент, точное значение которого, похоже, не известно никому.

По этому поводу сам собой напрашивается вполне естественный вопрос: «Для чего и кому нужна статистика, не отражающая реального положения дел?»

СНИЖЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВА В ЦИФРАХ

Несколько цифр, которые легко найти в Интернете и которые дают представление о том снижении производства, о котором упомянул С. Дунас.

С начала последнего десятилетия прошлого века в экономике и производстве Украины стали происходить процессы, которые не имеют исторических аналогов. Так, с 1990 по 1994 г. ВВП Украины сократился на 44 %, объем промышленной продукции — на 41 %, национальный доход — на 54 %. (Чтобы по достоинству оценить эти наши «достижения», следует напомнить, что в годы «великой депрессии» в США спад производства не превысил 25 %, а в бывшем СССР во время Второй мировой войны наибольшая отметка падения производства составляла 30 %.) Из-за спада производства на протяжении 1992—1997 гг. количество населения, занятого в стране в сфере материального производства, сократилось до 15,6 млн человек. По информации из других источников к 2011 г. общая численность работников на предприятиях и в организациях Украины уменьшилась на 30 % по сравнению с началом 90-х годов. Уровень ВВП по отношению к 1990 г. составлял в 1992 г. 82,3 %, в 2009 г. — 63,3 %, а в 2013 г. — 69,4 %, то есть тоже уменьшился примерно на 30 %. (Получается: «Мы плыли-плыли, плыли-плыли и наконец ... приплыли!»)

«ПЛЮС» НА «МИНУС» ДАЕТ ?..

Отечественный и зарубежный опыт свидетельствует, что значительное влияние на уровень производственного травматизма оказывает техническое состояние оборудования. Например, существенно снизить частоту несчастных случаев со смертельным исходом на предприятиях Японии, США, Великобритании, Германии, Италии, Франции позволило техническое перевооружение перерабатывающей промышленности в 70—80-х годах прошлого столетия.

В настоящее время в Украине все происходит с точностью до наоборот: многократное снижение показателей производственного травматизма происходит при падении ниже критического уровня технического состояния и степени износа оборудования подавляющего большинства украинских предприятий; при продолжающемся ухудшении условий труда ниже санитарно-гигиенических нормативов и использовании устаревших технологий; при существенном сокращении расходов на охрану труда, численности одноименных служб и надзорных органов; при ужасающей некомпетентности персонала и его недостаточной обученности в вопросах охраны труда; на фоне создания и функционирования огромного количества мелких фирм и предприятий, где большинство требований нормативно-правовых актов просто игнорируется. Количественные оценки величины влияния этих факторов на уровень производственного травматизма в отечественных источниках совершенно отсутствуют, но можно уве-

ренно заявлять только одно — они должны быть весьма существенным и негативным образом (в сторону увеличения) влиять на количество несчастных случаев. А кривые травматизма официальной статистики, игнорируя законы логики и здравого смысла, упорно опускаются вниз, грозя достигнуть нуля к 2030–2040 гг. Почему это происходит? Влиянием каких причин можно объяснить столь стремительное снижение?

Безусловно, на уровень травматизма имеют положительное влияние два объективных отрицательных фактора украинской экономики, о которых упоминал С. Дунас — снижение объемов производства (не менее 30%) и падение общей численности работающих на предприятиях и в организациях (примерно на те же 30%). Можно предполагать, что в сумме они должны были бы дать адекватное, то есть, примерно на 60%, снижение уровня производственного травматизма в 2013 г. Но не такое многогозорное, которое демонстрирует нам официальная статистика.

Конечно же, положительное (снижающее) влияние на уровень производственного травматизма оказывает профилактическая деятельность трудоохранного сообщества (служб охраны труда предприятий, инспекций Госгорпромнадзора, страховых экспертов Фонда, социальных партнеров и т. д.). Но трудно себе представить, что в условиях сокращения численности служб и финансирования мероприятий по охране труда, так называемого снижения давления на бизнес, в результате которого инспекторы Госгорпромнадзора посещают с проверками в год не более 1–2% поднадзорных предприятий, эффективность деятельности специалистов и должностных лиц данного сообщества столь резко возросла по сравнению с предшествующим периодом, что вопреки влиянию пречисленных выше отрицательных реалий украинского производства, привела к 15- и 5-кратному снижению уровней соответственно общего и смертельного травматизма на украинских предприятиях.

Чем же тогда следует объяснять снижение регистрируемых показателей производственного травматизма, в том числе со смертельным исходом? Что, какое еще явление или процесс не только компенсировал отрицательное влияние указанных факторов, но и во много раз его перекрыл? Почему это снижение сопровождается резким увеличением тяжести производственных травм (средней продолжительности больничного листа по причине производственной травмы) с 29 в 1998 г. до 40 дней в 2009 г.? Чем можно объяснить наблюдаемый в этот период процесс постоянного «утяжеления» травм на производстве, приведший к тому, что лечение подавляющего большинства из них требует длительности больничного листа в 50–60 дней и более? По какой, неизвестной для официальных источников причине, снижение производственного травматизма сопровождается в эти же самые годы параллельным ростом непромышленного травматизма? В чем первопричина того странного факта, что отношение количества несчастных случаев со смертельным исходом к количеству случаев травмирования на производстве возросло с 1/48 в 1992 году до 1/16 в 2013 году? На сегодняшний день в Украине каждый 16-й случай травмирования — со смертельным исходом, что не соответствует ни отечественными данными за предшествующий период на рубеже 80-х — 90-х годов прошлого века, ни существующим в мире закономерностям (по оценкам МОТ средний показатель этого соотношения в мире составляет 1/760). О чем свидетельствует все эти «странности» украинской статистики в области охраны труда?

Все оказывается не столько просто, как примитивно! Подавляющее большинство специалистов в качестве ответов на поставленные выше вопросы указывают на то, что сегодня в Украине более 50% несчастных случаев на производстве стараются просто скрыть или не связывать их с производством, а «перевести» в бытовые травмы.

Итак, существуют весомые признаки, **которые заставляют усомниться в достоверности официальной информации об уровне производственного травматизма в Украине!**

МЕТОДИКА МОТ ПОДТВЕРЖДАЕТ

У МОТ существует методика по оценке достоверности статистики производственного травматизма в странах с несовершенным учетом. Она основывается на положении, что травматизм со смертельным исходом регистрируется полнее, чем общий, так как его труднее утаить. Поэтому несчастные случаи со смертельным исходом являются базой для расчета общего числа несчастных случаев на производстве. Эмпирически на основе анализа травматизма в разных странах Европы за многие годы установлено, что в среднем на один случай гибели на производстве приходится определенное количество менее тяжелых травм. Для стран Европы это соотношение колеблется в пределах от 1:500 до 1:2000. Как правило, для каждой страны оно, несмотря на колебания, достаточно устойчиво, а в большинстве стран в последние годы знаменатель этой дроби даже растет. Это является результатом, с одной стороны, модернизации производства и улучшения условий труда на предприятиях, что ведет к снижению доли несчастных случаев со смертельным исходом среди общего количества травм на производстве, а с другой — регистрации даже незначительных травм.

Еще в начале XX в., когда производства были крайне опасными, по данным заводской статистики за 1900 г. каждая 46-я травма в Российской империи оказывалась смертельной. В 1970–1980-х годах этот показатель оставался почти на таком же уровне. На рубеже 80-х — 90-х и в начале 90-х годов прошлого века в Украине этот показатель был достаточно стабилен и колебался возле отметки ниже 50. Например, в 1992–1993 гг. это отношение было несколько больше 1/48, но начиная с

1994 г. происходит его стремительный (трехкратный!!!) рост до 1/16 в 2012–2013 гг. Такая тенденция коренным образом отличается от того, что является характерным для развитых стран.

На основании статистических данных МОТ показала, что Украина лидирует в произведенной выборке по показателям производственного травматизма со смертельным исходом. В то же время у нее наблюдаются одни из самых лучших показателей количества случаев производственного травматизма без смертельного исхода. В связи с этим сделано предположение о неудовлетворительном состоянии управления охраной труда в стране и на предприятиях, при котором существующая система допускает возможность сокрытия несчастных случаев. По оценке МОТ, в России и странах СНГ в официальную статистику попадает не более 20% случаев травматизма на работе, в том числе и со смертельным исходом. Эта оценка намного скромнее той, которую сделал Мировой банк, проводивший в Украине соответствующие исследования. По его информации реальный уровень производственного травматизма в стране выше официальных статистических данных в десятки раз.

Таким образом, имеются веские основания предполагать, что столь значительное увеличение доли несчастных случаев со смертельным исходом в Украине на фоне снижающихся показателей всех видов травматизма является следствием далеко не полной регистрации травм, не имеющих, в основном, тяжелых последствий. Другими словами, регистрируемые показатели не отражают истинного уровня травматизма на производстве, так как происходит массовое сокрытие несчастных случаев. Это прискорбное, но повсеместное явление подтверждают результаты проверок и Госгорпромнадзора (в 2011 г. служба установила 61 случай гибели людей, с которыми не были оформлены трудовые отношения), и Фонда, и профсоюзов (только за один год выявили 680 случаев, из них 6 смертельных, скрытых от расследования и учета), и обращения «одумавшихся» потерпевших в соответствующие инстанции. А если учесть тот факт, что инспекторы Госгорпромнадзора в 2013 г. посетили с проверками не более 1–2% поднадзорных предприятий, можно лишь догадываться, сколь пышно цветет на предприятиях Украины сорняк под названием «сокрытие несчастных случаев».

Пытаясь создать на предприятии видимость мнимого благополучия в вопросах охраны труда, руководители некоторых предприятий с молчаливого согласия профсоюзных организаций, вместо того чтобы расследовать несчастные случаи в установленном законом порядке, скрывают их. При этом наносится серьезный моральный ущерб всему трудовому коллективу, члены которого, зная о происшествии, вынуждены подавлять свои эмоции, надеясь, что с ними подобного несчастного случая не произойдет.

РЕАЛЬНЫЕ СОБЫТИЯ

Автор располагает проверенной и подтвержденной информацией (в том числе и на уровне Фонда) о реальных событиях нескольких предшествующих лет на одном предприятии. Она иллюстрирует, стоит ли серьезно относиться к цифрам официальной статистики производственного травматизма, и дает представление о масштабах его сокрытия.

Речь идет не о какой-то мелкой фирмочке, «клепающей» в гаражах на задворках города табуретки или металлические двери, а о крупном и успешном предприятии с коллективом, превышающим полтора десятка тысяч человек. (Умышленно не сообщая информацию, способствующую его идентификации.)

Предприятие продолжало работать и достаточно успешно уже в нынешнем столетии. Успешно работала и его многочисленная служба охраны труда, специалисты которой мужественно боролись с нарушениями нормативно-правовых актов по охране труда и производственным травматизмом. Последнее достижение старой службы охраны труда — по итогам года уровень травматизма на предприятии снизился до минимальной отметки, на несколько единиц меньше десятка несчастных случаев.

Происходит смена собственника. На предприятие приходит команда новых менеджеров, которая официально заявляет о своих приоритетах, в том числе и в вопросах охраны труда. Отныне расследованию подлежат все, вне зависимости от тяжести, производственные травмы, приведшие к потере трудоспособности на один день и более. Обращаю внимание на то, что кардинального изменения технологии, оборудования и условий труда на предприятии не произошло, а его численность уменьшилась почти на 2 тыс. работающих. Но за последующий год количество зарегистрированных на нем несчастных случаев, связанных с производством, возросло в 3 раза (их количество перевалило за два десятка), а коэффициент тяжести упал более чем в 2 раза!

Вероятно, это не самый яркий пример масштабов сокрытия производственного травматизма в нашей стране, но и он достаточно наглядно показывает, сколь «правдивы» регистрируемые данные о динамике производственного травматизма.

«ВЫГОДЫ» И ПРИЧИНЫ СОКРЫТИЯ ТРАВМАТИЗМА

Массовое утаивание случаев травмирования работников на производстве или перевод их в категорию «не связанных с производством» освобождает работодателя от проведения на предприятии эффективных, но затратных профилактических мер, а Фонд — от дополнительных затрат на выплату предусмотренных компенсаций причиненного ущерба жизни и здоровью пострадавших. Такая «эко-

номия» приводит к тому, что сотни тысяч травмированных и более тысячи семей погибших на производстве ежегодно остаются незащищенными от последствий несчастных случаев, что приводит к росту социального напряжения в обществе.

Зато работодатель, не несущий ответственности за несоблюдение требований законодательства по созданию безопасных условий труда и затрат на выполнение профилактических мероприятий по предотвращению несчастных случаев, при этом оказывается в полном «шоколаде».

Способствуют нарушению трудового законодательства и сокрытию фактов несчастных случаев, с одной стороны, достаточно низкие штрафные санкции за подобные нарушения, а с другой, слишком низкая вероятность быть в них уличенным. Работодатели идут на сокрытие несчастного случая еще и потому, что его расследование на предприятии или в организации может привести к дополнительным проверкам по охране труда. А эта дополнительная внеплановая проверка, почти наверняка, выявит другие нарушения требований нормативно-правовых актов по охране труда, имеющиеся почти на каждом предприятии. Значит, вслед за проверкой последуют ощутимые штрафные санкции, а также обязательные предписания по устранению этих нарушений или даже приостановка деятельности отдельных подразделений предприятия.

Зачастую в сокрытии несчастных случаев на производстве заинтересованы и сами работники. Существует большое количество предприятий и фирм, особенно малого бизнеса, в которых большая или существенная часть заработной платы выдается работникам в «конвертах». В случае производственной травмы больничный лист по временной нетрудоспособности оплачивается работнику исходя из размера официальной заработной платы, которая существенно ниже его фактического заработка. Работодатель же, за отказ работника от оформления производственной травмы, может предложить ему дать время и оплатить затраты на лечение из расчета фактического заработка. Такая существующая практика ухода от налогообложения создает дополнительные предпосылки для сокрытия несчастных случаев.

Кроме того, далеко не единичны ситуации, когда работодатель не гнушается оказывать прямое или косвенное давление на работника, вынуждая его отказаться от оформления производственной травмы.

Наиболее трудноразрешимой проблемой в этом плане является то, что работники предприятия заинтересованы в сокрытии фактов травматизма или их переквалификации на менее тяжелые, поскольку несут за них персональную ответственность. Одними карательными мерами в подобной ситуации невозможно достичь ожидаемого результата, ибо каждый вскрытый на производстве факт травматизма вышестоящим руководителем будет восприниматься не как положительный момент в профилактической работе, проводимой в подразделении, а как основание для наказания.

ОСНОВНЫЕ ПУТИ СОКРЫТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА

Какие реальные пути для сокрытия производственного травматизма используются в Украине в настоящее время?

1. Использовать труд не наемного работника, за условия и безопасность труда которого несет ответственность работодатель, а совершенно другой правовой категории — исполнителей работ, с которыми он ведет дела на основании временных гражданско-правовых соглашений. Работодатель не несет обязательств по их обеспечению СИЗ, средствами производства и т. д. Этот способ «борьбы» с травматизмом получил широчайшее распространение на предприятиях и в организациях Украины. Последствием этого является то, что работы повышенной опасности выполняются людьми без соответствующей профессиональной подготовки и необходимых знаний в вопросах безопасности. Кроме того, такие исполнители — более уязвимая категория работающего населения, так как согласно действующему законодательству не имеет никаких прав на социальную помощь или защиту. По данным профсоюзов на апрель 2015 г. это явление достигло угрожающих масштабов — *4,5 млн людей работают без трудовых книжек*.

2. Если несчастный случай происходит на производстве с наемным работником, но травма не коснулась его жизненно важных органов (позвоночника, головы, суставов, органов зрения и др.), то тем или иным способом, с помощью соответствующей «аргументации» договариваются с потерпевшим, чтобы он не «звонил во все колокола» и не «поднимал шума» о том, что получил травму на производстве. Ему настоятельно советуют «перевести» травму в разряд «не связанных с производством», бытовых, полученных по пути следования на работу (с работы), в личном гараже или на даче. Для надежности и чтобы потерпевший не передумал «сотрудничать» с руководством, ему предлагают написать и подписать объяснительную записку соответствующего содержания, а затем спокойно лечиться амбулаторно или в стационаре. Далее возможны два варианта сценария.

2.1. За то, что после выздоровления он не будет требовать оплаты больничного листа, его руководитель аккуратно представляет ему «восьмерки» в таблице учета рабочего времени и начисляет премию, а члены бригады, зная об этом, с лихвой отработывают его отсутствие.

2.2. После выздоровления потерпевший предъявляет к оплате больничный лист по, якобы бытовой травме, который оплачивается в соответствии с законодательством. Но за «сознательность» и на восстановление здоровья ему от руководства дополнительно перепадает определенная сумма «в конверте».

Часто, спустя определенное время, подобные уловки становятся известны: либо их выявит проверяющий инспектор, либо сам пострадавший, оставшись без средств к существованию в результате внезапного осложнения от полученной на производстве травмы, «одумается» и обратится в инспекцию Госгорпромнадзора. Но самое главное, что в таких случаях расследование, проведенное не своевременно, как правило, не выявляет истинные причины данной травмы или аварии на производстве. Поэтому не принимаются адекватные меры по их предупреждению, не устанавливаются виновные должностные лица, которые продолжают применять порочную практику. Таким образом, создаются предпосылки для повторения такого несчастного случая, но, возможно, с уже более тяжелыми последствиями.

ПОДВОДЯ ИТОГИ СКАЗАННОМУ

Самое поразительное в вопросе производственного травматизма в Украине то, что ни Минздрав, ни Госстат, ни Госгорпромнадзор, ни Фонд, ни социальные партнеры не знают истинного уровня травматизма на производстве. Хуже того, родное наше государство в лице соответствующих своих структур и не предпринимает никаких реальных шагов, чтобы исправить эту ситуацию. Статистика разных государственных ведомств расходится почти вдвое. Например, по данным Госгорпромнадзора мы видим одни цифры, а в первичных данных лечебных учреждений об обращении пострадавших на производстве эти цифры возрастают во много крат.

И специалисты, и официальные должностные лица между собой и с высоких трибун не стесняются заявлять, что работодатели безбожно скрывают травматизм, даже смертельный. Открытым остается лишь вопрос: «В какой мере?»

Завершая статью, можно лишь сослаться на слова С. Украинца о том, что наше государство утратило управление охраной труда, покинуло штурвал и вместе с работодателями переложило все на Госгорпромнадзор и Фонд.

На самом деле травматизм на производстве в условиях кризиса и экономического спада не уменьшается. Уменьшается лишь его официально подсчитанная часть, а возрастающая — массово выводится в тень. Главной целью этих манипуляций, вероятно, является желание получить красивые цифры! (Кто там будет смотреть, сколько людей на самом деле гибнет и страдает на производстве? Более того, пострадавших очень часто, образно говоря, просто выбрасывают за проходную — не наши!)

Поэтому истинная цена официальной статистической информации о производственном травматизме в Украине — «ноль копеек в базарный день»!

КАРТКА ПЕРЕДПЛАТНИКА

кількість примірників
на місяць

☐ на півріччя ☐ українська

☐ на рік ☐ російська

Передплатна ціна: один місяць - 97 грн 50 коп.*

*Із поштовими витратами - 106 грн 40 коп.

Заповніть та надішліть факсом (044)559-19-51
або електронною поштою peredplata.op@gmail.com

Повна назва організації	
Телефон/факс	
Індивідуальний податковий номер	
Свідоцтво платника ПДВ №	
ЄДРПОУ	
Юридична адреса	
Поштова адреса	
Електронна адреса	

ОЗЕЛЕНИТЕЛЬ*

КТО ТАКОЙ ОЗЕЛЕНИТЕЛЬ?

Работник, который ухаживает за зелеными насаждениями участков промышленной, коммерческой и общественной собственности – газонами, деревьями, цветами, оградами, аллеями и т. д.

ЧТО ОПАСНОГО В ЭТОЙ РАБОТЕ?

- Озеленители используют режущий инструмент и имеют дело с растениями, что может вызвать порезы, уколы, царапины и т. д.
- Чрезмерное использование сельскохозяйственных химикатов может вызвать острое или хроническое отравление.
- Работа озеленителя часто связана с переноской тяжестей (например, мешков с удобрениями) и работой в неудобных позах. Это может привести с течением времени к болям в спине и руках.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ОПАСНОСТИ

Несчастные случаи и травмы: 	Работник может упасть с лестницы или упасть при переноске тяжелых грузов	1
	Он может поскользнуться, оступиться и упасть на землю (в грязь, на влажную почву, траву, в рытвины на земле и т. п.)	2
	На работника могут упасть мешки с листьями и мусором при их транспортировке	
	Переверот и падение тракторов и платформ, которые перевозит трактор, и другого механического и механизированного оборудования	
	Физическое травмирование в результате застревания одежды в движущихся частях сельскохозяйственного оборудования	
	Несчастные случаи при использовании садового инструмента (газонокосилок, ножниц, триммеров, лопат, вил, культиваторов и т. п.) в результате падения на них, неосмотрительности и т. д.	2
	Царапины и уколы, вызванные растениями с колючками, иногда ядовитыми	3
	Травмы, вызванные летающими осколками при работе с механизированным садовым оборудованием	4
	Повреждения (в том числе грыжа) в результате перенапряжения при подъеме, переноске или толкании грузов	
	Электрические повреждения, вызванные применением неисправного инструмента, в особенности переносного	4
	Выплески на кожу и/или глаза вредных жидкостей при их смешивании и разбавлении	8
Физический риск: 	Воздействие различных окружающих условий при выполнении работ на улице (последствия: от теплового удара и обморожения до головной боли, обычной простуды и т. д.).	
	Воздействие ультрафиолетового облучения (солнце)	
	Воздействие шумов высокого уровня от садового оборудования	
Химический риск: 	Потенциальное воздействие отдельных видов пыли, сажи, частиц и аэрозолей при текущем уходе за насаждениями и ремонтных работах	7
	Первичные дерматиты и/или аллергические раздражения в результате чрезмерного использования очищающих, ополаскивающих, чистящих и санитарных химических средств	8
	Раздражение носа, горла, легких и глаз в результате чрезмерного использования красок, растворителей, а также моющих, ополаскивающих и санитарных веществ	7
	Воздействие различных удобрений и пестицидов, в особенности гербицидов и инсектицидов, которые могут вызвать острое или хроническое отравление	7
Биологический риск: 	Воздействие пыли растительного происхождения, пыльцы, масел, паров и т. п., что может привести к нарушению дыхания, сенной лихорадке и астме у аллергиков	
	Воздействие грибов (плесени): реакция сверхчувствительности (может привести к пневмонии с астматическими симптомами)	
	Воздействие паразитов (см. примечание 1)	9
	Воздействие ядовитых растений и растений, вызывающих аллергию, что может привести к аллергии и дерматиту	
	Воздействие плесени, которая может вызвать аллергическую реакцию кожи	9
	Увеличение количества укусов грызунов и насекомых во время обработки фасадов зданий, площадок и участков, окружающих зданий	
	Загрязнение открытых ран навозом, пометом животных и птиц, паразитов, насекомых, червей и различных микроорганизмов, которые могут занести локальную или общую инфекцию	
	Воздействие помета грызунов и контакт с паразитами-распространителями различных заболеваний	

Эргономические, психосоциальные и организационные факторы:	Повторяющиеся повреждения, связанные с напряжением (RSI), как результат непрерывных повторяющихся движений или чрезмерных нагрузок	
	Нарушения костно-мышечной системы вследствие перенапряжения и неудобных поз (например, при стоянии на коленях)	5
	Психологические стрессы вследствие неудовлетворения от работы из-за ее однообразия и монотонности, низкой заработной платы, проблем в отношениях с персоналом – коллегами и руководителями и т. п.	

МЕРЫ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ ОПАСНОСТЕЙ
СТРАНИЦА 3

1	Проверьте лестницу, прежде чем подняться по ней. Не поднимайтесь по качающейся лестнице или по лестнице со скользкими ступенями
2	Носите надежную обувь с нескользящими подошвами
3	Носите металлические сетчатые или другие перчатки, защищающие от порезов и ударов при работах с острыми ножами или другими режущими инструментами
4	Носите защитные очки, проконсультируйтесь у инспектора по охране труда или поставщика
5	Изучите и применяйте методы безопасного подъема и переноски тяжелых и громоздких грузов, используйте механические приспособления
6	Не ешьте, не пейте и не курите во время работы с пестицидами, кислотами, ядами и другими токсичными веществами
7	При работе с пестицидами и другими токсичными веществами надевайте защитные респираторы
8	Защищайте руки химически стойкими перчатками, если это непрактично – используйте защитный крем
9	Соблюдайте личную гигиену. По окончании работы примите душ и переоденьтесь. Не берите домой одежду, загрязненную землей

СТРАНИЦА 4

Синонимы	Привратник, дворник, садовник, рабочий по обслуживанию, суперинтендант				
Определение и/или описание	Ухаживает за земельными участками промышленной, коммерческой или общественной собственности, выполняя в любых комбинациях следующие задачи: косит траву на газонах, подравнивает аллеи, ухаживает за клумбами, используя различный инструмент. Подрезает кусты и деревья для придания им формы и улучшения их роста, обрезает поврежденные листья и ветки, используя ножницы или пилу. Опрыскивает газоны, кусты и деревья удобрениями и пестицидами. Собирает граблями в мешки или сжигает листья. Очищает участок, собирает мусор, используя метлу. Сгребают снег или раскидывает соль по тротуарам для предотвращения образования льда. Ухаживает за травой, цветами, деревьями и кустами, используя садовый инструмент. Поливает газоны и кустарники. Может отремонтировать и покрасить ограды, калитки, стены, дорожки и пристройки, используя плотницкий инструмент и инструмент каменщика. Может прочистить дренажные каналы и трубопроводы. Может выполнять основные обязанности по уходу за земельным участком, используя трактор с приспособлениями. Может заточить садовый инструмент. Может выполнить мелкий ремонт оборудования, как то: газонокосилок, культиватора и оборудования для уборки снега, используя ручные и электрические инструменты (в соответствии с DOT «Озеленитель, промышленный / коммерческий»). Может выполнять общие работы по дому, как то: окраска, ремонт водопровода, электромонтажные работы и т. д. (в соотв. С DOT «Дворник»).				
Родственные и более узкие профессии	Консультант по сельскому хозяйству, работник сельского хозяйства, смотритель здания, уборщик / уборщица, дворник, садовник, садовод-инструктор, привратник, разнорабочий, подручный, садовод, суперинтендант, дизайнер по ландшафту, работник сервиса, ночной дежурный, истребитель насекомых и паразитов, монтер, ночной сторож				
Выполняемые операции	Укладка в мешки Строительство Сжигание	Переноска Уборка Обрезка	Очистка Стрижка Сбор	Культивирование Отправка Конструирование	Уборка мусора Обеспечение дренажа Вождение
Используемые инструменты и оборудование	Метла, щетка, плотницкий инструмент, цепная пила, ножницы (машинка для стрижки), трактор, точилка для ножей, ручная косилка, шланг для полива, каток для газона, разбрызгиватель для удобрений, инструмент каменщика, плотника, водопроводчика, мощная газонокосилка, грабли, пилы, ножницы, пульверизаторы, спринклерные системы, ножницы для деревьев, веток и т. д.				
Отрасли, где распространена данная профессия	Оранжереи, объекты промышленной, коммерческой, общественной и частной собственности; промышленные предприятия; объекты государственные и муниципальные; общественные и частные парки и сады				

Примечания:	Заболевания, вызванные укусами паразитов, как то клещей и т. д., «чесотка», вызванная контактом пораженной кожи с червями; в отдельных случаях инфекции могут обуславливать нейротоксические реакции и паралич. Озеленители, которые проводят садоводческие работы, могут подвергнуться профессиональным видам опасности, характерным для профессии «Садовник». Подробную информацию по таким видам опасности см. в информационном листке «Садовник»	Литература:
--------------------	---	--------------------

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ

(посада роботодавця і найменування підприємства)

№

(число, місяць, рік)

ІНСТРУКЦІЯ

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____ ДЛЯ ОЗЕЛЕНЮВАЧА

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція з охорони праці для озеленювача (далі — Інструкція; код 6113 за Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій») є інструкцією за професією та встановлює вимоги безпеки під час проведення робіт у сфері зеленого господарства населених пунктів.

1.2. Інструкцію розроблено на основі Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9; Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15, та з урахуванням вимог Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства від 10.04.2006 № 105; Порядку проведення ремонту та утримання об'єктів благоустрою населених пунктів, затвердженого наказом Держжитлокомунгоспу України від 23.09.2003 № 154; підрозділу 2 випуску 87 «Житлове та комунальне господарство» розділу «Декоративне садівництво, закладання і утримання зелених насаджень населених пунктів» Довідника кваліфікаційних характеристик професій, затвердженого наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 17.06.1999 № 144; п.107 розділу II Норм безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам житлово-комунального господарства, затверджених наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 10.12.2012 № 1389.

1.3. Зелені насадження відносять до об'єктів благоустрою, у сфері зеленого господарства населених пунктів до них належать: парки, парки культури та відпочинку, парки — пам'ятки садово-паркового мистецтва, гідропарки, лугопарки, лісопарки, буферні парки, районні сади; дендрологічні парки, національні, меморіальні та інші; сквери; міські ліси; зони рекреації; зелені насадження в охоронних та санітарно-захисних зонах, зони особливого використання земель; прибережні зелені насадження; зелені насадження прибудинкової території.

1.4. Основні робочі операції у зеленому господарстві пов'язані з земляними роботами, вирощуванням деревно-чагарникових насаджень і квіткових рослин, очищенням території озеленення, а також господарськими та навантажувально-розвантажувальними роботами. Земляні роботи включають планування та вирівнювання поверхонь, викопування та засипання виїмок, трамбування ґрунту тощо.

1.5. До виконання робіт озеленювачем допускається особа віком не молодше 18 років, яка пройшла медичний огляд для визначення відповідності його фізичного стану вимогам, що висуваються до цієї професії та видів виконуваних робіт. До робіт з зеленими насадженнями можуть допускатися особи за спорідненими професіями як, наприклад, робітник зеленого будівництва.

1.6. Роботи з утримання зелених насаджень не відносяться до робіт з підвищеною небезпекою. Функціональні обов'язки озеленювача не передбачають його перебування на проїзній частині та на висоті. Для виконання робіт озеленювачі можуть об'єднуватися в бригади.

1.7. Під час прийняття на роботу озеленювача ознайомлюють під підпис з умовами праці та з наявністю на його робочому місці небезпечних і шкідливих чинників. Роботодавець повинен застрахувати озеленювача від нещасних випадків та професійного захворювання. У разі пошкодження здоров'я озеленювач має право на відшкодування заподіяної йому шкоди.

ІНСТРУКЦІЯ

Функціональні обов'язки озеленювача

(Випуск 87 «Житлове та комунальне господарство» розділ «Декоративне садівництво, закладання і утримання зелених насаджень населених пунктів» Довідника кваліфікаційних характеристик професій, затвердженого наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 17.06.1999 № 144)

1-й розряд. Завдання та обов'язки. Виконує підсобні допоміжні роботи, пов'язані з прибиранням і очищенням садових доріжок, квітників та інших озелених площ від листя, сучків, сміття і снігу. Забезпечує робочі місця садивним матеріалом, добривами та інвентарем. Бере участь у сортуванні різноманітних вантажів і складанні їх у відведених місцях. Ущільнює і розвантажує сніг. Доглядає за малими архітектурними формами. Відколює лід. Посипає доріжки піском вручну. Готує печі для випалювання горщиків ручним способом.

2-й розряд. Завдання та обов'язки. Виконує прості роботи з підготовки ґрунту і добрив вручну. Викопає садильні ями і канали у розташованому ґрунті для садіння деревно-чагарникових рослин. Здійснює снігозатримання. Очищає насіння декоративних рослин. Прополує деревно-чагарникові рослини. Виконує горизонтальне планування площ, грядок і доріжок «на око». Поливає дерева, кущі і газонні трави ручним способом. Корчує пеньки вручну.

3-й розряд. Завдання та обов'язки. Виконує середньої складності земляні роботи із застосуванням кінної тяги. Розсіває добрива, маркірує і нарізує борозни. Готує насіння та садильний матеріал. Улаштовує клумби, рабатки, партери і бордюри. Здійснює обдернування поверхні. Сіє газонні трави на горизонтальних поверхнях. Виконує механізоване поливання дерев, чагарникових рослин та газонних трав. Розпилює стовбури дерев ручною пилкою. Ремонтує ґрунтові, гравійні та щебеневі доріжки в парках, садах і скверах. Притінює оранжереї. Доглядає за зеленими насадженнями за допомогою простих інструментів і пристроїв. Готує розчин глини. Закріплює дерева за допомогою розтяжок. Улаштовує кювети, зрізує ґрунт із плануванням поверхні. Плете сітки вручну для вирощування гвоздики. Садить та пророщує бульбоцибулинні рослини. Викопає квіткові рослини. Складає букети квітів.

4-й розряд. Завдання та обов'язки. Виконує складні роботи із застосуванням машин і механізмів під час оброблення ґрунту, поливання та підживлення зелених насаджень у міських умовах. Відбирає насінники однолітніх квіткових рослин. Вирощує саджанці відсадками від маточних кущів. Прищипує пагони і вирізає гілки в потовщеннях на саджанцях у розсадниках. Заготовляє дерен механічними деренорізками. Викопає комбіновані газони газонокосарками. Готує принади, емульсії, розчини з отрутохімікатів. Проводить профілактичні заходи щодо захисту декоративних рослин. Звалює дерева в міських умовах. Поливає квіткові рослини вручну. Виготовляє глиняні горщики. Оформлює декоративні корзини. Виготовляє корзини для квітів.

5-й розряд. Завдання та обов'язки. Виконує особливо складні роботи, які пов'язані з вирощуванням рослин на гідропоніці, вегетативним їх розмноженням. Навантажує, розвантажує і садить великомірні дерева із застосуванням автокранів. Закладає і формує крони. Виконує художню стрижку декоративних рослин: ручну та із застосуванням механізмів. Улаштовує килимово-мозаїчні квітники, бордюри, партери з нанесенням складного малюнка та створенням рельєфів. Здійснює механізоване оброблення зелених насаджень отрутохімікатами та аерозолями. Доглядає за пам'ятниками та полірованими покриттями. Доглядає за рослинами в міських умовах із застосуванням засобів малої механізації. Налагоджує та регулює роботу причіпних та навісних знарядь.

1.8. Основні шкідливі та небезпечні чинники, що можуть діяти на озеленювача:

- гострі кромки, задири і шорсткість на поверхнях посадкових матеріалів, робочого інвентарю та інструмента;
- шкідливі речовини, що входять до засобів для боротьби зі шкідниками (отрутохімікатів, аерозолів) або складу органічних і мінеральних добрив;
- дія рухомих частин оброблюваного матеріалу або засобів виробництва (наприклад, під час обробування); падіння частин зелених насаджень або інших предметів з висоти;
- дія фауни (комахи, тварин тощо);
- електричний струм (за наявності у робочій зоні незахищених струмопровідних частин, наприклад, лінії електропередавання);
- наїзд транспортних засобів (у разі використання транспортних засобів або проходу у робочу зону, пов'язаного з перебуванням на проїзній частині);
- підвищена запиленість повітря робочої зони, недостатня освітленість робочої зони;
- важкість та напруженість праці; протяги;
- дія метеорологічних умов (висока температура влітку, низька — узимку); підвищена вологість повітря (наприклад, під час поливання зелених насаджень).

1.9. Під час прийняття на роботу озеленювач проходить вступний інструктаж з питань охорони праці.

1.10. Озеленювач проходить інструктаж за цією інструкцією, результати якого заносять до Журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці та засвідчують підписами особи, яка провела інструктаж, та озеленювача.

1.11. До робіт з використанням механізованих засобів виробництва (газонокосарки, бензинової мотопилки; машини для подрібнення відходів зелених насаджень тощо) допускається особа, яка пройшла спеціальне навчання та перевірку знань безпечних методів праці з цими засобами виробництва. До робіт зі спилювання та оброблення дерев повинен залучатися озеленювач, який пройшов інструктаж за відповідною інструкцією з охорони праці.

1.12. Озеленювач проходить навчання та перевірку знань з питань охорони праці у постійно діючій комісії підприємства. Перевірка знань у озеленювача проводиться в обсязі технологічних карт, інструкцій з експлуатації засобів виробництва, які використовуватимуться, інструкцій з охорони праці, електробезпеки, пожежної безпеки та надання домедичної допомоги.

1.13. Перед допуском до самостійної роботи озеленювач повинен пройти стажування в установленому порядку. Строк стажування має бути достатнім для набуття практичних навичок та технології виконання робіт.

1.14. Озеленювач забезпечується спецодягом і спецвзуттям відповідного розміру та зросту, іншими засобами індивідуального захисту, перелік яких встановлено колективним (трудовим) договором, із встановленням строку використання:

- костюм — 24 місяці;
- кепка — 12 місяців;
- напівчеревики — 24 місяці;
- чоботи — до зносу;
- рукавиці — 1 місяць;
- жилет сигнальний — до зносу;
- плащ з капюшоном — до зносу.

На зовнішніх роботах узимку озеленювач додатково забезпечується:

- куртка утеплювальна — 36 місяців;
- штани утеплювальні — 36 місяців;
- шапка — 36 місяців;
- чоботи — 36 місяців;
- рукавиці — 12 місяців.

1.15. Під час проведення робіт з використанням механізованих засобів виробництва (наприклад, під час обрізання гілля, газонів) працівник додатково забезпечується захисними окулярами або захисною маскою. Під час роботи з газонокосаркою, що має бензиновий двигун, повинні використовуватися протишумні навушники. У разі залучення до робіт із видалення зелених насаджень озеленювач повинен забезпечуватися захисною каскою.

1.16. Озеленювач забезпечується засобами виробництва, передбаченими технологічним регламентом, а саме: робочим інструментом для обробки газонів, рубання, обрізання, поливання та лікування зелених насаджень (наприклад, лопатою, вилами, граблями, розпушувачем, совком, косою, сокирою, лійкою). Озеленювач забезпечується посадковими матеріалами (дерев, квіткової розсади, чагарників тощо) та необхідною кількістю витратних матеріалів для утримання зелених насаджень (грунтом, добривами, засобами для обробки зелених насаджень та боротьби із шкідниками тощо). Для зберігання робочого інструменту та витратних матеріалів повинно виділятися приміщення або шафа. Місце проведення робіт повинно забезпечуватися медичною аптечкою. Робочий інструмент може бути закріплений для індивідуального і бригадного використання.

1.17. Для різання гілля невисоких дерев може використовуватися ножівка з подовженою рукою (сучкоріз). Для визначення небезпечної зони, пов'язаної з обрізанням дерев у місцях проходу людей, озеленювач може забезпечуватися сигнальним огороженням (стрічкою).

1.18. Дрібний робочий інструмент (наприклад, який використовується для лікування дерев та пломбування дупел (пензлі, ножі тощо) повинен зберігатися у спеціальній ноші (сумці). Дрібні зелені насадження, як правило, транспортуються на виробничі об'єкти у тарі (ящиках, вазонах).

1.19. Озеленювач повинен:

1.19.1. Виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, не перебувати на робочому місці у нетверезому стані, стані наркотичного чи токсичного сп'яніння.

1.19.2. Не займатися сторонніми справами та не відволікати увагу інших працівників.

1.19.3. Виконувати лише роботу, доручену відповідальним керівником робіт, та стосовно якої він проінструктований, дотримуватися вимог електро- та пожежної безпеки, технологічних карт та встановленого режиму роботи.

1.19.4. Користуватися справними засобами виробництва та засобами індивідуального захисту.

1.19.5. Не захарашувати виробничі приміщення, робочу зону та проходи до них.

1.19.6. Не допускати у робочу зону сторонніх осіб.

1.20. Перед залученням до вантажно-розвантажувальних робіт вручну озеленювач повинен пройти інструктаж за Інструкцією з охорони праці під час виконання вантажно-розвантажувальних робіт вручну. Трудомісткі вантажно-розвантажувальні роботи повинні бути механізовані.

1.21. Роботи з використанням підймальних механізмів (наприклад, автопідіймача) або пов'язані з перебуванням в охоронній зоні діючої лінії електропередавання повинні виконуватися за нарядом-допуском, після проведення цільового інструктажу безпечних прийомів праці. Обрізання гілля дерев в охоронній зоні лінії електропередавання проводити за відсутності напруги та у присутності уповноваженого представника власника цієї лінії. Для запобігання можливого падіння дерева або його частин на лінію електропередавання можуть використовуватися спеціальні неметалеві відтяжки.

1.22. Допускається обрізання дерев на висоті з використанням драбини-стрем'янки з робочою площадкою. Перед залученням до робіт з використанням засобів підмоцнування озеленювач повинен пройти інструктаж за відповідною інструкцією з охорони праці.

1.23. Ходити на території виробничих об'єктів встановленими для пересування місцями. У темний час доби ходити тільки по добре освітленій місцевості та за необхідності користуватися переносними засобами освітлення. Бути обережним і уважним під час пересування.

1.24. Озеленювач несе особисту відповідальність за якість виконаних робіт та за порушення вимог, викладених у цій інструкції, в порядку, встановленому правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Отримати від відповідального керівника робіт наряд-завдання, а у разі проведення робіт за нарядом-допуском ознайомитися із організаційно-технічними заходами безпеки щодо підготовки робочого місця та проведення робіт.

2.2. Одягти спецодяг та спецвзуття, спецодяг заправити таким чином, щоб не було звисаючих кінців, застібнути на всі ґудзики. Переодягатися у встановлених місцях.

2.3. Роботи не повинні проводитися у темну пору доби. Під темною порою доби розуміють частину доби від закінчення вечірніх (30 хв після заходу сонця) до початку ранкових сутінків (30 хв до сходу сонця).

2.4. Підготувати робочий інструмент та пересвідчитись у його справності. Перевірити достатність витратних матеріалів.

2.5. У разі використання сокири (наприклад, обрубання гілок) перевірити її справність: лезо — загострене, а п'ятки — затуплені; сокира не повинна мати тріщин, бути міцно насаджена на гладеньке топорище із сухої та міцної деревини, з потовщенням на кінці для надійного утримування в руках і розклиненням у місці насадки сокири; кут насадки сокири — в межах 84—86°, довжина топорища повинна відповідати зросту працівника.

2.6. Перед початком роботи механізованим інструментом перевірити справність його пускових пристроїв шляхом роботи інструмента вхолосту протягом 1 хв. За необхідності інструмент заправити пально-мастильними матеріалами.

2.7. Робочу зону та проходи очистити від сторонніх предметів. У разі виконання робіт поблизу діючого електрообладнання електромережа повинна бути відключена або вжиті заходи щодо захисту електрообладнання від механічних пошкоджень.

2.8. На початку зміни для підготовки до виконання робіт озеленювачу надається необхідний час.

2.9. Про виявлені несправності або дефекти, що перешкоджають безпечній роботі, та неможливість їх усунення своїми силами озеленювач інформує відповідального керівника робіт. Забороняється приступати до роботи, поки несправності не буде усунено.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. Під час проведення робіт із зеленими насадженнями дотримуватися технологічного регламенту, а у разі проведення робіт за нарядом-допуском озеленювач не повинен змінювати передбачені нарядом-допуском організаційно-технічні заходи безпеки.

3.2. Під час проходу у робочу зону, пов'язаного з перебуванням на проїзній частині, озеленювач повинен дотримуватися правил дорожнього руху та дорожніх знаків, бути уважним до сигналів транспортних засобів.

3.3. Під час перекопування ґрунту одночасно кількома особами останні повинні розташовуватися один від одного на відстані 2—3 м.

3.4. Під час виконання посадкових робіт повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- переміщення посадкового матеріалу (дерев, квіткової розсади, чагарників тощо) проводити згідно з допустимими нормами переміщення важких речей вручну (великомірні зелені насадження, як правило, переносяться удвох, а для переміщення важких вантажів повинні використовуватися засоби механізації);
- ящики, в яких переноситься посадковий матеріал, не повинні мати виступаючих цвяхів і порваної металевої окантовки;
- риття виїмок для посадки проводити лопатою або совком (риття виїмок руками не допускається);

- навантаження та вивантаження ґрунту, а також інших сипучих матеріалів, на транспортні засоби повинно проводитися зі сторони протилежної місця знаходження водія у кабіні, не слід кидати сипучі матеріали проти вітру;

- копання посадкових ям під дерева, як правило, не повинно перевищувати глибини 0,5 м.

3.5. Під час виконання робіт з підготовки ґрунту заборонено:

- працювати несправним інструментом;
- працювати без захисних рукавиць;
- залишати інструмент на пішохідних доріжках і проїзній частині доріг;
- проводити розпушування ґрунту, робити лунки та ямки під квіти руками;
- проводити прополювання без розпушувачів і прополювальних ножів;
- розкидати мінеральні та органічні добрива без рукавиць або в мокрих рукавицях;
- працювати без спеціального взуття (босоніж, капцях тощо);
- розкидати ґрунт або добрива проти вітру.

3.6. Під час обрізання дерев повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- до небезпечних дерев, які потребують додаткових вимог безпеки та першочергове видалення з робочої зони, відносяться підгорілі, гнилі, сухостійні, завислі, вітровальні, буреломні дерева і дерева, що мають нахил, тріщини стовбура та можуть впасти від пориву вітру або удару;

- у місцях проходу людей небезпечна зона повинна визначатися сигнальним огородженням (стрічкою) та попереджувальними знаками безпеки, у разі необхідності повинен виставлятися сигнальник;

- обрізання дерев проводити таким чином, щоб не допускати пошкодження навколишніх споруд та розташованих поруч зелених насаджень;

- не проводити роботи, перебуваючи на дереві;
- не опиратися рукою або корпусом тіла на стовбур або частину дерева, що відрізається;
- не відрізувати гілки дерев, що нависли над проводами;
- не перебувати у зоні можливого падіння дерева, що зрізується, або його частини;
- роботи з використанням підйимального механізму (автопідіймача) виконувати під керівництвом особи, відповідальної за безпечне проведення цих робіт, визначеного нарядом-допуском;
- не повинні виконуватися роботи під час і після дощу або у разі, якщо стовбури та гілля дерев покриті льодом або снігом;
- не залишати завислі гілки або дерева після закінчення роботи, в обідню перерву або у разі переходу до інших дерев.

3.7. Під час використання ручного інструмента з подовженою рукояткою (сучкоріза) повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- сучкорізом допускається проводити обрізання невисоких дерев;
- під час роботи працюючі повинні перебувати один від одного на безпечній відстані (не менше 5 м);
- ручка сучкоріза повинна бути дерев'яною або з іншого легкого матеріалу, без тріщин, сучків, задірів та довжиною не більше 4 м;
- під час обрізування гілок слідкувати за станом леза ножів, щоб вони були нагострені та направлені, без зазубин, вихватів, викривлених місць, ножі сучкоріза повинні щільно прилягати один до одного;
- для керування лезом ножів сучкоріза застосовують канат, шнур, мотузку із синтетичних або натуральних волокон.

3.8. Під час використання сокири повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- обрубання гілок проводити поза небезпечною зоною звалювання дерев або гілля;
- перед початком обрубання гілок упевнитися, що вони розташовані у стійкому положенні;
- під час обрубання товстих гілок декількома попарними ударами для відокремлення трісок перший удар наноситься у напрямку верхівки поваленого дерева, другий — у напрямку, близькому до вертикального;
- напружені гілки обрубати після очищення стовбура від сусідніх з ними гілок, при цьому працівник повинен перебувати з боку ввігнутої частини гілки, яка звільняється від напруги, або стояти під кутом 90° до площини, що нею створюється;
- у місцях концентрованого обрубання та накопичення гілок проводиться їх систематичне прибирання, щоб не допускати захащення робочих місць;
- під час прибирання та складання гілок у купи сокира не повинна бути в руках або за поясом;
- не перебувати з боку розташування гілок, які підлягають обрубанню, не ходити по поваленому дереві;
- під час роботи декількох працівників останні повинні перебувати один від одного на безпечній відстані (не менше 5 м);
- не збивати сухі сучки обухом сокири.

3.9. Під час роботи з ручною газонокосаркою (тримером) та колісною газонокосаркою, що має вивантаження трави назад, з відкритими задніми колесами або без уловлювача, повинні використовуватися захисні окуляри, за необхідності протишумні навушники.

3.10. Під час роботи з газонокосаркою заборонено:

виконувати роботи босоніж або у відкритих сандалях та шортах (використовувати шкіряне спецвзуття та довгі брюки);

- виконувати роботи на дуже крутих схилах (з кутом нахилу до горизонту від 45° і вище);
- використовувати газонокосарку з електроприводом на мокрій траві;
- допускати перебування ділянок тіла у зоні дії обертових частин машини;
- виконувати роботи за наявності людей або тварин у робочій зоні;
- використовувати несправну газонокосарку, зі знятими або ушкодженими огорожами, без запобіжних пристроїв (дефлектора або уловлювача);

• використовувати газонокосарку для робочої поверхні, яка не є трав'яною;

• зберігати газонокосарку з бензином у її баку всередині приміщень;

• самостійно розбирати та ремонтувати привідну частину газонокосарки.

3.11. Під час поливання зелених насаджень повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- використовувати чисту воду, температура якої не вище 40 °C;
- для закріплення шлангів використовувати хомути;
- не направляти струмінь води на людей, тварин, електротехнічні пристрої;
- не допускати перевищення вихідного тиску струменя вище допустимого, оскільки це може призвести до пориву або викидання поливного шланга з рук;

• вихідний розпилювальний поливний шланговий пристрій рекомендується тримати двома руками.

3.12. Під час проведення робіт з драбини-стрем'янки повинні виконуватися такі заходи безпеки:

- не перебувати безпосередньо на дереві;
- не використовувати як засоби підмошування ящики, бочки та інші підручні матеріали;
- не приставляти драбину до стовбурів та гілок дерева, що видаляються;
- не підкладати під нижні кінці драбини каміння, обрізки дощок, обрубки дерев тощо;
- не допускати одночасного перебування двох працівників на одній драбині;
- якщо робітник працює на висоті понад 3 м, то біля драбини для страхування повинен перебувати інший робітник.

3.13. Механізовані засоби виробництва не повинні передаватися стороннім особам або особам, які не мають допуску до роботи з ними. Очищення робочих органів інструмента проводиться тільки в захисних рукавицях або з використанням призначених для цього пристроїв.

3.14. Не розкидати робочий інструмент та не залишати його у проходах. Відходи прибирати з робочого місця у спеціально відведене місце або тару.

3.15. Заборонено спалювати опале листя та зрізані частини дерев у межах населених пунктів.

3.16. Під час виконання роботи дотримуватися правил особистої гігієни, приймати їжу у спеціально відведених місцях.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Від'єднати мережу живлення механізованих засобів виробництва, якщо вони використовувалися.

4.2. Прибрати робоче місце від відходів. Витратні матеріали, що залишилися, покласти у відведене місце.

4.3. Очистити робочий інструмент та прибрати його у відведене місце (приміщення, шафу). Несправний робочий інструмент відремонтувати або здати для заміни на справний.

4.4. Зняти спецодяг та інші засоби індивідуального захисту, очистити їх від бруду та віднести їх у спеціально відведене для зберігання місце (шафу). Не зберігати чистий (домашній) та робочий одяг в одній шафі.

4.5. Вимити відкриті частини тіла м'яким засобом.

4.6. Про обсяги виконаних робіт, а також про виявлені несправності, що мали місце під час роботи, інформувати відповідального керівника робіт.

4.7. Для прибирання робочого місця озеленювачу надається у кінці зміни необхідний час.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5.1. Причинами аварійної ситуації, що можуть призвести до нещасних випадків, можуть бути: колюча або ріжуча дія зелених насаджень; падіння дерева або його частини; дія на відкриті частини тіла хімічних засобів для боротьби зі шкідниками (отрутохімікатів), органічних або мінеральних добрив; укуси комах, які перебувають у зелених насадженнях; несправність

або порушення вимог безпеки під час використання засобів виробництва та індивідуального захисту.

5.2. У разі погіршення самопочуття та з будь-яких інших причин, що вимагають припинення роботи, слід поінформувати (телефоном) відповідального керівника робіт та керуватися його вказівками.

5.3. Не допускається проводити роботи на зелених насадженнях зовні приміщень при несприятливих метеорологічних умовах (грози, снігопаду, ожеледі, туману, швидкості вітру понад 5 м/с).

5.4. У разі виникнення під час проведення робіт аварійних ситуацій (падіння частини дерева на діючу лінію електропередавання, обрив електричного проводу тощо) викликати представника організації, яка експлуатує цю мережу, роботи негайно припинити до прибуття цього представника на місце події, а місце обриву проводу огородити сигнальною стрічкою і не допускати наближення людей до цього місця на відстань не ближче ніж 10 м.

5.5. Якщо під час виконання робіт сталася аварійна ситуація або нещасний випадок, то озеленувач повинен негайно припинити роботу та довести про це до відома відповідальних осіб підприємства. При нещасному випадку зберегти до прибуття комісії з розслідування обстановку на робочому місці та засоби виробництва у такому стані, в якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків), а також вжити заходів щодо недопущення подібних випадків у ситуації, що склалася.

5.6. У разі виникнення пожежі (ознак горіння) викликати представників пожежної охорони телефоном та вжити можливих заходів щодо евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі наявними засобами пожежогасіння (наприклад, піском, ґрунтом), дотримуючись порядку дії при ліквідації пожежі відповідно до Інструкції з пожежної безпеки. Під час виклику пожежної служби потрібно назвати адресу об'єкта, місце виникнення події, обстановку, наявність людей, повідомити своє прізвище. Виконувати вказівки керівника робіт або представників пожежної охорони щодо усунення аварійної ситуації.

5.7. При нещасному випадку надати потерпілому домедичну допомогу, дотримуючись порядку дій згідно з Інструкцією з надання домедичної допомоги. За потреби викликати машину швидкої медичної допомоги.

Для надання домедичної допомоги у разі поранення (порізання) потрібно розкрити наявний в аптечці перев'язувальний пакет; під час накладення перев'язувального матеріалу не торкатися руками тієї його частини, яка повинна бути накладена безпосередньо на рану. Якщо перев'язувальний пакет з якихось причин відсутній, то для перев'язки можна використовувати чисту хустину, тканину тощо; не накладати вату безпосередньо на рану. На те місце тканини, яке накладається безпосередньо на рану, накапати декілька крапель йоду, щоб одержати пляму розміром більшим ніж рана, а потім покласти тканину на рану; особа, яка надає допомогу, повинна вимити руки або змастити пальці йодом; не допускається торкатися до самої рани навіть вимитими руками.

У разі поранення (порізання) заборонено:

- промивати рану рідиною, засипати порошком і змащувати мазями, тому що це перешкоджає загоєнню рани, може викликати нагноєння та сприяти занесенню до неї бруду з поверхні шкіри;
- видаляти з рани пісок, землю, залишки одягу, згустки крові тощо, оскільки це може викликати кровотечу або зараження;
- замотувати рани ізоляційною стрічкою або накладати на них сітчастий бинт.

(посада керівника підрозділу (організації-розробника)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

УЗГОДЖЕНО:

Керівник (спеціаліст)
служби охорони праці підприємства

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Юрисконсульт

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ЗАПИТУВАЛИ? ВІДПОВІДАЄМО!

У надрукованій статті вашого журналу № 8 за 2015 рік «Інженер з охорони праці чи керівник служби?» вказано, що на державному підприємстві посадовий оклад інженера з охорони праці I категорії становить 2250 грн/міс. Я працюю на державному підприємстві провідним інженером з охорони праці, але мій посадовий оклад становить 1678 грн/міс.

Прошу вас роз'яснити, від чого залежить посадовий оклад провідного інженера з охорони праці і який розмір окладу провідного інженера з охорони праці в лікарні.

*За зверненням провідного інженера з охорони праці
Каховської центральної районної лікарні Л. Пінаєвої*

**Лист Міністерства соціальної політики України
від 11.11.2015 № 617/13/155-15**

Керівники та спеціалісти служби охорони праці за своєю посадою і заробітною платою прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб (стаття 15 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII). Основна виробничо-технічна служба – служба, яка пов'язана з основним видом економічної діяльності суб'єкта господарювання

Департамент заробітної плати та умов праці Міністерства соціальної політики України розглянув Ваш лист, який надійшов з редакції журналу «Охорона праці», і в межах компетенції щодо розміру посадового окладу провідного інженера з охорони праці в лікарні повідомляє.

Згідно з чинним законодавством в Україні розмежована сфера державного та договірної регулювання оплати праці.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про оплату праці» умови та розміри оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з бюджету, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Умови та розміри оплати праці працівників установ та організацій бюджетної сфери врегульовані постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» та галузевими наказами, розробленими на виконання цієї постанови.

Умови оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення, які фінансуються з бюджету, затверджені наказом Мінпраці та МОЗ від 05.10.2005 № 308/519 «Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення» (далі – Умови).

Відповідно до пункту 1.4 Умов розміри посадових окладів (тарифних ставок) визначаються за тарифними розрядами Єдиної тарифної сітки (далі – ЄТС), які встановлюються професіоналам, фахівцям залежно від наявної кваліфікаційної категорії і відображаються у тарифікаційному списку (додаток 1).

Пунктом 2.2.21 Умов затверджено схему тарифних розрядів посад професіоналів, фахівців та технічних службовців.

Інженеру з охорони праці без категорії посадовий оклад встановлюється за 8 тарифним розрядом ЄТС, II категорії – за 9 тарифним розрядом, I категорії – за 10 тарифним розрядом, провідному – за 11 тарифним розрядом, що з 01 вересня 2015 р. становить 1660 грн, 1751 грн, 1842 грн, 1994 грн відповідно.

До 01 вересня 2015 року розмір посадового окладу провідного інженера за 11 тарифним розрядом ЄТС становив 1678 гривень.

Згідно з додатком 1 до Умов для проведення роботи з визначення посадових окладів працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення створюється постійно діюча тарифікаційна комісія, яку очолює керівник закладу, установи. Тарифікаційна комісія у своїй роботі керується діючими умовами оплати праці та іншими нормативними актами з цих питань.

Що стосується розміру посадового окладу провідного інженера з охорони праці на державному підприємстві, то чинним законодавством (ст. 15 Закону України «Про оплату праці», ст. 97 Кодексу законів про працю України) підприємствам госпрозрахункової сфери, в тому числі дер-

жавним, надано право самостійно встановлювати в колективному договорі форми і системи оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, умови запровадження та розміри надбавок, доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат, дотримуючись норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною та галузевими (регіональними) угодами.

Директор Департаменту О. Товстенко

Навчання за «Правилами устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением» (НПАОП 0.00-1.59-87) – спеціальне навчання, яке мають проводити відповідні фахівці. Якщо на підприємстві відсутні такі працівники, то альтернативи проходження навчання та перевірки знань у спеціалізованому навчальному закладі не має. Атестація персоналу, який обслуговує посудини з швидкознімними кришками, проводиться у комісії за участю інспектора Держгіртехнагляду, в інших випадках участь інспектора в роботі комісії не обов'язкова (п.7.2.3 НПАОП 0.00-1.59-87)

Сумська філія Державного науково-дослідного інституту з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи просить Вас надати роз'яснення щодо призначення відповідального з числа працюючих за наглядом, технічним станом та експлуатацією посудин, що працюють під тиском.

Для проведення знешкодження інфікованого патологічного матеріалу, який проходив дослідження в Сумській філії, використовуються стерилізатори парові ВК-75, які працюють під тиском 2,2 атм.

Відповідно до п. 7.1.1 і НПАОП 0.00-1.59-87 «Правила устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением», керівництво підприємства зобов'язано забезпечувати утримання посудин у справному стані та безпечних умовах праці та призначити наказом, які пройшли в установленому порядку перевірку знань чинних правил, відповідальних за справний стан безпечної дії посудин, а також з нагляду за технічним станом та експлуатацією посудин.

У Сумській філії ДНДІ ЛД ВСЕ штатним розписом посади інженерів не передбачені, є посади лікарів ветмедицини, лаборантів, ветсанітарів.

Чи можливо провести навчання лікаря ветмедицини в навчальному центрі для призначення відповідальним за наглядом, технічним станом та експлуатацією посудин, що працюють під тиском, а також відповідального з нагляду за технічним станом і експлуатацією посудин.

*За зверненням директора Сумської філії
ДНДІ ЛД ВСЕ О. Коваленко*

**Лист Державної служби України з питань праці
від 20.10.2015 № 3553/0/5.2-05/6/15**

Державна служба України з питань праці розглянула Ваш лист щодо навчання, призначення відповідального за справний стан і безпечну дію посудин, що працюють під тиском, та в межах компетенції повідомляє.

Паровий стерилізатор ВК-75 призначений для стерилізації водяною насиченою парою під тиском виробів медичного призначення і використовується в лікувально-профілактичних та інших медичних установах, лабораторіях.

Відповідно до вимог «Правил устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением», затверджених Держгіртехнаглядом СРСР 27.11.1987 (НПАОП 0.00-1.59-87), власник зобов'язаний призначити наказом із числа інженерно-технічних працівників, які пройшли у встановленому порядку перевірку знань цих Правил, відповідальних за справний стан і безпечну дію посудин, а також відповідальних з нагляду за технічним станом та експлуатацією посудин.

Відповідальність за справний стан і безпечну дію посудин підприємства (цеху, ділянки) має бути покладена наказом на інженерно-технічного працівника, якому підпорядкований персонал, що обслуговує посудини.

Згідно з вимогами Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/1051 (НПАОП 0.00-4.12-05), працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи, а також учні, курсанти, слухачі та студенти під час трудового і професійного навчання проходять на підприємстві за рахунок роботодавця інструктаж, навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

Перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за нормативно-правовими актами з охорони праці, додержання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

Заступник Голови О. Румежак

Державне підприємство «Науково-виробниче об'єднання «Павлоградський хімічний завод» є підприємством, де більша частина робіт пов'язана з виконанням робіт підвищеної пожежної безпеки.

Ліцензії на проведення освітньої діяльності на підприємстві немає.

У зв'язку з прийняттям 7.10.2014р. № 1204/25981 нового Порядку затвердження програм навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки, організації та контролю їх виконання прошу роз'яснити:

1. Де, як і за якими програмами (зміст, хто затверджує та узгоджує) можливо проводити спеціальне навчання робочого персоналу підприємства, робота якого пов'язана з підвищеною пожежною небезпекою (таких робітників на підприємстві — більшість).

2. Де, як і за якими програмами можливо проводити навчання керівного складу підприємства з питань пожежної безпеки:

- посадових осіб, до обов'язків яких належить забезпечення виконання заходів пожежної безпеки;
- посадових осіб, до обов'язків яких належить виконання заходів пожежної безпеки;
- членів комісій підприємства з перевірки знань з питань пожежної безпеки.

*За зверненням начальника Учебного центру
«Професіонал» ДП «НВО «ПХЗ» О. Карпенко*

Лист Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 22.04.2015 № 03-6032/164

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі — ДСНС) на лист Державного підприємства «Редакція журналу «Охорона праці» щодо звернення начальника Учебного центру «Професіонал» Державного підприємства «Науково-виробниче об'єднання «Павлоградський хімічний завод» стосовно надання роз'яснень вимог пожежної безпеки у межах компетенції повідомляє.

Відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444, навчання працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, здійснюється безпосередньо на підприємстві, в установі та організації згідно з програмою пожежно-технічного мінімуму, що розробляється і затверджується підприємством, установою, організацією на підставі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, що розробляються і затверджуються ДСНС, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються із ДСНС країни. Враховуючи, що ДСНС України здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через територіальні органи в областях та м. Києві (п. 6 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затвердженого Указом Президента України від 16 січня 2013 р. № 20), для погодження програми пожежно-технічного мінімуму необхідно звертатися до територіального органу ДСНС України за місцем розташування підприємства, установи або організації.

Навчання посадових осіб підприємств, установ та організацій, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) зобов'язані проходити навчання з питань пожежної безпеки, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності або на інших підприємствах, в установах та організаціях (далі — суб'єкти, які навчають), що мають затверджені програми навчання згідно із Порядком затвердження програм навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки, організації та контролю їх виконання, затвердженим наказом МВС України від 11.09.2014 № 935, зареєстрованим у Мін'юсті 7 жовтня 2014 р. за № 1204/25981. Детальна інформація, що стосується переліку суб'єктів, які навчають, розміщується на офіційному веб-сайті ДСНС України.

Особи, які залучаються підприємствами, установами та організаціями (в тому числі на умовах договору) до перевірки знань з питань пожежної безпеки у складі відповідних комісій, зобов'язані пройти спеціальну підготовку на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності відповідно до вимог типового положення про них.

Заступник Голови М. Чечоткін

Навчання з питань охорони праці, професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки, повинні проводити суб'єкти господарювання, які отримали декларацію відповідності матеріально-технічної бази роботодавця вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки (п. 8 додатка 6 до Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою КМУ від 26.10.2011 № 1107). Порядок подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2013 № 440, не містить подібних вимог у разі проведення навчання з питань пожежної безпеки працівників

Електрощитова є електро-приміщенням, під яким розуміють «приміщення або зона для електричного обладнання, доступ до якої обмежений спеціалістами або навченими особами за допомогою відкривання дверей або усунення загорожень без застосування ключа чи інструменту, і яке чітко позначене відповідними табличками» (п.3.20 ДСТУ EN 60204-1:2004 «Безпечність машин. Електрообладнання машин. Частина 1. Загальні вимоги»).

Арбітром у разі неоднозначностей нормативних вимог може бути підпункт 7 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V, який вказує на те, що «у разі якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого відповідно до закону, припускає неоднозначне тлумачення прав і обов'язків суб'єкта господарювання або органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб, рішення приймається на користь суб'єкта господарювання».

На початку 2015 року на баланс нашого підприємства було передано ряд приміщень та будівель, серед яких адміністративна будівля (нежитлове приміщення, згідно з паспортом БТІ). Зазначена будівля — це двоповерховий капітальний будинок з мансардним поверхом. Будівля 1980 року, відповідає санітарно-гігієнічним вимогам, підключена до всіх комунікацій та оснащена пожежною сигналізацією.

У кабінеті 7 (згідно з планом першого поверху 2,8х5,8 м) змонтовано електричну шафу розподільну ШР-80, ГОСТ 7145-70, 1976 р.в. Ун-600В, Ін-400А., яка є «вводом» на всю будівлю. Усереднене електроспоживання по даній будівлі складає 20–30 кВт/год залежно від пори року.

Цей кабінет використовувався попереднім власником як приміщення електрика, всередині розташована шафа для одягу, верстак, письмовий стіл, стільці, електромонтажний стіл, холодильник. На сьогодні призначення кабінету (кімнати) не змінено, експлуатує кабінет електромонтер з ремонту та обслуговування електрообладнання до 1000 В, з IV групою електробезпеки. Доступ до приміщення стороннім особам обмежено.

В ході планової перевірки підприємства на додержання вимог законодавства у сфері пожежної і техногенної безпеки, яку проводила ГУ ДСНС України, в переліку порушень було зазначено, що

- приміщення електрощитової не відділено протипожежними перешкодами відповідно до вимог ДБН В.1.1-7-2002 «Пожежна безпека об'єктів будівництва»;
- у приміщенні електрощитової зберігаються сторонні предмети.

В акті перевірки нами зазначено, що даний кабінет не є електрощитовою, а знаходження щита в кабінеті (кімнаті) не суперечить п. 2.4.7 НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», тобто шафа встановлена в зручному і доступному для обслуговування місці, з дотриманням безпечних відстаней.

З метою приведення приміщення у відповідність до вимог ПУЕ, НПАОП, Правил пожежної безпеки України звертаюсь до вас з проханням надати роз'яснення та рекомендації щодо облаштування зазначеного кабінету.

За зверненням начальника САРС «ЛІКВО» А. Місіньова

Лист Державної служби України з питань праці
від 21.09.2015 № 2838/0/5.1-08/6/ДП-15

Держпраці розглянула лист САРС «ЛІКВО» щодо улаштування електрощитової та повідомляє. Відповідно до п. 2.4.7 Правил будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок (НПАОП 40.1-1.32-01) ввідний пристрій (далі — ВП), ввідно-розподільний пристрій (далі — ВРП), головний розподільний щит (далі — ГРЩ), як правило, слід встановлювати в електрощитове приміщення (далі — ЕП). У районах можливого затоплення вони повинні встановлюватися вище рівня затоплення.

ВП, ВРП, ГРЩ можуть розміщуватися в приміщеннях сухих підвалів, які призначені для експлуатації за умови, що ці приміщення доступні для обслуговуючого персоналу та відділені від інших приміщень перегородками зі ступенем вогнестійкості не менше ніж 0,75 години.

У разі розміщення ВП, ВРП, ГРЩ і групових щитків поза ЕП вони повинні встановлюватися в зручних і доступних для обслуговування місцях, у шафах із ступенями захисту оболонки за ГОСТ 14254 не нижче IP 31. У цих випадках відстань від трубопроводів (водопровід, опалення, каналізація, внутрішні водостоки) повинна бути не менше 0,5 м, а від газопроводів і газових лічильників — не менше 1 м.

Роз'яснення вимог Правил пожежної безпеки України, ДБН В.1.1-7-2002, ПУЕ не належить до компетенції Держпраці.

Одночасно інформуємо, що листи Держпраці не встановлюють норм права і мають інформаційний характер.

Заступник Голови О. Румежак

Лист Державної служби України з надзвичайних ситуацій
від 02.10.2015 № 02-14502/261

Державна служба України з надзвичайних ситуацій на лист САРС «ЛІКВО» до ДП «Редакція журналу «Охорона праці» стосовно надання роз'яснення щодо розміщення ввідної розподільної шафи в адміністративній будівлі повідомляє.

Відповідно до п. 2.4.7 ДНАОП 0.00-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» головні розподільні щити (далі — ГРЩ), ввідні пристрої (ВП), ввідно-розподільні пристрої (ВРП), як правило, слід встановлювати в електрощитових примі-

щеннях. ВП, ВРП, ГРЩ можуть розміщуватися в приміщеннях сухих підвалів, які призначені для експлуатації за умови, що ці приміщення доступні для обслуговуючого персоналу та відділені від інших приміщень перегородками з межею вогнестійкості не менше ніж 0,75 години.

У разі розміщення ВП, ВРП, ГРЩ і групових щитків поза електрощитових приміщень вони повинні встановлюватися в зручних і доступних для обслуговування місцях, у шафах із ступенем захисту оболонки за ГОСТ 14254 не нижче IP 31. У цих випадках відстань від трубопроводів (водопровід, опалення, каналізація, внутрішні водостоки) повинна бути не менше 0,5 м, а від газопроводів і газових лічильників — не менше 1 м.

Разом з цим повідомляємо, що відповідно до пункту 1.16 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 № 1417, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 5 березня 2015 р. за № 252/26697, електрощити, до яких відносяться ВП, ВРП, ГРЩ, повинні бути захищені автономними системами пожежогасіння та оснащуватися схемою підключення споживачів з пояснювальними написами і вказаним значенням номінального струму апарата захисту (плавкої вставки).

Перший заступник Голови О. Мельчуцький

Якщо атестація на підприємстві з 21 серпня 1992 р. не проводилася, як до пільгового стажу, який дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, зараховується період роботи із шкідливими умовами праці на такому підприємстві до 21 серпня 1992 р.?

За зверненням Н.Свиридової

Роз'яснення Міністерства соціальної політики України

Згідно із ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» право на пенсію за віком на пільгових умовах мають працівники, зайняті повний робочий день на роботах та із особливо шкідливими і особливо важкими, та із шкідливими і важкими умовами праці, за Списками № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженими Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць.

Тобто після набрання чинності цим Законом підставою для призначення пенсії за віком на пільгових умовах є не тільки наявність професії (посади) та виробництва в конкретному Списку, а також підтвердження відповідних умов праці за результатами атестації робочих місць за умовами праці впродовж повного робочого дня (не менш 80%), устатовленого для такого виробництва, робіт, професій та посад. Відсутність хоча б однієї із цих умов не дає права працівникові на таку пенсію.

Відповідно до п. 4 Порядку проведення атестації робочих місць за умовами праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.92 № 442, що набрала чинності з 21 серпня 1992 р., атестація проводиться атестаційною комісією, склад і повноваження якої визначається наказом по підприємству, організації в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на п'ять років.

Тобто під час призначення пенсії за віком на пільгових умовах для зарахування до стажу, який дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, певного п'ятирічного періоду роботи зі шкідливими і важкими умовами праці, відповідне право впродовж цього періоду має бути підтверджене за результатами атестації робочих місць за умовами праці.

Порядок застосування Списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах відповідно до пунктів «а», «б» статті 13 та статті 100 Закону України «Про пенсійне забезпечення», затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18.11.2005 р. № 383.

Пунктом 4.5 цього Порядку, згідно з яким, якщо атестація з 21 серпня 1992 р. не проводилася чи за результатами атестації, вперше проведеної після 21 серпня 1997 р., право на пенсію за віком на пільгових умовах не підтвердилося, до пільгового стажу зараховується лише період роботи із шкідливими умовами праці на такому підприємстві, в установі чи організації до 21 серпня 1992 р. включно, тобто до набрання чинності Порядком проведення атестації робочих місць.

Отже, якщо атестація робочих місць за умовами праці в період такої роботи не проводилася, для зарахування цього періоду роботи до стажу, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, немає підстав. Рішення щодо проведення атестації на конкретному робочому місці ухвалює атестаційна комісія підприємства. Відповідальність за своєчасне та якісне її проведення покладається на керівника підприємства, організації.

Головний спеціаліст відділу регулювання умов і охорони праці Т. Хоромська

Списки №1 і №2
затверджені постановою
Кабінету Міністрів України
від 16 січня 2003 р. № 36

Редакція журналу «ОХОРОНА ПРАЦІ»

Ціни від виробника!

Знаки безпеки, що відповідають Технічному регламенту, стандартні і на замовлення

Передплачуйте єдиний в Україні
державний науково-виробничий
журнал «Охорона праці»

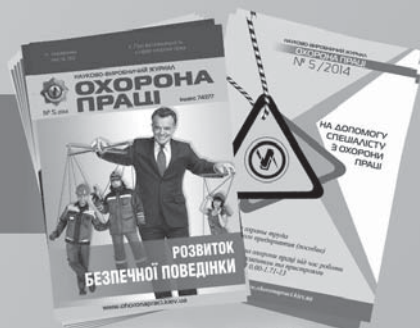
Індекси журналів:

«Охорона праці» – 74377

«Охрана труда» – 74378

Поліграфічні послуги:

знаки безпеки,
брошури, буклети,
календарі, грамоти, листівки
(044) 559-62-79

64 стор. + 64 стор.
КОРИСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Плакати з охорони праці

mail@ohoronapraci.kiev.ua
www.ohoronapraci.kiev.ua

02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1,
тел./факс (044) 559-19-51, тел. 558-74-27

Надаємо рекламні
послуги на сторінках
журналу та додатка
тел.: (044) 296-05-65,
296-82-56

ЛІТЕРАТУРА: НОРМАТИВНА, ТЕХНІЧНА,
НАВЧАЛЬНА, ДОВІДКОВА

- ОХОРОНА ПРАЦІ
- БУДІВНИЦТВО
- ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА
- ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА
- БЕЗПЕКА ГАЗОВИХ РОБІТ
- РОБОТИ НА ВИСОТІ
- РОБОТИ З ІНСТРУМЕНТАМИ
- ПЕРША МЕДИЧНА ДОПОМОГА
- БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ
- ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ РОБОТИ

Російською та українською мовами

ЗНАКИ ДОРОЖНІ, ЗНАКИ БЕЗПЕКИ

- НА ПЛАСТИКУ ТА САМОКЛІЙЦІ
- СТАНДАРТНІ ТА НА ЗАМОВЛЕННЯ

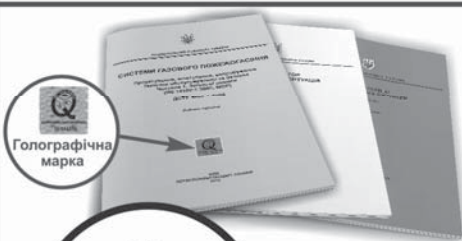
КОЛЬОРОВІ НАОЧНІ ПОСІБНИКИ:
СТЕНДИ, ПЛАКАТИ, ПЛАНШЕТИ

- СТЕНДИ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ
- ОФОРМЛЕННЯ КАБІНЕТІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ВСІ ЧИННІ В УКРАЇНІ ДСТУ, ГОСТИ

ЖУРНАЛИ, ПОСВІДЧЕННЯ,
ІНСТРУКЦІЇ, БЛАНКИ

Поштова адреса:
61023, м. Харків
а/с 10325
www.fort.kharkiv.com

Центральний офіс у Харкові:
пров. Театральний, 11/13, к. 518
Тел.: (057) 714-09-08, 714-20-57,
715-63-65, 760-17-08, 715-66-77
e-mail: fortsales@ukrpost.ua

Офіс у Києві:
вул. Саксаганського, 110, оф. 5
Тел.: (044) 229-09-84
Факс: (044) 234-94-63
e-mail: fort@kv.ukrtel.net